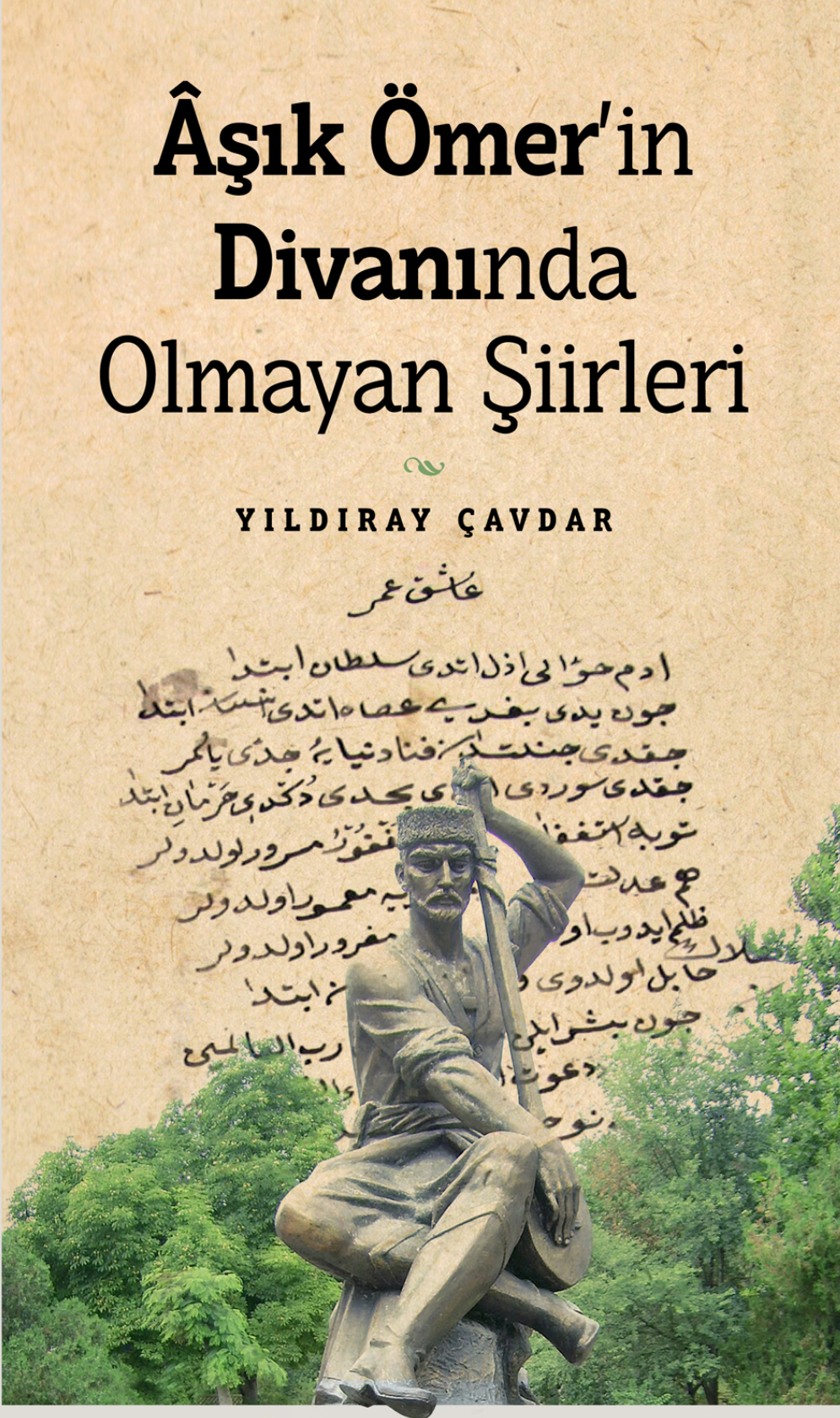


Âşık Ömer'in Divanında Olmayan Şiirleri

YILDIRAY ÇAVDAR

عاشق عمر

ادم حوای اذل اندی سلطان ابتدا
جون یدی بقدیه عصا اندی نیت ابتدا
جقدی جندتک فنادنیا بجدی یا مگر
جقدی سوردی ایسی جقدی دکدی حرمیان ابتدا
توبه اتفقا فقور مسرور اولدور
مع عدالت ظلم ایدوب او
ظلم اولدور مغرور اولدور
حابل اولدوی و نیت ابتدا
جون بشر این رب العالمین
دعوت اولدور
نوع



ÂŞIK ÖMER'İN DİVANINDA OLMAYAN ŞİİRLERİ

DR. YILDIRAY ÇAVDAR

Çizgi Kitabevi Yayınları (e-kitap)

©Çizgi Kitabevi
Aralık 2023

ISBN: 978-625-396-215-9
Yayıncı Sertifika No: 52493

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) -

ÇAVDAR, Yıldırım
ÂŞIK ÖMER'İN DİVANINDA
OLMAYAN ŞİİRLERİ

Yayına Hazırlık: Çizgi Kitabevi Yayınları
Tel: 0332 353 62 65- 66

ÇİZGİ KİTABEVİ

Sahiata Mah.	Alemdar Mah.
M. Muzaffer Cad. No:41/1	Çatalçeşme Sk. No:42/2
Meram/ Konya	Cağaloğlu/ İstanbul
(0332) 353 62 65 - 66	(0212) 514 82 93

www.cizgikitavevi.com
📞 / cizgikitavevi

ÖN SÖZ

Türk âşıklık geleneğinin öncü isimlerinden biri olan XVII. yüzyıl saz şairi Âşık Ömer'in 1455 şiiri ihtiva eden bir divanı 2010 yılında yayımlanmıştı. Söz konusu divandakiler dışında başka şiirlerin de varlığına dair kanaatler üzerine, tam bir Âşık Ömer Divanı'nın ortaya çıkması yolunda başka yeni çalışmalar da yapıldı. Özellikle cönklerde ve şiir mecmualarında tespit edilen Âşık Ömer'in yeni şiirleri kitap, makale ve bildiri gibi çalışmalarla yayımlanmıştı. Bizim bu çalışmamızda Âşık Ömer Divanı'nda olmayan bütün yeni şiirler bir araya getirilmiş; imla özellikleri, neşredilen Âşık Ömer Divanı'na göre standartlaştırılarak okuma hataları mümkün olduğunca düzeltilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında değişke ve mükerrer şiirler tasnif edilmiştir. Şahsi kütüphanemizde (Dede Korkut Kütüphanesi) bulunan bir cönkteki 5 şiir ile Fransa Millî Kütüphanesi'nde bulunan 1616 numaralı cönkteki 5 şiir de eklenerek çeşitli zamanlarda yayımlanmış Âşık Ömer Divanı'nda olmayan bütün şiirler kafiyeye veya rediflerine göre dizini esaslı düzenlenmiş ve metinleri verilmiştir. Ayrıca, Divan'daki şiirlere eklenebilecek yeni dizeler, beyitler ve dörtlükler de tespit edilmiştir. Âşık Ömer Divanı'nda olmayan 206 yeni şiirin yer aldığı çalışmamızın sonuna bir de şiirler dizini eklenmiştir. Konuyla ilgili yeni araştırmalarda tekrara düşülmemesi ve daha doğru sonuçlara ulaşılması adına bu eserin bilim âlemine ve Türk kültürüne faydalı olması en büyük temennimizdir.

Çalışmamızın her aşamasında konuyla ilgili engin bilgileriyle birçok hususta yardımlarını gördüğüm Prof. Dr. Orhan YAVUZ'a ve Prof. Dr. Yakup KARASOY'a, şahsi kütüphanelerindeki cönklerdeki Âşık Ömer şiirlerinin fotoğraflarını gönderme nezaketinde bulunan Dr. Doğan KAYA'ya ve Doç. Dr. Aslı BÜYÜKOKUTAN TÖRET'e, Fransa Millî Kütüphanesindeki 1616 numaralı cöngün fotoğraflarını gönderen Dr. Arife Ece EVİRGEN'e, bu meşakkatli araştırmanın kitaplaştırılması süresince her zaman desteğini ve yardımlarını gördüğüm çok kıymetli eşim Dr. Döndü ÇAVDAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Dr. Yıldray ÇAVDAR

Konya 2023

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
GİRİŞ	1
I. ÂŞIK ÖMER DİVANI'NDA KAYITLI OLMAYAN ŞİİRLERLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR VE BUNLARDA TESPİT EDİLMİŞ YENİ ŞİİRLER	6
II. DİZİN SIRALI ÂŞIK ÖMER ŞİİRLERİ	21
III. ÂŞIK ÖMER DİVANI'NDAKİ ŞİİRLERE EKLENEBİLECEK DÖRTLÜKLER VE BEYİTLER.....	176
IV. DEĞİŞKE ŞİİRLER.....	182
V. "MİNNET EYLEMEM" REDİFLİ ŞİİRİN DEĞİŞKELERİ	186
SON SÖZ.....	192
ŞİİRLER DİZİNİ	194
KAYNAKÇA.....	201
TIPKIBASIM ÖRNEKLERİ	204

GİRİŞ

Türk edebiyatında XVII. yüzyıl, ozanlık geleneğinden âşıklık geleneğine geçişin yaşandığı önemli bir dönemdir. Bu yüzyılda bazı halk şairleri klasik Türk şiirinin etkisinde kalmış; dil, vezin ve sanat anlayışı bakımından divan şairlerine özenmişlerdir. Hatta şiirlerini, divan şairleri gibi iki kapak arasında toplamayı yani divan tertip etmeyi gaye edinmişlerdir. Bütün bunların yansımaları başta Âşık Ömer olmak üzere Gevherî, Ercişli Emrah, Dertli gibi âşıklarda daha bariz olarak görülmektedir.

XVII. yüzyıl'da Türk âşıklık geleneğinin en önemli temsilcilerinin başında Âşık Ömer gelir. Konya'nın Hadim ilçesine bağlı Gözleve (bugünkü adı Korualan) köyünde 1620 yılı civarında doğduğu (Karasoy-Yavuz, 2017: 158) tahmin edilen Âşık Ömer, bir saz ve divan şairi olarak kabul edilmektedir. Mevlânâ Müzesindeki Âşık Ömer Divanı nüshasının kapağında kayıtlı bir beyitte tarih düşürülerek verilmiş 1707 yılı, ölüm tarihi olarak genel kabul görmüştür. Türbesinin İstanbul'da Yemiş İskelesi'nde olduğu rivayet edilmektedir (Karasoy-Yavuz, 2003, s. 178). Yemiş İskelesi muhiti gerek Osmanlı dönemindeki yangınlar gerekse daha sonraki yıllarda yapılan çeşitli çevre düzenlemeleri sonucunda önemli ölçüde eski dokusunu yitirmiş, günümüzde söz konusu rivayette bahsi geçen türbeye dair fiziksel bir bulgu kalmamıştır. Şairin türbesinin araştırılması da başlı başına bir çalışmanın konusu olabilir.

Medrese tahsili görmüş olması, ordu şairi olarak İstanbul'da devlet yöneticilerinin yakınında bulunması gibi etkenler, Âşık Ömer'in klasik Türk şiirini yakından tanınmasına vesile olmuş, onu divan şiiri geleneğine çekmiş olmalıdır. Divan tertip etmek arzusu, ilk şairnameyi kaleme alması; gazel, murabba, müseddes, terci-i bend gibi divan edebiyatı nazım şekillerini çokça ve ustalıkla kullanması, başvurduğu mazmunlar, büyük çoğunlukla aruz veznini tercih etmesi bunun en açık göstergeleridir. Dolayısıyla Âşık Ömer'i hem âşık şiirinin hem de divan şiirinin bir temsilcisi saymak yerinde olacaktır.

Âşık Ömer, şiirlerinde çoğunlukla “Âşık Ömer” ve “Ömer” olmak üzere “Adlî”, “Vehbî”, “Derviş Nihanî” mahlaslarını da kullanmıştır. Gerek çağdaşı gerekse kendisinden sonra gelen bazı şairler Âşık Ömer'den etkilenmiş, kendisinden övgüyle bahsetmiş, şiirlerine nazireler yazmışlardır (Çavdar, 2022: 502).

Âşık Ömer pek çok şehir gezmiştir. Fakat onun gönlünde İstanbul'un her zaman ayrı bir yeri vardır. *İstanbul Destanı* adlı şiirinde İstanbul'un pek çok yerini betimlemesi ve

övmesi şairin bu şehri hem iyi bildiğini hem de sevdiğini göstermektedir (Sezer, 2012: 941). Bir ordu şairi olduğu için de kullandığı imgeler ve sembolizm yönünden Bektaşî geleneğine özgü birçok konu, kişi ve kavrama şiirlerinde yer vermiştir (Gülmez, 2016: 286-287). Gerek kendi döneminde gerekse sonraki dönemlerde Âşık Ömer'in Türk şiirindeki etkisi uzun yıllar boyunca görülmüş, bu etki Cumhuriyet Devri Türk edebiyatına kadar uzanmıştır. Söz konusu dönemde bile pek çok şairin şiir anlayışında onun sanatının izleri görülür (Cavlızoğlu Davulcu, 2018: 1-19).

Âşık Ömer, Türk edebiyatında en çok şiir yazan şairlerden biridir. Hem aruz hem de hece ölçüsüyle şiirler kaleme almış, saz şiiri geleneğinde bir ilk olmak üzere, bunları bir divanda toplamıştır. “Âşık Ömer'in diğer saz şairlerinden farkı şiirlerini toplamak ve bir divan ortaya koymak düşüncesidir” (Karasoy-Yavuz, 2010: 23).

Âşık Ömer Divanı, Türk dili, Türk kültürü ve Türk şiiri için önemli bir momba niteliğindedir. Söz varlığı yönüyle, Eski Oğuz Türkçesi'ne ait ekler ve ırgür-, kaçan, kankı vb. gibi eskicil kelimeler bakımından da oldukça zengindir (Direkci, 2016: 23).

Karasoy ve Yavuz'un Âşık Ömer Divanı'nın (ÂÖD) Söz Başı bölümünde, çeşitli cönklerde ve şiir mecmualarında şairin başka şiirlerinin olabileceğine dair görüşleri ve 2017'de kaleme aldıkları “Âşık Ömer Divanı'na Katkılar I” adlı makaleleri, eksik şiirlerin ortaya çıkarılması yolunda önemli bir adım olmuştur. Cönklerde ve mecmualarda kayıtlı bazı Âşık Ömer şiirleri çeşitli araştırmalarda yayımlanmıştır. Bizim bu çalışmamız, Yakup Karasoy ile Orhan Yavuz tarafından 2010 yılında yayımlanmış *Âşık Ömer Divanı*'na bir ek sayılabilir. Bu çalışmamızdaki şiirler, ÂÖD'ye katkı sağlamak adına yapılmış veya 2010 yılından önce yapılmış çalışmaların titizlikle taranarak tasnif edilmesiyle ortaya çıkarılmıştır. Araştırmamızda, ÂÖD'de kayıtlı olmayan şiirler tespit edilmiş, bunlar bir kez daha gözden geçirilmiştir. Söz konusu şiirlerin eksikleri varsa bunlar düzeltilmeye çalışılmış, düzeltmeler dipnotlarla gösterilmiştir. Ayrıca şahsi kütüphanemizdeki bir cönkte kayıtlı 5 şiir ve Fransa Millî Kütüphanesi 1616 numaralı cönkte kayıtlı 5 şiir olmak üzere 10 yeni şiir burada ilk kez yayımlanmıştır. Farklı çalışmalarda yayımlanmış şiirlerin, çoğu birbiriyle tutarsız imlası ÂÖD'deki tercihlere göre standartlaştırılmaya çalışılmıştır. İmla özellikleri aşağıda genel hatlarıyla belirtilen hususlara göre düzenlenmiştir:

a) di-, vir-, it- gibi sözcüklerde ilk hecedeki kapalı e'ler, de-, ver-, er-, et- imlasıyla

standartlaştırıldı: murâdımı viresin > murâdımı veresin, fedâ itdik > fedâ ettik, mahzun idüb > mahzûn edip, irişdüm > eriştim, itmeyince > etmeyince, nûş iden > nûş eden, virmiş > vermiş, virdüm > verdim, murâda irmedim > murâda ermedim vb.

b) Bütün ekler ve ünlüleri (kafiye düzenine dâhil olanlar hariç) düzlük yuvarlaklık uyumuna uyarlandı: derunımdan > derunumdan, ruyına > rûyuna, odına > oduna, oldı > oldu, düşdiler > düştüler, irişdüm > eriştim, sarmaşur > sarmaşır, gelür > gelir, bekleyüp > bekleyip, kendümi > kendimi, bilürsin > bilirsin, kendüsini > kendisini, degildür > değildir, idüb > edip, eyleyüb > eyleyip, mahzûn idüb > mahzûn edip, bilsün > bilsin, kılsun > kılsın, alsun > alsın, yazıkdur > yazıktır vb.

c) Bütün eklerde sert sessiz benzeşmeleri uyarlandı: uğratdın > uğrattın, bakdı > baktı, etdim > ettim, bakdıkca > baktıkça, seyr etdiler > seyr ettiler, şaşdılar > şaşıtlar, felekde işidirdi > felekde işitirdi, fedâ itdik > fedâ ettik, yazıkdır > yazıktır, içdikçe > içtikçe, yanmaktadır > yanmaktadır, ağladup > ağlatıp, akıdup > akıtıp, itdin > ettin, hasretde > hasrette vb.

ç) Türkçede yaygın olarak kullanılan alıntı kelimelerin imlası Türkçenin ses özelliklerine uyarlandı: garib > garip vs.

d) İp /Up zarf fiil ekinin b'li okunması şeklindeki yanlışlar düzeltildi: idüb > edip, eyleyüb > eyleyip vb.

e) Alıntı sözcüklerdeki ünlü uzunluklarıyla ilgili eksikler giderildi: nasib > nasīb, Kur'an > Kur'ân, perişân > perişân, irfanda > irfânda vb.

f) Ağız özelliklerini veya müstensihin tercihini yansıtan kullanımlardan bazıları genel imlaya uyarlandı: yohsa > yoksa vs.

g) Bazı ses değişmeleri genel imlaya uyarlandı: itmege > etmeye, degildür > değildir vb.

h) Bazı eskicil imla tercihleri genel imlaya uyarlandı: anın>onun vb.

ÂÖD'de kayıtlı olmayan yeni şiirlerin tamamı cönklerde veya mecmualarda tespit edilmiştir. Dolayısıyla pek çoğunun imlası ve vezni bozuktur. İstinsah edilirken yapılan yazım yanlışları, müstensihin bilmediği kelimeleri değiştirmesi, müstensihin belki de sözlü aktarım sırasında bazı kelimeleri yanlış duyması gibi gerekçeler birçok şiirde vezin ve anlam kusurlarına sebep olmuştur. Burada bir kez daha hatırlatmak gerekir ki dil ve kültür tarihimiz için ayrı bir önem arz eden cönkler üzerine yapılmış araştırmalar bugün hâlâ çok sınırlıdır ve

neredeyse özel bir uzmanlaşma gerektirmektedir. “Halk arasında cereyan eden tarihî hâdiseler (seferler, isyanlar); çeşitli felâketler (deprem, yangın...) halk şairleri tarafından destanlaştırılıp nazmen cönklere yazılmışlar, bazı çözüm bekleyen edebî meseleler de cönklerde gerçek hususiyetlerini muhafaza etmişlerdir” (Yavuz, 1988: 117). Edebî mahsullerimizin pek çok zenginliği cönklerde araştırmacıların dikkatleriyle gün yüzüne çıkarılmayı beklemektedir. Bu kitaptaki yeni şiirlerin hemen hemen hepsinin cönklerdeki veya mecmualardaki eski harfli metinlerine ulaşılmış, yayımlandıkları çalışmalarda gözden kaçmış eksikler veya okuma hataları varsa düzeltilmeye çalışılmış ve dipnotlarla açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca, ÂÖD’deki bazı şiirlere eklenmesi gereken yeni dörtlükler veya beyitler ayrı bir başlık hâlinde gösterilmiştir. Okunamayan kelimeler veya dizeler “.....” şeklinde boş bırakılmış, tereddüt edilen okumalar için yay ayrıç içinde soru işareti (?) konulmuştur.

Çalışmamızda, daha önce yapılmış araştırmalardaki mükerrer veya değişik şiirler belirlenerek tasnif edilmiş, ÂÖD’de kayıtlı olmayan 196 yeni şiir ortaya konmuştur. Şahsi kütüphanemizdeki bir cönkte ve Fransa Millî Kütüphanesindeki 1616 numaralı cönkte kayıtlı beşer yeni şiiri de bunlara eklediğimizde Âşık Ömer’in yeni şiirlerinin sayısı 206 olmuştur. Çalışmamızda ayrıca, yeni şiirlerin kafiye veya rediflerine göre alfabetik dizinleri yapılmış, değişik veya mükerrer olanlar belirtilmiştir. Değişik veya mükerrer şiirler göz önüne alınarak yaptığımız değerlendirmeye göre; Solmaz Bakay 4, Şahin Köktürk 11, Yakup Karasoy- Orhan Yavuz 56, Yakup Karasoy (2017) 1, Yıldray Çavdar (2017) 15, Yıldray Çavdar (2019) 11, Aslı Büyükokutan Töret 2, Metin Hakverdioğlu 1, Metin Özaslan-Hüseyin Aldemir 29, Yıldız-Kıymaz 3, Ahmet Kara 32, Yavuz-Küçükballı 20, Ahmet Demircan 11 yeni şiir yayımlayarak Âşık Ömer’in eksiksiz bir divanının ortaya çıkmasına katkıda bulunmuşlardır. Bu yayınlardaki toplam şiir sayısı 196’dır. ÂÖD’de 1455 şiir kayıtlıdır. İlk defa burada yayımladığımız şahsi kütüphanemizde bulunan bir cönkteki 5 şiir ve Fransa Millî Kütüphanesi 1616 numarada kayıtlı cönkteki 5 şiir de bu sayılara eklendiğinde Âşık Ömer’in şiirlerinin toplam sayısı 1661 olmuştur. “2000 civarında şiiri olduğu tahmin edilen” (Karasoy-Yavuz, 2010: 71) Âşık Ömer’in eksik şiirlerinin tamamı henüz gün yüzüne çıkarılmamıştır. Âşık Ömer Divanı’nda bulunmayan yeni şiirler yayımlandıkça bu çalışmalarda görülen tekrarlar, karışıklıklar ve eksikler, bu şiirlerin tasnif edilmesini ve dizinlerinin yapılmasını âdeta zorunlu kılmıştı. Bu çalışmayla, yeni şiirlerin tespit edilmesinde karşılaşılabilecek zorlukların-karışıklıkların en aza indirgenmesine, benzer araştırmaların daha sistemli ve yararlı olmasına katkıda bulunabilirsek kendimizi mutlu hissedeceğiz.

I. ÂŞIK ÖMER DİVANI'NDA KAYITLI OLMAYAN ŞİİRLERLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR VE BUNLARDA TESPİT EDİLMİŞ YENİ ŞİİRLER

Bu bölümde, ÂÖD'de de kayıtlı olmayan şiirlerin yayımlandığı çalışmalar kronolojik olarak sıralanmıştır. Her bir çalışmanın ayrı ayrı içeriği hakkında kısa bilgiler verilmiş, yayımlanan şiirlerin dizinleri yapılmıştır.

1. Bakay, Solmaz (2000). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

Bu çalışmada Doğan Kaya'nın şahsi kütüphanesinde bulunan iki cönkte tespit edilmiş, ÂÖD'de olmayan 5 şiir bulunmaktadır. Tek dörtlükten oluşan ve son dizesi “Vardı gönlün yad ellere düştü mü” şeklindeki şiir, söz konusu cönkte ve çalışmada Âşık Ömer adına kayıtlıdır. Ancak bu şiir Evirgen-Karasoy'un da belirttikleri gibi Karacaoğlan'ındır (Karasoy-Evirgen, 2018: 922, Cumbur, 2001: 205). Yaygın olarak Kul Nesîmî'ye ait diye bilinen “Minnet eylemem” redifli şiirin bir değişkesi de Bakay'ın çalışmasında ilk defa Âşık Ömer adına kayıtlı olarak tespit edilmiştir. Bakay'ın tespit ettiği Âşık Ömer şiirlerinden ÂÖD'de olmayanlar aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir. Bakay, vezinleri ayrı ayrı göstermeyerek hepsinin hece ölçüsüyle yazıldığını söylemiş olsa da bunlar tarafımızdan aşağıda ayrı ayrı gösterilmiştir.

Doğan Kaya'nın Şahsi Kütüphanesindeki 17 No.lu Cönk			
1	Öpül kocul huzur ile	4 dörtlük	8'li hece ölçüsü
Doğan Kaya'nın Şahsi Kütüphanesindeki 18 No.lu Cönk			
2	İblis'in tâlim ettiği yola minnet eylemem	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
3	Severler güzel olanı sevdiğim âr eyleme	3 dörtlük	15'li hece ölçüsü
4	Var yüzüne barkıyup dü bâr-ı âlem yanmasın	3 dörtlük	15'li hece ölçüsü
5	Kuru ağaç meyva verse dala hayrânım bugün	3 dörtlük	15'li hece ölçüsü

Bakay'ın tespit ettiği “-a hayrânım bugün” redifli şiire şahsi kütüphanemizde bulunan bir cönkten bir dörtlük eklenmiştir.

2. Köktürk, Şahin (2007). *Cönklerden Bir Cönk: Amasya Cönkü*, Samsun: Yazı Yayınevi.

Bu çalışmada Âşık Ömer adına kayıtlı 18 şiir vardır. Bunlardan 3'ü ÂÖD'deki şiirlerin değişiksidir (Köktürk, 2007, s. 43, 63, 139). Söz konusu cönkte Âşık Ömer adına kayıtlı bir semai, araştırmacının da belirttiği üzere Karacaoğlan'a aittir (Köktürk, 2007:142; Öztelli, 1987: 414). Bu şiirin Âşık Ömer'e mi yoksa Karacaoğlan'a mı ait olduğu şüphelidir. Bundan dolayı söz konusu şiire bizim çalışmamızda yer verilmemiştir. Âşık Ömer adına kayıtlı “-a/-e gelmişdür” redifli şiir (Köktürk, 2007: 12), Gevherî Divanı'ndaki 518. şiirin (Elçin, 1998: 372-373) değişiksidir. Yine “-lar/-ler içinde” redifli şiir (Köktürk, 2007: 44), Gevherî Divanı'ndaki 31. şiirin (Elçin, 1998: 44) değişiksidir.

Köktürk, şiirlerin vezinlerini tespit etmemiştir. Vezinler tarafımızdan tespit edilerek burada gösterilmiştir. Köktürk'ün yayımladığı Amasya Cöngü'ndeki şiirlerden ÂÖD'de bulunmayan 12'sinin dizini aşağıda verilmiştir:

Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi (Amasya Cöngü)			
1	Gönlümün sürûri hele merhabâ	2 dörtlük	11'li hece ölçüsü
2	Gülünü dirsem olmaz mı	4 dörtlük	8'li hece ölçüsü
3	Bedduâ etmem efendim Mevlâ'ya saldim seni	4 dörtlük	15'li hece ölçüsü
4	Yandı deryâda balıklar âhıma dünden beri	4 dörtlük	15'li hece ölçüsü
5	İblisin ta'lim itdüğü yola minnet eylemem	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
6	Sırrını meydâna koyan eri ben bilmez miyim	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
7	Silen dilber bin yaşa sen	4 dörtlük	8'li hece ölçüsü
8	Ya ilâhi vir muradım baya minnet olmasun	1 dörtlük ve 1 dize	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
9	Hasret oldum mâh cemâlin görmegi cân arzular	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
10	Zülûflerin dâra benzer	4 dörtlük	8'li hece ölçüsü
11	Haçer pıçaga yaslanmış	4 dörtlük	8'li hece ölçüsü
12	Dînimiz İslâm dinidir uyaruz Kur'âna biz	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

3. Yalap, Hakan (2016). Bir Defterin Peşinden Belgrad'a Yolculuk ve Bir Şehrengiz Denemesi. *Turkish Studies*, Volume 11/15, s. 633-676.

Yalap'ın çalışmasında, ÂÖD'de üç dörtlükten oluşan 484 numaralı şiirin bir dörtlük fazla bir değişiksi bulunmaktadır. (Yalap, 2016: 650). İlk dörtlüğünün son dizesi “Ben didim

ki ya senün hiç nev civānun yok mudur” şeklindeki şiir ise ÂÖD’de yoktur. Bu şiirin daha sağlam bir değişkesi Karasoy-Yavuz tarafından (2017: 175) yayımlanmıştır.

Sırp Bilim ve Sanat Akademisi Kütüphânesi 14509-VII-d-118 Katalog No.lu Defter			
1	Ben didim ki ya senün hiç nev civānun yok mudur	4 dörtlük	fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün

4. Karasoy, Yakup (2017). Minnet Eylemeyen Âşık Ömer mi, Kul Nesimî mi Yoksa Gevherî mi? *Ölümünün 50. Yılında Uluslararası M. Fuad Köprülü Türkoloji ve Beşeri Bilimler Sempozyumu (21-22 Kasım 2016) Bildirileri*, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 5241, İstanbul, s. 341-356.

Bu bildiriye, Kul Nesimi’ye ait diye bilinen “minnet eylemem” redifli meşhur şiirin Âşık Ömer’e ait olduğuna dair önemli deliller ortaya konmuştur. Söz konusu şiirin Âşık Ömer’e ait olduğu görüşü ilk defa bu çalışmayla delillendirilmiştir.

Harid Fedai Cöngü			
1	İblis[in] talim ettiği yola minnet eylemem	4 dörtlük	fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün

5. Karasoy, Yakup - Yavuz, Orhan (2017). Âşık Ömer Divanı’na Katkılar-I. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi (TÜBAR)*, 41, 157-194.

Karasoy ve Yavuz bu çalışmalarında Harid Fedai Cöngü’nde 56 yeni şiir tespit etmişlerdir:

Harid Fedai Cöngü			
1	Teskin etmezse eğer âb-ı zülâlin Mustafâ	4 dörtlük	fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün
2	Sarılr yâda seni vuslattan eyler nâ-ümîd	5 dörtlük	fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün
3	Meydân okuruz ser-keş-i merdâne gelince	4 dörtlük	mef’ûlü/ mefâ’ilü/ mefâ’ilü/ fe’ûlün
4	Bize meyli var mı gör su’âl eyle	5 dörtlük	11’li hece ölçüsü
5	Hûbların destindeki câm-ı musaffâ damladı	4 dörtlük	fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün
6	Sinemden meydân yerine kan bi-hisâb damladı	4 dörtlük	fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün
7	Âşıkı baştan çıkarır dilberin sevdâları	4 dörtlük	fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün
8	Tâ ezelden âşıkâ benleri Lokmân’ım Alî	4 dörtlük	fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün
9	Çeşm-i düşmân görmesin ey yüzü mestânem seni	4 dörtlük	fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün
10	Görünce tanırdım buradan seni	4 dörtlük	11’li hece ölçüsü
11	Ne acep eğlendi yârim gelmedi dünden beri	4 dörtlük	fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün
12	Bir zamân hâlim yaman-ender-yaman etsem gerek	4 dörtlük	fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün

13	Dahi tâze yetişmiş bir fidânım var idi evvel	4 dörtlük	mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün
14	Bulamadım bulamadım	4 dörtlük	8'li hece ölçüsü
15	Tûtî-lisâna çarpıldım	4 dörtlük	8'li hece ölçüsü
16	Niçe tayyâra çarpıldım	4 dörtlük	8'li hece ölçüsü
17	Bir gün bana kıyar deyi korkarım	5 dörtlük	11'li hece ölçüsü
18	La'l-i yâkûtum [u hem] cevher-fürûş elmâsiyim	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
19	Ellerin yüzüne sürsün sevdiğim	4 dörtlük	11'li hece ölçüsü
20	Karşımızda açılıp handân olursun sevdiğim	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
21	Hidâyet eyle yâ Rabbî nic' olur hâlim benim	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
22	Bir gün arz-ı hâl edip divâna varmak niyyetim	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
23	Lebi sükker dudağından	4 dörtlük	8'li hece ölçüsü
24	Gönlü pür-gam sine[si] üryân ararsan işte ben	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
25	Ayrılıktır âşıkların kaddini kemân eden	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
26	Sen safâda benim işim âh u zâr olmak neden	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
27	Çıkmadan hasretle cânım gel yetiş imdâda sen	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
28	[Dahi] namâz sorar mısın	14 dörtlük	8'li hece ölçüsü
29	Sâye salmış her yana kurmuş otağı perçemin	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
30	Bil ki [hesâbını] veremeyesin	5 dörtlük	11'li hece ölçüsü
31	Sevdiğim a bu diyârın sâhib-kırânı sen misin	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
32	Bu çeşm-i giryânım ağlara gelsin	4 dörtlük	11'li hece ölçüsü
33	Verir murâdın Hudâ'm evvel mübârek cum'a gün	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
34	Bir bunda beni bir[i] de mahşerde görürsün	4 dörtlük	mef'ülü/ mefâ'ilü/ mefâ'ilü/ fe'ülün
35	Ey güzel senden şikâyet eylesem eller duyar	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
36	Çeşm-i âhûların aman hû çeker	4 dörtlük	11'li hece ölçüsü
37	Olmayan yâri n'eylerler	4 dörtlük	8'li hece ölçüsü
38	Şehr-i uşşâka erişmiş turnalar Âşık Ömer	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
39	Yâr olasın mahreme ağlayasın benden beter	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
40	Gece gündüz kârımız efgân eden karşımdadır	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
41	Âşık-ı sâdıklara [gör] âh u zâr eyyâmıdır	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
42	Mızrabına darb edince bâmı çın çın çınlatır	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
43	Cevherin mevsimidir taksan ne var haftada bir	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
44	Küsme dilber barışalım her kabâhat bendedir	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
45	Ya acep midir benim serv-i revânım tâzedir	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
46	Bende-şûhî bende-i hamrâyı [güm] güm gümletir	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
47	Yer götürmez asker almış geliyor	4 dörtlük	11'li hece ölçüsü
48	Ben dedim ki ya senin aklın iz'ânın yok mudur	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
49	Hûnî çeşmim akıp Ceyhun oluptur	4 dörtlük	11'li hece ölçüsü
50	Bu güzellik mülküne şehr-i Yemen'den mi geliş	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
51	Leblerim âb-ı zülâldir incidir dişim demiş	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

52	Âlemi yoktan eden Yezdân'a verdim gönlümü	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
53	Hâlîme rahm eylemez sultâna verdim gönlümü	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
54	Fâriğim hercâyî senden var yürü şimden girü	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
55	Şems ü mâhın 'îdi [hem] sultânî gördüm söylemez	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
56	Bir hûnî kanlıdır amânî bilmez	4 dörtlük	11'li hece ölçüsü

Söz konusu çalışmada ayrıca, ÂÖD'deki 315, 729, 1015, 1303 ve 1351. şiirlere ek birer yeni dörtlük, 317. şiire ek iki yeni dörtlük tespit edilmiştir (Karasoy-Yavuz, 2017: 161-162).

6. Çavdar, Yıldırım (2017). Fransa Millî Kütüphanesindeki Cönklerde Âşık Ömer Adına Kayıtlı Şiirler. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37, 387-406.

Bu çalışmada Fransa Millî Kütüphanesinde bulunan iki cönkte ÂÖD'de olmayan 15 yeni şiir tespit edilmiştir:

Fransa Millî Kütüphanesi, BnF N845 1623 No.lu Cönk			
1	Dört kitabı Hakk-içün okuyup yazan bilir	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
2	Bülbülem ben sen gülün gülzâr önünden şöyle dur	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
Fransa Millî Kütüphanesi, BnF N845 1630 No.lu Cönk			
3	Dola mestâne bakışım	4 dörtlük	8'li hece ölçüsü
Fransa Millî Kütüphanesi, BnF N845 1624 No.lu Cönk			
4	Bir daha aldanır mıyım diline deryâsına	2 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
5	Âlemin mâbûdusın merdâna minnet kalmadı	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
6	Yıktın virân ettin can elden gitti	4 dörtlük	11'li hece ölçüsü
7	Derde dermânım aleykümselâm	4 dörtlük	11'li hece ölçüsü
8	Yâr sanırdım yâr değil ağyâr imişsin anladım	3 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
9	Âşığa yâr olur musun ne dersin	5 dörtlük	11'li hece ölçüsü
10	Cilâsı hâlis demirdendir tuzağı gurbetin	3 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
11	Rûhları gül lebleri kevseri gördüm ben bugün	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
12	Ol la'îni dergâhından tard eden Mevlâ mıdır	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
13	Arş-ı â'lâ-yı devrânda sağ taraf üstündedir	3 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
14	Ehl-i kâmil olmayınca kötü söz baş incidir	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
15	Çok aradım bulamadım bir tâze ben akçesiz	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

7. Karasoy, Yakup – Evirgen, Arife Ece (2018). Fransa Millî Kütüphanesindeki 1616 Numaralı Cönk Üzerine Değerlendirmeler. *IV. Uluslararası Alevilik ve Bektaşılık Sempozyumu (18-20 Ekim 2018 Ankara) Bildiriler Kitabı*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş-ı Velî Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, s. 919-929.

Karasoy ile Evirgen'in çalışmalarında Fransa Millî Kütüphanesinde bulunan 1616 numaralı cönkteki tüm şiirlerin ilk dörtlükleri verilmiş, ÂÖD'de kayıtlı dört şiirin birer değişikliği tespit edilmiştir. İlk dörtlüğünün son dizesi “Vuslatı arzulayan dilberle yattım bu gece” şeklindeki şiirin, ÂÖD'deki 976. şiirin değişikliği olduğu, ikinci ve üçüncü dörtlüklerinin ÂÖD'nin yeni baskılarına eklenebileceği belirtilmiştir (Karasoy-Evirgen, 2018: 924). Bu çalışmada ÂÖD'de kayıtlı olmayan 5 şiir tespit edilmiş, bunların ilk dörtlükleri verilmiştir. İlk dörtlüğünün son dizesi “*Arş-ı alâya varınca sağ taraf üstündedir*” şeklindeki, 4 dörtlükten oluşan şiir daha önce tarafımızdan 3 dörtlük olarak yayımlanmıştır (Çavdar, 2017: 392). Söz konusu şiirde bu kayda göre düzeltmeler yapılmış, eksik dörtlük eklenmiştir. 5 yeni şiirin diğer dörtlükleri ise tarafımızdan okunarak burada yayımlanmış, aşağıda dizinleri gösterilmiştir:

Fransa Millî Kütüphanesi 1616 No.lu Cönk			
1	Suâl eylen temelimin taşına	5 dörtlük	Belirtilmemiş
2	Yerde hikmet gökde ziyet aya bak da ibret al	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
3	Bûyı anber hem saçı Leylâ'ya benzer sevdiğim	4 dörtlük	Belirtilmemiş
4	Tenhâca gelir âhû gözlüm yanında ağyâr olmasın	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
5	Arş-ı alâya varınca sağ taraf üstündedir ¹	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
6	Hayvana nebâtât ne güzel uymuş ²	5 dörtlük	Belirtilmemiş

8. Çavdar, Yıldırım (2019). Âşık Ömer'in Cönklerde Kayıtlı Yayımlanmamış Bazı Şiirleri ve 'Minnet Eylemem' Redifli Şiir Üzerine. *Uluslararası Taşeli Sempozyumu Tarih-Kültür-Turizm, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları: 12*, 24-26 Ekim 2019, Konya/Alanya, s. 363-385.

Bu çalışmada 3'ü Konya İzzet Koyunoğlu Kütüphanesinde 3'ü de Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan 6 cönkte aşağıdaki 14 yeni şiir tespit edilmiştir:

¹ Bu şiir daha önce tarafımızdan yayımlanmıştır.

² ÂÖD'deki 659. şiire çok benzediği, *IV. Murat ve IV. Mehmet Hânendeleri Arasında Diyarbakırlı Bir Alevi-Bektaşî Âşık: Âhû Baba (Karaoğlu)* adlı çalışmada (Akin, 2011, s. 289-290) aynı redifli benzer bir şiirin Âhû Baba'ya kayıtlı olduğu belirtilmiştir. Bu konuda detaylı bir araştırma yapılması gerektiği vurgulanmıştır (Karasoy-Evirgen, 2018, s. 922).

A. R. İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi, 11918 No.lu Cönk			
1	Dökülür lebinden sekker-i güllâc	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
2	Mâil oldum ol kaşı yaya her gün her gece	3 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
3	Âkıbet deli etti bu efkâr benî	4 dörtlük	11'li hece ölçüsü
4	İblis'in talim ettiği yola minnet eylemem	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
5	Böyle bir cellat bakışlı yüzü pâhım var benim	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
A. R. İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi, 11449 No.lu Cönk			
6	Gülmedim hiç firkat-i devrâna katlansam gerek	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
7	Hublara sultân olan Yûsuf zamânım bunda yok	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
A. R. İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi, 12735 No.lu Cönk			
8	Yokluğun varlığa sayıp fakrına âr eylemez	5 beyit	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
Millî Kütüphanede Bulunan (?) Kataloglanmamış Bir Cönk³			
9	Ölmeden dünyâ gözüyle yâri göster bir dahi	3 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
10	Daima mir'at gibi dünyâyâ bak da ibret al ⁴	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
11	Nedir [ol] sine-i sîm üzre olan gül memeler	5 beyit	fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilün
Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, 3035 No.lu Cönk			
12	İblis'in tâlim ettiği yola minnet eylemem	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
13	Meğer sünbülesi Firaz'dan gelir	2 dörtlük	11'li hece ölçüsü
Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, 2752 No.lu Cönk			
14	Gider oldum selv-i dalım ya gelem ya gelmeyem	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

9. Büyükokutan Töret, Aslı (2019). Balıkesir'de Bulunan Bir Cönkte Âşık Ömer'in Şiirleri. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 27 (12), 516-538.

Töret'in çalışmasında ÂÖD'deki 292. şiirin bir değişikliği ve 660. şiire ek yeni bir beyitin yanında aşağıdaki 2 yeni şiir (Büyükokutan Töret, 2019: 24-525, 533) tespit edilmiştir:

Aslı Büyükokutan Töret'in Şahsi Kütüphanesinde Bulunan Bir Cönk			
1	Bir mücerreb nüsha ya (da) bir du'â bilmez misin	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün
2	Sevmek güzeli ey leb-i mercân ola gelmiş	5 beyit	mef'ûlü/mefâ'ilü/mefâ'ilü/fe'ûlün

³ Bu cöngü yaklaşık 10 yıl önceki bir araştırmamızda bilgisayarımıza arşivlemiştik. Aradan uzun zaman geçtiği için tam olarak Millî Kütüphane, Koyunoğlu Yazma Eserler Kütüphanesi, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi ve Mevlâna Müzesi Kütüphanelerinin hangisinden aldığımızı uzun uğraşlarımıza rağmen teyit edemedik.

⁴ Bu şiir ÂÖD'de (2010: 834. şiir) kayıtlıdır.

Büyükokutan Töret'in ÂÖD'de olmadığını belirttiği “geçer” redifli şiir ÂÖD'de kayıtlı 292 numaralı şiirin değişkesidir. Bu şiirin ÂÖD'de “Sîneme sînem okun urdukça bin yerden geçer” şeklindeki ikinci dörtlüğünün son dizesi, Büyükokutan Töret'in yayımladığı değişkesindeki “Sîneme tîr-i sitem urdukça bin yerden geçer” şekliyle düzeltilebilir.

10. Hakverdioğlu, Metin (2020). *Halk ve Divan Şiiri Kardeşliği-Merzifon Cöngü-*, Ankara: Gece Kitaplığı.

Hakverdioğlu'nun çalışmasında, ÂÖD'deki 94, 387, 454, 545 (eksik), 1135, 1176 ve 1449. şiirlerin ve Köktürk tarafından daha önce yayımlanmış “-sam olmaz mı” redifli şiirin birer deşikeleri ile ÂÖD'de olmayan yeni bir şiir tespit edilmiştir. Hakverdioğlu'nun beyitler hâlinde, *mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün* vezniyle kaleme alındığını düşündüğü “-sam olmaz mı” redifli şiirin aşağıda verilen kısmı tarafımızca dörtlük nazım birimi şeklinde düzenlenerek daha önce Köktürk'ün yayımladığı şiire eklenmiş ve yeni bir şiir olarak burada yayımlanmıştır:

“Bu güzelliñ kaşidine gözüm cevri itme dostuna

Beyaz gerdânın üstüne yüzümü sürsem olmaz mı” (Hakverdioğlu, 2020: 144)

Hakverdioğlu'nun çalışmasında tespit edilen aşağıdaki şiir ÂÖD'de yoktur:

Merzifon Cöngü			
1	Aşk olan hemân bilsün sevdiğim civânıyuz	3 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

11. Özarlan, Metin- Aldemir, Hüseyin (2020). Âşık Ömer Divanı'na Yeni Katkılar-III, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi (TEKE)*, 9 (1), 225-259.

Özarlan ile Aldemir'in çalışmasında Âşık Ömer'e kayıtlı 88 şiir tespit edilmiştir. *Şiirlerden 58 tanesinin kelime, beyit veya bent düzeyinde varyantlaşmalarla divanda yer aldığı görülmüştür* (Özarlan-Aldemir, 2020, s. 227). Araştırmacılar bu çalışmada 31 yeni şiir tespit ettiklerini söyleseler de yayımladıkları şiir sayısı 30'dur. Bunlardan aşağıdaki dizinde gösterdiğimiz 28. şiir de daha önce tarafımızdan yayımlanmıştır. Özarlan -Aldemir'in çalışmalarındaki şiirlerin dizini aşağıda verilmiştir. Bunlardan 29'u yeni şiirdir:

Millî Kütüphane, Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51)			
1	Gül yanağın sevdiğim ahmer sabâhın hayr ola	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
2	Ne mümkündür şöyle bir esmerden el çekmek bana	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
3	Bir sehâ sâhib nezâket pîr ü perver bul bana	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
4	Tütsü verir çıksın deyü imâna	6 dörtlük	11'li hece ölçüsü

5	Göz göre düşmâna karşı ihtiyâç olmak da güç	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
6	Yarım sâat eman virme heman ef'alle yef'alle	5 beyit	mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün
7	Kafesleri vardır yedidir yedi	4 dörtlük	11'li hece ölçüsü
8	Gül rûhlerini lü'lü-i yektâya değişmem	5 beyit	mef'ûlü/mefâ'ilü/mefâ'ilü/fe'ûlun
9	Baş açık yalın ayak divâna varmak niyyetim	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
10	Cennet kapısı açılır sabahdan	4 dörtlük	11'li hece ölçüsü
11	Bir canâna bende oldum bir şeh-i hûbân iken	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
12	Sorup mevtin acısını ki Süleymân'ı söyletsem	5 beyit	mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün
13	Virilmiş hûbluk berâti eline sultânımın	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
14	Pervâne gibi şem'ine sûzan ideceksin	5 beyit	mef'ûlü/mefâ'ilü/mefâ'ilü/fe'ûlun
15	Lâciverdî kubbenin altında akrânın mı var	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
16	Yanımda bir çeşm-i siyâhım mı var	4 dörtlük	11'li hece ölçüsü
17	Mısır içinde Yûsuf-ı Kenân'a teşbih etdiler	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
18	Ey benim anber-feşânım gül ü reyhânım Ömer	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
19	Gizli sırrım âleme bir bir beyân olmaktadır	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
20	Sabâ kâküllerin açsa saçılan misk ü anberdir	4 beyit	mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün
21	Aslâ basmaz bir kadem ol meclis-i irfâna puşt	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
22	Gönlümü hep pâre kıldı rûzigâr şimden girü	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
23	Sual etdim haber aldım var yürü	4 dörtlük	11'li hece ölçüsü
24	Ağlamakdan dîdeleri doludur dirler deyü	3 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
25	Nûr-ı imân batar çıkmaz	5 dörtlük	8'li hece ölçüsü
26	Niçün dağ üstü bağ olmaz	4 dörtlük	8'li hece ölçüsü
27	Kâdir-i kayyum olan Sultân'a bağlu başımız	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
28	Çok aradım bulamadım tâze yârân akçasız ⁵	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
29	Nâdân onu fehm eylemez âsân okuruz biz	5 beyit	mef'ûlü/mefâ'ilü/mefâ'ilü/fe'ûlun
30	Derdime em eyleyen Lokmân'ı gördüm yüz-be-yüz	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

12. Yıldız, Çetin – Kıymaz, Mustafa Said (2020). Tokat'ta Bulunan Bir Cönkte Geçen Âşık Ömer'in Şiirleri Üzerine. *Millî Folklor*, 128, 260-271.

Yıldız ve Kaymaz'ın çalışmalarında aşağıda dizini verilen 3 yeni şiirin yanı sıra ÂÖD'deki 1176. şiirin bir değişkesi tespit edilmiştir:

Şerif Muhammed Efendi Cöngü (Hasan Erdem'in Şahsi Kütüphanesi, Tokat)			
1	Kalbine ilhâm bırak yâ Rabbi yârim söylesin	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
2	Sana benden selâm olsun	7 dörtlük	8'li hece ölçüsü
3	Se Sevâbdur ey efendim bir bûse virsen ne var	7 dörtlük	15'li hece ölçüsü

⁵ Bu şiir daha önce tarafımızdan (Çavdar, 2019: 290) yayımlanmıştır.

13. Kara, Ahmet (2020). Âşık Ömer'e Ait Olduğu Düşünülen Yeni Şiirler. *Mecmua*, 9, 45-83.

Kara'nın çalışmasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığında bulunan K.000351 numaralı mecmuasında yeni Âşık Ömer şiirleri tespit edilmiştir. Söz konusu şiirlerin dizini aşağıda düzenlediğimiz şekildedir:

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de Kayıtlı Şiir Mecmuası			
1	Fâriğ ol gel bunca gavgâdan dimez miydim sana	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
2	Gayretinden gül sunup süzân olur dil-ber sana	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
3	Sine sine döne döne semt ü semt ü bâb u bâb ⁶	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
4	Göz göre kendümi seyyâh-ı cihân itmek de güç	4 beşlik	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
5	Bunda ben gam leşkerin pâyıma alam kolçağ ile	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
6	Açar âheste âheste	5 dörtlük	8'li hece ölçüsü
7	Ne belâdır senin aşkın beni mecnûn eyledi	4 dörtlük	fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün
8	Korkarım mecnûn eder âhir bu sevdâlar beni	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
9	Yeryüzüne indi sandım âsumânın ülkeri	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
10	Hasret ile oldı aşkım cûy-bâr ahşâma dek	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
11	Gün gibi aşkınla âhir râyegân olsam gerek	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
12	Çeşmine olmuş mülemmâ anberi sevsem gerek	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
13	Nedir ağıâr-ı dûna ol ri'âyetler benim cânım	5 dörtlük	mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün
14	Visâlin yok dola meh-rû fenâ dünyâda sultânım	4 beyit	mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün
15	Dîv câdü gamzeni gördüm anın meshûrîyım ⁷	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
16	Gelmeyen feryâdîma çeksin günâhım der bu dîm	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
17	Ben anın handânını dirdim bugün mestâneyim	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
18	Siyâh oldı bu çarh-ı laciverd âh-ı duhânımdan	4 dörtlük	mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün
19	Târumâr oldı başımdan cümle aklım bil hemân	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
20	Sana bir ben gerek bir ben	5 dörtlük	8'li hece ölçüsü
21	Çek beni zülfün teline dâra minnet olmasın ⁸	4 dörtlük	fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
22	Senden özge gayrısın sevmege minnet olmasın	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
23	Cümlenin ma'bûdu sensin gayra minnet olmasın ⁹	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
24	Çok türlü nakş yazılmış yüzüne Âli'm senin	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

⁶ Bu şiir ÂÖD'de (2010: 79. şiir) kayıtlıdır. Yeni bir şiir olarak sayan araştırmacının gözünden kaçmış olmalıdır.

⁷ Bu şiir ÂÖD'de (2010: 895. şiir) kayıtlıdır.

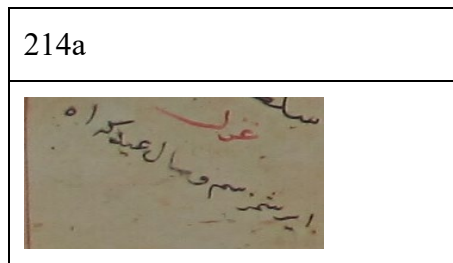
⁸ Bu şiirde ilk dörtlüğün dördüncü dizesi, son dörtlüğün son iki dizesi eksiktir. Dizine, vezin ve ahenk bakımından en kusursuz olduğunu düşündüğümüz üçüncü dörtlüğün son dizesini aldık.

⁹ Bu şiir daha önce Yavuz-Küçükballı tarafından (2020: 299) yayımlanmıştır.

25	Yohsa bilmem kasdı evvelde bana mı gözlerin	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
26	Bu dağ-ı hicrâna salıp neylersin	5 dörtlük	11'li hece ölçüsü
27	Sana her kim ihânetle bakarsa bagrı tunç olsun	5 beyit	mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün
28	Süveydeler nemlenmesün	5 bent	8'li hece ölçüsü
29	Sîne-i sad-pâremi nişân ider kaşın gözün	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
30	Ben de sabra yok mecâl etdim vatanımdan sefer	2 beşlik	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
31	Kamu âlem sana mâ'il senin ya dil-berin kimdir	4 dörtlük	mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün
32	Katlan büyüsun ruhlar-ı zîbâ küçücükdür ¹⁰		
33	Zâ'ile irmez dem-â-dem pîr kemâlerinden gelir	5 altılık	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
34	Sâkî sana geldikçe nâz ider gülgüllendir	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
35	Sanasın tîr-i kazâ kavs-i kuzahdır göz ü kaş	4 beyit	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
36	Çok aradım bulmadım bir tâze yârân akçesiz	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Kara, “Üzerinde inceleme yaptığımız şiir mecmuasında Adlî mahlasıyla yazılmış iki adet gazel ve bir ilâhî bulunmaktadır (Kara, 2020:78)” demiş olsa da biz araştırmamızda söz konusu şiir mecmuasında Adlî mahlaslı iki şiir görebildik. Bunlardan, Kara'nın ÂÖD'de olmadığını söylediği ve ilk bendinin son dizesini “Katlan büyüsun ruhlar-ı zîbâ küçücükdür” şeklinde okuduğu -okuma yanlışları var- şiir (2020: 79) ÂÖD'de 371 numarayla kayıtlıdır. Adlî mahlaslı diğer şiir ise ilk bendinin son dizesi “Hidâyet eyle Sultân'ım” şeklinde, dörtlükler hâlinde tertip edilmiş 5 bentlik şiirdir. Bu şiir ÂÖD'de yoktur.

Araştırmacının mecmuada 219a no.lu varakta Adlî başlığıyla kayıtlı olduğunu söyleyerek yeni harflere aktardığı şiir, mecmuanın 214a-214b varaklarında gazel başlığıyla kayıtlıdır ve araştırmacının okuyuşunda ilk dizede hatalar vardır. Araştırmacının “İrişmez sem ü sâl id ki âh /Benim kurbânlar olduğum alî şâh” (Kara, 2020: 79) şeklinde okuduğu ilk dizenin doğru okunuşu: “Erişmezsem/İrişmezsem visâl-i ıydına ah” şeklinde olmalıdır. Bu şiirde ne başlık ne de mahlas olarak Adlî kaydı göremedik. Bu nedenle Âşık Ömer'in bir şiiri olarak değerlendirmedik. Söz konusu dizenin mecmuadaki kaydı aşağıda verilmiştir:



Kara'nın çalışmasında ÂÖD'deki 493. ve 1338. şiirlere ek birer dörtlük (Kara, 2020, s. 77-78) ve Âşık Ömer'e ait bir de Adlî mahlaslı bir şiir tespit edilmiştir:

¹⁰ Bu şiir ÂÖD'de (2010: 371. şiir) kayıtlıdır.

Adlî mahlaşlı şiirler			
37	Hidâyet eyle Sultân'ım	5 dörtlük	8'li hece ölçüsü

İlk dörtlüğünün son dizesi “Dîv câdû gamzeni gördüm anın meshûrîyım” şeklindeki şiir, Kara tarafından yeni bir şiir olarak verilmiştir, bu şiir ÂÖD’de 895 numarada kayıtlıdır. Yine ilk dörtlüğünün son dizesi “Sine sine döne döne semt ü semt ü bâb u bâb” şeklindeki şiir Kara tarafından yeni bir şiir olarak verilmiştir, bu şiir ÂÖD’de 79 numarada kayıtlıdır ve dördüncü dörtlüğü şöyledir:

Çektiği zahmet kiminin bir nizâm-ı hâl için
Bir elem gelmez kiminin gönlüne isyân için
Gezdirir dünyâda bahtı kimini bir nân için
Dağ dağ u şehr şehr ü bir bir ü bâb bâb” (Karasoy-Yavuz, 2010: 120)

Bu dörtlüğün ilk dizesinde bir kafiye uyumsuzluğu görülmektedir ve Kara’nın tespitindeki: “Çektiği zahmeti kimin anlarım bir cân için” (Kara, 2020:65) şekliyle düzenlenebilir.

Kara, 393/b’de tespit ettiği şiirin aşağıdaki bendinin ÂÖD’deki 493 numaralı şiire eklenmesi gerektiğini söylese de (Kara, 2020: 78) bu görüşe katılmak biraz güçtür. İki şiirin aynı veya değişke olduğunu söylemek pek doğru olmayacaktır. Çünkü mecmuadaki bütün Âşık Ömer şiirlerinde şairin adı istisnasız olarak başlık şeklinde kırmızı mürekkeple verilmiş ve mahlası son bentlerde mutlaka geçmiştir. Söz konusu şiirde ise bunun Âşık Ömer’ ait olduğunu söyleyebileceğimiz ne başlık ne de mahlas bulunmaktadır. Konu, izlek ve ahenk olarak çok benzese de ya çok sayıda istinsah nedeniyle kelime kadrosu çok fazla değişmiştir ya da başka bir şairin Âşık Ömer’den ilhamla kaleme aldığı benzer bir şiir olabilir. Kara’nın eklenmesi gerektiğini belirttiği bu bent şöyledir:

Yine geldi bu yerlerin çağları
Aceb Mevlâ’m güldürür mü ağları¹¹
Yeşil yaprak gelip basdı dağları
Ulu yollar bel olduğu zamândır

Kara’nın “Adli mahlasıyla yazılmış şiirler” başlığı altında vererek cönkte 219/a’da kayıtlı olduğunu belirttiği ilk beyitinin ikinci dizesi “Benim kurbânlar olduğum alî şâh” şeklindeki şiir (Kara, 2020: 79), cönkte 214/a’da kayıtlıdır ve gazel başlığıyla verilmiştir. Bu

¹¹ Kara’nın çalışmasında “Aceb Mevlâ’m ... ağları” şeklindedir.

şiiirde Âdlî mahlası veya Âşık Ömer başlığı bulunmamaktadır. Dolayısıyla Âşık Ömer şiiiri olarak kaydetmek için bir delil yoktur. Mükerrer olanlar ve değişkeler çıkarıldığında Kara'nın yayımladığı toplam yeni şiiir sayısı 32'dir.

14. Yavuz, Orhan- Küçükballı, Fatih Numan (2020). Âşık Ömer Divanı'na Katkılar VII. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 44, 286-302.

Yavuz ve Küçükballı'nın Millî Kütüphanede ve Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesinde tespit ettikleri yeni şiiirler aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir:

Millî Kütüphane, Abdullah Öztemiz Koleksiyonu (06 Mil Yz A 2623)			
1	Şöyle kim pür cevri çok dildâra oldum mübtelâ	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
2	Gece gündüz şem oduna yandırır aşk âdemi	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
3	Ecelimden evvel öldürme beni	4 dörtlük	11'li hece ölçüsü
4	Nakş-ı hüsnün eyle pinhân yâr sabâh erkence gel	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
5	Yakma firkat âteşine cism-i zârım küsme gel	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
6	İblisin talim ettiği yola minnet eylemem ¹²	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
7	Var yüzüne bir nikâb al ben yandım el yanmasın	3 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
8	Şakırım bülbül misâli nevbahâr eyyâmı var	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
9	Nazar eyle şu âleme dürlü dürlü celâlet var	6 beyit	mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/ mefâ'ilün
10	Gâfil olma yedi tamu nice mâr ağzındadır	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
11	Müminin alnında nuru bil ki bismillâhdır	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
12	Âlemi var eyleyen bir zâta virdim gönlümü ¹³	5 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 No.lu Mecmua			
13	Çıkdı sürdi ekdi biçdi dökdi harmân ibtidâ	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
14	Sun da benden selâm eyle	4 dörtlük	8'li hece ölçüsü
15	Bu zahm-ı sitem[le] sad pârelendi	4 dörtlük	11'li hece ölçüsü
16	Boynumu eğdim de bakdım ele bayram günleri	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
17	Dola mestâne bakışım ¹⁴	4 dörtlük	8'li hece ölçüsü
18	Kudretiyle virdi Hudâ vara minnetim neden	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
19	Cümlenin mabûdusun nâdâna minnet olmasun	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
20	Senin gibi dilber berhudâr olsun	5 dörtlük	11'li hece ölçüsü
21	Âşıkı mecnûn eyleyüp cümle âr elden gider	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
22	Dürr-i yektâ bile olsa gayriye kıymet yeter	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
23	Senden vefâ gelmez imiş	5 dörtlük	8'li hece ölçüsü

¹² Daha önce başka araştırmacılar tarafından da tespit edilmiştir.

¹³ Bu şiiir daha önce Karasoy-Yavuz (2017: 181-182) tarafından yayımlanmıştır.

¹⁴ Bu şiiir daha önce Çavdar (2017: 181-182) tarafından yayımlanmıştır.

Yavuz ve Küçükballı'nın çalışmalarında ayrıca, ÂÖD'deki 1143. şiire üçüncü sırada eklenmesi gerektiği belirtilerek yeni bir dörtlük ve 1146. şiirin ikinci dörtlüğünün çok farklı bir değişkesi tespit edilmiş, 279. şiirin yarım olan son mısrası tamamlanmıştır (Yavuz-Küçükballı, 2020, s. 289). Mükerrer olanlar ve değişkeler çıkarıldığında Yavuz ve Küçükballı'nın yayımladığı toplam yeni şiir sayısı 20'dir.

15. Demircan, Ahmet (2020). *Bir Cönkün Dilinden*, Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.

Demircan'ın çalışmasında, Kütahya'nın Simav ilçesine bağlı Naşa köyünde bulunan bir cönte Âşık Ömer adına kayıtlı 39 şiir tespit edilmiştir. Bunlardan 30'u ÂÖD'deki şiirlerin değişkeleridir. Araştırmacı ÂÖD'de olmayan şiirleri özellikle belirttiği hâlde Vehbî mahlaslı şiirleri bunlara dahil etmemiştir. Vehbî mahlaslı iki şiiri de eklediğimizde Demircan'ın çalışmasında ÂÖD'de veya diğer yayımlarda bulunmayan 11 yeni şiir vardır. İlk bendinin son dizesi “O zâlimle benim da'vâm Hüdâ fasl eyleye bâri” şeklindeki şiir ÂÖD'deki 1448. şiirin bir değişkesidir (Demircan, 2020, s. 38-39). Bu şiirin üçüncü bendi ÂÖD'deki 1448. şiire eklenmelidir. Söz konusu araştırmada şiirlerin vezinleri gösterilmemiş, tarafımızdan tespit edilmiştir. Demircan'ın yayımladığı şiirlerden aşağıda dizini verilenler ÂÖD'de yoktur:

Naşa Cöngü			
1	Haşra dek sevinmesin aşkınla nârım elvedâ	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
2	Gam yüküm yüklendi hâlâ selvi hûbân elvedâ	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
3	Sevdiğim küsmüş bana hiç söylemez eyler inâd	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
4	Pek nazar ettim acebdir kâmrânım bunda yok	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
5	Hecrin ile kalmadı cismimde tâb insâfa gel	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
6	Ver güzel başın için sâfi cevâb insâfa gel	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
7	Hüsn içinde Yusuf'u Kenân'ı gönlüm arzular	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
8	Ol siyah benler şehâ amane serilmiş yatar	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
9	Kıl hazer ey dilrubâ sultana erdik çok şükür	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
10	Yoksa kasr-ı cennet bağ-ârâmdan mı geliş	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
11	Bed rakîb-i rû-siyâhlar küstü derler küsmemiş	4 dörtlük	fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Aynı çalışmada ÂÖD'deki 995. şiirin bir değişkesi de bulunmaktadır. Aşağıdaki dörtlük bu şiire 4. dörtlük olarak eklenmelidir.

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Sıdk-ıla¹⁵ âşık olanlar ahd ü peymânın güder

Dâimâ çeker cefâsın hem yine medhin eder

Ol rakîbim pek-imansız beni yâre zemmeder¹⁶

Hak cezâsın verecek küffâra bilmem n'eyledim (Demircan, 2020: 57)

¹⁵ Demircan: sıdk-ile

¹⁶ Demircan: Ol rakîb bî-imansız birini yâre zemmeder

II. DİZİN SIRALI ÂŞIK ÖMER ŞİİRLERİ

1

Amasya Cöngü, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi (Köktürk, 2007: 143)

11'li hece ölçüsü

Hamdenillâh gördüm [yârin]¹⁷ cemâlin¹⁸

Kalbimin sürûru hele merhabâ

Dâim vücût¹⁹ yanar aşkın nârına

Gönlümün sürûru hele merhabâ

Mâilem rûyuna hûbların şâhı

Sen misin sevdiğim cihânın şâhı

Etmeli ihsâmı²⁰ âşika gâhî

Mürvetli sultanım hele merhabâ

2

Yıldıray Çavdar'ın Şahsi Kütüphanesindeki (Dede Korkut Kütüphanesi) Bir Cönk 9b

11'li hece ölçüsü

Lâyık mı sevdiğim nevcivân dilber

Âşıklar derdine giryân olunca

Kişi sevdiğine eylemez keder

Zerrece göğsünde îmân olunca

Gel benim sevdiğim dînim îmânım

Şehlâ göz üstüne kaşı kemânım

Sana düş mü gelir rûh-ı revânım

Yola bu gözlerim ma'mûr olunca

Ne güzel yaratmış Hazret-i Hüdâ

Nazîrin bulunmaz hazreti.....

Niçün kul olmazsın 'izzet-i gedâ

Âlemin dilber olunca

¹⁷ Köşeli ayraç içinde verilenler tarafımızdan vezin gereği eklenmiştir.

¹⁸ Köktürk: *cemâlini*

¹⁹ Cönkte: vücudum, Köktürk: *vücûdum*

²⁰ Köktürk: *insânı*

Sen bir hûr meleksin nesli âdemde (?)
Hûri melek süzülür mü âlemde (?)
Meylim kesmezsem senden adûlerle (?)
Ne etsem turâba yeksân olunca (?)

3

Naşa Cöngü, 45a (Demircan, 2020: 67)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Ey perî peyker cemâli gülizâr[ım]²¹ elvedâ
İşte gittim sağ esen kalındı yârim elvedâ
Âteş-i hecrinle yaktın bu vücûdum şehrini
Haşra dek söyünmesin²² aşkınla nârim elvedâ

Genc-i²³ firkatte göründü çeşmime râh-ı sefer
Köhne dünyâyı gezip seyreyler-isem²⁴ ser-te-ser
Almayasın bir zamân nâm u²⁵ nişânımdan haber
Ey benim yâr-i kadîmim²⁶ yadigârım elvedâ

Hasretinle sînem üzre taze dağlar yakayım
Çağlayıp seller gibi bilmem ne semte akayım
Gel bugün didârına bâri doyunca bakayım
Ya görem ya görmeyem bir dahi yârim elvedâ

Der ki ÖMER mâlikim²⁷ ben [hem] bu kârım üstüne
Şöyle kim bil ne kıldım kesbiyle kârım üstüne
Ben ölerde dostlarım gelsin mezârım üstüne
Yazalar bu nâle vü²⁸ feryâd u zârım elvedâ

²¹ Demircan: *cemâl-i gülizâr*

²² Demircan: *sevinmesin*

²³ Demircan: *genç*

²⁴ Demircan: *seyreylersem*

²⁵ Demircan: *nâm-ı*

²⁶ Demircan: *kaddimim*

²⁷ Demircan: *mülûkim*

²⁸ Demircan: *nâle-i*

Naşa Cöngü, 45b (Demircan, 2020: 68)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Ey perî peyker cemâli mâh-ı tâbân elvedâ
 Mûnisi²⁹ râm olduğum lâ'ı-i Bedehşân elvedâ
 Bâde-i hicrânını nûş eyledim cânâ bugün
 Gam yükün³⁰ yüklendi hâlâ selvi hûbân elvedâ

Azm-i râh etmem müferrid neyleyim bî-ihtiyâr
 Bilmez idim çerhi gördüm etmez imiş ber-karâr³¹
 Sen kim zevk ü³² safâda³³ benden oldum gamgüsâr
 Ey kaşı ahter yüzü gül çeşmi mestân elvedâ

Hüsnüne³⁴ mağrûr iken vaslından oldum nâ-ümîd
 Ağlamaktan dîdeler kan oldu illâ lâ-mu'îd³⁵
 Gül gözünden bûs ettim şâyet ere emri ıyd
 Ya gelem ya gelmeyem Yûsuf-ı Ken'ân³⁶ elvedâ

Der ki ÖMER gözün aydınken beğim hayfa beni
 Hazret-i Hakk'a emânet ederim cânım seni
 Belki şâyet görmeyem ey rûh-ı mestânım seni
 Elvedâ ey kâmeti³⁷ selvi hırâmân elvedâ

²⁹ Demircan: *mûnis-i*

³⁰ Demircan: *yüküm*

³¹ Demircan: *bir karâr*

³² Demircan: *zevk-i*

³³ Demircan: *sefâda*

³⁴ Demircan: *lütfuna*

³⁵ Demircan: *mukannid*

³⁶ Demircan: *Yûsuf u Ken'ân*

³⁷ Demircan: *kâmet-i*

Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 No.lu Mecmua, 50b
(Yavuz-Küçükballı, 2020: 298)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
 Âdem Havvâ'yı ezel[den]³⁸ etti sultân ibtidâ
 Çün yedi buğdayı isyân etti insân ibtidâ
 Çıktı cennetten fenâ dünyâya ceddiyatımız (?)
 Çıktı sürdü ekti biçti döktü harmân ibtidâ³⁹

Tevbe istiğfâr edip mağfûr u mesrûr oldular
 Hem adalet eyleyip takvâya mamûr oldular
 Zulm edip evlâdlara dünyâya mağrûr oldular
 Hâbil-i öldürdü kâbil eyledi kan ibtidâ

Çün beşer ilen mükerrem eyledi rabbü'l-âlemîn
 Hak dîn[in] e davet etti enbiyâyü'l-yakîn
 Hazret-i Nûh'un gemisi[n] yaptı Cebrâil-i emîn
 Emr edip Mevlâ cihândan koptu tûfan ibtidâ

Nuh ikinci ceddimizdir biz onun zürriyeti
 Milletim dâim Halîl'in hem Muhammed ümmeti
 Marifet verdi bu ÖMER'in hûb sıhhâti
 Olmuşuz [kim] biz eleste [gör ki] hayrân ibtidâ

Harid Fedai Cöngü, s. 24 (Karasoy-Yavuz, 2017: 168)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
 Tuttu dünyâyı bütün nûr-ı cemâlin Mustafâ
 Âlemi mest eyledi câm-ı visâlin Mustafâ
 Teşne-diller iştiyâkın âteşinde yanmada
 Teskin etmezse eğer âb-ı zülâlin Mustafâ

³⁸ Köşeli ayrıç içinde verilenler Yavuz-Küçükballı tarafından vezin gereği eklenmiştir.

³⁹ Hañçerli'nin ve Yavuz-Küçükballı'nın çalışmalarında bu şiirin Mecmua'da 53b'de kayıtlı olduğu söylenmiştir ancak şiir 50b'de kayıtlıdır.

Ümmete dest[im] ⁴⁰ urup derd-i derûnum söyleyim
Bulmadım tenhâ seni senden şikâyet eyleyim
Kendi kendim[i] helâk eylerdim ammâ n'eyleyim
Gece gündüz olmasa dilde hayâlin Mustafâ

Niçe âşıklara girmez mi sanırsın dâmenin
Hiç amân bilmez mi kuzum hançer-i hûn-feşânın
Bunda kanlar dökülür tîğ-i nigâhından senin
Ne tükenmez ceng olur hûb-ı kıtâlin Mustafâ

Sünnete lutf etmemek cânâ kabâhattir sana
Bunda bin âşık helâk etmek sa'âdettir sana
İhtirâz et âh-ı âşıktan nasîhattir sana
Tutmaz isen boynuna olsun vebâli[n] Mustafâ

7

Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2623 No.lu Mecmua, s.53 (Yavuz-Küçükballı, 2020: 292)

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

Ey dirîgâ kim yine aldı beni hırs u hevâ
Yine çeşmi ser-te-ser kapladı nakş-ı mâsivâ
El çekip vaz gelmiş iken cümleden ben bî-nevâ
Şöyle kim pür cevri çok dildâra oldum mübtelâ

Âteş-i aşkıyla zâlim yaktı nâr etti beni
Aldı sabrım ihtiyârım bî-karâr etti ben
Bir bakışta çeşm-i âhûsı şikâr etti beni
Dâm-ı zülfünden ne mümkün murg-ı dil âzâd ola

Curasın nûş edeli mestânesi oldum onun⁴¹

Şem'ine⁴² yanmaktayım pervânesi oldum onun

⁴⁰ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

⁴¹ Yavuz-Küçükballı: *anun*

⁴² Yavuz-Küçükballı: *şemine*

Mâh cemâlin görelî dîvânesi oldum onun
Gerdâni kâfûra benzer rûyî al çeşmi elâ

Âşıkın sayd etmeğe kâküllerin çîn eylemiş
Gamzelerin mübtelânın kastına kîn eylemiş
Kendisini⁴³ mâhlikâ tâvûs-veş zeyn eylemiş
Halkı âşık kılmak için kendüye vermiş cilâ

Der ki [bu]⁴⁴ ÂŞIK ÖMER dil niçe manîler saçar
Her bilip bilmediği bîgâneye göğsün açar
Ne cefâsından hazer eyler ne cevrenden kaçar
Bu gönül dedikleri başa belâ gerçek belâ

8

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
kayıtlı şiir mecmuası, 258b-259a (Kara, 2020: 59-60)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Sevdiğim Hak beytine azm eyledin⁴⁵ buçağ-ıla⁴⁶
Hak⁴⁷ mu'înin ola düşmenler önünden dağıla
Anda sen mihr-i âlem sancâğı ile gitmede
Bunda ben gam leşkerin yanıma⁴⁸ alam kolçağ-ıla

Gâhi bir nâlemi gûş et gâhi bir pendim işit
Kalbini sâf eyleyip doğru⁴⁹ sadâkat üzre git
Onda sen ihrâma gir *lebbeyk lebbeyk* savtın[1] it
Bunda ben üryân⁵⁰ olup cismim yakam bu dağ-ıla

Senin İsmâ'il-veş kurbânın olsun cân u ser
Eylesin başın tıraş olsun Safâda Merveler
Anda sen beytin tavâf ettikçe her şâm u seher
Bunda ben kûyun⁵¹ tavâf edem yalın ayağ-ıla

⁴³ Yavuz-Küçükballı dipnotu: Mecmua'da *kendüyi* şeklindedir. Vezin gereği *kendüsini* yazılmıştır

⁴⁴ Bu kelime Yavuz-Küçükballı tarafından vezin gereği eklenmiştir.

⁴⁵ Kara: *eyledik*

⁴⁶ Kara: *bu çağ ile*

⁴⁷ Kara: *Hakk*

⁴⁸ Kara: *pâyıma*

⁴⁹ Kara: *doğrı*

⁵⁰ Kara: *uryân*

Gam değil ÂŞIK ÖMER etsem yakalar çâk çâk
Büsbütün dünyâ yanar etsem bir âh-ı sûz-nâk
Anda sen nûş eyle âb-ı Zemzem’i ey nesli pâk
Bunda ben nûş eyleyem zehrin senin bardağ-ıla

9

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 15, (Özarlan-Aldemir, 2020: 228)

fâ ‘ilâtün/ fâ ‘ilâtün/ fâ ‘ilâtün/ fâ ‘ilün
Âşıkın eğlencesi dilber sabâhın hayr ola
Dışleri dür lebleri şekker⁵² sabâhın hayr ola
Hak hatâdan saklasın dâim melek-sîmâ seni⁵³
Gül yanağın sevdiğim ahmer sabâhın hayr ola

Dâveti kâf eyledi çün hep o hûbları tamâm
Tûti-veş gör fetâ edip feda-meyd kıldı kelâm
Azm-i düşmân eyleyip etrâfına verdi selâm
Bârekallâh ol perî peyker sabâhın hayr ola

Âşık-ı şeydâları bir bir anı seyr etdiler
Gül cemâli⁵⁴ pâkine baktıkça tahsîn etdiler
Geç otur şâhım deyü ikrâm ü izzet ettiler
Kim ola bu kâkülü anber sabâhın hayr ola

Sohbet-i ağnâya bakar efendim ednâya kim
Kimi cehr eyleyip düşerdir feryâda kim
İleri irdi ki bu gelen dîvâne kim
Ben dedim ÂŞIK ÖMER kimdir sabâhın hayr ola

⁵¹ Kara: *kuyun*

⁵² Özarlan-Aldemir: *şeker*

⁵³ Özarlan-Aldemir: *sîmâsını*

⁵⁴ Özarlan-Aldemir: *cemâl-i*

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 83, (Özarslan-Aldemir, 2020: 247)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Ne mümkündür ol perî peykerden el çekmek bana
Kaddi⁵⁵ tûbâ kâmeti⁵⁶ ar'ardan el çekmek bana
Nâçâr olunca severiz dilberin pek beyâzın
Ne mümkündür şöyle bir esmerden el çekmek bana

Çıkarmam zırhım silâhım ceng ü cidâl olmadan
Ya ölüp ya öldürüp tâ şöyle bir hâl olmadan
Ölürüm aşkın yoluna Rüstem-i Zâl olmadan
Ne mümkündür gamzesi hançerden el çekmek bana

Yine bir gün Kerbelâ'mdır açılsa meydânımız
Dost yoluna fedâ ettik biz de tatlı cânımız
Sana sitem zahmlanıp dökülmede hem kanımız
Ne mümkündür lebleri şekkerden⁵⁷ el çekmek bana

Var mıdır dünyâ yüzünde ÖMER-i şeydâ gibi
Dalgalanıp cûş ediyor aşkımız deryâ gibi
Serimi koydum yoluna Hazret-i Yahyâ gibi
Gam mıdır şâhım yolunda serden el çekmek bana

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51), s. 113 (Özarslan-Aldemir, 2020: 255)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Ey gönül bir tıfl-ı dil neveste dilber bul bana
Gonca-fem hokka-dehen [bir] rûhları gül bul bana
Cümbüş-i tûtî edâsı kimselerde⁵⁸ olmasın
Bir sehâ sâhib-nezâket pir ü perver bul bana

⁵⁵ Özarslan-Aldemir: *Kadd-i*

⁵⁶ Özarslan-Aldemir: *kâmet-i*

⁵⁷ Özarslan-Aldemir: *şükkerden*

⁵⁸ Özarslan-Aldemir: *kimselere*

Her yanı uygun müeddeb kâmeti mevzûn ola
Yek nazarda görenin aklı gidip mecnûn ola
Söyledikçe⁵⁹ her kelâmı dür veya meknûn ola
Böyle bir şîrin sühân-ârâ⁶⁰ mücevher bul bana

Nazm-ıla⁶¹ ede tekellüm tûtiveş güftâr ede
Dağıtıp kâküllerin tâvus gibi refât ede
Afitâb-âsâ cemâli mihrini izhâr ede
Böyle bir tâbı mücellâ feyz-i enver bul bana

Görmeden ÂŞIK ÖMER olsun onun dîvânesi
Yeniden âbâd ola bu gönlümün vîrânesi
Kand-i la'linden olayım aşk ile mestânesi
Lebleri hasta dile sahbâ-yı Kevser bul bana

12

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 16, (Özarslan-Aldemir, 2020: 229)

11'li hece ölçüsü

Bir acayib bid'at zuhur etti cihâna
Hak nasîb etmesin ehl-i îmâna⁶²
Duhan deyü isim virmişler ana
Tütsü verir çıksın deyü îmâna

Harâm ile hal od ilen iştiler
Cümle fitne kapısına⁶³ düştüler
Meşâyihler⁶⁴ tecrübede şaştılar
Mukayyet olmazlar ehl-i irfâna

⁵⁹ Özarslan-Aldemir: *söyledikce*

⁶⁰ Özarslan-Aldemir: *sühânârâ*

⁶¹ Özarslan-Aldemir: *nazm ile*

⁶² Özarslan-Aldemir: *imâna*

⁶³ Özarslan-Aldemir: *kapısına*

⁶⁴ Özarslan-Aldemir: *meşayihler*

Cennet sâlihlerin âlimlerindir
Cehennem kâfirin zâlimlerindir
Ekseri kabahat âlimlerindir⁶⁵
Düşürürler umurları gümâna

İbâdet için [Hak] yaratmış kulunu
Câhiller de bilmez onun⁶⁶ yolunu
Görme misin müderrisler hâlini
İnanmazlar hüccet ile bürhâna

Seyyidler yeşile hürmet etmezler
Elinden lülesin yaban etmezler
Hazret-i Sultân'dan hayâ etmezler
Kalmışlardır bir acâyip zamâna

ÖMER'im der imamlar da içtiler
Varıp mescide mihrâba geçtiler
Meşâyihler tercübede şaştılar
Mukayyet olmazlar ehl-i irfâna

13

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
kayıtlı şiir mecmuası, 264a (Kara, 2020: 60-61)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

.....
Ey gönül gel geç bu sevdâdan demez miydim sana⁶⁷
Mübtelâyla yâr olan eyler rakîbiyle cidâl
Fâriğ ol gel bunca gavgâdan demez miydim sana

Ben der idim sen de baş ol dâ'imâ sür demleri
Yaralanma kim urur yok yarana⁶⁸ merhemleri
Çeksene Mecnûn gibi şimdi muhâldir gamları
Pek sakın ol saçı leylâdan⁶⁹ demez miydim sana

⁶⁵ Özarlan-Aldemir: *âlemlerindir*

⁶⁶ Özarlan-Aldemir: *anın*

⁶⁷ Bu şiirin varak numarası Kara'nın çalışmasında 264b olarak verilmiştir.

⁶⁸ Kara: *yarene*

Gerçi dût ol bir hakîkî nev-civâna ey gönül
Bî-vefâya dût olup bulma bahâna⁷⁰ ey gönül
Yâr-ı sâdık binde bir gelmez cihâna ey gönül
Yok vefâ ol çeşmi şehlâdan demez miydim sana

Yâr-ı sâdık deyü sordun sonra oldu bî-vefâ
Durmayıp günden güne artırdı⁷¹ cevri ile cefâ
Şimden sonra harâm olsun sana zevk ile safâ
Vaz geç imdi fâni dünyâdan demez miydim sana

Gösterirdi evvelâ semt-i hakîkatler sana
Zerre denlü gitmez idi bî-vefâlıktan bana
Ey ÖMER gör kim dilekler geçmedi sonra ana
Gel ferâgat etme esmâdan⁷² demez miydim sana

14

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
kayıtlı şiir mecmuası, 363a-b (Kara, 2020: 53)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Cân u dilden her gören hayrân olur dilber sana
Aşk ile her rûz u şeb kurbân olur dilber sana
Bu melâhat birle cânâ sen⁷³ kalendersen [eğer]
Gayretinden gül sunup sûzân olur dilber sana

Kârgâhından niçün olmuş derûnî bestesin
Gamzen ile âşıkın⁷⁴ öldürmeğe⁷⁵ elesttesin
Âlemi kırdın geçirdin dahı bir nevrestesin
Vara vara bu âlem kurbân olur dilber sana

⁶⁹ Kara'nın çalışmasında bu kelime özel isim olarak düşünülmüş *Leylâ* şeklinde yazılmıştır.

⁷⁰ Kara: *bahâne*

⁷¹ Kara: *artardı*

⁷² Kara: *Esmâdan*

⁷³ Kara: *cabasın*

⁷⁴ Kara: *aşıkın*

⁷⁵ Kara: *öldürmege*

Âşık-1 bî-çâreler Hû verdi şeb eyler figân
Rahm edip efgânı hâli gönlüne yoktur yaman
Dahı bir nevrestesin ey şûh-ı zâlim bî-yaman
Korkarım ki san⁷⁶ rakîb kurbân olur dilber sana

Bâğ-1 hüsnün ey tabîb bir levni handânisin⁷⁷
Yok nazîrin ey güzel sen hûbların sultânısın
Dahı bî-çârenin her derdine dermânısın⁷⁸
Lutfun olsa bir gece mihmân olur dilber sana

15

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) N845 1624 No.lu Cönk, 61b (Çavdar, 2017: 392)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Ahdim olsun uğramayam yoluna deryâsına
Şeker olsa ağı derim balına deryâsına
Mevlâ selâmet verir çıkarırsa kıyıya bizi
Bir daha aldanır mıyım diline deryâsına

Hâlâ biz hâzırlanmadık nice cânlar hâzırlanır
Mevlâm selâmet verirse menzîlimiz hâzırlanır
Bunca sular hurûç eder bâtınında⁷⁹ gizlenir
Nice ırmaklar karışır gölüne deryasına

16

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) 1616 No.lu Cönk, 14/1 (Karasoy-Evirgen, 2018: 924)

11 'li hece ölçüsü

Seyyâh olup ben âlemde gezerken
Çıkavardım bir virâna başına
Dedim ören ne zamandan yatarsın
Suâl eylen temelimin taşına⁸⁰

Üç burmalı çeşmeliydim akarken
Nice beğler seyrânıma çıkarken

⁷⁶ Kara: *sen*

⁷⁷ Kara: *handân etsin*

⁷⁸ Kara: *dermânı sensin*

⁷⁹ Cönkte: yanında

⁸⁰ Bu şiirin ilk dörtlüğü daha önce Karasoy-Evirgen (2018: 924) tarafından yayımlanmış, diğer dörtlükler tarafımızdan okunmuştur.

Hanlarıma yüz bin deve çökerken
Bakmamışsın temelimin taşına

Yüz bağı bir hâne idim yapıldım
Yapıldım da ben âleme bakıldım
Sonucunda temelimden yıkıldım
Karışılmaz bu Mevlâ'nın işine

Yalan de sen bu dünyâyı sorana
Ulu kuşlar koğan eder virâna
Beni sağlığında ma'mûr görene
Selâm olsun ol âdemin başına

ÂŞIK ÖMER bunu böyle söyledi
Söyledi de yaşın yaşın ağladı
Ören sana yolumuz dan uğradı
Ne gelmiştir ne gelecek başına

17

A. R. İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi 11918 No.lu Cönk, 15a (Çavdar, 2019: 367)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Şunda bir civânın âhu gözleri
Aklımı fikrimi eyledi târâc
Güftâre gelince şîrîn sözleri
Dökülür lebinden sekker-i güllac

Ebrûları kıl kalem ile çekilmiş
Gören üftadenin kaddi bükülmüş
Hâl-i hindûları dûna dökülmüş
Sanki tavâf eder kâbe(y)i hüccâc

Mürüvvet kânımda merhamet çoktur
Kaşları karadır kirpiği oktur
Mülk-i melâhatte nazîri yoktur
Dilrubâlar içre cümleye sertâc

Ey ÖMER bülbülüm kokulmaz gülüm
Yüzüne gelince dolaşır dilim
Kadd-i belâsına erişmez elim
Arz-ı hâl etmeye kaldım ihtiyâc

18

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 121, (Özarlan-Aldemir, 2020: 257)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Ey gönül sırr-ı İlâhî sere tâc olmak da güç
Mekr-i iblisten halâs-ı mahrâc⁸¹ olmak da güç
Kâr u kesbi terk edip ukbâya meyletmek güzel
Göz göre düşmâna karşı ihtiyâc olmak da güç

Derd-ile hasrette kaldım ey Hüdâ-yı Lemyezel
Etmedim ömrüm içinde sana lâyük bir amel
Eğer Şâfi⁸² yazdı-y-ısa levh-i takdîr-i ezel
Emrine karşı durulmaz lâ-ilâc olmak da güç

Derûnumda âteş-i aşkın cihânı yandırır
Çarha dokunur dolâb-ı⁸³ âsumânı yandırır
Yedi kat yer seb'a şimdi çeşmim onu kandırır
Aşk u sevdâ ile dâim imtizâc olmak da güç

ÂŞIK ÖMER son nefeste hatm-i îmân arzular
İstemezdi şol cihânı hûri gilmân arzular
Yevmi⁸⁴ sâim leylî⁸⁵ kâim olmayı cân arzular
Aşk-ı şûmun şiddetinden her gün aç olmak da güç

⁸¹ Özarlan-Aldemir: *halas mahrâc*

⁸² Özarlan-Aldemir: *Şakî*

⁸³ Özarlan-Aldemir: *dolabı*

⁸⁴ Özarlan-Aldemir: *yevm-i*

⁸⁵ Özarlan-Aldemir: *leyl-i*

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiir mecmuası, 230a-b (Kara, 2020: 70-71).

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Zâr-ı aşkın sevdiğim dilde nihân etmek de güç
Bende-i dildâr olup sırrı 'ayân etmek de güç
Sonra hicr-i yâr-ıla⁸⁶ âh u figân etmek de güç
Bekleyip gûşe-i vahdeti mekân etmek de güç
Göz göre kendimi seyyâh-ı cihân etmek de güç

Mübtelâ şeydâ olanın kıldığı feryâdı gör
Hâr ile hemdem olan gonca-i bîdârı gör
Cevre ta'lim eyleyip bedhûy eden üstâdı gör
Öldürürsen evvelâ dünyâda kan etmek de güç
Sağ kosam hicr oduna sînem nişân etmek de güç

Çekdiğim cevr ü cefâlar derd ü belâlar bana
Sana dilberden olan tarz-ı edâlar bir yana
Her taraftan senin ta'n ile sadâlar bir yana
Kâinâtın halkını hep pîrbân⁸⁷ etmek de güç
Adûlar ta'nı içün terk-i diyâr etmek de güç

Vehbî'yem meylim kesilmez bîvefâdan hayr yok
Velî emri yok âhir [hem] fenânın⁸⁸ çâresi yok
Fârîğ olmam haşre dek dildeki nâra⁸⁹ çâre yok
Kâmet-i cevr-i nahl ile kemân etmek de güç
Şemâtet-i a'dâya terk-i diyâr etmek de güç

⁸⁶ Kara: *yâr ile*

⁸⁷ Kara: *pîr ü pâk*

⁸⁸ Kara: *fettânın*

⁸⁹ Kara: *nâre*

Naşa Cöngü 16b (Demircan, 2020: 40)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Talî'm dembestedir yâ Rabb lutf et kıl küşâd
 Düşmanım kan ağlasınlar dostlarımı eyle şâd
 Bin bir adın hürmetiyçün⁹⁰ sen barıştır yâ kerim
 Sevdiğim küsmüş bana hiç söylemez eyler inâd

Ben duzağ-ı aşka düştüm bülbülüyüm bir gülün⁹¹
 Sevdiğimin başı açık abdalıyım⁹² ayak yalın
 Nâzlı yâr başın için ağlatma gel⁹³ bu ben kulun⁹⁴
 Eşiğinde baş koyanlar buldular gamdan necâd

Tiğ-ı gamzen câna vurdu⁹⁵ gel⁹⁶ tımar et yarana⁹⁷
 Bülbülün oldu⁹⁸ mekâmı varsa gülün çâre ne
 Çün niyâz-ı aşkın-ıla kor yanığım çâre ne
 Hizmetinden döner-isem olmayım gamdan âzâd

Mecnûn oldum aşkın-ıla bilemem hiç⁹⁹ kandayım¹⁰⁰
 Halk içinde gezer iken gûyâ kim bigâneyim¹⁰¹
 Der ki ÖMER hizmetinde eli bağlı bendeyim
 İster-isen âzâd eyle ister-isen kıl mezâd

⁹⁰ Demircan: *hürmet-çün*

⁹¹ Demircan: *bülbülüm bir gülün*

⁹² Demircan: *abdalım*

⁹³ Demircan: *gel ağlatma*

⁹⁴ Demircan: *kulun*

⁹⁵ Demircan: *verdi*

⁹⁶ Demircan: *gül*

⁹⁷ Demircan: *yarene*

⁹⁸ Demircan: *öldü*

⁹⁹ Demircan: *hiç*

¹⁰⁰ Demircan: *kandeyim*

¹⁰¹ Demircan: *bigâneyim*

Harid Fedai Cöngü s. 142 (Karasoy-Yavuz, 2017: 184)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Âdet ancak mûnis olmaz âşika her dil ferîd
Sakının bî-çâreler zahmetlerin çekmek ba'îd
Baş eğip hizmetlerinde olsanız her mâh-ı 'îd
Sarılır yâda seni vuslattan eyler nâ-ümîd

Bin nasîhat eylesen biri eser etmez ana
Gûş eder feryâdını tutmaz yüzün senden yana
Başıma geldi de bildim bilmeyen sorsun bana
Niçe yıllar eşîğinde yaslanıp olsan kadîd

Sînenin yarasın[1]¹⁰² yanında üryân eylesen
Zârlık kılsan ne denlü zâr [u] efgân eylesen
Hey meded öldüm başın-çün bana dermân eylesen
Çalışır dahı beter urmağa bir zahm-ı şedîd

Salınıp ağyâr ile karşında [gör] reftâr eder
Cân yedersen neni yedim der dönüp inkâr eder
Zülfünün Mansûr'uyum dersin hemen ber-dâr eder
Onların yolunda olmuş niçe âşıklar şehîd

Var mıdır bir sâdık âşık sînesinde yara yok
Yalnız bir ben değil dâr eylemez âvâre yok
Ben de bildim ey ÖMER def'i ne mümkün çâre yok
Bunların insâfların versin hemân Rabbü'l-va'îd

¹⁰² Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

A. R. İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi, 11918 No.lu Cönk, 11a (Çavdar, 2019: 367)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Âşık oldum o melek simâya her gün her gece
 Çâre yoktur düşmüşüm sevdâya her gün her gece
 Kendi hâlimde gezerken uğradım bir derde ben
 Mâil oldum ol kaşı yaya her gün her gece

Bülbülün zârı gülistan içre bilmem neylerim
 Bağrımı hûn eylemiştir hânım bilmem neylerim
 Halk-ı âlem bana düşmân çâre bilmem neylerim
 Başımı uğratmışım gavgâya her gün her gece

Dâimâ ağyâr ile seyr-i sefâ etmektedir
 Ol musîbet rakîbe her dem vefâ etmektedir
 Bu ÖMER bî-çâreye cevır ü cefâ etmektedir
 Başladı bildim yine uzaya her gün her gece

Harid Fedai Cöngü s. 157 (Karasoy-Yavuz, 2017: 188)

mef'ülü/ mefâ 'ilü/ mefâ 'ilü/ fe 'ülün

Biz âşık-ı şeydâlarız efgâna gelince
 Gülşen oluruz bülbül-i nâlâna gelince
 Biz bend ederiz dâmeni hem hâr-ı belâdan
 Meydân okuruz ser-keş-i merdâne gelince

Biz fehmi ederiz remz-ile her ehl-i sühânı
 İhrâc ederiz âl-ıla hem genc-i nihânı
 Teşhîs ederiz kâmili hem tîğ-i zebânı
 Kurbân oluruz âlem-i irfâna gelince

Keşf oldu Hudâ'dan bizlere bu Rûmî zât
 Gâh Fürs-ile eş'âr okuruz gâh Arabiyyât

Hem şâm [u]¹⁰³ seher eyleriz ol hazrete hâcât
Hak yardım ede bizlere meydâna gelince

Bu ÖMER yâ niçe kılsın beğim terk-i ferâgat
Cevrini çeker haşre degin yevm-i kıyâmet
Tâ va'de tamâm ömrüme erince nihâyet
Cânım alır Azrâ'il dendâna gelince

24

Doğan Kaya'nın Şahsi Kütüphanesindeki 17 No.lu Cönk s.4 (Bakay, 2000: 7)

8'li hece ölçüsü

Gel ey nâzım eden dilber
Öpül kuçul¹⁰⁴ huzûr¹⁰⁵ ile
Ömrümün hâsılı dilber
Öpül kuçul huzûr ile

Öpülmekten zarar gelmez
Kuçulmaktan adam ölmez
Bu güzellik ele girmez
Öpül kuçul huzûr ile

ÖMER'im der yaram¹⁰⁶ çoktur
Derdim hiç kimsede yoktur
Öpülmedik güzel yoktur
Öpül kuçul huzûr ile

25

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 109 (Özarslan-Aldemir, 2020: 254)

mefâ'ilün /mefâ'ilün /mefâ'ilün /mefâ'ilün

Sana bir nevcivân geldi hemân ef'alle yef'alle

Yarım sâat amân¹⁰⁷ verme hemân¹⁰⁸ ef'alle yef'alle

¹⁰³ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

¹⁰⁴ Bakay'ın çalışmasında hepsi: *kocul*

¹⁰⁵ Bakay: *huzur*

¹⁰⁶ Bakay: *yârim*

Gerek gündüz gece¹⁰⁹ gelsin deme bu yâr yine kalsın¹¹⁰
Eğer dersen mutî olsun hemân ef'alle yef'alle

Döner var mı bu işlerden yatılmaz kara taşlardan
Vefâ gelmez o puştlardan hemân ef'alle yef'alle

Kalmadı kimsede demlik meseldir eyliğe kemlik
Zamâne puştuna eylik hemân ef'alle yef'alle

ÖMER eydür hemân yatır bulduğun yerlerde batır
Gözetme de onlara hâtır hemân ef'alle yef'alle

26

Harid Fedai Cöngü s. 148 (Karasoy-Yavuz, 2017: 186)

11'li hece ölçüsü

Bâd-ı sabâ bizden yâre selâm et
Mübârek hâtırın sor su'âl eyle
Yokla zamîrini fethi kelâm et
Bize meyli var mı gör su'âl eyle

Gör bize lutfuyla kelâm etmez mi
İsmim hâtırında gülzâr etmez mi
Âh u efgânımdan hazer etmez mi
Başın için olsun bir su'âl eyle

Görünmez sevdiğim bir niçe demdir
Acep ne va'deye sâhip-kademdir
Kiminle konuşur hem-râhı kimdir
Pâyına yüzler sür hem su'âl eyle

¹⁰⁷ Özarslan-Aldemir: *emân*

¹⁰⁸ Özarslan-Aldemir'in çalışmasında bu kelime hep *heman*

¹⁰⁹ Özarslan -Aldemir: *gice*

¹¹⁰ Özarslan -Aldemir: *kalsun*

Müşâkım görmeğe ol çeşmi mesti
Hayli demdir bizden selâmın kesti
Anar mı bendesin gör nedir kastı
Halvet-hânesine gir su'âl eyle

Dûr olalı¹¹¹ gözden hayâl-i dildâr
Perîşân eyledi beni intizâr
Bu ÖMER âşıkı anar mı ol yâr
Biraz huzûrunda dur su'âl eyle

27

Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 No.lu Mecmua 51a
(Yavuz-Küçükballı, 2020: 297)

8'li hece ölçüsü
Bir sâat gül yüzlü yâre
Var da benden selâm eyle
Bu mektûbu sitemkâre
Sun da benden selâm eyle¹¹²

Bunu saklasın yanında
Sır açmasın halk yanında
El kavuştur dîvânında
Dur da benden selâm eyle

Bana derler kişi zâde
Gönül vermem değme yâda
Elinde gülgûn-i bâde
Ver de benden selâm eyle

ÂŞIK ÖMER yolun izler
Nedir sende âhû gözler
Eşiği taşına yüzler
Sür de¹¹³ benden selâm eyle

¹¹¹ Karasoy-Yavuz: *oladı*

¹¹² Hançerli'nin ve Yavuz-Küçükballı'nın çalışmalarında bu şiirin Mecmua'da 51a'da kayıtlı olduğu söylenmiştir ancak şiir 48a'da kayıtlıdır.

Doğan Kaya'nın Şahsi Kütüphanesindeki 18 No.lu Cönk s.41 (Bakay, 2000: 8)

15'li hece ölçüsü

Gel benim zülfü siyâhım sırrı âyân eyleme
Bağlayıp zülfün kemendin beni deli eyleme
Tâ evelden sevdim seni şimdi inkâr eyleme
Severler güzel olanı sevdiğim âr eyleme

Kâdir Mevlâ'm hûb yaratmış kıymetini bilegör
Hak Taâlâ hazretine çok şükürler kılğör
Kömür gözlüm bu sözümde bir hisse[cik]¹¹⁴ alagör
Severler güzel olanı sevdiğim âr eyleme

Kâdir Mevlâ'm hûb yaratmış her yanında gül biter
Gönlümün mâliki vardır kimler yanar kim tüter
Neyleyim dünyâ malını bana sevdiğim yeter
Severler güzel olanı sevdiğim âr eyleme

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
Kayıtlı Şiir Mecmuası, 221a/221b/222a (Kara, 2020: 74-75)

8'li hece ölçüsü

Seherde bülbülü gördüm¹¹⁵
Öter âheste âheste
Meğer ol¹¹⁶ goncanın râzın
Açar âheste âheste

Geçerdi hâne-i dilden
Gamın askerleri her dem
Bi-hamdillâh bugünler de¹¹⁷
Geçer âheste âheste

¹¹³ Yavuz-Küçükballı: *Sür da*

¹¹⁴ Köşeli ayraç içindeki ek Bakay tarafından vezin gereği eklenmiştir.

¹¹⁵ Kara'nın çalışmasında bu şiirin Cönkte 226a'da kayıtlı olduğu belirtilmiştir fakat şiir 221a-221b-222a'da kayıtlıdır.

¹¹⁶ Kara: *o*

¹¹⁷ Kara: *bugünlerde*

Katı mağrûr olup hüsne
İgen¹¹⁸ ağlatma uşşâkı
Güzellik pâyidâr olmaz
Geçer âheste âheste

Kaşınla çeşmin ey dilber
Edeli bağrımı yara
Bu çeşmim hûn-ı eşkini
Saçar âheste âheste

Bu ÖMER yâd-ı hicrinden
Gözü yaşın şarâb etmiş
Oturmuş künc-i firkatte
İçer âheste âheste

30

Harid Fedai Cöngü s. 124 (Karasoy-Yavuz, 2017: 181)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Gonca güller üstüne şebnem müheyyâ damladı
Şiddet-i bâd-ı sabâdan derilip mâ damladı
Bülbül-i şeydâ ününce çün [görürler]¹¹⁹ her seher
Hûbların destindeki câm-ı musaffâ damladı

Yer yerin gevher-fürûşlar aramağa gittiler
Menzil-i a'lâya tahkîk nâgehâna battılar
Sâfi altın gibi anı sızırıp kâl ettiler
Hep sözleri pûtadan taşraya kîmyâ damladı

Âşık-ı sâdik olanın gözünde olmaz uyku
İnce sed çeksen [de] dinmez çağlayıp aktıkça su
Dil-rübâlar birbirine eyledikçe güft ü gû
Leblerinden sükkeri gûyâ müberrâ damladı

¹¹⁸ Kara: *iken*

¹¹⁹ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Suna görsem arz-ı hâlim hûbların sultânına
Her ne derse efendimdir kâ'ilim fermânına
İsm ü resmi çün yazıldı defter ü dîvânına
Bir kalemden dahı böyle AYN MİM RÂ damladı

31

Harid Fedai Cöngü s. 109 (Karasoy-Yavuz, 2017: 177)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Yâr perinde câm destimde iken şarâb damladı
Cevâb ettim vücûdumdan terim yap yap damladı
Mest olunca perî-peyker urdu sîneme tîğı
Sînemden meydân yerine kan bî-hisâb damladı

Kanı sînemde görünce şaştı ol bâl-i bülend
Nesne yoktur nev-civânım gûyâ ettin bize pend
N'az-ıla döndü dedi yâ nedir bu kan ey meded
Bir âh eyitti derûndan çeşminden âb damladı

Sardı tâb-ı derûnum eleme bu zahmım benim
Haber oldu mihribâna demde ol hâlim benim
Gonca-fem ol göricek sînemde bu zahmım benim
Bir âh eyitti derûndan çeşminden âb damladı

Döndü dedi hatâ ettim çektim bu gam hançerin
Sad hezâr olsun dedim ki yâr isen sen dilberin
Tâ ölünce ben seninim diye sundu leblerin
Döner idi emicek ağzıma sükker damladı

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) N845 1624 No.lu Cönk, 84a-84b (Çavdar, 2017: 393)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Aşk odundan hastayım dermâna minnet kalmadı
Kul olamam kimseye fermâna minnet kalmadı
Hudâ verir kısmetim her câna minnet kalmadı
Âlemin mâbûdusun merdâna¹²⁰ minnet kalmadı

Oldu çirasında sızlarım
Bende dil yarası çoktur kimse bilmez gizlerim
Ahdi bütün kavli sâdık şöyle bir yâr gözlerim
Sen ver[ir isen]¹²¹ Hudâ'm insâna minnet kalmadı

İstedim derviş misâli eġnime şâl eyleyim
Satayım [bu] mâlı mülkü gönlümü¹²² hoş eyleyim
Yâr elinden ab-ı kevser doldurup nûş eyleyim
Cenâb-ı Hudâ kerîmdir¹²³ câna minnet kalmadı

Yeri[n] göġü[n] şeş yerinin Hâlık'ı leyl-i nehâr
Seni inkâr edenin işi olsun âh u zâr
Der ki ÖMER ver murâdım ey¹²⁴ ganî Perverdigâr
Senden uzak kabrimi sultâna minnet kalmadı

Amasya Cöngü, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi (Köktürk, 2007: 68)

8'li hece ölçüsü

Ben sana müptelâ oldum
Cemâlin görsem olmaz mı
Yanağında gül açılmış
Gülünü dersem olmaz mı

¹²⁰ Cönkte: *merde*

¹²¹ Çavdar 2017: *Sezâvâr-ı Hudâ'yım*.

¹²² Cönkte: *gönlüme*

¹²³ Cönkte bu kelimededen sonra *her* kelimesi var, tarafımızdan çıkarıldı.

¹²⁴ Çavdar 2017: *vermesin ol*

Şükür bizi yaradana
Cümlemizi var edene
Senin nâzik vâlidene
Acep yalvarsam olmaz mı¹²⁵

Efendim görüncek seni
Dîvâne eyledin beni
Billûr gibi nâzik teni
Sîneme sarsam olmaz mı

Bu güzellik kasîdine
Gözüm cevr etme dostuna
Beyaz gerdânın üstüne
Yüzümü sürsem olmaz mı¹²⁶

Bu ÖMER'in yâri yoktur
Cümlemiz¹²⁷ var eden Hak'tır
Senin âşıkların çoktur
Bir de ben olsam olmaz mı¹²⁸

34

Harid Fedai Cöngü s. 78 (Karasoy-Yavuz, 2017: 173)

fâ'îlâtün/ fâ'îlâtün/ fâ'îlâtün/ fâ'îlün
Ey felek bize mi saldın bu kuru gavgâları
Yârimi benden ayır[d]ı¹²⁹ rakîbin iğvâları
Gâziler yalan değıldir tecrübe kıldım zîrâ
Âşıkı baştan çıkarır dilberin sevdâları

¹²⁵ Hakverdioğlu aynı şiirin bir değışkesini yayımlamış, ancak 4 mefâ'îlün vezniyle ve beyitler hâlinde yazıldığını düşünerek bu dörtlüğü: *Eğer seni yaradana bile halkı var edene / Senin güzel validene acep yalvarsam olmaz mı* şeklinde kaydetmiştir.

¹²⁶ Bu dörtlük Köktürk'ün çalışmasında yoktur, Hakverdioğlu ise: *Bu güzellin kasîdine gözüm cevr itme dostuna / Beyaz gerdânın üstüne yüzümü sürsem olmaz mı* şeklinde beyit hâlinde, 4 mefâ'îlün vezniyle kaleme alındığını düşülmüştür (Hakverdioğlu, 2020: 144). Tarafımızdan, dörtlük biçiminde düzenlenip “güzelliñ” kelimesi de “güzellik” şeklinde düzeltilerek buraya eklenmiştir.

¹²⁷ Köktürk: *cümlemizi*

¹²⁸ Hakverdioğlu'nun çalışmasında bu dörtlük: *Ömer'in hiç yeri yokdur âlemi var iden Hakdur / Senin şu'ânların çokdur biri ben olsam olmaz mı* (Hakverdioğlu, 2020: 144) şeklindedir.

¹²⁹ Köşeli ayrıç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereğı eklenmiştir.

Âkıbet başına gelir ta'n edip söyler-isen
Tut kulak dinle sözüm[ü] mes'ele anlar isen
Ehl-i aşkın sevdiğine tecrübe eyler isen
Her seher vaktinde dinle bülbül-i şeydâları

Niçe bir şem'ine yansın bu garîb üftâdeler
Aşk meyinden nûş edenler istemez bî-çâreler
Kanda varsa yer bulurlar gözleri mestâneler
Âhiretin bilmem ammâ iyidir dünyâları

Bir güzel cihânda sevsem ta'n eder[ler] cümle el
Zer[re]dir deryâ yanında çağlayıp aksa [da] sel
Ey ÖMER dinle fâriğ ol değmeye meyletme gel
Âşıkı baştan çıkarır dilberin sevdâları

35

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
kayıtlı şiir mecmuası, 349a-b (Kara, 2020: 51)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Gece gündüz intizârım bir murâda ermedim
Yandı bağrım yandı cismim bir safânı sürmedim
Çok güzeller seyredirim sencileyin görmedim
Ne belâdır senin aşkın beni mecnûn eyledi

Güzel dilber çoktur ammâ sende aklım zây olur
Korkarım ismin demeye dile düşer şây olur
Bârekallâh ismin ile bir münevver ay olur
Ne belâdır senin aşkın beni mecnûn eyledi

Atma kipriğin okunu dilerim senden amân¹³⁰
Zamâne dilberinde hiç olur mu devr-i cân
Kıyma bana rahm et oldu hâlim yamân
Ne belâdır senin aşkın beni mecnûn eyledi

¹³⁰ Kara: *emân*

Misk-i anberden münevver dâimâ durmaz kokar
Lebleri cûş ümmidince gönlümün tahtın yakar
Der ki ÖMER gözlerimden yaş yerine kan akar
Ne belâdır senin aşkın beni mecnûn eyledi

36

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 78 (Özarslan-Aldemir, 2020: 245)

11'li hece ölçüsü

Her sabahtan doğar mübarek güneş
Menzili hânesi yedidir yedi
Hak yarattı şems ü kamer yıldızı
Kafesleri vardır yedidir yedi

Hussâd-ı iblîste çıksın yâr adın
Umarım ki kurtulmasın yaradan
Arşî kürsü yeri göğü Yaradan
Ervâhın çırası¹³¹ yedidir yedi

Âşık olan söyler sözün ummâna¹³²
Ârif olan okur yazar o mânâ¹³³
Hesaba gelmedik¹³⁴ deryâ umana¹³⁵
Ulu deryaları yedidir yedi

ÖMER'im der sen kılâsın ibâdet
Yol erkândır kalmış bize ib'âdet
Müminler seherde kılar ibâdet
Onların duâsı yedidir yedi

¹³¹ Özarslan-Aldemir: *Ervâhın çâresi*

¹³² Özarslan-Aldemir: *o mana*

¹³³ Özarslan-Aldemir: *um mânâ*

¹³⁴ Özarslan-Aldemir: *gelmedin*

¹³⁵ Özarslan-Aldemir: *ummâna*

Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 No.lu Mecmua, 50b
(Yavuz-Küçükballı, 2020: 297)

11'li hece ölçüsü

Tîr ü müjgân-ıla ey kaşî kemân
Bend oldu nâgehan dil yaralandı
Hançer-i zahmınla fitne-yi zamân
Bu zahm-ı sitem[le]¹³⁶ sad pârelendi¹³⁷

Cem edîp başîma bin türlü sevdâ
Bu derdi aşkınla eyledim peydâ
Fikr-i hayâlinle ey melek sîmâ
Gittikçe murg-ı dil âverelendi

Yazıktır sevdiğim ağlatma beni
Hicrân oduna [ben] yaktım bu teni¹³⁸
Bildi cümle âlem sevdiğim seni
Aşk peymânımız âşikârelendi

Niceler safada niceler gamda
Niceler merhemde niceler zemde
Diyâr-ı gurbette gûşe-yi gamda
ÖMER-i dil-haste bî-çârelendi

¹³⁶ Köşeli ayraç içinde verilenler Yavuz-Küçükballı tarafından vezin gereği eklenmiştir.

¹³⁷ Hem Hançerli'nin hem de Yavuz-Küçükballı'nın çalışmalarında bu şiirin Mecmua'da 50b'de kayıtlı olduğu söylenmiştir ancak şiir 47b'de kayıtlıdır.

¹³⁸ Yavuz-Küçükballı'nın notu: Mecmua-i Eşar'da *yaktım bu cânı teni* şeklindedir. Vezin gereği *[ben] yaktım bu teni* yazılmıştır.

Millî Kütüphanede Bulunan (?) Kataloglanmamış Bir Cönk¹³⁹, 18a (Çavdar, 2019: 372)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
 Ya İlâhî ölmeden ol yâri göster bir dahi
 Ol yüzü şems-i kamer nûru göster bir dahi
 Ol habîbin hürmetiyçün ey ganî perverdigâr
 Ölmeden dünyâ gözüyle yâri göster bir dahi

Yavrunun attığı tîgi değdi gâyet canıma
 Halk-ı âlem âciz kaldı bu benim efgânıma
 İzzetinin hakkı için kavuşturun Lokmân'ıma
 Eylesen bu derdime dermânı göster bir dahi

.....çün Zülcelâl
 Gözü âhû hâli hindû kaşları gâyet hilâl
 Dili bülbül saçı sünbül lebleri âb-ı zülâl
 Bu ÖMER'in sevdiği ol yâri göster bir dahi

Harid Fedai Cöngü s. 158 (Karasoy-Yavuz, 2017: 188)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
 Yâ İlâhî kanda gitti şimdi hâmânım Alî
 Âteş-i aşkına yaktı beni kurbânım Alî
 Ol sebepten olmuşum sultânımın bî-çâresi
 Tâ ezelden âşıkâ benleri Lokmân'ım Alî
 Var mı[dır]¹⁴⁰ akrânı onun bu cihân içinde hiç
 Rûm ile harâcı versen kıymet[i] ola mı hiç
 Cevheri tas içre koyup su yerine dahı iç
 Kudret[in]den ay u güneş etti Rahmânım Alî

¹³⁹ Bu cöngü yaklaşık 10 yıl önceki bir araştırmamızda bilgisayarımıza arşivlemiştik. Aradan uzun zaman geçtiği için tam olarak Millî Kütüphane, Koyunoğlu Yazma Eserler Kütüphanesi, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi ve Mevlâna Müzesi Kütüphanelerinin hangisinden aldığımızı uzun uğraşlarımıza rağmen teyit edemedik.

¹⁴⁰ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Ey felek sen cüdâ kıldın yâri benden âkıbet
Hak buna râzî olur mu yandı kül oldu ceset
Amân ey pâdişâhım be-nâmîdir bu iddet (?)
Çekme elem ben gelirim dedi sultânım Alî

Ey Muhammed ümmeti bî-çâre_olup kaldı ÖMER
Cânıma kâr eyledi yârin cefâsı bî-beter
Bir dahı dost olsa bana dünyede şems ü kamer
Yoluna cânım fedâ ettim sultânım Alî

40

Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2623 No.lu Mecmua, s. 35 (Yavuz-Küçükballı, 2020:
291)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
Yâ İlâhî dertli dertli döndürür aşk âdemi
Abdâl edip kapı kapı gezdirir aşk âdemi
Âşıklık müşkül belâdır uğramasın her cânı
Gece gündüz şem oduna yandırır aşk âdemi

Her seher bülbül gibi gülistânda öter zâr diyü
Gâh olur meydâna gelür Mansûr gibi dâr diyü
Gâh olur çöllerde gezer Mecnûn gibi yâr diyü
Ferhâd gibi kayaları yarıdır aşk âdemi

Gâh batar zulmetlere gâhi doğar aylar gibi
Gâh dalar ummânlara gâhi coşar çaylar gibi
Gâh gezer fakîr hâllü gâh gezer baylar gibi
Sâil gibi kapılarda gezdirir¹⁴¹ aşk âdemi

Der ki ÖMER yâ İlâhî bencileyin olmasın
Ölsün kelb rakîb derde dermân bulmasın
Umarım Bârî Hudâ'dan kul başına gelmesin
Baykuş gibi vîrâneler bekletir aşk âdemi

¹⁴¹ Yavuz-Küçükballı'nın notu: Mecmua'da *göndürür* yazılmıştır. Mısranın anlamına uygun olarak *gezdirir* şeklinde şiire alınmıştır.

Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2623 No.lu Mecmua s. 73 (Yavuz-Küçükballı, 2020: 294)

11'li hece ölçüsü

Elâ gözlerini sevdiğim dilber
Dil-i âleme (?) güldürme beni
Açıp [da]¹⁴² göğsünü karşımda durma
Ecelimden evvel öldürme beni

Ne bakarsın karşımızdan el gibi
Taramış zülfünü ince tel gibi
Yaprak arasında gonca gül gibi
Sokup [da] koynunda soldurma beni

Ayrılık nişânı düşmüş eğnime
Sık beyâz kolların dola boynuma
Bir gece misâfir olsam koynuna
Sabâh oldu diye uyarma beni

Der ki ÖMER çok ağladım gülmedim
Aktı çeşmim yaşı [aslâ] silmedim
Çoktan beri bir murâda ermedim
Kerem eyle mahzûn¹⁴³ gönderme beni

A. R. İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi, 11918 No.lu Cönk, 17a-17b (Çavdar, 2019: 368)

11'li hece ölçüsü

Hüdâ'ya ısmarlarım efendim seni
Gurbet ele saldı ruzigâr beni
Yitirip aklımı bilmezim kendim
Âkıbet deli etti bu efkâr beni

Unutma bendeni gâh yâd eyle
Vücûdum mülkünü aç küşâd eyle

¹⁴² Köşeli ayraç içinde verilenler Yavuz-Küçükballı tarafından vezin gereği eklenmiştir.

¹⁴³ Mecmua'da: , Yavuz-Küçükballı'nın çalışmasında: *mahsun*

Nîk devâsından ber murâd eyle
Çün ettin bu derde giriftâr beni

43

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
Kayıtlı Şiir Mecmuası, 286b-287a (Kara, 2020: 49)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Binmişim zevrâk-ı aşka engine salar beni
Dağlara düşmem mukarrer çekti sahrâlar beni
Kıldılar dilden cüdâ ol saçı leylâlar¹⁴⁴ beni
Korkarım mecnûn eder âhir bu sevdâlar beni

Âşık olan rûyuna tapsa acep mi sevdiğim
Başıma kuşlar yuva yapsa acep mi sevdiğim
Murg-ı¹⁴⁵ hüsnün gönlümü kapsa acep mi sevdiğim
Korkarım mecnûn eder âhir bu sevdâlar beni

Bu aceptir içmeden mestâne şeklin bağladım
Rûz u şeb şem'in yanar pervâne şeklin bağladım
Dağda zencirin sürer divâne şeklin bağladım
Korkarım mecnûn eder âhir bu sevdâlar beni

Der ki bu ÂŞIK ÖMER dağlar dayanmaz¹⁴⁶ âhıma
Çok çalıştım çâre yok hiç âhıma feryâdıma
Cevre mâ'il olmasın söylen güzeller şâhına
Korkarım mecnûn eder âhir bu sevdâlar beni

¹⁴⁴ Kara: *Leylâlar*

¹⁴⁵ Kara: *Mürg-i*

¹⁴⁶ Kara: *deyinmez*

Harid Fedai Cöngü s. 78 (Karasoy-Yavuz, 2017: 173)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Ey perî-peyker hatâdan saklasın Mevlâ seni
 Bâd-ı sarsardan nihân etsin gül-i hamrâ seni
 Bürdedir siyâh pûşun küşâd etme cânım meded
 Çeşm-i düşmân görmesin ey yüzü mestânem seni

Ka'be hakkı sevdiğim sensin güzeller serveri
 Yedi âyet Sûre-i Meryem'den ettim ezberi
 Ya ferîşte ya melek ya hûrisin [sen]¹⁴⁷ ey perî
 Bâğ-ı cennetten kaçırmışlar melek-sîmâ seni

Kanda hûrî varsa dilber birbirine öğretir
 Sen kıyâs etme sakın ahd ü vefâlar öğretir (?)
 Korkarım üstâdın sana cevr ü cefâ öğretir
 Câhil ü nâdâna vermişler yazık hayfâ seni

Sevdiğim var mı nazîrin sen cihân içinde gör
 Dürr-i yektâsın velî genc-i nihân içinde gör
 Der ki bu ÂŞIK ÖMER yakın zamân içinde gör
 Bir belâya uğrattır bu nâz u istiğnâ seni

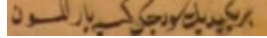
Amasya Cöngü, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi (Köktürk, 2007: 59)

15'li hece ölçüsü

Ya İlâhî bu fenâda kimse karîb olmasın
 Bir yiğidin sevdiceği kimseye yâr¹⁴⁸ olmasın
 Buyurdu Sultân İbrâhim arada kan olmasın
 Bedduâ etmem efendim Mevlâ'ya saldım seni

Her kaçan yüzüne baksam al yanağın gül olur
 Söyledikçe leblerinden sükker akar bal olur

¹⁴⁷ Köşeli araç içinde verilen kelime Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

¹⁴⁸ Cönkte: , Köktürk: *nasîb*

Dudu¹⁴⁹ dillim ayrılık yarım müşkül hâl olur
Bedduâ etmem efendim Mevlâ'ya saldıml seni

Kaşların yay olmuş dilber sînemizi deliyor
Gel dilber böyle salınma arada kan oluyor
Dudu dillim şimdi hasret kıyâmete kalıyor
Bedduâ etmem efendim Mevlâ'ya saldıml seni

Der ki ÖMER çekdiceğim bir kadîr Mevlâ'm bilir
Gözlerimden akan yaş bir yüce dağlar¹⁵⁰ bilir
Benim seni sevdiğimi ol cümle âlem bilir
Bedduâ etmem efendim Mevlâ'ya saldıml seni

46

Harid Fedai Cöngü s. 44 (Karasoy-Yavuz, 2017: 169)

11'li hece ölçüsü

Güzeller güzeli
Ne güzel yaratmış yaradan seni
Şu dîvâne gönlüm seninle hoştur
Görünce tanırdım buradan seni

Güzeller içinde [sen]¹⁵¹ besbellisin
Şîrîn-güftârlı [hem] lebi ballısın
Mine gerdanları hûb-likâlısın
Gözüm Hak saklasın hatâdan seni

Aşkın ciğerim[e] delik deliptir
Ebrûların mâh yüzüne doluptur
Ceyrân yol azıdıp bize geliptir
Avcıyıml koyvermem buradan seni

¹⁴⁹ Köktürk: *Tudu*

¹⁵⁰ Köktürk: *taglar*

¹⁵¹ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

ÖMER der kim rakîb murâd almasın
Arasın derdine dermân bulmasın
Dîvân-ı mahşerde îmân bulmasın
Görem Hak kaldırsın buradan seni

47

Amasya Cöngü, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi (Köktürk, 2007: 7)

15'li hece ölçüsü


Mâil oldum ben bu işte aşkıma dünden beri
Âşığım¹⁵² Mecnûn misâli ol yâre dünden beri
Gam çekip deryâ yüzünde gezerim sıdk-ıla
Yandı deryâda balıklar âhıma dünden beri

Yâ ilâhî dilerim ki murâdımı veresin
Âsî olan kullarını lütfuna erdiresin
Ben garîbin hâlini canâna bildiresin
Hû çeker gökte melekler âhıma dünden beri

Ağlayıp feryâd ederim gördüm onun cismini
İki mim hât üstüne okurlar onun ismini
Ol neveste-i civânın kaçan görsem cismini
Hû çeker bülbül-i şeydâ zârıma dünden beri

Der ki ÖMER gâfil olma söyle anda bunları
Tâ çarh-ı eflâke çıktı âşıkların ünleri
Sene bin yüz on beşte mâh-ı Recep günleri
Darılıp hışma gelmiştir beyzâmız¹⁵³ dünden beri

¹⁵² Köktürk: *âşıkım*

¹⁵³ Bu kelime tarafımızdan okunmuştur. Cönkte:  şeklindedir.

Harid Fedai Cöngü s. 127 (Karasoy-Yavuz, 2017: 182)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
 Seri ahfâya çekmiş nâzlı yâr dünden beri
 Hayli elem kıldı gelmedi yâr dünden beri
 Vuslatına ermek için beklerim ben kûyunu
 Ne acep eğlendi yârim gelmedi dünden beri

Gam mıdır yolunda ölmek bî-vefâsın sevdiğim
 Sırrım beyân etmek olmaz hâlim kime söyleyim
 Yarın dîvân-ı Hak'ta çok şikâyet eyleyim
 Akıttı çeşmim yaşın silmedi dünden beri

Nazar eyle kıl merhamet ey dilberi[m]¹⁵⁴ hâlîme
 Acep nedir bî-vefâlık gelmez oldun yanıma
 Terk ettim nâmûsu ârı düşmez ammâ şânıma
 Kâ'il oldum bir selâma vermedi dünden beri

Şeb ü rûz şeydâsıyım ben ol hasenin gülüne
 Zâyi' olmaz merhamet kıl Hak yakîniñ yoluna
 Ol şâh-ı şûh-ı cihân incinmiş ben kuluna
 Bu bende ÂŞIK ÖMER'i görmedi dünden beri

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiir mecmuası, 266a-b (Kara, 2020: 61-62)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
 Aklım aldı bir tıfil nevreste zâ'im dilberi
 Sanki bir sad-berg-i ra'nâ ruhlarının ahmeri
 Yek temâşâ edecek ol vech-i pâk-i enveri
 Yeryüzüne indi sandım âsumânın ülkeri
 Râhına durdum selâma bulmak için fâ'ide
 Böyle bir a'lâ-yı zînet görmedim bu fânide

¹⁵⁴ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından eklenmiştir.

Sağ u sol geçe¹⁵⁵ sipâhî çok rikâb-ı şâhide
Ol müselleme ser-firâzım cümleye ser-leşkeri

Her kaçan olsa gazâlar düşmene karşı gider
Kulları önünce sîm kalkan-ıla¹⁵⁶ yedek yeder
Kırk sekiz sancak yere dek nev-civânım hükmeder
Rumeli'nin hânısın hem pâdişâh-ı kişveri

Sâ'atın zencîrleri gör her biri bir şeh-peri
Türlü türlü câmelerle salınır dilberleri
Çifte çifte sağ u sol bend-i mücevher gamzeleri
Sanki bel bekler miyânında o hûnî hançeri

Ey gönül seyyâh olursun görmek için anı sen
Arz-ı İstanbul'da seyret ol gül-i handânı sen
Rub-ı meskûnu dolaşsan¹⁵⁷ böyle bir cânânı sen
Arasan belki bulunmaz ey ÖMER bahr u beri

50

Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 No.lu Mecmua 46b
(Yavuz-Küçükballı, 2020: 296)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Yâr ile seyrâna çıktım böyle bayram günleri
Ne ağlarsın deli gönül güle¹⁵⁸ bayram günleri
Aradım¹⁵⁹ halkın içinde ol cânânım yok benim
Boynumu eğdim de baktım ele bayram günleri

Ben sana yâr olalı [kim]¹⁶⁰ çöktü serime duman
Çekme elem¹⁶¹ deli gönül böyle kalmaz bir zamân
Korkmaz mısın ol Hüdâ'dan kanı ahd-ıla emân
Demedin mi sarılalım böyle bayram günleri

¹⁵⁵ Kara: *gice*

¹⁵⁶ Kara: *kalkan ile*

¹⁵⁷ Kara: *dolaşsan*

¹⁵⁸ Yavuz-Küçükballı'nın notu: *güle "gülsene"*

¹⁵⁹ Yavuz-Küçükballı: *erdim*

¹⁶⁰ Bu kelime Yavuz-Küçükballı tarafından vezin gereği eklenmiştir.

¹⁶¹ Yavuz-Küçükballı'nın notu: "Mecmua-i Eşar'da *Elem çekme* şeklindedir. Vezin gereği *Çekme elem* olarak yazılmıştır."

Ben seninle bir olalı kaddimi dâl eyledin
Yeter ettin be-hey dilber sitem-ile söyledin
Destini bûs eyler iken ne acep hışm eyledin
Pâdişâhlâr bile kıymaz kula bayram günleri

Ben seninle bir olalı kalmışım böyle nâcâr
Bu dünyâ bâkî değildir kimi konar kimi göçer
Dört yanına nazar kıldım cümlesi yeyip içer
ÂŞIK ÖMER gam içinde kala bayram günleri

51

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) N845 1624 No.lu Cönk, 86b (Çavdar, 2017: 394)

11'li hece ölçüsü

Kaşların lâmelif gözlerin mim sâd
Muhabbetnamesiz yaz elden gitti
Vücûdum şehrinin eyledin berbâd
Yıktın virân ettin cân elden gitti

Selâm verip selâm alam der-iken
Yâr yoluna cânım fedâ der-iken¹⁶²
Derdimin dermânın bulayım der-iken
Derdimin dermânı tez elden gitti

Ferhadım zâr-ılan dağlar kırmaya
Mecnûnu[nu]m ince belin sarmaya
Gönlümü göndürdüm yâr[i] görmeye
Gönül eylencesi tez elden gitti

ÂŞIK ÖMER der ki öldüğüm zamâna
Çok nasihât ettim gelmez îmâna
Selâm eyleyin dostlar kaşı kemâna
Ağlaya ağlaya göz elden gitti

¹⁶² Cöunkte: cân fedâ eyleyen

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de Kayıtlı Şiir Mecmuası, 292b (Kara, 2020: 65)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Va' degâhı beklerim ey gül-izâr akşâma dek
 Bülbül-âsâ eyledim âh ile zâr akşâma dek
 Hey dirîgâ va'd-i¹⁶³ vaslın meğer ferdâ-y-ı¹⁶⁴
 Hasretinle¹⁶⁵ oldu eşkim¹⁶⁶ cûy-bâr akşâma dek

Tâ ezelden muntazırdır cân u dil fermânına
 Böyle zulm etmek olur mu kuluna kurbânına
 Hasb-i hâlim şerhine vardım der-i dîvânına
 Kılmadılar arzuhâlim der-kenâr akşâma dek

Ölmesin bir kimse hîçbir bî-vefâya düş olup
 Bâde-i nâb içmeden mest olmuşum medhûş olup
 Geceler tâ subha dek ağyâra hem-âğûş olup
 Ya neden lâzım bana bu intizâr akşâma dek

Baht-ı nâ-şâdım açılsın eyle bârî feth-i bâb
 Bir inâyet kıl gözümde yeter aktı kanlı âb
 ÂŞIK ÖMER ol kamer-tal'at çözer açmaz nikâb
 Edelim biz de dahı kavlı-i karâr akşâma dek

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiir mecmuası, 233a-233b (Kara, 2020: 57-58)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Gayret-i aşkınla¹⁶⁷ cânâ nâ-tüvân¹⁶⁸ olsam gerek
 Nâ-tüvân edip vücûdum lâ-mekân olsam gerek
 Lâ-mekân olup cihânda bî-karâr olsam gerek
 Gün gibi aşkınla âhir râyegân olsam gerek

¹⁶³ Kara: va 'di-yi

¹⁶⁴ Kara: ferdâ imiş

¹⁶⁵ Kara: hasret ile

¹⁶⁶ Kara: aşkım

¹⁶⁷ Kara: Gayreti aşkınla

¹⁶⁸ Kara: cânâna tüvân

Râyegân olmak ne şeydir kendüyi (?) ehl-i gama
Gam yemem aşkınla cânâ çün eriştim bu deme
Dem-be-dem arz-ı derûnum fâş edip ben âleme
Âlem-i uşşâk içinde dâs[i]tân¹⁶⁹ olsam gerek

Dâs[i]tân¹⁷⁰ olmaz bir âşık etmeyince terk-i ser
Ser veren râhına gelsin es-selâ der yer-be-yer
Yer-be-yer meydân-ı aşkta tâ bilesin ser-te-ser
Ser-te-ser âşıklarınla imtihân olsam gerek

İmtihân olsun soranlar mülk-i aşkın milketin
Milket-i aşkın beğenmez¹⁷¹ bu fenânın devletin
Devlet-i hüsninde cânâ zabt edip aşk milketin
Milk-i aşk içinde şâhım kâmrân olsam gerek

Kâmrân efkenden olmaktır senin ey nev-civân
Ey civân uşşâka nesne gösterir bu çeşm ü cân
Cân fedâdır bu ÖMER vakt ola kim bu ber-zamân
Ber-zamân ile cihânda bî-nişân olsam gerek

54

A. R. İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi, 11449 No.lu Cönk, 59a (Çavdar, 2019: 369)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Ey gönül [bu] mihnet-i hicrâna katlansam gerek
Çün cefâdır âdet-i insâna katlansam gerek
Maksadımca dönmedin yürü ey çarh-ı felek
Gülmedim hiç firkat-i devrâna katlansam gerek

Ehl-i uşşâka derdimi bir bir hikâyet eyleyip
Sevdiğim yahu seni Hakk'a emânet eyleyip
Eğlenip gurbet ellerde ben itâat eyleyip
Ol Hakk'ın emri ne ise ona katlansam gerek

¹⁶⁹ Kara: *Dâstân*

¹⁷⁰ Kara: *dâstân*

¹⁷¹ Kara'nın çalışmasında: *begenmez*

Çâre yoktur şimden girü tarif olmaz bir devâ
Söylenir gör haşre dek dillerde işbu mâcerâ
Çektiğim bunca sitem kendi kusûrum gâlibâ
Kâil oldum hikmet-i Yezdân'a katlansam gerek

Ey ÖMER kimdir çeken bu mihneti Âdem gibi
Ol basîret sahibi hem gayret-i Âdem gibi
Sanki Havvâ'dan cüdâyım Hazret-i Âdem gibi
Bir zaman bu hasret-i cânâna katlansam gerek

55

Harid Fedai Cöngü s. 163 (Karasoy-Yavuz, 2017: 190)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Bir zamân derdim benim artık amân etsem gerek
Bir zamân sular gibi aşkım revân etsem gerek
Bir zamân kaddim büküp aynı kemân etsem gerek
Bir zamân hâlim yaman-ender-yaman etsem gerek

Bir zamân görsem gerek aşkında kalmış hâlimi
Bir zamân bunda koyup gitsem gerektir âlemi
Bir zamân seyr eylerim ben defter-i a'mâlimi
Bir zamân sînem yakıp âh [u]¹⁷² figân etsem gerek

Bir zamân Münker Nekir gelip bana eyler hitâb
Bir zamân dil dönmeyip veremez-istem ben cevâb
Bir zamân ehl-i iyâlim ile zevk ederken olam harâp
Bir zamân mevtim erip teslîm-i cân etsem gerek

Bir zamân maksûd-ı yâr-ıla niçe demler sürer
Bir zamân ÂŞIK ÖMER gezdi cihânı ser-te-ser
Bir zamân hâk [ü] türâb içre bu cismim mu'teber
Bir zamân cism-i vîrânım bî-nişân etsem gerek

¹⁷² Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiir mecmuası, 317b/318a (Kara, 2020: 67-68)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Ey dilâ ben yeniden bir dilberi sevsem gerek
Taht-ı aşkında melek-sîmâ perî sevsem gerek
Sâdıkâne sıdk ile meftûnu olsam dilberin
Çeşmine olmuş mülemmâ anberi sevsem gerek

Dil-i tûbâ ta'n eder bu kâmet-i bâlâsına
Mest-i hayrân cümle âlem gözleri elâsına
Gülşenin açmış küşâde bülbül-i şeydâsına
Saçı sünbül rûhları bir gül-teri sevsem gerek

Ay¹⁷³ ahsendir ziyâda kâkülün etmiş nikâb
Kaşları tuğrân cânâ gönlümü¹⁷⁴ kıldı harâb
Ruhların etmiş küşâde gül-cemâli mâh-tâb
Dişleri inci misâli gevheri sevsem gerek

Gel çıkar bu remz-ile ebced hesâbın ey cinân
Vasl-ı bâğın kim görürse dili olur miltân
Sikke-i destinde mâhım yazılır ism-i ayân
Çekem ondan bir hâtem-i engüştü sevsem gerek

Yüz yigirmi sekiz dedim bana isim sây ola
Sıf¹⁷⁵ olunca korkarım ki halk içinde şây ola
Bir kelâmın dinleyenin serden akli zây ola
Şöyle tûtî-lisân ÂŞIK ÖMER'i sevsem gerek

¹⁷³ Kara: *ey*

¹⁷⁴ Kara: *kâkülüm*

¹⁷⁵ Kara: *sıf*

57

A. R. İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi, 11449 No.lu Cönk, 6a (Çavdar, 2019: 369)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Düşmüşüm sevdâ-yı aşka nev-civânım bunda yok
Selvi gibi salınan kaşı kemânım bunda yok
Hemînçün olmak için arzu çekerdir can sana
Hûblara sultân olan Yûsuf zamânım bunda yok

Neyledin ey çarh-ı felek ol benim sultânımı
Ruhları gül lebleri mül âfet-i devrânımı
Gurbete salmak revâ mı ol benim hubânımı
Bendesine rahmi çok devletli hânım bunda yok

Yüz sürüp pâyine yârin zerre izzet bulmadım
Cân [u] başı fedâ kıldım bir vefâsın sürmedim
Yâ ilâhî gitti elden kıymetini bilmedim
Datlı cânımdan 'azîzbunda yok

Var yürü ey ÂŞIK ÖMER gitti elden dilberâ
Var mıdır bir bencileyin gâfil iken mübtelâ
İzzetin hakkı-çün olsun kıl müyesser ey Hüdâ
Ölmeden göster cemâlin alma cânım bunda yok

58

Naşa Cöngü 44b (Demircan, 2020: 66)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Aradım gezdim cihânı nev-bahârım bunda yok
Hokka fem sâhib-i kadem şîrîn zebânım bunda yok
Kande gitti bilmezem ol nev civânı görmedim
Pek nazar ettim acceptir kâmranım bunda yok

Bilmezem ol bî-vefâ gamda mıdır yâdımda mı
Bâde-i hamrâ içti¹⁷⁶ ağyâr-ile muhabbette mi
Bir haber alsam cânândan gûşe-i vahdette mi
Hûblarım ser-tâcı ol hokka dehânım bunda yok

¹⁷⁶ Demircan: içtin

Hîç haberdâr olmadı bu hâle çeşm-i mestimiz
Gönlümü sayd edeli bir işe varmaz destimiz
Çün hakîkî dost kim billâh yoktur kastımız
Anlatırdım derdimi sâhib zebânım bunda yok

Def'-i gam kılmak dilersen rûz u şeb iç bâde gel
Kalmışım gam köşesinde sevdiğim imdâda gel
Pek dertlisin ÂŞIK ÖMER sırrın açma yâda gel
Anılıp bir ad ile nâm-ı nişânım bunda yok

59

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) 1616 No.lu Cönk, s. 2/2

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Ey basîret sâhibi eşyâya bak da ibret al
Gâfil isen cûş eden deryâya bak da ibret al
Gözlerin gaflet içinde kalmasın uyan
Yerde hikmet gökte ziynet aya bak da ibret al¹⁷⁷

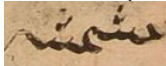
Kubbe-i eflâke kılmış nice inciler ziyâ
Düş olur cümle 'âlem hem eser bâd-ı sabâ
Gûh-ı sahrâ içre âsmâna her biri ibret nümâ
Uyan gözün aç kudret-i Mevlâ'ya bak da ibret al

Nakşa bakma âkil isen nakşı ko nakkâşa bak
Gör ne hikmet gösterir bin bir dane haşhaşa¹⁷⁸ bak (?)
Ne kadar ahmak isen var çaylar içre taşa bak
Gösterir ibret sana çaya bak da ibret al

Ey ÖMER sen seni gör kim sana sensin âyine
Dâmeni muşdu dut hem yüz süregör pâyine
Nefsini zabt eyle gel uyma şeytân hâyine
Gör ne kıldı Âdem ü Havvâ'ya bak da ibret al

¹⁷⁷ Bu şiirin ilk dörtlüğü daha önce Karasoy-Evirgen (2018: 924) tarafından yayımlanmış, diğer dörtlükler tarafımızdan okunmuştur. Dizelerin çoğunun vezni bozuktur.

¹⁷⁸ Cönkte:



Naşa Cöngü, 35a (Demircan, 2020: 55)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
 Kıl ferâgat cevri ey âlîcenâb insâfa gel¹⁷⁹
 Eyle bir dem lütufla hüsn-i cevâb insâfa gel
 Tâ bu denli cevrine takât getirmez her kişi
 Hicrin ile¹⁸⁰ kalmadı cismimde tâb insâfa gel

Arz-ı hâl¹⁸¹ sunsam yine ben sen güzeller şâhına
 Hâk-pâyine düşüp yüzler sürüp dergâhına
 Lütufla kılsın terahhum bu fakirin âhına
 Ettiğin cefâları edip hesâb insâfa gel

Sevdiğim gözden bırakma âşık-ı şeydâları
 Çün bilirsin sen de câna aşkın sevdaları
 Yetişir bana edersin cevri-ile cefâları
 Bir dem-i fikr ü hayâl eyle hesâb insâfa gel

Yenilmez âşkını benzettim dîl-i şeydâlara
 Kimseyi düşürmesin hâk düştüğüm sevdâlara
 Gûşu verirsin kelb adûnun ettiği ağvâlara
 Bir dem et ÂŞIK ÖMER'den ictinâb insâfa gel

Naşa Cöngü, 34b (Demircan, 2020: 109)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
 Ey cemâl-i pâk misl-i âfitâb insâfa gel¹⁸²
 Perde-i zülfün eyleme ana nikâb insâfa gel
 Benim efendim acep hîç var mıdır melek bana
 Ver güzel başın için sâfi cevâb insâfa gel

¹⁷⁹ Demircan'ın çalışmasında şiirlerin vezinleri gösterilmemiş, vezinler tarafımızdan tespit edilmiştir.

¹⁸⁰ Demircan: *Heccrin-ile*

¹⁸¹ Demircan: *Arzuhâl*

¹⁸² Demircan'ın çalışmasında ÂÖD'de bulunmayan Âşık Ömer mahlaslı şiirler özellikle belirtilmiş fakat Vehbî (Âşık Ömer'in mahlaslarından biri) mahlaslı bu şiirin de Âşık Ömer'e ait olduğu gözden kaçmış veya belirtilmemiştir.

Dehr içinde sevdiğim bir sen gibi âfet mi var
Yoksa hecrinden dil-ârâm olmağa râhat mı var
Tâkatim tâk oldu cevrin çekmeye tâkat mi var
Kaddimi dâl eyledin âhım zübâb insâfa gel

Hayli demdir ağlarım bir dem de güldür sevdiğim
Var ise cürm ü günâhım bana bildir sevdiğim
Kurtulayım mihnetinden bârî öldür sevdiğim
Eyleme kahrınla câna azâb insâfa gel

Ey kemân ebrû yeter müjgânla sînem delip
Bu kadar cevri etmeğe lâyıık mı mazlûmu bilip
Derdimendim VEHBÎ'yem ben seni Mevlâ salıp
Yakamı çâk eylerim yevmü'l-hesâb insâfa gel

62

289) Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2623 No.lu Mecmua s. 15-16 (Yavuz-Küçükballı, 2020:

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Lutf edip ey âfet-i devrân sabâh erkence gel
Gün yüzün göster edip ihsân sabâh erkence gel
Muntazır oldum bilirsin pâyına yüz sürmeğe
Nakş-ı hüsnün eyle pinhân yâr sabâh erkence gel

Kabe-i vaslın eriştim eyleyem bir kez tavâf
Olmak ister-isen eğer dūd-ı âhımdan muâf
Ey perî Hakk'ı seversen vadeye etme hilâf
Nispet eyle çatlasın şeytân sabâh erkence gel

Ey perî-rû hasretinle gözlerim yaş olmasın
El yanında ülfet etme sırrımız fâş olmasın
Yalınız gel kelb rakîp yanında yoldaş olmasın
Sarılırsam görmesin düşmân sabâh erkence gel

Ey ÖMER dehr-i fenânın bir sefâsın sürmedim
Bülbül-i şûrîdeyim ol gonca gülden dermedim

Nâ-murâd kaldım cihânda bir murâda ermedim
Ber-murâd et ey hûbân-ı şeh¹⁸³ sabâh erkence gel

63

Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2623 No.lu Mecmua s.76 (Yavuz-Küçükballı, 2020: 294)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Ey cemâli güneşi bâğ-ı bahârım küsme gel
Her şeb-i âlemde varım nâzlı yârim küsme gel
Ağlatıp bu bendeni düşmânların şâd eyleme
Yakma firkat âteşine cism-i zârım küsme gel

Ey perî peyker acep¹⁸⁴ ben n'eyledim n'ettim sana
Ben kapında kul olalı vermedin râhat bana
Âkıbet zencîr-i hicri bana kıldın âşinâ
Akıtıp seylâb-ı çeşmim etme Ceyhûn küsme gel

Yok mu insâfın niçe bir âteş-i aşka yanam
Tâkatim yoktur cefâya her dem efzûna kanam
Şem-i ruhsârın görende şöyle pervâne dönem
Çekmeğe zencîr-i aşkı iktidârım küsme gel

Bu ÖMER'e yeter ettin ey güzel cev¹⁸⁴ ü cefâ
Lutf edip kıl pâdişâhım gel benim cürmüm atâ
Bu ricâmı redd edip de tutmaz isen dilberâ
Erişir billâh sana bu inkisârım küsme gel

64

Harid Fedai Cöngü s. 124 (Karasoy-Yavuz, 2017: 180)

mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün

Benim bir kâmeti serv-i revânım var idi evvel
Yüzü gül kâkülü anber-feşânım var idi evvel
Cemâline_âsümân üzre mâh u hurşîd ta'n eder
Dahı tâze yetişmiş bir fidânım var idi evvel

¹⁸³ Yavuz-Küçükballı'nın notu: "Mecmua'da *şehr-i hûbân*"

¹⁸⁴ Yavuz-Küçükballı'nın notu: "Mecmua'da *acabâ* şeklindedir. Vezin gereği *acep* yazılmıştır."

Dem-be-dem helâk olmak şehâ derd ü elemlemlerle
Sînem[i]¹⁸⁵ sad pâre kıldı [ol] yârim hep sitemlerle
Elimden aldılar kaldım diyâr-ı gamda gamlarla
Bulunmaz misli bir cevri cefâkârım var idi evvel

Hayâl-i hasret-i zülfler bu çeşmim hûn ile memlû
Geceler subha dek aşkın-ıla çeker bu dil[im] hû
Niçe vasf edeyim misli bulunmaz bir kemân-ebrû
Civânım lebleri âfet dehânım var idi evvel

Bu ÖMER derdmend çekmektedir aşkın sevdâsın (?)
Visâlimden cüdâ düştüm diyü her dem tesellâsın
Gözümde yaş gelir anam [anın] cism-i müsemmâsın
Bir Mustafâ adlı şâh-ı cihânım var idi evvel

65

Yıldırım Çavdar'ın Şahsi Kütüphanesindeki Bir Cönk 5a

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Gözlerim duman duman olur melûl baktığım
Başımı yastığa koyup ecel teri döktüğüm
Günâhımın gazâsıdır hep bu benim çektiğim
Hastalara kıl inâyet bâr-ı Hudâm sen celîl

Tâkatim yok ey efendim kendi kendim örteyim
Bir yudum su verenim yok böyle bir gurbetteyim
Merhamet kıl ey efendim dert ile mihnetteyim
Hastalara kıl inâyet bâr-ı Hudâm sen celîl¹⁸⁶

¹⁸⁵ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz vezin gereği tarafından eklenmiştir.

¹⁸⁶ Bu şiir mahlas dörtlüğünün olmayışından da anlaşılacağı üzere eksiktir.

11'li hece ölçüsü

Emânet etmişin geldi selâmın
Mürüvvetli sultanım aleykümselâm¹⁸⁷
Aldım ta'zim ile bir bir¹⁸⁸ kelâmın
Derde dermânım aleykümselâm

Geçirdim boynuma aşkın kemendin
Adûlar çözmesin göğsünün bendin
Bilirim efendim insâfa geldin
Ey şâh-ı civânım aleykümselâm

Geçmişim uğruna cân ile tenden
Umarım efendim mürüvvet senden
Demişsin selâm et gedâya benden
Ey mâh-ı tâbânım aleykümselâm

Gine muhabbetin âşikâr ettin
Mesken-i ateşi gülistân ettin
Mahzûn Âşık'ı şâdumân ettin
Ey nâzlı hûbânım¹⁸⁹ aleykümselâm

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Hâr yanında biten [gonca] güle minnet eylemem
Arabî Farisî bilmeyen dile minnet eylemem
Sırât-ı müstakîm üzre gözlerim [ben]¹⁹⁰ râhı[mı]
İblis[in] talim ettiği yola minnet eylemem

¹⁸⁷ Cönkte: *gönlüme*

¹⁸⁸ Cönkte: *bu ben*

¹⁸⁹ Çavdar: *hâbân*

¹⁹⁰ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Ne acep sevdâya düş[ür]müş cümle âlem kârına
Zerre yoktur tamâ'im bu cihânın varına
Bugü[n] buldum bugün yerim Hak kerîmdir yarına
Kısmetim veren Hüdâ'dır kula minnet eylemem

Soyunup dervîş olurum neme gerek âr benim
Hiç gam değildir aslâ dünyâ için kâr benim
Zerre mâlım yok ise de kanâ'atim var benim
Haram yerden kazanılmış mâla minnet eylemem

Bu Ömer'i abdal eden ol ganî Settâr iken
Yarın şefâ'at umduğum Ahmed-i Muhtâr iken
Benim kısmetimi veren pâdişâhım var iken
Halîfe-i rûy-ı zemîn hünkâra minnet eylemem

68

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 46 (Özarslan-Aldemir, 2020: 241)

mef'ûlü/ mefâ'ilü/ mefâ'ilü/ fe'ûlun
Gûyâ ki seni Cennet-i me'vâya değişmem
Gül rûhlarını¹⁹¹ lü'lü-i yektâya değişmem

Zülf-i siyâhın sünbül-i reyhâna mukâbil
La'l-i lebin kandi-yi musaffâya değişmem

Mecnûn'un olup geze idim dağda âvâre
Bir kez yüzünü görmeği dünyâyâ değişmem

Ey yüzü kamer seni ben çoktan diler idim
Ol sîneni İskender ü Dârâ'ya değişmem

ÂŞIK ÖMER¹⁹² bî-çâre senin kapında kuldur
Billâhi seni efendim sîm [ü] zerre deđişmem¹⁹³

¹⁹¹ Özarslan-Aldemir: *rûhlerini*

¹⁹² Özarslan-Aldemir 'in notu: Özgün metinde sadece "Âşık" yazmaktadır. Başlık ve vezin dikkate alınarak "Ömer" ifadesi eklenmiştir (Özarslan-Aldemir, 2020: 241).

Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, 2752 No.lu Cönk 53a (Çavdar, 2019: 370-371)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Elvedâ rûy-ı hâllim ya gelem ya gelmeyem
Kaşları ince hilâlim ya gelem ya gelmeyem
Gel otur karşımda dur sen ben bakayım yüzüne
Gider oldum selvi dalım¹⁹⁴ ya gelem ya gelmeyem

Tanrı'ya ettim emânet seni ey şâh-ı cihân
Ağyâr ile bâr olmagıl kılalım ahd-i amân
Dilerim senden efendim hayırlı duâlar hemân
Belki âsândır zevâlim ya gelem ya gelmeyem

Dâimâ medh-i hüsnünü kılarım ben gedâ
Sağ olursak görüşürüz evde bir şirin edâ
Böyle yazmıştır başıma takdîri bâr-ı Hüdâ
Hoşa kal şâh-ı cihânım ya gelem ya gelmeyem

Ey ÖMER sabr etmeli dünyâda ben Eyyûb gibi
Olmalı dâr-ı fenâda 'âşıkâ mâşûk gibi
Akitip ben gözyaşını dem-be-dem Yakûp gibi
Hoşça kal Yûsuf cemâlim ya gelem ya gelmeyem

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) N845 1624 No.lu Cönk, 79b-80a (Çavdar, 2017: 393)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Ey güzel âşığa cefâkâr imişsin anladım
Ben gül-i rânâ sanırdım hâr imişsin anladım
Neyleyim ey kaşı kemân cânıma kasd eyledin
Yâr sanırdım yâr değil ağyâr imişsin anladım

¹⁹³ Özarslan-Aldemir: *Billâhi efendim seni sîm zere değişmem*

¹⁹⁴ Çavdar: *selv-i dalm*

[Bu]¹⁹⁵ zamâne dilberine kafadâr olmak da güç
Ağlayıp bülbül misâl âh u zâr olmak da güç
Hırkamız abâ deyip terk-i diyâr olmak da güç
Âşığa rahm eylemez dildâr imişsin anladım

Ta geceler subh olanda yanarım pervâneyim
İçmişim aşkın dolusun¹⁹⁶ aşk ile mestâneyim
Bu ÖMER kulunu görsen¹⁹⁷ dert ile divâneyim
Akrânım olup sonrası inkâr imişsin anladım

71

Harid Fedai Cöngü s. 71 (Karasoy-Yavuz, 2017: 172)

8'li hece ölçüsü

Bir dilbere mâ'il oldum
Gamzesiyle bağrım deldim
Aklımı perişan kıldım
Bulamadım bulamadım

Âşıklar geçer cânından
Kaçıp rakibin ta'nından
Bir bûse ver gerdanından
Alamadım alamadım

Hayran olmuşum oynuna
Ölürsem kanım boynuna
Almadın beni koynuna
Saramadım saramadım

ÖMER kulun bunu yoylar
Yârine hâlini söyler
Çifte çifte sıra benler
Sayamadım sayamadım

¹⁹⁵ Köşeli ayraç içinde verilenler tarafımızdan eklenmiştir.

¹⁹⁶ Cönkte: *dürlüsün (türlüsün)*

¹⁹⁷ Cönkte: *gören*

Harid Fedai Cöngü s. 97 (Karasoy-Yavuz, 2017: 174)

8'li hece ölçüsü

Bana ta'n etmesin eller
Ki ben bir cânâna çarpıldım
Dili bülbül ruhu güller
Tûtî-lisâna çarpıldım

Yıkıldı gönlümün sadrı
Bilinmez âşıkın kadri
Dahı on beş günün bedri
Mâh-ı tâbâna çarpıldım

Niçün bu el bizi diller
Figân etmekte bülbüller
Dizilmiş hâli fülfüller
Gümüş gerdâna çarpıldım

ÖMER der kim gönül verdim
Sanma kim goncasın derdim
Kalbimle hüsnü[nü]¹⁹⁸ gördüm
Gül-i handâna çarpıldım

Harid Fedai Cöngü s. 95 (Karasoy-Yavuz, 2017: 174)

8'li hece ölçüsü

Gene pervâne-veş devrân
Ederken nâra çarpıldım
Havada ederken cevlân
Niçe tayyâra çarpıldım

Figân ederken gülşende
Düşürdüm gönlümü derde

¹⁹⁸ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Seher bir gonca gülzârda
Ucundan hâra çarpıldım

Elim tutmaz ayak direr
Bu ser tutmaz vücut titrer
Bu kalpte ilm-i Rabbânî tüter
Gamze-sehhâra çarpıldım

Vücûdum pâredir yara
Edegör derdime çâre
Urdu sîneme ol yara
Yaradan yâra çarpıldım

74

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF N845 1630) 4a (Çavdar, 2017: 395-396)

8'li hece ölçüsü
Uzaktan merhaba olmaz
Gel ey mestâne bakışlım
Sıva beyaz kollarını
Dola mestâne bakışlım¹⁹⁹

Seni gören seni onmaz
Hayalin karşımdan gitmez
Padişahlar zulüm etmez
Kula mestâne bakışlım

Dileğim oldur ki Hak'tan
Bizi var eden yoktan
Bülbülün figânı çoktan
Güle mestâne bakışlım

ÂŞIK ÖMER göne göne
Mislin gelmemiş cihâne

¹⁹⁹ Bu şiir Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 No.lu Mecmuanın 54a varağında Yavuz ve Küçükbalı (2020) tarafından da tespit edilmiştir.

Her sözüme bir bahâne
Bula mestâne bakışım

75

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
kayıtlı şiir mecmuası 278b-279a (Kara, 2020: 62)

mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün
Nedendir bu kinâyetler bana her gün benim cânım
N'ola kaşınla çeşminle işâretler benim cânım
Ben gibi bir belâkeş bağı yanık âşıkın var mı
Nedir ağyâr-ı dûna ol ri'âyetler benim cânım

Büküp kaddimi yay ettin nice cevr ü cefâlarla
Kabâhat imiş âlemde konuşmak bî-vefâlarla
Edersin çeşmime karşı rakîb-i nâ-sezâlarla
Nezâketler zarâfetler sefâhatler benim cânım

Hemân ben miyim âyâ bu cefâya lâyık âdemde
Niçün ey çeşm-i cellâdım beni koydun bu mâtemde
Ya senden gayrı kim kâdir bana cevr ede âlemde
Yine senden sanadır bu şikâyetler benim cânım

Gehî handân iken derd-i gam-ı hicrân ile doldum
Gehî gül gibi ter iken hazâna uğradım soldum
Gehî hançerine düşdüm gehî kapısında haps oldum
Nedendir başıma bunca felâketler benim cânım

Senin hüsnüne baktıkça öğünsün neylesin ÖMER
Belâlar âşıkındandır ne çâre eylesin ÖMER
Elimden ölmek dilerse söylesin demişsin ÖMER
Sana yüz bin kere benden icâzetler benim cânım

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiir mecmuası 150b-151a (Kara, 2020: 48)

8'li hece ölçüsü

Aşkın odu bağrım yakar²⁰⁰

Dütünüm²⁰¹ göklere çıkar

Gözümden kanlı yaş akar

Hidâyet eyle Sultân'ım

Kalbim fikirden ayırma

Dilim zikirden ayırma

Her dem şükürden ayırma

Înâyet eyle Sultân'ım²⁰²

Göklere çıkıptır âhım

Dağlardan yüce günâhım

Senden gayrı yok²⁰³ penâhım

Hidâyet eyle Sultân'ım

Enbiyânın rif'atıyçün

Evliyânın izzetiyçün

Ol Resûl'ün hürmetiyçün

Hidâyet eyle Sultân'ım

Kullara fermân senindir

Dertlere dermân senindir

ADLÎ'ye ihsân senindir

Hidâyet eyle Sultân'ım

²⁰⁰ Kara, çalışmasında şiirin 151a'da kayıtlı olduğunu söylese de bu şiir 150b-151a'da kayıtlıdır.

²⁰¹ Kara: *tüten*

²⁰² Kara: *Allâh'ım*

²⁰³ Mecmua'da: yoktur

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiir mecmuası 366b-367a (Kara, 2020: 49)

mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün

Terahhüm et kemân-ebrû dil-i nâ-şâde Sultân'ım

Visâlin yok dola meh-rû fenâ dünyâda Sultân'ım

Leb-i şîrîn nazar ile acâyip intizâr etti

Figânım halkı zâr etti devirdin yâde Sultân'ım

Meded ey gâyet-i efzûn gel etme âdet-i kânûn

Ve hüsnün görmeden Mecnûn diye Leylâ'da Sultân'ım

ÖMER ger lütfuna erse yüzünü pâyine sürse

Dil-i şeydâ yüzün görse düşer feryâda Sultân'ım

Harid Fedai Cöngü s. 9 (Karasoy-Yavuz, 2017: 164)

11'li hece ölçüsü

Gönül bir yavruya kul olmak diler

Hâl mükedder olur deyi korkarım

Sanıp sakındığım adûlar duyar

Bir gün bana kıyar deyi korkarım

Ol efendimi alabilsen destime

Erebilsem murâdîma kastıma

Gidi kâfir hançer çeker üstüme

Bölük bölük böler deyi korkarım

Komazlar kim gidem doğru yoluma

Yâr geçerken dokundular telime

Yâr[im]²⁰⁴ girmiş iken [şimdi] elime

Dilik dilik diler deyi korkarım

²⁰⁴ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Mestâne gözleri dönmüş ceylana
Ciğer kebâb oldu döndü biryâna
Kahbe felek her birimiz bir yana
Bir gün çeker alır deyi korkarım

Sermâyemi alabilsem ÖMER'den
Alabilsem şeftalisi bacından
Elâ gözlü [bir] dilberin ucundan
Dağa düşem kalam deyi korkarım

79

Harid Fedai Cöngü s. 123 (Karasoy-Yavuz, 2017: 180)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
Bu vücûdum mülkünün hâlâ bugün kâhyâsıyım
Lutf-ı Hakk-ıla hâliyâ ma'rifet deryâsıyım
Kim bilir kıymeti[mi] ben bir sadeftâsıyım
La'l-i yâkûtum [u hem]²⁰⁵ cevher-fürûş elmâsıyım

Çekmeden el kahrını olmadı kalbim zerre şen
Gâh olur dervîş gibi egnime giyem pîrehen
Ârif-i bi'llâh olanlar dinlesin âlemde ben
Kâmilin pây-ı türâbı câhilin Ankâsıyım

Bir piyâde aradım [ben] serime her dem-be-dem
Her gelen sitem oku[na] siper eyledim sinem
Boynumu egüben hîç kimseye hâlim[i] demem
Tekye-hakîkat râhının âşık-ı şeydâsıyım

Bahtım el verse eğer zâda konam elde küşâd
Sâdık-ı bî-çâreyim hem değilim ehl-i fesâd
Aşk-ıla iklim-be-iklim gezmedeyim [hey] meded
Bezm-ferâgat gûşesinin tâlib-i kimyâsıyım

²⁰⁵ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Der ki [bu ÂŞIK] ÖMER aşk ehlinin tevâbi'im
Bâde-nûş-i mest-i lâ-ya'kil gezer harâbîyim
Hâkim [ü] hem âbım [u] hem nârı [vü] hem bâdıyım
Hem yüzüm yerlerdedir fi'l-cümlelerin ednâsıyım

80

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
kayıtlı şiir mecmuası 468b-469a (Kara, 2020: 56-57)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün


Geldi küffâr bağladı hep cümle varım der bu dem²⁰⁶
Ser çekip burç-ı eflâka çıkdı âhım der bu dem
Cenk edip düşmân ile oldu semâhım der bu dem
Gelmeyen feryâdına çeksin günâhım der bu dem

Bir zamân ben olmuş idim sedd-i İslâm'a kilid
Merd olanlar dîn uğruna cân verip oldu şehid
Tâ kıyâmet haşr olunca kesmezem Hak'tan ümîd
Açıla belki gine baht-ı siyâhım der bu dem

Kurtarın şehrim²⁰⁷ benim küffâra mesken eylemen
Hak²⁰⁸ kerîmdir gam çekip siz dîde giryân eylemen
Bu hususta suç bulup kimseye bühtân eylemen
Böyle yazmıştır yönü emr-i a'lâm der bu dem

Göz göre gitti varım düşmânlara oldu nasîb
Yâ İlahî kıl müyesser zahmıma kondur tabîb
Hey yazık küffâr elinde yakılıp oldum garîb
Mescid ü minberlerim hep kıblegâhım der bu dem

Ey ÖMER bilmeyen bilmez söyleşir efsânemi
Kılmamış İslâm için Mevlâ'm dökmüş²⁰⁹ dâneni

²⁰⁶ Kara'nın çalışmasında bu kelime hep "dîm" şeklinde okunmuştur. Cönkte de  şeklinde kayıtlıdır.

²⁰⁷ Kara: *şehrin*

²⁰⁸ Kara: *Hakk*

²⁰⁹ Kara: *döğünmüş*

Sene bin doksan yedide zabt edip cebhânemi
Nasîb oldu düşmânlara zırh u silâhım der bu dem

81

Harid Fedai Cöngü s.17 (Karasoy-Yavuz, 2017: 166)

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

Hey meded bir bî-vefâ cânân olursun sevdiğim
Ol rakîbin derdine dermân olursun sevdiğim
Bana karşı [sen]²¹⁰ durursun dahı gonca gül gibi
Karşımızda açılıp handân olursun sevdiğim

Dil vereli sen güle [kim] gayrı hâlet bendedir
Çeke bu hüsn-i münevver hâli yana sendedir
Kulluğundan dönmezim [ben] tâ ki cânım tendedir
Gide gide hûblara sultân olursun sevdiğim

Lutf [u] ihsân eyle şâhım sîm gerdânın açıp
Uğruna cân-ıla ser kurbân edenlerden kaçıp
Etme aklım târmâr zülf-i perîşânın saçıp
Kadr bilmezler ile mihmân olursun sevdiğim

Derdmend bî-çâreler aşkın-ıla serser-durur
Vaslına ermek muhâldir cânımız bulmaz sürûr
Der ki ÖMER gaflet edip hüsnüne olma gurûr
Bir gün ola hâk-ile yeksân olursun sevdiğim

82

Harid Fedai Cöngü s.22 (Karasoy-Yavuz, 2017: 167)

11'li hece ölçüsü

Vasiyyet ederim gördüğüm vakit
Kabirim üstüne gelsin sevdiğim
El kaldırıp hayır du'â eylesin
Ellerin yüzüne sürsün sevdiğim

²¹⁰ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Kara düşün gördüm zâ'il eylesin
Çok tuz etmek yedik helâl eylesin
Çatsın kaşlarını hilâl eylesin
Dünyâlar durdukça dursun sevdiğim

Gurbet elne saldım garip başımı
Gözlerden akıttım kanlı yaşımı
Ölem ulu kuşlar çeksın leşimi
Cânım tende iken gelsin sevdiğim

Der kim ÖMER eydür benim mesleğim
Hak katında geçer benim dileğim
Çıkarsın hançerin delsin yüreğim
Yürekte olanı bilsin sevdiğim

83

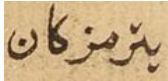
Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) 1616 No.lu Cönk, 16/2

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Seyr edip baktım cemâlin aya benzer sevdiğim
Tîr-i müjgân²¹¹ kaşların hem yaya benzer sevdiğim
Hak seni öymüş yaratmış dest-i kudret-i hemîn
Bûy-ı anber hem saçı leylâya benzer sevdiğim²¹²

Bal köpüğü cümle sözün sanki Hindî leşkeri
Revnâk-ı hüsnün görenler kendine olur berî
Nice feryâd edeyim bu serde aklım serseri
Bir perî peyker mülk ü semâya benzer sevdiğim

Gözlerin efsûn okur fi'l-mânâ vermiş nicesin
Gelmemiş mislin cihâna âfitab-ı nicesin

²¹¹ Cönkte:



²¹² Bu şiirin ilk dördlüğü daha önce Karasoy-Evirgen tarafından yayımlanmış (2018: 924), diğer dördlükler tarafımızdan okunmuştur.

Bağ-1 cennet güllerinden sen dahı birincesin
Yeni açılmış bir gül-i rânâya benzer sevdiğim

Der ki ÖMER seyre çıksa olsa gâhi hûb edep
Delü hayrette kalır hüsnünü kim görse hep
Bana der ki kâmetim serviye benzer mi acep
Ben diyeyim billâhi tûbâya benzer sevdiğim

84

Harid Fedai Cöngü s. 55 (Karasoy-Yavuz, 2017: 171)

fâ'îlâtün/ fâ'îlâtün/ fâ'îlâtün/ fâ'îlün

Sana bir bir nakl edeyim dinle ahvâlîm benim
Kalmadı bu dehr içre kıl ile kâlîm benim
Bulamazsa defterimde zerre a'mâlîm benim
Hidâyet eyle yâ Rabbî nic'olur hâlîm benim

Uçup tâvûs cânım kala vîrân bu ten
Eğnime geydirip bir gün benim bir kefen
Kara yer ağzın açıp hem yutar bu ten
Kabir azâbıyla nic'olur yâ Rab hâlîm benim

Azm-i râh etsem gerektir yerler altında esîr
Tenim türâb içinde kalmaz vücûdum erir
Korkarım aklım dağıla gelince Münker Nekîr
Yâ İlâhî âsân eyle ol zamân cevâbım benim

Cihâna geldim geleli çektiğim bunca cefâ
Umarım kıla şefâ'at Hak habîbi Mustafâ
Yâ İlâhî lutfun-ıla bu ÖMER'e kıl atâ
İfşâ eyleme yâ Rabbî gizli a'mâlîm benim

A. R. İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi, 11918 No.lu Cönk, 7a (Çavdar, 2019: 366-367)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

.....
 Âlemi teshîr eder zülf-i siyâhım var benim
 Gamzesiyle âlemi baştanbaşa katleyemiş
 Böyle bir cellat bakışlı yüzü pâhım var benim

Bakmaz olmaz göz kaş-ıla anda ol nûr yüzüne
 Cânımı kurbân edeyim misl-i anber kokuna
 Aslı hûri hem melekdir benzemiştir soyuna
 Kapısında kul olacak bir efendim var benim

Yine felek âh-ı figânımdan tutuşmadır yanar
 Sanma ey canım sana âşık olan kemlik sanar
 Ol Hüda kılsa müyesser vaslını bir dem ne var
 Bir kıyamet rûhları1 gül çeşm-i siyâhım var benim

Gece gündüz zahmetteyim ben halka ülfet eylemem
 Kapısında herkesin kul gibi hizmet eylemem
 Der ki ÖMER devâ için dermâna minnet eylemem
 Bir atâ lutf etti sübhânallâhım var benim

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 54, (Özarslan-Aldemir, 2020: 244)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Hâlimi arz etmeye cânâna varmak niyyetim
 Bir mürüvvet mâdeni sultâna varmak niyyetim
 Hâlime rahm eylemezse ol perî peyker eğer
 Baş açık yalın ayak dîvâna varmak niyyetim

Bir kere²¹³ bakmaz yüzüme ol melek sîmâ niçün
 Menzile çıkmış âşıklar²¹⁴ cümle kaldırmış göçün

²¹³ Özarslan-Aldemir: *kerre*

Âteş-i rûhsârına yanmaklığa teslîm için
Yanmaya şem‘in için pervâne varmak niyyetim

Olmuşum hâk ile yeksân pâyesine sâyebân
Bende-i efgende oldum ol cemâli aya ben
Hasb-i hâlim etmeye arz²¹⁵ ol melek sîmâya ben
Câm-ı meyden nûş edip mestâne varmak niyyetim

Ey ÖMER kudret [ne]²¹⁶ çekmiş kaşların arasına
Bârekallâh der görenler ol cânım pâresine
Bir tabîp el verse baksa bu sînem yâresine
Derdime dermân eden Lokmân’a varmak niyyetim

87

Harid Fedai Cöngü s. 176 (Karasoy-Yavuz, 2017: 193)

fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilün
Râh-ı aşkın Mansûr’uyum dâra varmak niyyetim
Bu aşkın pervânesiyim nâra varmak niyyetim
Bir dilberin esîriyim ol melek fendine
Bir gün arz-ı hâl edip dîvâna varmak niyyetim

Şâdkârî ol acep halka teslîmdir özüm
Bir kere cân eyledikçe kanlı yaş döker gözüm
Hâlimi arz etmeğe cânânıma döymez yüzüm
Engûrî bâde içip mestâne varmak niyyetim

İki deryâ ortasında üç dür-i yektâ için
Âşıkların âhın almış bahr-ile şeydâ için
Terk ettim nâmûsu ârı aşk-ıla sevdâ için
Giyip melâmet hırkasın dîvâne varmak niyyetim

ÖMER söyler ey kadılar bu söze verin cevâb
Sene bin doksan yedide bir bir eyledim hesâb

²¹⁴ Özarslan-Aldemir: *Âşıklar menzile çıkmış*. Vezin gereği, tarafımızdan bu şekilde düzenlenmiştir.

²¹⁵ Özarslan-Aldemir: *arz etmeye*. Vezin gereği, tarafımızdan bu şekilde düzenlenmiştir.

²¹⁶ Özarslan-Aldemir: *ile*

Rûy-ı zemîn pâdişâhı hâlîfe âlî-cenâb
Ol gâzî Sultân Süleymân Han'a varmak niyyetim

88

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiir mecmuası, 365a-b (Kara, 2020: 55)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Gönlümün eğlencesin gördüm bugün mestâneyim
Gâyet-ile seyrine erdim bugün mestâneyim
Andelîbler eder nâle şâne karşı her seher
Ben onun handânını derdim bugün mestâneyim

Aklımı başımdan aldı meded ey kaşı kemân
Gamzesi kana seğırtir aslâ hîç vermez amân
Gönlüm ister dost eşiğın yaslanam ben bir zamân
İşte yâri sîneme sardım bugün mestâneyim

Beni mecnûn u divâne şol yüzü verd²¹⁷ eyledi
Sâf oluptur gül yüzüm hem adûya derd²¹⁸ eyledi
Çünkü yâr ağyâr ile davetini merd eyledi
Mey içün meydana indim²¹⁹ ben bugün mestâneyim

Der ÖMER mağrûr olma cihânda güzel çok olur
Kaşları yayın kurunca kirpiklerin ok olur
Yâri ağyâr ile görsem aklım anda yok olur
Nâçarımdan bir selâm verdim bugün mestâneyim

²¹⁷ Kara: *vird*

²¹⁸ Kara: *dûr*

²¹⁹ Kara: *etdim*

Amasya Cöngü, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi (Köktürk, 2007: 10)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Topraktan halk oldu insân Havvâ-y-ıla²²⁰ gezdiler

Gökte melek yerde insân okudular yazdılar

Bak şu Hakk'ın hikmetine Nesîmî'yi²²¹ yüzdüler

Sırrını meydâna koyan eri ben bilmez miyim²²²

Eyyûb'u kurtlar yedi od vurdular[hep]²²³ bağrına²²⁴

Sırrını meydâna koymuş bak şu gönlün çağına

Gönül ister can arzular şol Arafat dağına²²⁵

Bunca huccâc bağlayıp el duranı bilmez miyim

Mezhebim İmâm-ı A'zam ceddîm İbrâhim Halîl

Dînimiz Hak dînidir [kim]²²⁶ ana şehadet delîl

Bizi yoktan var eden ol Hakk [u] Sübhân [u] Celîl

Kâ'be'nin üstünde duran nûru ben bilmez miyim

Doğdu Hazret-i Süleyman hüküm eyledi Kaf'tan Kaf'a

On sekiz bin evliyâlar sürmedi bir dem safâ

İki cihân serveri [dir] ol Muhammed Mustafâ

Medîne şehrinde yatan eri ben bilmez miyim

Der ki ÖMER habîbine Hak gönderdi selâm

Kend'eliyle yazıyor ya İlâhî kalem

Bir noktadan eyledi halk on sekiz bin âlem

Sırrı [nı] meydâna koyan eri ben bilmez miyim

²²⁰ Köktürk: *Hak ile*

²²¹ Köktürk: *Nesîmî yüzdüler*

²²² Şiirin vezni tarafımızdan bulunmuştur.

²²³ Köşeli ayraç içinde verilenler vezin gereği tarafımızdan eklenmiştir.

²²⁴ Köktürk: *...eline vurdular bağına*

²²⁵ Cönkte: *dağını*

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 21 (Özarslan-Aldemir, 2020: 231)

11'li hece ölçüsü

Çok şükürler olsun eriştik yaza
Dudular kumrular mâildir saza
Bir yiğit sıdk ile dursa namâza
Cennet kapısı açılır sabâhtan

Cennet kapısında bir gül açılmış
Hep melekler dört yanına saçılmış
Müminlere türlü libas biçilmiş
Kısmet olan kullar giyer sabâhtan

Her nereye gitsen Bârî de bile
Bülbülün figânı kırmızı güle
Dileğin var ise var Hak'tan dile
Hâcet kapısın açarlar²²⁷ sabâhtan

ÖMER der dileğin dile [sen]²²⁸ Hak'tan
Gözlerim durmuyor kan ağlamaktan
Sekiz seccâdesi yüz bin sebaktan
Nice bin kul dua eder sabâhtan

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiir mecmuası, 316b (Kara, 2020: 67-68)

mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün

Felek âhir cüdâ etti beni ol nev-civânımdan
Bu fîrgat²²⁹ dâğa dağ urdu usandım cism ü cânımdan
Geceler râhat etmez halk benim âh u figânımdan
Siyâh oldu bu çarh-ı lâciverd âh u zârımdan²³⁰

²²⁷ Cönkte: açallar

²²⁸ Özarslan-Aldemir tarafından vezin gereği eklenmiştir.

²²⁹ Kara: fîrgat

²³⁰ Kara: âh-ı duhânımdan

Seyahât eylesem bulsam cihân-ârâları bir bir
Bıraksam anmasam aslâ gam-ı ferdâları bir bir
Mukarrerdir gürûh geşt eylesem sahrâları bir bir
Haber verse sabâ dildârıma nâm u nişânımdan

Nedendir âmil olmadım cihânda hiç nasîhatle
Geçirdim nazenîn ömrümü hayflar derd ü mihnetle
Bana mı ülfet etmek düştü [her] dâim hakikatle²³¹
Benim baht-ı siyâhımdan şikâyet ol cinânımdan

ÖMER meddâh-ı dildâr ol acep nâzik-edâdır bu
Safâ mey-i aşk ile tahsîl olur âh nidâdır bu
Bize ta'n eyleme zâhid bir ilhâm-ı Hudâ'dır bu
Sudûr eyler bu vâdîler benim vird-i zebanımdan

92

Harid Fedai Cöngü s. 170 (Karasoy-Yavuz, 2017: 192)

8'li hece ölçüsü

Gene bâd-ı sabâ oldı
Civân çıktı otağından
Bendesine meze sunar
Lebi sükker dudağından

Ölem bir gün yatam bin yıl
Tenim türâb olup küllî
Muhabbet kokusu gele
Yel estikçe mezârımdan

Beni bu ayrılık odu
Be-gâyet yaktı yandırdı
Tütünüm göklere çıktı
Felek tutuştu nârımdan

²³¹ Kara: *Bana mı ülfet etmek düştü dâim hakikatlerle*

Bu ÂŞIK ÖMER'in âhı
Erişti göklere vâhı
Seher vaktinde billâhi
Sakın âh [u]²³² figânımdan

93

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiir mecmuası, 331a-b, (Kara, 2020: 69-70)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Nihân bir köşeden bir dilber oldu çün ayân
Gâlibâ oldu muhabbet hem derûnumdan beyân
Gâfil olma ey gönül aşk u muhabbet bir belâ
Târumâr oldu başımdan cümle aklım bil hemân

Bârekellâh hûb yaratmış ol Ganî Perverdîgâr
Severim billâhi seni sevdiğime etme âr
Zülfünün sevdâsına düşmüş nice âşık-ı zâr
Bûse ver âşıklara etme dirîğ ey mihrîbân

Terahhum pür-cefâ dildâr imişsin ey melek
Zamân ola felek aksine döndürmek gerek
Pâyidâr olmaz güzellik etmez âşıklar dilek
Sarmaşır rûyuna bir gün ol siyeh hattın cinân

Ey ÖMER mecnûn gibi gavgâya uğrattın başın
Âb-ı Ceyhûn gibi akar iki gözünden yaşın
Zevkini elden uçurdun zehr-i mâr oldu işin²³³
Boynuna kanın senin billâhi ey kaşı kemân

²³² Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

²³³ Kara: *eşkin*

Harid Fedai Cöngü s. 144 (Karasoy-Yavuz, 2017: 185)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
 Aşkın-ıla cigeri biryân ararsan işte ben
 Sen gibi bir âleme kurbân ararsan işte ben
 Senin aşkın [gör]²³⁴ tabîbim dilde râhat komadı
 Gönlü pür-gam sîne[si] üryân ararsan işte ben

Fâ'ide yok iltifât yok sararıp solsam gerek
 Âkıbet senin yolunda sevdiğim ölsem gerek
 Ben bu derdi çeke çeke bilmezim n'olsam gerek
 Aslâ bilmez kendisin hayrân ararsan işte ben

Süzdü âhû gözlerini âşika nâz eyledi
 Cevrini hadden aşırıp lutfunu az eyledi
 Ağlayıp gülmediğime sevdiğim hazz eyledi
 Bağrı yanık dîde[si] giryân ararsan işte ben

Aklını yağma eyledi ÖMER'in âhû gözlerin
 Cânıma kâr eyledi nâz-ıla [tatlu] sözlerin
 Hüsn içinde pâdişâhsın [aslâ] hüsnün solmasın
 Bâğ-ı hüsnün bekçisi Rıdvân ararsan işte ben

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiir mecmuası, 219b-220a-220b (Kara, 2020: 73)

8'li hece ölçüsü
 Cânım sen güzel o şehe²³⁵
 Sana bir ben gerek bir ben
 Âşıkın gönlün almağa
 Sana bir ben gerek bir ben

²³⁴ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

²³⁵ Kara, bu şiirin Cönkte 224b'de kayıtlı olduğu belirtilmiştir fakat şiir 219b-220a-220b'de kayıtlıdır.

Ne gezersin yaban yerde
Sen uğrattın beni derde
Zülfün puluna dek yerde
Sana bir ben gerek bir ben

Ben hocamda okurum da
Bülbül gibi şakırım da
Al yanağın çukurunda
Sana bir ben gerek bir ben

Meded meded çâresine
Merhem sarsın yâresine
İki kaşın arasına
Sana bir ben gerek bir ben

ÖMER oturmuş tahtında
Bülbül öter bakçasında
Beyâz gerdanın altında
Sana bir ben gerek bir ben

96

Harid Fedai Cöngü s. 6 (Karasoy-Yavuz, 2017: 163)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
Çeşm-i fettânımdır benim rûz u şeb nâlân eden
Âşıkların gözü yaşın mihnet-ile kan eden
Yâ İlâhî kılma cüdâ ol habîbin aşkına
Ayrılıktır âşıkların kaddini kemân eden

Yüz sürüp dergâh-ı Hakk'a eylerim her dem dilek
Gök yüzünde anun için zârımı dinler melek
Niçe yıllar devr edip döner ise çarh-ı felek
Bir dahı gelmez fenâyâ şöyle bir sîmin-beden

Gâh olur kullar tesellî vasl-ı dildârım deyü
İşte bâğ-ı cennet budur göğsün açar gör deyü
Bâğ-ı hüsnümde açılan güllerimi der deyü
Gâh olur küser söylemez yârimi bilmem neden

Der ki ÖMER felek yeter bizi nâra yaktığın
Bir dilberi çok mu gördün nedir kıya baktığın
Hiç kimseler görmemiştir can bedenden çıktığın
Hele ben gözümle gördüm işte cânımdır giden

97

Harid Fedai Cöngü s. 114 (Karasoy-Yavuz, 2017: 178)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Ey güzel bilsem acep benden bîzâr olmak neden
Ahd ü peymânı gözetmezsin hilekâr olmak neden
Her zamân ağyâr-ıla mestânesin ey çeşm-i mest
Sen safâda benim işim âh u zâr olmak neden

Bendene cevr ü cefâlar el-amân oldu yeter
Âkıbet pişmân olursun güzellik kalmaz gider
Tûti dilin bâğ-ı hüsnün âlemi bürhân eder
Ya işim bülbül gibi âlemde zâr olmak neden

Büsbütün dünyâ senin hep cümlesi yâr gibidir
Doğru söyle bî-vefâlık her zamân kâr gibidir
Bilmedim ağyâr senin benden emekdârın mıdır
Ya benim terkîm urup ağyâra yâr olmak neden

Der ki ÖMER [ey]²³⁶ dilârâ hiç öğüt almaz mısın
Tuttu dünyâyı figânın şâd olup gülmez misin
Bî-vefâlardan vefâ gelmez gönül bilmez misin
Ya bu denli bî-vefâyâ intizâr olmak neden

²³⁶ Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 No.lu Mecmua 53a
(Yavuz-Küçükballı, 2020: 298)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Bülbülüm gül-şânı gördüm nâza minnetim neden
Hüsnünün bağına girdim hâra minnetim neden
Kaddi Tuba ince miyâ[n]ede²³⁷ yok²³⁸ mislin senin
Kudretiyle verdi Hudâ vara minnetim neden ²³⁹

Aklımı yağmaya verdi bir perîpeyker melek ²⁴⁰
Ol kadar yalvarıgördüm geçmedi aslâ dilek
Aşk ile yakdı cismim eyledi beni helâk
Od söyünmez derûnumdan nâra minnetim neden

Ey felek nâzlı yârimden eyledi beni cüdâ
Hakikatli dost yoluna eylerim serim fedâ
Ey şehim hiç karâr olmaz kismetim verir Hudâ
Benlerin şikârın aldım kâra minnetim neden

Aşk[ın]-ıla hasta gönlüm muhtâçdır dermânına
Adûnun sözleri etti ÖMER'in fermânıla
Der hayâli ağa yollum kâilim fermânıla
As beni zülfün teline dâra minnetim neden

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 83, (Özarıslan-Aldemir,
2020: 248)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Aşk beni kul eyledi öz başıma sultân iken
Hicr ile döndüm hilâle bir mâh-ı tâbân iken
Yok benim esrârıma vâkıf olan anlar haber
Bir cânâna bende oldum bir şeh-i hûbân iken

²³⁷ Köşeli ayraç içinde verilenler Yavuz-Küçükballı tarafından vezin gereği eklenmiştir.

²³⁸ Yavuz ve Küçükballı'nın notu: Mecmua-i Eşar'da *bulunmaz* şeklindedir. Vezin gereği *yok* olarak değiştirilmiştir.

²³⁹ Hem Hañçerli'nin hem de Yavuz ve Küçükballı'nın çalışmalarında bu şiirin Mecmua'da 53a'da kayıtlı olduğu söylenmiştir ancak şiir 50b'de kayıtlıdır.

²⁴⁰ Yavuz-Küçükballı: *perî [vü] ger melek*

Çarh-ı gerdûn âkıbet gör bana ne al²⁴¹ eyledi
Aklıma verdi hâlel tahkik beni lâl eyledi
Bûse-i aşk içre cânâ bu teni kal eyledi
Ben dahi senin gibi bir âfet-i devrân iken

Bir leb-i Şîrin'e bu dil beni Ferhâd eyledi
Dostlarım mahzûn edip düşmanlarım şâd eyledi
Yaktı yandırdı temelden beni berbâd eyledi
Dahi heyhât ki ben ma'mur ola[yı]m²⁴² vîrân iken

Olma mağrûr hüsnüne bâkî değil eyle hazer
Mâl u mülkü tâc u tahtı saltanât kalmaz gider
Bîvefâ dünyâya sen aldanma ey ÂŞIK ÖMER
Nice kimse sâil oldu sâhib-i ihsân iken

100

Harid Fedai Cöngü s. 140 (Karasoy-Yavuz, 2017: 184)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
Görmeyelden gül cemâlin başladım feryâda ben
Hasretinden gurbet elde gezeyim üftâde ben
Yatarım derd ü belâda senin aşkınla zelîl
Çıkmadan hasretle cânım gel yetiş imdâda sen

Mihnet-i derd-ile âhir edelim yoluna cânım fedâ
Âh u vâhımdan ser-â-ser doldu âlemde sadâ
Âkıbet kıldı[n]²⁴³ beni sen yüzü mâhımdan cüdâ
Bilemem çarhın elinden kime varsam dâda ben

Dönmedi devrin murâdım üzre ey bed-hûy felek
N'eyleyeyim ayrı düştüm senden ey mâh-rû melek

²⁴¹ Özarslan-Aldemir: *âl*

²⁴² Özarslan-Aldemir tarafından vezin gereği eklenmiştir.

²⁴³ Karasoy-Yavuz tarafından eklenmiştir.

Ey dirîgâ zâyil oldu çektiğim bunca emek
Geçti ömrüm mihnet-ile gülmedim dünyâda ben

Aşk-ıla âh eyledikçe küllü cismim nâr olur
Bülbül-i şeydâ misâli dâyim işim zâr olur
Der kim ÖMER şimdi sensiz bana dünyâ dar olur
Çıkmadan hasretle cânım gel yetiş imdâda sen

101

Amasya Cöngü, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi (Köktürk, 2007: 64)

8'li hece ölçüsü

Karşımızda duran dilber
Dur dur bin yaşa sen
Akıttım çeşmim yaşını
Silen dilber bin yaşa sen

Vardım yârin sînesine
Durdum gelen kadâsına
Ben karîbin odasına
Gelen dilber bin yaşa sen

Soyunsa girse koynuma
Hiç ölüm gelmez aynıma
Ak kolun sarsa boynuma
Saran dilber bin yaşa sen

Der ki ÖMER ben bakarım
Ciğerim oda²⁴⁴ yakarım
Adın demeye korkarım
Filân dilber bin yaşa sen

²⁴⁴ Köktürk: *odlara*

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 82, (Özarslan-Aldemir, 2020: 246)

mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün

Nedendir bülbülün zârı gül-i handânı söyletsen

Sorup mevtin acısını ki Süleymân'ı söyletsen

Padişâhlar gedâlar [hem]²⁴⁵ ecel destinde yeksândır

Bu derde bir ilaç olmaz bulup Lokmân'ı söyletsen

Kanı bir âşık-ı şeydâ koyup Mevlâ'yı sa'y eyler

Vücûd u seriniz şetelden ne buldu anı söyletsen

Cihânın leâlini versen anı bir pula almaz

Kanâat teknesi içre olan irfânı söyletsen

ÂŞIK ÖMER ne hikmettir bu sevdâya akıl ermez

Felekten âh edip ağlar gülen her cârı söyletsen

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 29, (Özarslan-Aldemir, 2020: 234)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Yine gönlüm bülbül oldu gülüne sultânımın

Nice hayrân olmayayım diline sultânımın

Aklımı yağmaya verdim ben bugün ol yâr için

Verilmiş hûbluk berâtı eline sultânımın

Serv-kadd bâlâ-bülend²⁴⁶ lebi mercânım benim

Oku buyur²⁴⁷ arz-ı hâlim dinle sultânım benim

Ber-müşerref olmak için çâk olur cânım benim

Kollarımı bend edeyim beline sultânımın

²⁴⁵ Özarslan-Aldemir tarafından vezin gereği eklenmiştir.

²⁴⁶ Özarslan-Aldemir'in dip notu: *Serv-kaddi bâlâ-yı bülend* özgün metinde *servi kaddi bâlâ bülendi* şeklinde yazılmıştır.

²⁴⁷ Özarslan-Aldemir: *okutuyor*

Keremi çok ihsânı var kendi bir âlî cenâb
Seyr edip hüsnün görelî ciğirim oldu kebâb
Bedr olunmuş aya benzer sanki doğmuş mâh-ı tâb
Cânımı kurbân vereyim yoluna sultânımın

Gelmemiş misli cihâna böyle bir şîrîn melek
Bir bûse istesem güzel kabûl olur mu dilek
Cûş eder serimde aşkım döndü bir çark-ı felek
Cân bağışlar her bakışı kuluna sultânımın

Der ÖMER'im medh ederim ol cânânı dem-be-dem
Bârekâllah der görenler öldüğümde gam yemem
Verseler Bağdât'ı kasr-ı Şâm u Şark'ı istemem
Hâsılı değışmezem bir teline sultânımın

104

Yıldırım Çavdar'ın Şahsi Kütüphanesindeki Bir Cönk 15b

11'li hece ölçüsü

Ağlayı ağlayı baktım yollara
Gitmezdin yüreğimden dâru's-sıla
Ne yaman eğlendim kaldım gurbette
..... öldürür dâru's-sılanın

Sılanın yolları gözüme tüter²⁴⁸
Sıladan ayrılan ölümden beter
Bir yiğit bir ata bin altın öder
Cennet misâl olur yolu sılanın

ÂŞIK ÖMER der ki başım boş olmaz
Aşkın peymânesi kaynar cuş olmaz
Yüz bin güzel sevsem hatrım hoş olmaz
.....

²⁴⁸ Cönkte: *biter*

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) 1616 No.lu Cönk, 21/1-2

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Yâr senin ile sürdüğüm demler inkâr olmasın
 Bu muhabbet tâ ezelden âşıklık inkâr olmasın
 Lutf eyle benim sevdiğim sırrımı fâş eyleme
 Tenhâca gel âhu gözlüm yanında ağyâr olmasın²⁴⁹

Görür müsün ben gedânın üryân olup gezdiğim
 Elem çekme deli gönül bu dünyâ bâkî değil sevdiğim (?)
 Ben ölürsem sen kalasın dünyâlarda sevdiğim
 Hem kabrim üzre senden gayrı mi'mâr olmasın

Dost ezelden olmayaydı bu ayrılık bu ölüm
 Avâre oldum gezerim hîç işe varmaz elim
 Neylerim bağ-ı bostânı târumâr olsun yerim
 Dehr içinde bana sensiz sünbül bahâr olmasın

Der ki ÖMER kulun ise azâd et Allâh için
 Arş yüzünde yazılan ism-i Beytu'llâh için
 Ben seni sâdik severdim hasbeten lillâh için
 Kâ'ilim üç günden gel bize her bâr olmasın

Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 No.lu Mecmua (Yavuz-Küçükballı, 2020: 299)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Aşk odundan hastayım dermâna minnet olmasın²⁵⁰
 Kul olamam kimseye fermâna minnet olmasın
 Ey Hüdâ ver kereminden ben kulunun kısmetin
 Cümlelerin mâbûdusun nâdâna minnet olmasın

²⁴⁹ Bu şiirin ilk dörtlüğü Karasoy-Evirgen tarafından yayımlanmış (2018: 925), diğer dörtlükler tarafımızdan okunmuştur.

²⁵⁰ Hançerli'nin ve Yavuz-Küçükballı'nın çalışmalarında bu şiirin Mecmua'da 55a'da kayıtlı olduğu söylenmiştir ancak şiir 52a'da kayıtlıdır.

İsterim dervîş gibi kendim abâ post eyleyim
N'eyleyim mâlı melâlî hâtırım hoş eyleyim
Yârin elinden ayağın doldurup nûş eyleyim
Yâ İlâhî sen kerimsin hâna minnet olmasın

Nâ-murâd oldum cihânda dürr-i meknûn söylerim
Bende çoktur dertler ammâ kimse bilmez gizlerim
Ahd u emânı bütün sâdık şimdi bir yâr gözlerim
Ey Hüdâ sen kıl nasîb düşmâna minnet olmasın

Sen yarattın arş u kürsi levh-i kalem leyl ü nehâr
Seni inkâr eyleyenin işi oldu âh u zâr
Ver bu ÖMER'in murâdın yâ ganî perverdigâr
Sende gözden gayri bir sultâna minnet olmasın

107

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
kayıtlı şiir mecmuası, 364a-b (Kara, 2020: 54)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Yâ İlâhî bir vefâsız yâre minnet olmasın²⁵¹
Millete hançer çekip ağyâre minnet olmasın
Âşıkım cân u dilden²⁵² pek sever cânım seni
.....

Bilirim bâkî değılsin yüze gülücü felek
Dil-berin dört harfine geçmez dilek
Aldı 'aklım mecnûn etti beni bir hüsn-i melek
Kaddi ger nem ben melâmetbâra²⁵³ minnet olmasın

Ne durursun karşımızda kaşları olmuş hilâl
Dişleri dürr saçı sünbül yanakları leb zülâl

²⁵¹ İlk dörtlükte dördüncü dize, dördüncü dörtlükte iki dize eksiktir. Dizine, vezin ve ahenk bakımından en kusursuz olduğunu düşündüğümüz üçüncü dörtlüğün son dizesi alınmıştır.

²⁵² Kara: *cânı dilimden*

²⁵³ Kara: *melâmet ben ile*

Yaradan Mevlâ'm hakkıyçün eylerim kanım helâl
Çek beni zülfün teline dâra minnet olmasın

El bulur 'âlem bulur inkâre minnet olmasın
Bir gül için gülsitâna hâre minnet olmasın
.....
.....

108

Amasya Cöngü, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi (Köktürk, 2007: 48)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Sevdiğim göster cemâlin aya minnet olmasın
Yüz süreyim dergâhına baya minnet olmasın
Cümlenin mâbudu sensin yâ ilâhî Zü'l-celâl²⁵⁴
Yâ ilâhî ver murâdım baya minnet olmasın

Hakikat baht bir deryâya dalmışım²⁵⁵
.....
.....
.....

109

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
Kayıtlı Şiir Mecmuası 362a-b (Kara, 2020: 53)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Sev beni ey bî-vefâ yâr gayra minnet olmasın
Çek beni zülfün teline dâra minnet olmasın
Çünkü benden yüz çevirdin ey güzeller serveri
Senden özge gayrısın sevmeğe minnet olmasın

Derd-i hicrân zehrini derd ile pinhân eylerim
Kâmilim aşk tarîkinde gayrı ilmi n'eylerim
Kendi yârımı görem pinhânı mülhem eylerim
Âlemi seyr eyleyen nâmerde minnet olmasın

²⁵⁴ Köktürk: *zülcelâl*

²⁵⁵ Bu şiirin cönkteki kaydı bu kadardır, yani bu şiir eksiktir.

Âşık-ı sâdık olanın serinden gitmez duman
Ben garîb bî-çâreye gör n'etdi o kaşı kemân
Yürü hey yüze gülücü ahdi çok fi'li yaman
Gayriden ben yâr severim sana minnet olmasın

Bir murâd aldım cihânda dil-i nâdân söylerim
Dil yarası ben de çoktur kimseye söylemezim
Ahdi bütün kalbi sâdık yâri ben de gözlerim
Bu ÖMER'e ver murâdın gayra minnet olmasın

110

Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2623 No.lu Mecmua s. 21 (Yavuz-Küçükballı, 2020: 290)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
Lebleri elmâs olana ebrûlar kemân olur
Her kaçan yüzüne baksam katline fermân olur
Hûb cemâlin gören âşık billah Süleymân olur
Var yüzüne bir nikâb al ben yandım²⁵⁶ el yanmasın

Hûb cemâlin aşkına yanmaktadır pervâneler
Al yanağın çevresinde [hep döner]²⁵⁷ bî-çâreler
Zü'l-celâlin hakkı için neler doğurur aneler
Var yüzüne bir nikâb al bâri âlem yanmasın

Der ki ÖMER benim yârim hükümdâr Kaf'tan Kaf'a
Yok mudur [kim] sencileyin şu cihânda bir daha
Ol güzeller serfirâzı hûr gözlü Mustafâ
Var yüzüne bir nikâb al bâri âgâh yanmasın

²⁵⁶ Yavuz-Küçükballı'nın notu: Mecmuda bu kelime *tatdım* şeklindedir. Anlam gereği yandım okunmuştur.

²⁵⁷ Köşeli ayraç içinde verilenler Yavuz-Küçükballı tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Doğan Kaya'nın Şahsi Kütüphanesindeki 18 No.lu Cönk s. 4-5 (Bakay, 2000: 11)

15'li hece ölçüsü

Bir güzeli medh eylesem bâri âlem yanmasın
 Pervâneyim aşk oduna²⁵⁸ nâr-ı âlem yanmasın
 Hattın mâr-ı dil yarası²⁵⁹ Yusuf'un eynindesin
 Var yüzüne barkıyıp dü bâr-ı âlem yanmasın

Dediler ki asmâ²⁶⁰ olanın çevre yanı al olur
 Her kaçan hüsnün görsem katlime fermân olur
 Hüsnünü görünce şâhım cân sana kurbân olur
 Var yüzüne barkıyıp dü bâr-ı âlem yanmasın

Çekip aşkın hañçerini girme benim kanıma
 Dinle benim nasîhatim varma²⁶¹ ağyâr yanmasın
 Cümle âlem dûş olmuş²⁶² gül yanağın alına
 Var yüzüne barkıyıp dü bâr-ı âlem yanmasın

Harid Fedai Cöngü s. 161 (Karasoy-Yavuz, 2017: 189)

8'li hece ölçüsü

Hey emîr efendi şimdi
 [Dahı]²⁶³ namâz sorar mısın
 Dur cevap vereyim sana
 [Dahı] namâz sorar mısın

Yazayın yüreciğim[e]
 Bilmeyince yavuz dörttür
 Sabâh namâzı da dörttür
 Dahı namâz sorar mısın

²⁵⁸ Bakay: *aşk u dîne*

²⁵⁹ Bu dizenin buraya kadar olan kelimeleri Bakay tarafından okunamamış, noktalarla boş bırakılmıştır.

²⁶⁰ Bakay'ın çalışmasında: *esma* şeklinde okunmuştur, "uyanık, gözü açık kimse" anlamındaki *asmâ* şeklinde okumak daha uygundur.

²⁶¹ Bakay: *verme*

²⁶² Bakay: *döşemiş*

²⁶³ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Allâh'tan hâcet dilerim
Öyleyi de on kılarım
Gâh ağlarım gâh gülerim
Dahı namâz sorar mısın

Namâz soran seni bildim
Beni bunda gâfil buldun
İkindiyi sekiz kıldım
Dahı namâz sorar mısın

Akşam namâzı [da] beştir
Kılmak anı bize borçtur
[Hem] yatsı dahı on üçtür
Dahı namâz sorar mısın

Günde gecede kırk rek'at
On yedi farz yirmi sünnet
Dörd[ü] vâcib [hem] üç rek'at
Dahı namâz sorar mısın

Kendim hayrân[1] olurum
Farz[1] sünneti bilirim
Bir yıllık namâz kılarım
Dahı namâz sorar mısın

Erenlerden ola himmet
Yaradan Allâh'a minnet
Yedi bin iki yüz sünnet
Dahı namâz sorar mısın

Tamâm oldu burada râz
Kimin oku kimin[i] yaz
Altı bin yüz yigirmi farz
Dahı namâz sorar mısın

Kimine vâciptir zekât
Bize dahı farzdır salât
Yedi bin beş yüz altmış tahıyyat
Dahı namâz sorar mısın

Câmilerde olan imâm
Çok bu denlü bilmez kelâm
Dört bin dört yüz seksen selâm
Dahı namâz sorar mısın

Altı bin altı yüz altmış
Tekbirleri biz söyleriz
Hele bu denli biliriz
Dahı namâz sorar mısın

ÂŞIK ÖMER eydür insân
Her demde gösterir noksân
Salât-ı vitr bin seksen
Dahı namâz sorar mısın

Efendi sarığın değirmi
Yoksa kulağın sağır mı
Terâvih namâzı yirmi
Dahı namâz sorar mısın

113

Harid Fedai Cöngü s.7 (Karasoy-Yavuz, 2017: 164)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Ağlatır âşıkları ebrû siyâhı perçemin
Kara[lar]²⁶⁴ geymiş perîşândır bayağı perçemin
Yanmasın yakılmasın hep [gör bu] Hindî askeri
Sâye salmış her yana kurmuş otağı perçemin

Müjgânınla la'l-veş al kana boyanmış iken
La'li aşkın şarâbını nûş edip kanmış iken

²⁶⁴ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Şem'-i rûyun âteş-i sevdâsına yanmış iken
Sîneme urdu gene dâğ dâğ[1] üzre perçemin

Nâzenînim nâz-ıla başladı istiğnâlara
Dâne-çîn olmuş araklar ol gül-i ra'nâlara
Bendene hayf eyleyip saldın kuru sevdâlara
Boynuma taktı kemendî-veş tuzağı perçemin

Dehr-i rûyun destine ol Süleymân hâtemi
Vaslına ermek için âşüfte eyler âlemi
Ekserî ÂŞIK ÖMER görsün deyü ol perçemi
Yaktı cismim âteş-i aşkın çerâğı perçemin

114

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
Kayıtlı Şiir Mecmuası, 380a-b (Kara, 2020: 55-56)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Bârekallâh hûb yaratmış kudretinden Zü'l-celâl
Bir bakışta aklım aldı bakınca kaşı²⁶⁵ hilâl
Bedr olmuş mâha benzer lebleri âb-ı zülâl
Çok türlü nakş yazılmış yüzüne Âlî'm senin

Sen bir gonca fidan iken dört yanın bağladı hâr
Ben de yanıp yakılırken dâ'im eylerdim Âlî'm zâr
Ey elif kâmetli dilber ey melek sîmâlî yâr
Halk-ı âlem mâ'il olmuş yüzüne Âlî'm senin

Acâyib aşkına düşdüm derde ilâç bulmadım
İntizâr çekdim ömrüm âhir oldu gülmedim
Hasbetenillâh sevdim seni ben günahkâr olmadım
Hasta gönlüm yatmak ister dizine²⁶⁶ Âlî'm senin

²⁶⁵ Kara: *kaş-ı hilâl*

²⁶⁶ Kara: *dirine*

Hevâya gönül verip kendini üryân eyleme
Gördüğün dostum deyip sırrın açıp söyleme
Merhamet kapın kapayıp ben kulun zâr eyleme
İnsan olan dayanır mı nâzına²⁶⁷ ‘Âlî’ m senin

Vücûdum şehri tutuşdu gel sevindir el-amân
Hep âlem arz edince hışm eder kaşı kemân
Ey ÖMER gel sabr edelim böyle kalmaz bu zamân
Her ne dersen kâ’il oldum sözüne²⁶⁸ Âlî’ m senin

115

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) N845 1624 No.lu Cönk, 17a (Çavdar, 2017: 390)

fâ’ ilâtün/ fâ’ ilâtün/ fâ’ ilâtün/ fâ’ ilün

Gitme cânım gel yok iktizâsı gurbetin
Bir karanlık gecedir yanmaz çırası gurbetin
Tutulursun bir daha kurtulması müşkül olur
Cilâsı hâlis demirdendir tuzağı gurbetin

Gece gündüz hep kahır yoldaş olur
Bir eli nâçârları sırrımın sırdaş olur
Döşeğin hâr yılan yastığın bir taş olur
Bundan rahat yatağı olmaz gurbetin

Dost olanın sözünü tut ey nev civân
Nâr-ı hasrettir gurbet mahlûk inan
Hışmılan kalkan yerinden âfet görür ziyân
Çün cehennemden başka olmaz bucağı gurbetin

²⁶⁷ Kara: *nârına*

²⁶⁸ Kara’nın çalışmasında ve cönkte: *cevrine*

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiir mecmuası, 284a-b (Kara, 2020: 63-64)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Mest eder ehlini dilber ol harâmî gözlerin
Güyyâ nûş eylemiştir cür'a-i câm gözlerin
Acabâ her gördüğüne âşinâ mı gözlerin
Yoksa bilmem kastı evvelde bana mı gözlerin

[Ç]âh-ı zenehdânına²⁶⁹ habsoldu vücûdum göz göre

Çifte gabgabın beğim çaldı beni yerden yere
Kâkülün rengini cânâ benzetirdim anbere
Rûy-ı nûrundan alıptır ihtişâmı gözlerin

Hüsnüni seyr eyleyen aklını tâlân etmesin
Gönlümü yağmalayıp²⁷⁰ işimi nâlân etmesin
Şöyle fehm ettim mukarrer gün be gün kan etmesin
Şüphesiz alır efendim intikâmı gözlerin

Yetmiş iki dahı otuz on ile ismin senin
Gül gibi reyhâna mâlik lâ-cerem hüsnün senin
Der ki bu ÂŞİK ÖMER her kim ise hasmın senin
Gelir onların hakından ol harâmî gözlerin

Şerif Muhammed Efendi Cöngü (Hasan Erdem'in Şahsi Kütüphanesi), (Yıldız-Kaymaz, 2020: 264)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Ey elif kâmetli dilber ey melek sîmalı yâr
Saklasın seni hatâdan ol Ganî Perverdigâr
Seni yavrum görmeyeli işim oldu âh u zâr
Kalbine ilhâm bırak yâ Rabbi yârim söylesin

²⁶⁹ Kara: *Âh zenahdânına*

²⁷⁰ Kara: *yağma edip*

Sevdiğim²⁷¹ almış askerın çıkmış âvân köşküne
Nice bin kanlar boyanmış misk-i anber köşküne
Ol habîbin fahr-i âlem Mustafâ'nın aşkına
Kalbine ilhâm bırak yâ Rabbi yârim söylesin

Her ne zaman çağırırsam Hızır İlyâs erişir
Âh edince gözüm yaşı deryâlara karışır
Ol mübarek Cum'a günü kan edenler barışır
Kalbine ilhâm bırak yâ Rabbi yârim söylesin

ÂŞIK ÖMER der²⁷² elinden tâkatim oldu hilâl
Leblerin[i]²⁷³ ağzıma alamam âb-ı zülâl
Bin bir adın hürmetiçün²⁷⁴ kudretiyle Zü'l-celâl
Kalbine ilhâm bırak yâ Rabbi yârim söylesin

118

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
kayıtlı şiir mecmuası, 223a / 223b / 224a (Kara, 2020: 76-77)

8'li hece ölçüsü

Dilberâ [gel]²⁷⁵ kıl merhâmet²⁷⁶
Şeydâ gönül gamlanmasın
Hâtırım kılma perişân
Süveydeler nemlenmesin

Hey ne mümkündür efendim
Gül cemâlin[i] seyr eden
Bülbül-âsâ [hem] yakılıp
Pâyında sersemlemesin

²⁷¹ Yıldız-Kaymaz: *sevdiğim*

²⁷² Yıldız ve Kaymaz'ın notu: *Âşık Ömer dir ki elinden tâkatim oldu hilâl* şeklinde olan bu dizede hece fazlası olduğu için "ki" bağlacı çıkartılmıştır.

²⁷³ Köşeli ayraç içinde gösterilenler Yıldız-Kaymaz tarafından eklenmiştir.

²⁷⁴ Yıldız-Kaymaz: *hürmetiçün*

²⁷⁵ Köşeli ayraç içinde verilenler tarafımızdan vezin gereği eklenmiştir.

²⁷⁶ Kara'nın çalışmasında bu şiirin Cönkte 233a'da kayıtlı olduğu belirtilmiştir fakat şiir 223a/223b/224a'da kayıtlıdır.

[Bir] imtihân ister isen
Ey meh-cebînim²⁷⁷ imtihân
Ben sana mâ'il geçerken
Yoğ idi [hiç] devr-i zamân
Cennet kûyundan cüdâ et
Sen [kelb] rakîbi sür hemân
[Hep] beyn-i uşşâka gelip
Bir dahı âdemlenmesin

Sun-ı Üstâd-ı ezel [kim]
Vechindedir ayne'l-yakîn
Mülk-i hüsnün pâdişâhı
Sensin [billah] ey meh-cebîn
Sen Süleymân-ı zamânsın
Ey cemâli hûr-ı ayn[ım]²⁷⁸
Vaslına nâ'il olanlar
[Ya] nice hâtemlenmesin

Âteş-i firkatte²⁷⁹ yakma
[Böyle] âşık şermendeni²⁸⁰
Sâye gibi yere²⁸¹ çalma
[Şöyle] garîb efgendeni
Hâk-i pâydan²⁸² cüdâ etme
Bu ÖMER [garîb] bendeni
Pâdişâhım âlem içre
[Pâk] adımız kemlenmesin

²⁷⁷ Kara: *cebîn*

²⁷⁸ Kara: *în*

²⁷⁹ Kara: *âteş-i firkate*

²⁸⁰ Kara: *şermedenî*

²⁸¹ Cönkte ve Kara'nın çalışmasında: *yerlere*

²⁸² Kara: *Hâk-i pâyından*

Harid Fedai Cöngü s. 174 (Karasoy-Yavuz, 2017: 192)

11'li hece ölçüsü

Bed-du'â edeyim hey güzel sana

Hayır murâdına eremeyesin

Böyle hûrî cefâ eyledin bana

Bil ki [hesâbını]²⁸³ veremeyesin

Bârî Hudâ sana bin belâ versin

Bu du'âmız kabûl olmaz mı dersin

Yediğin tuz etmek gözüne dursun

Gittiğin yolları göremeyesin

Bencileyin bağrın tutuşup yansın

Sararıp gül yüzün ayvaya dönsün

İki dizlerine sızılar insin

Ayak üzerine duramayasın

Bana rahm eylemez taş mı yüreğin

Cânıma kâr etti derd-i firâgın

[Çarçabuk] yer altı olsun durağın

Dünyâda zevk safâ süremeyesin

Der ÖMER dostluğun buyumuş bildim

Yüze gülücüsün haberin aldım

Var kamu illere senden vaz geldim

Sakın sonra beni aramayasın

²⁸³ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından eklenmiştir.

Harid Fedai Cöngü s. 166 (Karasoy-Yavuz, 2017: 191)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Meftûnunum ey perî çeşm-i siyâhım sen misin
Hakk'a düşmüş âşık[ım]²⁸⁴ her dem tebâhım sen misin
Yer yüzünde yok nişânı pâdişâhım sen misin
Sevdiğim a bu diyârın sâhib-kırânı sen misin

Ser-te-ser gezdım cihânı aslâ ben yorulmadım
Ben sana yâr oldum ammâ sen bana yâr olmadım
Ben seni sevdim ise cânım günâhkâr olmadım
Ârifler zülfüne sürer o yer şâhı sen misin

Kalmadı cismimde tâkat yâr bana ettikçe nâz
Gece gündüz ol Hudâ'ya kılarım yüz bin niyâz
Ben senin hâlis kulunum defter [ü] dîvâna yaz
Sevdiğim a bu diyârın âlî şâhı sen misin

Aşkına pervâne misli nâra yanmak isterim
Pâyına senin efendim تنها düşmek isterim
Yaz demişim arz-ı hâlim yâre sunmak isterim
Der [ki] ÖMER bu diyârın pâdişâhı sen misin

Aslı Büyükokutan Töret'in Şahsi Kütüphanesinde Bulunan Bir Cönk, 33a
(Büyükokutan Töret, 2019: 527)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Ey tabîbim derd-i aşka bir devâ bilmez misin
Yoksa men dil hastenin hâlin şehâ bilmez misin
Yâri teshîr etmeye ağyârı²⁸⁵ merdu[d]²⁸⁶ eyleyip
Bir mücerreb nüsha ya [da] bir dua bilmez misin²⁸⁷

²⁸⁴ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

²⁸⁵ Büyükokutan Töret: ağyâr-ı *merdüd*

²⁸⁶ Köşeli ayraç içinde verilenler Büyükokutan Töret tarafından eklenmiştir.

²⁸⁷ Büyükokutan Töret bu şiiri ÂÖD'de 1017a numarasıyla kayıtlı şiirin değişkesi olarak düşünmüştür. Ancak bu yeni bir şiirdir.

Âşıkam gül yüzlü yâre ağlaram bülbül gibi
Gül yüzün göster açıl ey gonca leb sünbül gibi
Ger²⁸⁸ sorarsan cârî olmuş kanlı yaşım mül gibi
Eşk-i çeşmimdir benim bu mâcerâ bilmez misin

Hüsn-i halkın bağına girmek diler cânâ gönül
Leblerin şeftâlisin dermek diler cânâ gönül
Anber-efşân zülfüne ermek diler cânâ gönül
El-emân ey pür-safâ hîç bir vefâ bilmez misin

Der ki bu ÂŞIK ÖMER olmuş ezelden bendesi
Eşk-i çeşmüm hâill olmaz cân [u] dilden bendesi
Müstehaktır eyleme cânı gönülden bendesi
Ta ezelden kulun âşıktır sana bilmez misin

122

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 46, (Özarslan-Aldemir, 2020: 242)

mef'ûlü/ mefâ'ilü/ mefâ'ilü/ fe'ûlun

Cânân beni sen aşkınla hayrân edeceksin

Pervâne gibi şem'ine sûzan edeceksin

Mecnûn gibi dağlar başıdır şimdi mekânım

Leylâ beni sen âleme destân edeceksin

Vahşî gibi gördükçe²⁸⁹ beni sen ne kaçarsın

Billâh beni sen kendine düşmân edeceksin

Tuğrâ-yı kaşın çatma ey gözleri cellâd

Gûyâ ki hemân katlime fermân edeceksin

Bu aşk-ı İlâhî deldi sînem yaraladı

ÂŞIK ÖMER'in derdine dermân edeceksin

²⁸⁸ Cönte: , Töret: *gel*. “Eğer” anlamında *ger* daha uygundur.

²⁸⁹ Özarslan-Aldemir'in çalışmasında: *gördükçe*

Harid Fedai Cöngü s. 52 (Karasoy-Yavuz, 2017: 171)

11'li hece ölçüsü

Yine üftâdeler başladı zâra
Salınıp sevdiğim bağlara gelsin
Lutf edip söyleyiz gül yüzlü yâra
Bu çeşm-i giryânım ağlara gelsin

Hışmın gidermesin kara yüzünden
Kanlı yaş akıttım iki gözümden
Severim billâhi dönmem sözümden
Dilerse gerdanım tığlara gelsin

Sevdâ derler bir acâyip dengim var
Meydana dökecek dürlü rengim var
Kerbelâ'da rakiblerle cengim var
Kılıçlar bilenip zâğlara gelsin

Hevâ yere geçen ömre yazıklar
Bu fenâdan sitem alan âşıklar
Hâlimden haberdâr olan sâdıklar
ÖMER'i arayan dağlara gelsin

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) N845 1624 No.lu Cönk 88b (Çavdar, 2017: 395)

11'li hece ölçüsü

Efendim gûş edip dinle sözümü
Aşk dilinden bilir misin ne dersin
Bir kere olsun güldür yüzümü
Âşığa yâr olur musun ne dersin

Mansûr'un kemendi göğsümün ağı
Ferhâd Şîrîn için deldi bir dağı
Eğlenmez geçer hûbların çağı
Böyle güzel kalır mısın ne dersin

Fânîdir şu dünyâ fânîdir derler
Yarın siyâset günüdür derler
Derdimin dermânı seni dediler
Derde dermân olur musun ne dersin

Bize dersin biz yâr-ı sâdıklarız
Muhabbeti cân içinde saklarız
Mecnûn gibi dağ başını bekleriz
Leylâ'm gine gelir misin ne dersin

ÖMER eyder yaylaların yaylasam
Arz-ı hâl eylesem yâre söylesem
Abd-i şâkir olup hizmet eylesem
Kula sultân olur musun ne dersin

125

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
Kayıtlı Şiir Mecmuası, 356a-b (Kara, 2020: 75-76)

11'li hece ölçüsü

Bin türlü nâz ile ey kaşı kemân²⁹⁰
Dîvâne gönlümü alıp neylersin
Murâdım yanında olmaktır hemân
Bu dağ-ı hicrâna salıp neylersin

Cefâ kılmada kimdir üstâdın
Kan etmek²⁹¹ öğrenmiş çeşm-i cellâdın
Çün kuçulmağımış²⁹² paşam murâdın
Bir gayrı âşinâ bulup neylersin

Ey şâhin bakışlı çeşm-i kebûter
Mübârek cemâlin gördüğüm yeter
Aşkın ile oldum mecnûndan beter
Efendim yüzüme gülüp neylersin

²⁹⁰ Kara'nın çalışmasında bu şiirin Cönkte 355a'da kayıtlı olduğu belirtilmiştir fakat şiir 356a-b'de kayıtlıdır.

²⁹¹ Kara: *kanatmak*

²⁹² Kara: *kocalmakımış*

Sıdk ile sevdim sen hüsn-i mâhı
İster isen öldür güzeller şâhı
Severim seni sözden dönmem billâhi
Düşüp hayallere dalıp neylersin

ÂŞIK ÖMER düştü garîp diyâra
Gönül verdi bir gamzesi sehâra
Yürü yâr olasin rûy-i ağyâra
Âşinâ kıymetin bilip²⁹³ neylersin

126

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiir mecmuası, 292b-293a (Kara, 2020: 48)

mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün
Gönül cânâ seni gâyet sor[anın]²⁹⁴ hâli nic' olsun²⁹⁵
Sana her kim ihânetle bakarsa bağı tunç²⁹⁶ olsun

Hatâdan saklasın cânâ seni ol bî-zevâl Allâh
Olursa âşika ma'şûk beğim sen gibi genç olsun

Nedir dîdâra ser vermen nedir ölmek benim cânım
Senin-çün ol adûlarla hezârân kerre linç olsun

Ferâgat etmezem cânâ seni sevmekten ölsün mü
Efendim baş ile cânım senin yolunda harç olsun

Bu ÖMER der ki ahd olsun seni tenhâda bulursam
Tutup dudacığın emmek benim boynuma borç olsun

²⁹³ Kara: *bulup*

²⁹⁴ Köşeli ayraç içinde verilenler tarafımızdan eklenmiştir.

²⁹⁵ Mecmua'da:  Kara: *Gönül cânâ seni gâyet sor ahvâli nice olsun*

²⁹⁶ Cönkte: 

Şerif Muhammed Efendi Cöngü (Hasan Erdem'in Şahsi Kütüphanesi), (Yıldız-Kaymaz, 2020: 264)

8'li hece ölçüsü

Benim izzetli sultânım
Sana benden selâm olsun
Melek yüzü şîrîn sözü
Sana benden selâm olsun

Benim gül yüzlü yârim
Âsmâna çıkdı âh zârım
Benim dertli hünkârım
Sana benden selâm olsun

Yüreciğim yaktı nârın
Var mı hiç derde dermânın
Beni yaktı âh u zârın
Sana benden selâm olsun

Derdine sararıp soldum
Hakikatli seni buldum
Cânım sana gönül verdim
Sana benden selâm olsun

Sele döndü iki gözüm
Bağlamışım sana özüm
Budur dâim sana sözüm
Sana benden selâm olsun

Gel benim cânıma kıyma
Adûlar sözüne uyma
Leyl ü nehâr âhım alma
Sana benden selâm olsun

Merhâmet eyle hâlîme
Hak insâf ver²⁹⁷ yârime

²⁹⁷ Yıldız-Kaymaz: *vir*

Var sunaca sultânıma
Sana benden selâm olsun²⁹⁸

128

Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 No.lu Mecmua 56a,
(Yavuz-Küçükballı, 2020: 300)

11'li hece ölçüsü

Lutf eyle efendim ben mübtelâya²⁹⁹
Bir selâmın gönder yâdigâr olsun
Sen uğrattın beni türlü belâya
Senin gibi dilber berhudâr olsun

Tarh edelim ara yerden hicâbı
Ne yüzden bulurum ben intisâbı
Kerem kıl efendim kaldır nikâbı
Gün yüzün gül gibi âşikâr olsun

Âşıktır gülşende gül andelîbe
Sen dururken ya ne hâcet tabîbe
Rahm edersin elbet bu ben garîbe
Tarhla arz-ı hâlim derkenâr olsun

Şaşırdım kendimi gördüğüm sâat
Meğer ki erişe Hak'tan inâyet
Âteş-i aşkına düşmüşüm gâyet
İsterse vücûdum bütün nâr olsun

Selâm olsun sana ey gözüm nûrı
Fedâ kıldım yoluna cân-ıla seri
Kabûl et kulluğa ÂŞIK ÖMER'i
Ölünce kapında ber-karâr olsun

²⁹⁸ Yıldız-Kaymaz'ın çalışmasında bu dize: "Eyzan" şeklinde verilmiştir.

²⁹⁹ Hañçerli'nin ve Yavuz-Küçükballı'nın çalışmalarında bu şiirin 56a'da kayıtlı olduğu söylenmiştir ancak şiir 53a'da kayıtlıdır.

Harid Fedai Cöngü s. 44 (Karasoy-Yavuz, 2017: 169)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

..... murâda er mübârek cum'a gün
 Dilberin hüsnü gülünü der mübârek cum'a gün
 Bir adam cân u gönülden [bir kezin]³⁰⁰ Mevlâ dese
 Verir murâdın Hudâ'm evvel mübârek cum'a gün

Sevdiğim karşıma gelse bin bir türlü nâz ile
 Ben Mevlâ'mdan çok isterim geçinemem az ile
 Âşık[lar] geysin siyâh dilberler beyâz ile
 Eyle lutf hüsnün zekâtın ver mübârek cum'a gün

Cân u gönülden severim sevdiğim benden kaçır
 Şöyle oldum ala gözlüm ölmüş elemden nâçâr
 İlk ahşamdan ölünce melekler rahmet saçır
 Misk ü anberle boyanmıştır mübârek cum'a gün

Basma ÖMER sakın iyiliklerin[in] izine
 Bir lokmayı senin ile kor etmeği dizine
 Sanırsın cennet misâli saçılmış[tır] yüzüne
 Hep güzeller seyre çıkmış ol mübârek cum'a gün


Doğan Kaya'nın Şahsi Kütüphanesindeki 18 No.lu Cönk s.11, (Bakay, 2000: 12)

15'li hece ölçüsü

Bir ağaç kâmil olunca ibtidâ kökten yürür
 Nice yüz bin dalı³⁰¹ vardır kudretten su yürür
 Hak Teâlâ yaratmış ne güzel meyva verir
 Kuru ağaç meyva verse dala hayrânım bugün

Dört kitâbı bir bilenler sıdk ile Hakk'a tapar
 Ârif-i kâmil olanlar arıdan³⁰² hisse kapar

³⁰⁰ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin eklenmiştir.

³⁰¹ Cönkte: 

Deşirir cümle çiçekten yoğurur³⁰³ ma' cûn yapar
Halka yarar mumu vardır bala hayrânım bugün

Hak Teâlâ kudretiyle sırâtı kursa gerek
Nice yüz bin kulu vardır suâli sorsa gerek
Mümin olan kullarını cennete koysa gerek
Cennet-i âlâya giren kula hayrânım bugün

Bu dünyânın aslı varken neyleyim ben üstünü³⁰⁴
Armağanın var ise kurtarısın postunu
Yarın Hakk'ın dîvânında tanır mısın dostunu
Cennet-i âlâya giden yola hayrânım bugün

131

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) N845 1624 No.lu Cönk, 50b (Çavdar, 2017: 391)

fâ'îlâtün/ fâ'îlâtün/ fâ'îlâtün/ fâ'îlün

Hamdülillâh şol melek sîmâyı gördüm ben bugün
Pâyine yüzüm sürüp selâma durdum ben bugün
Ben gedâya vere Mevlâ'm şol güzelin vasfını
Rûhları gül lebleri kevseri gördüm ben bugün

Gül cemâlin seyr eden nice gitsin kârına
İsmi sultân yazılmıştır yüzünün güzârına
Her sabah kevkebi değer mektebin dîvârına
Salınıp mektebe gider³⁰⁵ bir güzel gördüm bugün

Ol benim nâzik efendim dediğim misillidir
Cennetten çıkmış efendim gûyâ hûri mislidir
Nâz-ıla söyler kelâmı bülbül mislidir
Hûri midir melek midir aslını sordum bugün

³⁰² Bakay: *âr edip*

³⁰³ Bakay: *yoğurup*

³⁰⁴ Bu dörtlük Bakay'ın çalışmasında yoktur, şahsi kütüphanemizdeki bir cönkte tespit edilerek buraya eklenmiştir.

³⁰⁵ Cönkte: *giderken*

Kaddi tûbâya benzer gül yüzü günden ayân
Hûb cemâlin seyredenler aklını³⁰⁶ eyler ziyân
Der ki ÖMER adın³⁰⁷ yazsam kendini eyler nihân
Lâkin lâ mim be fâ ile şu yâri gördüm bugün

132

Harid Fedai Cöngü s. 126 (Karasoy-Yavuz, 2017: 182)

mef'ûlü/ mefâ'ilü/ mefâ'ilü/ fe'ûlün
Ey nûr-ı basar vuslatı düşlerde görürsün
Ak üzre kara yazımı defterde görürsün
Vakt oldu nişânım kara yerlerde görürsün
Bir bunda beni bir[i]³⁰⁸ de mahşerde görürsün

Gel geç göreyim bir dahı ruhum üzerimden
Cânâ katı pek korkuludur bu seferimden
Kimler vere dahı benim sıhhat haberimden
Şimden girü cânâ beni sen kanda görürsün

Hicrân-ı felek gör ki bana [ol] neler etti
Yârin cevri elin sitemi cânıma yetti
Dil murgu havâlandı irak yollara gitti
Şimden girü cânâ beni sen kanda görürsün

Evvel benim idi bu dem var sizin olsun
Emrimce olan meclis-i mahrem sizin olsun
Unut ÖMER'i büsbütün âlem sizin olsun
Şimden girü cânâ beni sen kanda görürsün

³⁰⁶ Cönkte: *seyredenler nice aklını*

³⁰⁷ Cönkte: *ismini*

³⁰⁸ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiir mecmuası, 279a-279b (Kara, 2020: 63)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Meh-cebînîm âdemi hayrân eder kaşın gözün
Sad-hezârân âşıkı seyrân eder kaşın gözün
Ebrûvânın kavsine alıp müjen oklarını
Sîne-i sad-pâremi nişân eder kaşın gözün

Genc-i hüsnün pâsbânı çîn-i zülfün ejderi
Kırpiğin saf bağlamış gûyâ ki Rüstem leşkeri
Bir kazâ şemşîrine benzer nigâhın hançeri
Hışma gelse günde yüz bin kan eder kaşın gözün

El emân ey hûni rahm et dîde-i gam-nâkime
Şevkine zehr-âb-ı sehmin kâsd eder helâkime
Geçmiş iken tîr-i gamzen sîne-i sad-çâkime
Bir dahı öldür deyü fermân eder kaşın gözün

Sen melek-sîmâ güzelle âşinâlık var iken
Bende mâdâm aşkın ile mübtelâlık var iken
Sen de bu ahlâk ile ahsen-likâlîk var iken
Bu ÖMER bî-çâreyi uryân eder kaşın gözün

Naşa Cöngü 27b (Demircan, 2020: 50)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Hayli demdir görmedim cânânı gönlüm arzular
Dişleri dürr lebleri mercânı gönlüm arzular
Kalmışım gam köşesinde ağlarım Yâkup gibi
Hüsn içinde Yusuf'u Kenân'ı gönlüm arzular

Keşt edersem bu cihânı bulmazam meylin senin
Hûri midir ya peri mi bilmezem neslin senin

Hakk hıtârın derîğ etsin sevdiğim cismin senin
Çeşm-i câdû³⁰⁹ gamzesi fettânı gönlüm arzular

Bir zamanda sürmüş idim seninle çok safâ
Şimdi ayırdı seni benden bu cerf-i bî-vefâ
Yâ ilâhi kıl mübeşşer eyle³¹⁰ lütfunla atâ
Yâr ile mesûl ettiğim devrânı gönlüm arzular

Der ki ÖMER bu vücudum yanmada leyl ü nehâr³¹¹
İçtin aşkın şarabın[1]³¹² kanmadı bu rüz[i]gâr
Bağ-ı cennet olsa sînen eylesem anda karâr
Kâmet-i tûbâ³¹³ yüzü reyhânı gönlüm arzular

135

Amasya Cöngü, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi (Köktürk, 2007: 6)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Ol melek sîmâlı yâri görmeği cân arzular
Leblerinin lezzetinden sormağı cân arzular
Firkati-y-le hasta gönül derd-ile mihnettedir
Hasret oldum mâh cemâlin görmeyi cân arzular

Yârimin bastığı yeri bilmezem sürsem yüzüm
Şimdi kiminle salınır ol benim körpe kuzum
Gözlerim yollarda kaldı dinle hey iki gözüm
Ağlayı ağlayı yâre varmayı cân arzular

Kaşlarını yay edince gamımız zâil olur
Her güzeller âdetidir cevre pek mâil olur
Bu güzeller sohbeti ne hâl ile müşkil olur
Ağyâre nisbet kul sanıp sarmayı cân arzular³¹⁴

³⁰⁹ Demircan: *Çeşm-i câdû*

³¹⁰ Demircan: *mübeşşir ile*

³¹¹ Demircan: *leyl-i nehâr*

³¹² Köşeli ayraç içinde verilenler, tarafımızdan vezin gereği eklenmiştir.

³¹³ Demircan: *kâmet-i tûbâ*

Kâmeti servi misâli olmuş gâyetle hûb
Gövdesi cümle beyâzdir huyu mestâne kokup
Misk-i amberden latîftir bu ÖMER’i görüp
İştîyâkım koynuna girmeyi cân arzular

136

Naşa Cöngü (Demircan, 2020: 52)

fâ ‘ilâtün/ fâ ‘ilâtün/ fâ ‘ilâtün/ fâ ‘ilün
Dilberâ kâküllerin gerdâna serilmiş yatar
Kara zülfün dağıtıp her yana serilmiş yatar
Hakk hatâdan saklasın ol gül yanağın üstüne
Ol siyâh benler şehâ amana serilmiş yatar

Kadrini bilmez misin ey perî [ol] sâdıkların³¹⁵
Boynu bağlı kul gibi durur senin lâyıkların
Öyle³¹⁶ bir cenk eyledi ağyâr ile âşıkların
Gövdesi yok kelleler meydâna serilmiş yatar

Aya teşbih eylemiş hüsnün seçenler sevdiğim
Âşık olmuştur sana serden geçenler sevdiğim
Yanılıp aşkın şarâbından içenler sevdiğim
Aklı fikrin dağıtıp mestâne serilmiş yatar

Yâr için ağyâr ile oldum muhassâl imtihân³¹⁷
Tîğ-ı mihmet sînem üzre eyledi celî nişân
Gördüler zahm-ı şedidi diriler ey nev cevân
Derdimend ÂŞIK ÖMER al kana serilmiş yatar

³¹⁴ Köktürk’ün çalışmasında “eyzan” şeklinde verilmiştir (Köktürk, 2007: 6). “Yine öyle, onun gibi” anlamındaki “eyzan” ifadesi cönklerde bir önceki dörtilüğün son dizesindeki kelime veya rediflerin tekrar edildiği anlamında kullanılır.

³¹⁵ Demircan: *pür u sâdıkların*. Köşeli ayrıçla belirtilen kelime, tarafımızdan vezin gereği eklenmiştir.

³¹⁶ Demircan: *Eyle*

³¹⁷ Demircan: *muhassıl-ı imtihân*

Şerif Muhammed Efendi Cöngü, Hasan Erdem'in şahsi kütüphanesi (Yıldız-Kaymaz, 2020: 264)

15'li hece ölçüsü

Elif Allâh'ı seversen gel bize nâz eyleme
 Be Bize kendi lütfundan³¹⁸ bir kerem kılsan ne var
 Te Tamâm oldu cefâlar düşmânı şâd eyleme
 Se Sevâptır ey efendim bir bûse versen ne var

Cim Cemâlin aya benzer ol nâzlı kaşın hilâl
 Ha İsmîn ögmüş yaratmış kudret ile Zü'l-celâl
 Hı Hüdâ'nın emri-y-ile leblerin âb u zülâl
 Dal Derdinden deli oldum hâtırım sorsan ne var

Zel Zelîllik çekmişim ki derdine düşeli ben
 Ra Râhat bulmadım aslâ yandı vücûdumda ten
 Ze Zeytûn gözlü efendim cevr³¹⁹ eylesin bana sen
 Sin Selâmım bâri bir kez sevdiğim alsan ne var

Şın Şifâsız derde düştüm aslâ ilâç bulmadım
 Sad Sataştım ağlamana leyl ü nehâr gülmedim
 Dad Zaîf düştü vücûdum nolducağım bilmedim
 Tı Tâlib-i Nûşirevân'ım bu çeşmim silsen ne var

Zı Zâlimlik çok eyledin bârî bir kez bana bak
 Ayın Ukûbet içinde sevdiğim gayet merâr
 Gayın Gâzîlik verdi bu resminden Zü'l-celâl
 Fe Fânîdir dâr-ı dünyâ sevdiğim gülsen ne var

Kaf Kıyâmete kalmasın nâzlı yârim el-amân
 Kef Kifâyet eyler bize merhamet kılsan ne var
 Lam Lütfun olursa şâd oluruz bir zamân
 Mim Mudârâya³²⁰ efendim gerdânın açsan ne var

³¹⁸ Yıldız-Kaymaz: *lütfündan*

³¹⁹ Yıldız-Kaymaz: *cevri*. Cöngte:  Vezin gereği fazla hece tarafımızdan çıkarılmıştır.

Nun Nazîrin yok cihânda var benim yârim benim
He Hemân bir derm³²¹ düştüm elde olan varım benim
Der ki Ömer lâm-elif yok mudur [hîç]³²² ârım benim
Ye Yeşil donlu efendim³²³ karşımda dursan ne var

138

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cök 51) s. 50 (Özarslan-Aldemir, 2020: 242)

11'li hece ölçüsü

Çarh³²⁴-ı gerdân bana sitemin nedir
Benim hûblar ile semâhım mı var
Yüce dağ başını seyrân etmeğe
Yanımda bir çeşm-i siyâhım mı var

Bir çeşm-i kurredir³²⁵ kanadım kolum
Efendim kuluna eyleme zulüm
Haramîler gibi bağladı yolum
Benim cenk etmeğe silâhım mı var

Ümmetim Rasûl'e yoktur inâdım
Hakk'ın kullarını ben de sınıdım
Yâr seviyor deyi çıkıyor adım
Benim bu işlerde günâhım mı var

ÂŞIK ÖMER eydür bir Ulu Han'ın
Murâdlar verici Ganî Hüdâ'nın
Var mı benden gayrı muhabbetgânın
Benim senden gayrı İlâh'ım mı var

³²⁰ Yıldız-Kaymaz: *medâr-ı aya*

³²¹ Cönkte ve Yıldız-Kaymaz'ın çalışmalarında: derm

³²² Vezin gereği tarafımızdan eklenmiştir.

³²³ Yıldız-Kaymaz: *Ye Yeşil donlu meleksin efendim* ... Vezin gereği "meleksin" kelimesi tarafımızdan çıkarılmıştır.

³²⁴ Özarslan-Aldemir: *çerh-i gerdan*

³²⁵ Özarslan-Aldemir: *karaadır*

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 34, (Özarslan-Aldemir, 2020: 238)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
 Zülfün anber mi³²⁶ müselsil nâl ü efgânın mı var
 Hüsnün bağında açılmış tâze reyhânın mı var
 Bendeni mecrûh edip³²⁷ gamzende peykânın mı var
 Lâciverdî kubbenin altında akrânın mı var

Leblerin yâkut-ı ahmer dürr-i yektâdır dışın
 Gelmemiş mislin cihâna hûri gılmândır³²⁸ eşin
 Âşika nâz ile şîve eylemek dâim işin
 Bendeni katl etmeye destinde fermânın mı var

Hak seni öğmüş yaratmış çün güzeller şâhısın
 Bir tüy-i hüsnün ziyâde hem zemînin mâhısın
 La'l-i bağda açılmışsın âşıkın hem-râhısın
 Aşk bedesteninden cânâ la'l ü mercânın mı var

Arşın nûrundan yaratmış seni Rabb'ül-ibâd
 Hâk-i pâye yüz sürenler hîç olur mu bîmurâd
 Sen cevâhir mâdenisin bu ÖMER'e ver zekâd
 Gerdânından bu fakîre bûse ihsânın mı var

Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2623 No.lu Mecmua (Yavuz-Küçükballı, 2020: 290)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
 Ey Hudâ senden inâyet gönlümün bin gamı var
 Nûş eden gelsin beri elimde aşkın câmı var
 Olmuşum mest³²⁹ aşk elinden kimseler tan etmesin
 Şakırım bülbül misâli nevbahâr eyyâmı³³⁰ var

³²⁶Özarslan-Aldemir: *Anber mi zülfün*. Vezin gereği tarafımızdan bu şekilde düzenlendi.

³²⁷Özarslan-Aldemir: *idüp*

³²⁸Özarslan-Aldemir: *gılmândır*

³²⁹Yavuz-Küçükballı'nın notu: Mecmua'da *mest olmuşum* şeklindedir. Vezin gereği *olmuşum mest* olarak değiştirilmiştir.

³³⁰Yavuz-Küçükballı'nın notu: Mecmua'da *eyyâm* şeklindedir. Vezin gereği metne *eyyâmı* olarak alınmıştır.

Murâda ermeyen âşık serini kılsın fedâ
Meydân Ali meydânıdır gelene olsun nidâ
Cümle âlem ârif olmuş her kafadan bir sedâ
Câhilin lâf u güzâfı kâmilin kelâmı var

Gözlerimden yaş yerine kan gelir hasretteyim
Çekerim el mihnetini bir kuru gayretteyim
Yurdumu³³¹ terk eyledim ben diyâr-ı gurbetteyim
İktidârım elde değil feleğin ikdâmı var

Der ki ÖMER hasb-i hâlin arz edelim n'ylesin
Anlayan yok dinleyen yok hemân diller söylesin
Sen kendini medh eyleme âlem medhin eylesin
Söylenir dillerde zîrâ herkesin bir nâmı var

141

Yıldıray Çavdar'ın Şahsi Kütüphanesindeki Bir Cönk 4b

15'li hece ölçüsü

Be hey gâfil [can]³³² kafesten uçmaya şüphen mi var
Feleğin mahbûb dolusun³³³ içmeye şüphen mi var
Azrâ'il gelip konar ol göğsün[ün]³³⁴ benderine
Ağaçtan nâkile binip göçmeye şüphen mi var

Cân ile beden ile kabire girsen gerek
Gerek hayrın gerek şerrin âmilin bilsen gerek
Zebânîler suâl sorar cevâbın versen gerek
Hak Ta'âlâ emr ederse sevâbın versen gerek

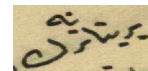
Yetmiş iki millet gelir yarın mahşer yerine
Hak Ta'âlâ emr ederse cümle gelir yerine

³³¹ Yavuz-Küçükballı'nın notu: Mecmua'da bu kısım okunamamıştır

³³² Cönkte: şu

³³³ Cönkte: dolusunu

³³⁴ Köşeli ayraç içinde verilenler, tarafımızdan vezin gereği eklenmiştir.



. Bu kelimenin yerine

Zebânîler sürer halkı cehennemî türüne
Bin  lim bir ayak üzre durmaya Şüphen mi var

142

Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2623 No.lu Mecmua (Yavuz-Küçükballı, 2020: 294)

mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ mefâ'ilün
M s lm nlar³³⁵ gönül Şehri yıkıldı kim melâmet var
Nazar eyle Şu âleme dürlü dürlü celâlet var

Őeriat göge çekildi yüz suyu yere döküldü
Z lm-ıla dünyâ yıkıldı kıy metten al met var

Ne p rler ölümün yoklar ne kız oğlan edep saklar
Ne avratlar evin bekler ne yiğitlerde gayret var

Sofu zühde riy  katar dahı mahlûk ondan beter
Ne  limler okur tutar ne mescidde cem at var

Ne müfti hakkı d d eder ne atlı halkı Ő d eder
Ne  limler imdâd eder ne erlerde Őec at var

Hazer kıl ey ÖMER Hak'tan seni var eyleyen yoktan
 hir Şer yetiŐdi çoktan kayırır korkma sâat var

143

Harid Fedai C ng  s.10 (Karasoy-Yavuz, 2017: 165)

f 'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
Ben misâl-i andelibim gülşen içre bitti h r
Âteş-i aşkı ne mümkün olmaz bana pâyidâr
YakmıŐım n ra derûnum olalı ben b -karâr
Ey güzel senden Şikâyet eylesem eller duyar

³³⁵ Yavuz-Küçükballı'nın notu: Mecmua'da *M s lm nlar* Şeklindedir. Vezin gereği *M s lmanlar* yazılmıştır.

Yoluna Ferhâd oluban mihnet ettim kârımı
Başı açık abdal oldum terk etmişim ârımı
Yerde insân gökte melek dinler âh [u]³³⁶ zârımı
Ey güzel senden şikâyet eylesem eller duyar

Cefâ vü cevr ü nâzınla beni berbâd eyledin
Yaktın aşkın âteşine külliye hâk eyledin
Elde değil ihtiyârım tâkatım tâk eyledin
Ey güzel senden şikâyet eylesem eller duyar

Der ki ÖMER pâdişâhım hoş zelîl ettin beni
İşbu sevdâ-yı aşka sen [gör] delîl ettin beni
Ben Allâh'a saldım seni çün melûl ettin beni
Ey güzel senden şikâyet eylesem eller duyar

144

Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 No.lu Mecmua 48a
(Yavuz-Küçükballı, 2020: 296)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Bir yiğit aşka düşünce kesb ü kâr elden gider
Aldırıp aklın başından fikri var elden gider
Boynuna zülfün kemendin taksa bir kez ol cenâb
Âşıkı mecnûn eyleyip cümle âr elden gider³³⁷

Yanılıp bilmezlik ile düşe yârin bendine
Çalışuban halâs olmaz aldanır kul³³⁸ fendine
Aldırıp elde olanı hayf eder [hem]³³⁹ kendine
Harc edip mâlı melâlî her ne var elden gider

Bir kimesne meyl ederse dilberin a'zâsına
Uğratar âlem içinde bir kuru gavgâsına

³³⁶ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

³³⁷ Hançerli'nin ve Yavuz-Küçükballı'nın çalışmalarında bu şiirin Mecmua'da 48a'da kayıtlı olduğu söylenmiştir ancak şiir 46a'da kayıtlıdır.

³³⁸ Yavuz-Küçükballı'nın notu: Mecmua-i Eşar'da *kul aldanur* şeklindedir. Vezin gereği *aldanur kul* olarak yazılmıştır.

³³⁹ Bu kelime Yavuz-Küçükballı tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Belki bir gün râm olur hep cümlesi sevdâsına
Ha bugün ha yarın derken külli var elden gider

Bî-vefâ dilber sevenler dâimâ giryândadır
Âlemin cevri cefâsı cümlesi hep ondadır
Ey ÖMER kesme ümidin şimdi cânın tendedir
Gam değildir cümle mâlî külli var elden gider

145

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
kayıtlı şiir mecmuası, 281a-b, (Kara, 2020: 70)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Ey dirîgâ mahrem olmuştur benimdir da'nâ³⁴⁰
Hâlim arz edip tabîbe kıl dedim bana devâ
Tuttu nabzım yüzüme baktı dedi ey mübtelâ
Ya³⁴¹ sefer der ya sabır yürü devâ dedi sana
Ben de sabra yok mecâl ettim vatanımdan sefer

Felek-i dil yelken açıp girdi bu bahr-i firkate
Eremem bildim sabâ âhir kenâr-ı vuslata
Derse düşmüş bu garip gördüğü râh-ı hayrete
De ki bu ÂŞIK ÖMER gitti diyâr-ı gurbete
Dedi vermem nice yıllar ad u sânímıdan haber

146

Harid Fedai Cöngü s. 47 (Karasoy-Yavuz, 2017: 170)

11'li hece ölçüsü
Çeşm-i mestim çıkıp böyle salınma
Gezdiğin yerlerde [sana]³⁴² hû çeker
Kara bağrım delik delik delinir
Çeşm-i âhûların aman hû çeker

³⁴⁰ Cönkte:  . Kara: benim derdim anâ

³⁴¹ Kara: Yâ...yâ

³⁴² Köşeli ayrıç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Aslın melek midir geydiğin yeşil
Ne geysen efendim sana yaraşır
Yeşil başlı ördek göllere düşer
Mevce gelen deryâ sana hû çeker

Tiğ-i gamzen bu sînemi delmiştir
Yaya benzer kemanını kurmuştur
Eşiğ[in]de niçe kullar ölmüştür
Benden gayrı sana kimler hû çeker

Der ki ÖMER meftûn eyledi beni
Yeter yaktı oda cânı [hem] teni
Iraktan yakında[n] görünce seni
Tefsîrin yapılır cümle hû çeker

147

Millî Kütüphanede Bulunan(?) Kataloglanmamış Bir Cönk³⁴³, 3a (Çavdar, 2019: 372)

fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilün

Nedir ol nîm tebessüm utanıp gülmemeler
Nedir [ol] sîne-i sîm üzre olan gül memeler

Rûy-mâl eyleyip ol sîne-i sîmîne niyâz
Hezm edip remz ile der işte sana em memeler

Ol gül endâmın olur mu memesin emmemeler
Elem-i tıfl-ı dili âşığa der em memeler

Henüz ol gonca dehen taze bir dâr-ı dil
Kıya bakma yüzüne ol kuzunun gelmemeler³⁴⁴

Bu ÖMER mâildir hem leb-i yâr emmesine
Melerim deseler hem diyeler em memeler³⁴⁵

³⁴³ Bu cöngü yaklaşık 10 yıl önceki bir araştırmamızda bilgisayarımıza arşivlemiştik. Aradan uzun zaman geçtiği için tam olarak Millî Kütüphane, Koyunuğlu Yazma Eserler Kütüphanesi, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi ve Mevlâna Müzesi Kütüphanelerinin hangisinden aldığımızı uzun uğraşlarımıza rağmen teyit edemedik.

³⁴⁴ Çavdar, 2019: *gel memeler*

³⁴⁵ Çavdar, 2019: *Melerem diseler hem diyeler em memeler*

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 34, (Özarslan-Aldemir, 2020: 236)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Ey melek hüsnün görüp gılmâna teşbîh ettiler
La'l leblerin görüp mercâna teşbîh ettiler
Ne Urum'da ne Acem'de bulmadım ben sânini
Mısr içinde Yûsuf-ı Kenân'a teşbîh ettiler

Yek nazarda aklım aldı misl-i hilâl kaşların
Dü sâfi gonce fem içre serâpa dür dişlerin
Gâh tebessüm eyleyip gâh âşika bakışların
Dürr-i hakkâk dendânın mercâna teşbîh ettiler

Hâtem-i sâni dimedi az değil o dilbere
Ne kadar medh etsem lâyük kadd-i bâlâ ar'ara
Gelmemiş misli cihâna innehası mahşere
Bir adâlet sâhibi sultâna teşbîh ettiler

ÂŞIK ÖMER yaralıdır zahmına eyle emi
Tenbih olsun ol adûlarla³⁴⁶ sakın sürme demi
Zâil etti aklımı başımdan yârin perçemi
Bu tayyib-i perçemin reyhâna teşbih ettiler

Harid Fedai Cöngü s. 103 (Karasoy-Yavuz, 2017: 175)

8'li hece ölçüsü

Âşıkına gâh iltifat
Kılmayan yâri n'eylerler
Serv[i]³⁴⁷ kâmet perî-sıfat
Olmayan yâri n'eylerler

³⁴⁶ Özarslan-Aldemir: *adûlerle*

³⁴⁷ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından eklenmiştir.

Dilberin şîrîn sözüne
Mâ'îlim âhu gözüne
Gâhice âşık yüzüne
Bakmayan yâri n'eylerler

Bendesine kılsa izzet
Hâsıl olur türlü lezzet
Zerre denlü kadr ü kıymet
Bilmeyen yâri n'eylerler

Fenâda gavgada başın
ÖMER yoktur ayakdaşın
Âşıkın dîdede yaşın
Silmeyen yâri n'eylerler

150

Harid Fedai Cöngü s. 108 (Karasoy-Yavuz, 2017: 176)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
Ey ÖMER uşşâk içinde bî-haber ÂŞIK ÖMER
Eyleyip aşkın yolunda terk-i ser ÂŞIK ÖMER
Cismi dâğ olup [hemen]³⁴⁸ Şîrîn için yol[lar] açar
Şehr-i uşşâka erişmiş turnalar ÂŞIK ÖMER

Her sözü miftâh-ı fakrken gerek bî-hilâf
Nahv ü sarf ile ediptir nahv ü sarftan insirâf
Kalmadı aşkın yolunda bir kadem hiç el-hirâf
Her kelâmın mukayyettir muhtasar ÂŞIK ÖMER

Oldu kül vücûdum ey Hudâ'm senden meded
“Lem yelid” zât-ı sıfâtın “lem yekün küfven ahad”
Cümle diller zikr eder[ler] seni “Allâhü's-samed”
Zikri-y-ile mûnis olmuş zikr eder ÂŞIK ÖMER

³⁴⁸ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Elde hâme çeşminde re'y şol men-i gül-fâm-ıla
Bil gam-ı bezminden hâlet nedir hâm-ıla
Dilde söz mü ey dil-ârâ bir gül-i endâm-ıla
Komadı zerre kadar dilde keder ÂŞIK ÖMER

Nefsine bil anla Hakk'ı ma'rifetin ola hayr
Kin esâsıyla bırakma nefsin eyle esîr
Tutalım nâtık-ı Osmân'a [sen] oldun lâ-nazîr
Ehl-i diller arasında mu'teber ÂŞIK ÖMER

151

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 20 (Özarslan-Aldemir, 2020: 230)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Hûblar içre yok menendin şâh-ı hûbânım ÖMER
Gelmemiş rûy-ı fenâya sen gibi şâhım ÖMER
Evvelâ kıldı muzaffer misk ü bûnun anberi
Ey benim anber-feşânım gül ü reyhânım ÖMER

Hüsn-i Yûsuf'dan nişân virmiş dahi göz görmemiş
Öyle bir mahbûb-ı hâs ki hiç cihâna gelmemiş
Her güzellik sende tek mil hiç bahânen kalmamış
Ey yüzü hurşîd âlem-i mâh-ı tâbânım ÖMER

Mâh-ı hüsnün şûlesi saldı cihânı gâfile
Sîm gerdânın ki hindûlar yakışır fülfüle
Ol senin şîrin zebânın nükte verdi bülbüle
Ey benim gonca dehânım tûtî³⁴⁹ zebânım ÖMER

Güneş yüzün göreliden görmez oldu mâh-ı tâb
Hüsn-i halkı bîbahâne işleri âl-i cenâb
Rûhlari³⁵⁰ Cennât-ı Adin leblerin Kevser şarâb
Ey saçı sünbül yüzü hûri vü gılmânım ÖMER

³⁴⁹ Özarslan-Aldemir: *düdu*

³⁵⁰ Özarslan-Aldemir: *rûhleri*

Vasf-ı hüsnün söyleyince işim oldu âh u vâh
Öyle bir mihr-i pâreye kul etti beni ilâh
Ehl-i diller içre var mı sen gibi bir pâdişâh
Taht-ı adâletde bâkî ola sultânım ÖMER

152

Harid Fedai Cöngü s. 135 (Karasoy-Yavuz, 2017: 183)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
Duş olasın ey perî sevdâya [sen]³⁵¹ benden beter
Dil verip bir kâmet-i bâlâya [sen] benden beter
Subha dek bîdâr olup çeşmin dürlü nem-ile
Yâr olasın mahreme ağlayasın benden beter

Âşık ahvâlin bilip yâr-ı vefâdâr olmadın
Dâm-ı aşka bir cefâ-keşim merhamet kılmadın
Çün söz tutup benden haberdâr olmadın
Dökesin hicr-ile çeşmin[in] yaşın benden beter

Zârlık sevdâ ile edip meskeni deşt-i belâ
Gözlerim hûn-ıla doldu niçe bir cevr [ü] cefâ
Sayd olup bir kâkülü [leylâya sen ey] bî-vefâ
Baş açıp Mecnûn misâli sahrâya benden beter

Bu ÖMER'i seyr etti kârı figân
Kıymet ü kadrimi [aslâ] bilmedin ey bî-amân
Nev-civânsın bed-du'â etmem sana ancak hemân
Mübtelâ ol bir melek-sîmâya [sen] benden beter

³⁵¹ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 No.lu Mecmua 55b
(Yavuz-Küçükballı, 2020: 300)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Ey melek yüzlüm seninçün çektiğim minnet yeter³⁵²

Senden gayri bir dilbere eylemem minnet yeter

Gözleri mest olmayan ben dilrübâyı sevmezem

Dürr-i yektâ bile olsa gayriye kıymet yeter

Sen benimsin ben seninim diye çok and eyledin

Âferin ikrâra durdun rakîbe fend eyledin

Beni ol zülfün teline âkıbet bend eyledin

Ey güzeller pâdişâhı bana bu devlet yeter

Bir mürşide hizmet edip ondan el alsam gerek

Bir muhabbet tekkesinde eylene kalsam gerek

Eğnime post giyip aşka giriftâr olsam gerek

Bunca demdir dost yolunda çektiğim gayret yeter

Der ki ÖMER hûbların cevri ü cefâsı var ise

Böyle olur gâhice zevk ü safâsı var ise

Âlemin sevgili yâri Mustafa'sı var ise

Gönlümüzü eylemeğe bize de Ahmet³⁵³ yeter

Amasya Cöngü, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi (Köktürk, 2007: 65)

8'li hece ölçüsü

Boyu selvi kaşı hilâl

Yanakların nâra benzer

Dilin tûtî gözün melâl

Zülüflerin dâra benzer

³⁵² Hançerli'nin ve Yavuz-Küçükballı'nın çalışmalarında bu şiirin Mecmua'da 55b'de kayıtlı olduğu söylenmiştir ancak şiir 52b'de kayıtlıdır.

³⁵³ Yavuz-Küçükballı: *Ahmed*

Yaktı beni hûb hayâlin
Sînemden gitmez melâlin
Lebinde âb-ı zülâlin
Ağustosta kara benzer

Rûhun dönmüş sızar bala
Gerdânında çifte hala
Bülbülüm konarım dala
Memen senin hâra benzer

Seyyîdzâde imiş neslin
ÖMER der melek mi aslın
Nâzik beden beyâz göğsün
Şems ü kamer nûra benzer

155

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü s. 40-41 (06 Mil Yz Cönk 51), (Özarıslan-Aldemir, 2020: 239)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Gâh olur ki serde aklım târumâr olmaktadır
Rûz u şeb bülbül misâli işim zâr olmaktadır
Zâr u feryâdım felekte işitirdi her melek
Gizli sırrım âleme bir bir beyân olmaktadır

Ağlatıp bu bendesini güldürüp şâd eylemez
Zulme yaktı bu vücûdum yapıp âbâd eylemez
Rahmı yoktur cevri çoktur hîç ağâz dâd eylemez
Dem-be-dem ol mehlîkâ ağyâra yâr olmaktadır

Ben sana gönül vereli geçti ömrüm zâr ile
Pek zaîf oldu vücûdum dâimâ efkâr ile
Her kaçan hüsnün görürsem nâbekâr ağyâr ile
Cismim içre gönl ü cânım bîkarâr olmaktadır

Derdin ile hûnî gözlüm olmuşum ben sîneçâk
Her kaçan hüsnün görürsem ölürüm oldum helâk

Ey ÖMER hûblar içinde böyle yoktur zât-i pâk
Kande bir gül açılırsa anda hâr olmaktadır

156

Harid Fedai Cöngü s. 46 (Karasoy-Yavuz, 2017: 170)

fâ'îlâtün/ fâ'îlâtün/ fâ'îlâtün/ fâ'îlün

Gamzesiyle niçe yüz bin kan eden karşımdadır
Ağladıp çeşmim yaşın ummân eden karşımdadır
Hüsnü gü[ze]llere³⁵⁴ karşı bülbül-i şeydâ gibi
Gece gündüz kârımız efgân eden karşımdadır

Hûbluğu ermiş kemâle hüsnü olmuş mâhtâb
Bir mu'id bedr nâzenînim eyler âşıktan hicâb
Dağıtıp kâküllerin ruhsârına eyler niķâb
Bendesinden gün yüzün pinhân eden karşımdadır

Aldı aklım çâr nâ-çâr ol yüzü[nü] al edip
Kıldı ağyâra vefâyı beni perîşân edip
Eğnime hırka geyürdi âkıbet abdâl edip
Tekye-i gamda beni mihmâ[n] eden karşımdadır

Âşık olan aşkı niçe başına tâc etmesin
Kendiden gayrıya özge [beni] muhtâc etmesin
Yok yere zahmet çekip hekîmler ilâc etmesin
Edemez kimse bana dermân eden karşımdadır

Bu ÖMER'i mest eden yârin lebidir câm değil
Yâr yoluna cism [ü] cânın terk eden bed-nâm değil
Gözlerimden yaş yerine kan akarsa gam değil
Lutf [u] ihsân eyleyip handân eden karşımdadır

³⁵⁴ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2623 No.lu Mecmua s. 33 (Yavuz-Küçükballı, 2020: 291)

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün
 Âşık-ı sâdık olanın ismi yâr ağzındadır
 Âlem-i seyyâh olanın her diyâr ağzındadır
 Âkil isen fehm ede-gör³⁵⁵ cümle bu eşyaları
 Gâfil olma yedi tamu nice mâr ağzındadır

Arş u kürsî ins ü cinni yaradup Rabbü'l-enâm
 Rahmetine ni'metine hamd ola her subh u şâm
 Mustafa'nın ümmetiyiz anla ey şîrîn kelâm
 Ümmet-i Ahmed olanın çâr-yâr ağzındadır

Hak taâlâ kudretiyle gökleri var eyledi
 Heft-zemîn ay u güneş hem çark-ı devvâr eyledi
 Âdem'e secde itmeğe [kim] ol lâîn âr eyledi
 Ol sebepten dâimâ hem gör ki nâr ağzındadır

Fikr-i hayretde kalupdur bu ÖMER hem pür melâl
 Hiç bekâsı yok-durur gûyâ ki bir zıll-ı hayâl
 Her gelen göçmektedir gör bu cihân ecder misâl
 Çarh-ı gerdûna hemîşe her ne var ağzındadır

Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2623 No.lu Mecmua s.35-36 (Yavuz-Küçükballı, 2020: 292)

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün
 Şu dünyâda ehl-i zârın varı bismillâhtır
 Elde varın dilde zikrin kârı bismillâhtır
 Kim buna münkir olursa şüphesiz dînden çıkar
 Müminin alnında nuru bil ki bismillâhtır

³⁵⁵ Yavuz-Küçükballı: *ide-gör*

Oku bir ismi dil ile yaradan saklar seni
Okudum zikr [ü]³⁵⁶ tesbîhi devr-ile bağlar seni
Hayr u şerri yaradan mülk dâimâ bekler seni
Hayrı şerri yazılanın satırı bismillâhtır (?)

Hak taâlâ kudretinden gökleri var eyledi
İbtidâ kendini teşrîf sonra izhâr eyledi
Hazret-i Mûsâ [nebî] bin bir kelâmı söyledi
Bil ki bin bir kelâmın [her]³⁵⁷ biri bismillâhtır

ÂŞIK ÖMER âh ettikçe artırır feryâdını
Hak Taâlâ resûlüyçün yaratmış dîn bâbını
Beş vakitte zikr ederler ol Hudâ'nın adını
Ol Hudâ'nın adlarının biri bismillâhtır

159

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) N845 1624 No.lu Cönk, 68b (Çavdar, 2017: 392)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Kân-ı nûrundan âlemi bünyâd eden Mevlâ mıdır
Kudretinden ins ü cinni halk eden Mevlâ mıdır
Ol Hudâ'ya âsî olup Âdem'e secde etmedi
Ol la'îni dergâhından redd³⁵⁸ eden Mevlâ mıdır

Yunus'u yuttu balıklar okurken evlâdını (?)
Eyyûb'u yedi kurtlar bulmadılar dadını
Hak yoluna kurbân etti İbrâhim evlâdını
Koç koyunu İsmâil'e imdâd eden Mevlâ mıdır

Nefrûk erdi İbrâhim yakmayan Hâlık'ı gör
Göz açıp yummadan yol gösteren Hâlık'ı gör
Nâri³⁵⁹ gülzâr eyleyip su³⁶⁰ coşuran³⁶¹ Hâlık'ı³⁶² gör
Bu işleri kâfire irşâd eden Mevlâ mıdır

³⁵⁶ Köşeli ayraç içinde verilenler Yavuz-Küçükbalı tarafından vezin gereği eklenmiştir.

³⁵⁷ Köşeli ayraç içinde verilenler Yavuz-Küçükbalı tarafından vezin gereği eklenmiştir.

³⁵⁸ Çavdar: *tard*

³⁵⁹ Cönkte: nâr

³⁶⁰ Cönkte: suları

³⁶¹ Cönkte: coşurup

³⁶² Cönkte: balığı

Cümle kuşlar [ile]³⁶³ kurtlar bir araya geldiler
Gökyüzünden melâikler sâf sâf olup durdular
Der ki ÖMER mucizât-ı Mustafâ'ya verdiler
Cümle peygâamberleri şâd eden Mevlâ mıdır

160

Harid Fedai Cöngü s. 143 (Karasoy-Yavuz, 2017: 185)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
İyş ü işret vaktidir fasl-ı bahâr eyyâmıdır
Tâzeler şikâr eder sayd u şikâr eyyâmıdır
Gonca güller ağzın açmış nâz eder bülbüllere
Âşık-ı sâdıklara [gör]³⁶⁴ âh u zâr eyyâmıdır

El ele verip güzeller seyre gider nâz ile
[Hem] gönül ister konuşmak sînesi mümtâz ile
Alda[tı]r âşıklarını her biri bir vaz ile
Murg-ı dil yollar gözetir intizâr eyyâmıdır

Fâriğ olmuşken gönül verdim yine âhûya ben
Eğnime aşk libâsın geydim girip meydâna ben
Cân fedâ etsem acep mi hâfız-ı Kur'ân'a ben
Defter ü dîvândan ismin der-kenâr eyyâmıdır

Zâhiren hercâyî-sıfat bî-vefâsın sevdiğim
Bu ÖMER derdini çeker gayrıyla yârsın sevdiğim
Nesl-i peygâamber Muhammed Mustafâ'sın sevdiğim
Hasretinle hasta düştüm gel timâr eyyâmıdır

³⁶³ Köşeli ayraç içinde verilen kelime tarafımızdan vezin gereği eklenmiştir.

³⁶⁴ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

161

Harid Fedai Cöngü s. 129 (Karasoy-Yavuz, 2017: 183)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Nûş eden aşkın meyinden câmı çın çın çınlatır
Rahş-ı aşkım sürâti ilcâmı çın çın çınlatır
Her kaçan destine alsa nâzenînim sazını
Mızrabına darb edince bâmı çın çın çınlatır

Hüsnün-ile şâh-levendim İskender-i Dâra olup
Kızarmış alı al omuş ruhları hamrâ olup
Şehr içinde nâzenînim velvele-ârâ olup
Âlemi Rüstem misâli nâmı çın çın çınlatır

Bezme geldi cânıma cân şimdi yârim işrete
Şânına düşeni işler lâyık olur devlete
Gamzesi pür-tâb edip girdi derûn-ı halvete
Cismini pâk eyleyip hammâmı çın çın çınlatır

Konuptu[r] vasl-ı dil câna cümle sana yâr iken
Bûy-ı gül sana ne mümkün gülşenin pür-hâr iken
Cism-i Âdem ey ÖMER salsal-ı ke'l-fahhâr iken
Darb takıp meyyit-i a'zâyı çın çın çınlatır

162

Harid Fedai Cöngü s. 108 (Karasoy-Yavuz, 2017: 177)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Âşık-ı ednâya rahm etsen ne var haftada bir
Sâdıkâne bend[e]³⁶⁵ etsen ne var haftada bir
Al al olmuş yanağın [hem] sîb-i ahmerler gibi
Cevherin mevsimidir taksan ne var haftada bir

Gelir geçer karşımızdan tâze-i refâtâr-ıla
Nâz-ıla eyler tekellüm bir acep güftâr-ıla
Gördün mü yakuları sînemi refâtâr-ıla
Âteşi söyündürüp gitsen ne var haftada bir

³⁶⁵ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Ey melek-sîmâ güzel kurbân olayım soyuna
Geh bî-çâre üç günde bir varabilsem kûyuna
Hacerü'l-esved gibi yüzler süreydim rûyuna
Ol rakîbin bendini çözsün ne var haftada bir

İsmi üç harf iki nokta muttasıldır hânesi
Hûbluğu bulmuş kemâlin dişler inci dânesi
Bu ÖMER şâh-ı aşkın şem'inin pervânesi
Lutfla câna cânlar katsan ne var haftada bir

163

Harid Fedai Cöngü s. 169 (Karasoy-Yavuz, 2017: 191)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün
Aşk elinden Mecnûn oldum deli gönlüm sendedir
Vatanımdan ayrı düştüm mekânım külhandadır
Ben severim sen kaçarsın iki elim kandadır
Küsme dilber barışalım her kabâhat bendedir

Aşk elinden hâl mükedder dinle bir kez arzımı
Bir güzele gönül verdim kılmaz oldum farzımı
Akrân emsâl arasında yıkma cânım ırzımı
Küsme dilber barışalım her kabâhat bendedir

Aşk ile âşık olalı medh eylerim dilberi
Öldüğüme gam yemezdim yüzünü görsem bârî
Ya meleksin ya ferîşte ya hûrîsin ya perî
Küsme cânım barışalım her kabâhat bendedir

Güzeller buldu sübûtun sen güzeller şâhısın
Şu dünyâda âşıkına bir merhamet kânısın
Şöyle bil kim bu ÖMER'in derûnunun cânısın
Küsme dilber barışalım her kabâhat bendedir

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) N845 1624 No.lu Cönk 61b (Çavdar, 2017: 392

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Dünyânın vasfin sorarsan nûn u kâf üstündedir
 Âsumânın³⁶⁶ çâr tarafı kûfi kâf üstündedir
 Cennetin³⁶⁷ vasfin sorarsan eyleyim bir bir beyân
 Arş-ı alâya varınca sağ taraf üstündedir³⁶⁸

Ol Hudâ'nın emriyle haddini bekçe tut
 Âdem'i topraktan yarattı cismine verdi vücût
 Ol kerîmin emri-y-ile melekler kıldı sücûd
 Ol zamândan beri şeytân kem hilâf üstündedir

Yâ İlâhî kulluk eylemeğe yoktur [hîç]³⁶⁹ yüzüm
 Bakma yüzüm karasına çürüdü benim özüm
 İki³⁷⁰ eli göğsünde olan kâmile yoktur sözüm
 Yedi kat gökte melekler hem sâf sâf üstündedir³⁷¹

Ey ÖMER dünyâ içinde toka bakma aç[a] bak
 Sevdiğim düşmân elinden şu ben muhtâc[a] bak
 Azm-i dergâh eyleyip seyyâh olan haccâca bak
 Ka'benin etrâfındaki zikr tavâf üstündedir.

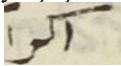
³⁶⁶ Cönkte: Semânın

³⁶⁷ Cönkte: cihânın. Bu kelime aynı şiirin Fransa Millî Kütüphanesi 1616 numaralı cöngün 20/1'deki kaydına göre düzeltilmiştir.

³⁶⁸ Bu şiirin ilk dörtlüğü Karasoy-Evirgen tarafından yayımlanmış (2018: 925), diğer dörtlükler tarafımızdan okunmuştur.

³⁶⁹ Köşeli ayraç içinde verilenler, tarafımızdan vezin gereği eklenmiştir.

³⁷⁰ Cönkte:



³⁷¹ Bu dörtlük Fransa Millî Kütüphanesi 1616 numarada kayıtlı cönkten eklenmiştir.

Harid Fedai Cöngü s. 61 (Karasoy-Yavuz, 2017: 172)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Yeni îcâdım benim bu hasb-i hâlim tâzedir
Dinlesinler bu dem âşıklar kemâlim tâzedir
Tâze tâze nev'a nev'a güfte îcâd eyledim
Ya acep midir benim serv-i revânım tâzedir

Kalmadı sabra karârım hüsnüne hayrân olup
Rûz u şeb Mecnûn misâli meşreb-i dîvân olup
Seyl-i çeşmimle suvardım niçe yıl bâğvân olup
Şimdi meyve vermeğe başladı dalım tâzedir

El değirmez meyvesine sanmasın dal incedir
Boyu mevzûndu[r]³⁷² sürâhî kendi gâyet goncadır
Günde bir kerre ziyâret eylerim eğlencedir
Ohşayarak başladım kaşı kemânım tâzedir

Ey ÖMER revnak-ı hüsnüne mâ'ilsin ana
Bunca yıl verdin emek zây'olmasın yazık sana
Meyve-i hüsnünde i'lâm eyler[im] şâhım sana
Şimdi yazmışım efendim arz-ı hâlim tâzedir

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) N845 1624 No.lu Cönk, 46a (Çavdar, 2017: 391)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Ah edip devrân elinden gözlerim yaş incidir
Kadir kıymet bilmeyen yanında yoldaş incidir
Âşık isen âşık gel nazar eyle hâlîme
Ehl-i kâmil olmayınca kötü söz baş incidir

Gâipten sundum destimi ban cevâhir kânına
Ehl-i diller bahâ biçsin la'line mercânına
Yüküm cevâhir yüküdür yıkmam boncuk yanına
Sarrâf olmayan bilmez³⁷³ sanır her taş incidir

³⁷² Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Bahâr eyyâmında dinle³⁷⁴ bülbülün hengâmesin
Ağaçlar yaprağın dökmüş gümüş dağlar kimmesin
Herkeşin yaz eline vermiş alıknâmesin
Rûz-i kâsım gelince her kaşı kış incidir

Der ki ÖMER bir yâr sordum halk içinde gizlice
Kaşı kara kirpik siyâh ala gözlüce
Kendi hûri soyu gılmân sanki melek yüzlüce
Kaşı siyâh kirpik siyâh ağzında diş incidir

167

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
Kayıtlı Şiir Mecmuası, 313a-b (Kara, 2020: 66)

mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün
Cefâ fenninde ey meh-rû-yı dilber rehberin kimdir
Ne burcun mâhısın cânâ tulu-ı mâderin kimdir
Dimâğ eyler muattar ki misk-i anberin kimdir
Kamu âlem sana mâ'il senin ya dilberin kimdir

Mushaf-ı hüsnünde tahrîr olunmaz alleme'l-esmâ
Sen ol hân-ı muazzamsın visâlin kabe-yi ulyâ
Sana âşık geçinir çok cihân için velî ammâ
Yolunda ser verir âşık derd ile kemterin kimdir

Nedir bu zülf-i sünbüller nedir bu anber-i müller
Nedir bu habbetü's-sevdâ nedir bu hâl-i hindûlar
Ne meyden mestâne oldu süzülmüş çeşm ü ebrûlar
Kiminle hem-nişîn oldun meclis-i sâgarın kimdir

Civânâ kalb-i mahzûnu senin gibi ferâhım yok
Gül-şen-i hüsnüne bülbül olaldan gayrı âhım yok
Gönül tahtında ey mehrû senden özge şâhım yok
Senin ÖMER'inden gayrı kapında çâkerin kimdir

³⁷³ Cönkte: bilir

³⁷⁴ Cönkte: dedik

168

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 45 (Özarslan-Aldemir, 2020: 240)

mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün/ mefâ 'ilün

Cemâlin Mescid-i Aksâ kaşın mihrâb u minberdir

Sabâ kâküllerin açsa saçılan misk ü anberdir

Yüzün güldür lebin gonce miyânın inceden ince

Efendimin murâdınca dönen bir çerh-i çenberdir

Şu âlemde iki seyyâh karâr etmez döner her gâh

Şâhın emriyle mihr ü mâh başı açık kalenderdir

ÖMER'in gönlü gülende yanar cânı derûnunda

Yedi esmâyı vechinde okuduk dilde ezberdir

169

Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi 3035 No.lu Cönk, 8b (Çavdar, 2019: 371)

11'li hece ölçüsü

Yeni yetmiş on üç on dört yaşında

İntizârım kaldı hilâl kaşında

Böyle yavru m'olur dağlar başında

Meğer sünbülesi Firâz'dan gelir

ÂŞIK ÖMER eydür bir şirin sözlü

Mestâne bakışlı bir ela gözlü

Bakçası var menekşeli nergizli

Yetişmiş meyvası kirazdan gelir

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de
Kayıtlı Şiir Mecmuası, 353a-b/354a (Kara, 2020: 71-72)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

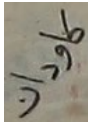
Ehl-i aşkın cümbüşü kudret misâlinden gelir
Kudrete nâil olan genc-i nihâlinden gelir
Genc-i aşka kim ki mahremdir visâlinden gelir
Vasl-ı yârin cezbesi nûr-ı cemâlinden gelir
Nûr-ı Ahmed'dir bu hikmet bîzevâlinde gelir
Zâ'ile ermez dem-â-dem pîr kemâlinden gelir

Gel kemâlin var ise eyle vücdum ibtidâ
İbtidâ terkîb-i cârî eyledi Hak tûtiyâ
Tûtiyâdır şark u garb Mısır u Irak sun-ı Hudâ
Sun'ıdır Hind ile Yemen'de dahı Beytullâh râ
Beyt-i ma'mûrun bilen semt-i remmâlinden gelir
Semte uğradiysa ol yerin suâlinden gelir

Ol nedir kim kim onun nutk-ı hayâtı câvidân³⁷⁵
Câvidân irdi bu dürr-i fütûhât-ı zamân
Ol zamân cem'iyet-i ümerâda vâkıflar 'ayân
Pes 'ayân oldu velî ammâ ki ma'nâda nihân
Nihâyettir pûte-i aşk içre fâlinden gelir
Fâl olup gelmeyen irfânın meyyâlinden gelir

Meyledersin bir nasîhattir sana bu gülleri
Gel beri Evrâd-ı Hakk'ı vird edip kıl ezberi
Ezber et ihlâs ile oldur tarîkat rehberi
Rehber etsin senin nefsinde âgâh ol yürü
Yürü ağlama nedîm olma melâlinden gelir
Melâli kesb eyleme dünyâ hayâlinden gelir

³⁷⁵ Cönkte:



Hayâli fehm eyleyenler şüphesiz rindân olur
Rindân odur câm-ı elesti nûş edip mestândır
Mest olup ayn-ı nazar-ı menzil-i sultândır
Menzil-i âlîde ey ÂŞIK ÖMER Hakkâ nedir
Hak bilen hak söyledi gayb pür kemâlinden gelir
Gayb-ı ni‘met mümkinâtın Zü’l-celâlinden gelir

171

Fransa Millî Kütüphanesi, N845 1623 No.lu Cönk, 89b (Çavdar, 2017: 389)

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

Üstâda hizmet edenler yol ile iz'ân bilir
Şeytâna tâlip olanlar dûzah-ı düzen bilir
Biri Tevrat biri Zebur İncil ü Kur'ân bilir
Dört kitâbı hakk-içün okuyup yazan bilir

.....ne hoştur kim bu cennet yapısı
Dört taraftan beri gelir bu cehennem kokusu
Yetmiş üç millet durur korku çeker hepisi
Ehl-i ârif olanın ilmîni yazan bilir

Âşık-ı sâdık olanın kalbine ilhâm olur
Ol Hudâ'yı bilenler İblîs'i inkâr bilir
Bağ-ıla bostan bitirdi âkıbet ma'mûr olur
Devr edip devr-i fenâyı dolaşıp gezen bilir

Der ki bu ÂŞIK ÖMER dert benim mihnet benim
Şükür ol Hudâ'ya söz benim sohbet benim
Yetmiş üç millettir cümlesi cennet dili
Varmayınca meydâna huzûr-ı mîzân bilir

Harid Fedai Cöngü s.7 (Karasoy-Yavuz, 2017: 163)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Serde aşkın ey perî dünyâyı [güm]³⁷⁶ güm gümletir
 Bende derdin bende-i dünyâyı [güm] güm gümletir
 Perr ü bâl açmış gönül pervâz edip pervâne-veş
 Bende-şûhı bende-i hamrâyı [güm] güm gümletir

Bilse mecnûn olduğum Mecnûn bana eyler pesend
 Duysa şem'e yandığım Şem'ün bana eyler pesend
 Duysa kan ağladığım Ceyhûn bana eyler pesend
 Yaşı çeşmimin yedi deryâyı [güm] güm gümletir

Sevdiğim [bir] nesli a'lâ ser çekip serkeşlenir
 Gû[yi]yâ ejder misâli dem çekip serkeşlenir
 Kûh-ı Kâf'tan âşık-ı Ankâ geçip serkeşlenir
 Meskeni kûhında Cebel kûhı [güm] güm gümletir

Sâki gam sundu zehrinden ol şeh-i baht-ı felek
 Böyle ummazdım ki senden ayırdı beni felek
 Senin ile aramız böyle kalırsa ey melek
 Derdin ile bu ÖMER şeydâyı güm güm gümletir

Harid Fedai Cöngü s. 155 (Karasoy-Yavuz, 2017: 187)

11'li hece ölçüsü

Hazır [ol]³⁷⁷ vaktına ey Acem şâhı
 Sultan Murâd göç eylemiş geliyor
 Elinden alacak tâc ile tahtı
 Yer götürmez asker almış geliyor

Elli bin mızraklı yüz bin Hindî'dir
 Kaçar-ısan âhir vaktin şindidir

³⁷⁶ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

³⁷⁷ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

[Bak] Sultan Murâd Han gelen kendidir
Al yeşil sancağın açmış geliyor

Elli bin de be-nâm benim deyici
Altmış bin de şîrin câna kıyıcı
Yetmiş bin de kara postal geyici
Seksen bin de ehl-i tîmâr geliyor

Bu ÖMER eydür kim cenge doyulmaz
Ceng içinde şîrin câna kıyılmaz
Gökteki yıldızdan çoktur sayılmaz
Hacı Bektaş göç eylemiş geliyor

174

Fransa Millî Kütüphanesi, BnF N845 1623 No.lu Cönk 3b (Çavdar, 2017: 389)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Ey gönül dinle sözüm dildâr önünden şöyle dur
Yoluna fedâ bu canım dâr önünden şöyle dur
Gece gündüz benim işim dâimâ âh u figân
Bülbül[ün]em³⁷⁸ ben sen gülün gülzâr önünden şöyle dur

Bu hasretlik kâr eyledi bilmiş ol ki cânıma
Nâzlı yârim rahm eyleyip gelmez oldu yanıma
Ceng ederdim adûlarla girme benim kanıma
Sevdiğim başın için ağyâr önünden şöyle dur

Varın söylen ol yârime hâtırımı yıkmasın
Derûnumda gizli sırrım hiç beyâna çıkmasın
Hüsn bağında açılmış onu nâdân kokmasın
Gerçi sen bir gonca gülsün hâr önünden şöyle dur

Der ki ÖMER sığınmıştır ol ganî Hudâ'sına
Kâil oldum bir gececik ol yârin odasına
Gelip yıkar kadîr değil bir binâ peydâsına
Çek elin sen kes ümidin mi'mâr önünden şöyle dur

³⁷⁸ Köşeli ayraç içinde verilenler tarafımızdan vezin gereği eklenmiştir.

175

Harid Fedai Cöngü s. 100 (Karasoy-Yavuz, 2017: 175)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Bir güzel sevdim dedi sabr eyle cânın yok mudur
Ben dedim ki leblerinden bir ihsânın yok mudur
Ol dedi ki benden gayrı nev-civânın yok mudur
Ben dedim ki ya senin aklın iz'ânın yok mudur

Ol dedi ki ne sebepten gönlünü verdin bana
Ben dedim ki seni alıp kaçabilsem bir yana
Ol dedi ki var yürü fâ'ide yok benden sana
Ben dedim k'ol yâre bir tatlı lisânın yok mudur

Ol dedi ki çâre gör sen yanımdan ayrılmağa
Ben dedim ki yâ ne[den]³⁷⁹ tez başladın darılmağa
Ol dedi ki hiç gönlüm yok sana sarılmağa
Ben dedim ki yâ senin ahd ü amânın yok mudur

Ol dedi ki ey ÖMER yok bakma sînem dağlayan
Ben dedim ki öldürürsen kendin öldür ağulan
Ol dedi ki öldürürüm ben seni bıçağılan
Ben dedim ki yâ senin dînin îmânın yok mudur

176

Harid Fedai Cöngü s. 115 (Karasoy-Yavuz, 2017: 179)

11'li hece ölçüsü

Rakib siteminden yârin cevrenden
Bükülüp kâmetim bir nûn oluptur
Feleğin dâimâ abes cevrenden
Hûnî çeşmim akıp Ceyhûn oluptur

Gönlümü dâr edip zülfüne takıp
Yay etti kaşları kaddimi büküp

³⁷⁹ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Sûsen gamzeleri hançerin çekip
Lâle gibi bağrım pür-hûn oluptur

Güzeller âşıkâ kendin bildirmek
Yâr beni ağlatıp gayrı güldürmek
Bayları şâd edip garip öldürmek
Tâ ezelden bir bed kânûn oluptur

ÖMER der bî-çâre dîvâne gönül
Mecnûn-veş sahrâda dîvâne gönül
Mahbûbdan [sen]³⁸⁰ vaz gel dîvâne gönül
Mahubların sonu zebûn oluptur

177

Naşa Cöngü 28b (Demircan, 2020: 50)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Ey gönül şimden geri cânâna erdik çok şükür
Didesi âhu özü mestâne erdik çok şükür
Bunca dem Leylâ heb gezdim yeter Mecnûn misâl
Kıl hazer ey dilrubâ sultana erdik çok şükür

Yâri zî-kıymet yaratmış ol gani perverdigâr
Kadd-i ar'ar' yüzü çeşm-i siyâh ebrû kenâr
Lebleri kand-ı nebattır yalvarıp ettim nigâr
Çekme gam şimden geri yârâne erdik çok şükür

Kâkülü samura benzer görmüşüm bir kez hayâl
Hem dahi gülzâre benzer gerdanı kâfur misâl
Dişleri hem dürdânedir ol kamer vechinde hâl
Her gören aklın yitirir cânâ erdik çok şükür

Der ÖMER budur niyâzım hazrete şimden geri
Tâ kıyâmet haşra dek terk etmesin ol mâh revâ (?)
Dâmenine el urup yapışmasın herkes â'rvâ (?)
Gam değil ol hûrî u gılmana erdik çok şükür

³⁸⁰ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de Kayıtlı Şiir Mecmuası, 244a-b (Kara, 2020: 58-59)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Bâde içtikçe şehâ rûyın senin gülgülendir
Bu derûn-ı dil-güşâmız zâr eder bülbülendir
Dest-i pâkinle sanıp peymânede i'zâz ile
Sâkî sana geldikçe nâz eder gülgülendir

İsmimiz lutf eyle cânâ defter-i uşşâka yaz
Cümle minnetler recâlar budur mutlak niyâz
Kaş siyâh kirpik siyâh hem dahı benler siyâh
Hem sadâdır benlerin cânâ senin fülfüllenir

Âşıkı âşıkadır dinler mi bizi gönlümüz
Kendimize bir belâdır yine kendi gönlümüz
Tuğra-i zülfünle bağıdır semendi gönlümüz
Arsa-i aşkınla cevân eyleyip düldülendir

Niçe fâriğ olayım ben sen güzelden sevdiğim
Bâ-husûs senden mürüvvetler sezelden sevdiğim
Bu ÖMER Ferhâd'ın olmuştur ezelden sevdiğim
Leb-i şîrînde³⁸¹ lezzet var senin mülmülendir

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiir mecmuası, 290a-b (Kara, 2020: 48)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Bir civân bir bir beni³⁸² bin nâz ile eyler tıraş³⁸³
Sanasın tîr-i kazâ kavs-i kuzahdır göz ü kaş

³⁸¹ Cönkte ve Kara'nın çalışmasında: leb-i şîrîninle. Anlam bakımından "leb-i şîrînde" daha uygun.

³⁸² Kara: *birbirini*

³⁸³ Bu şiir hakkında araştırmacının açıklaması: "Mecmua'da aşağıda aktarıldığı gibidir ayrıca ikinci beyitte vezinde aksama olduğu görülmekte ve dört beyit olan bu şiirin eksik olma ihtimali kuvvetlidir. Ancak dördüncü beyitteki "Ey Mestiyâ" ibaresindeki Mestî kelimesinin mahlas olma ihtimali de vardır. Mecmua'daki diğer şiirlerin başına düşülen "Âşık Ömer" notundan yola çıkarak ve ihtiyat kaydıyla bu şiire de yer verdik" (Kara, 2020, s. 47). ÂÖD'de kayıtlı 1338 numaralı şiirin de tıraş üzerine yazıldığını göz önünde bulundurduğumuzda bu şiir de Âşık Ömer'in olmalıdır.

Sîm bileklerle sürüldü kemend köstere
Câvidân buldu vücûdum³⁸⁴ yâ bu ne devletli baş

Sînem üzre bile usturanı lutf et nâz ile
Ne kayışa minnet olsun ne bilegiye ulaş

Mir'at-i vechinde gördüm Rûm'u ey mestiyâ
Nakra-i aşkımda[n]³⁸⁵ ayrı verecek³⁸⁶ yok bir ma'âş

180

Amasya Cöngü, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi (Köktürk, 2007: 66)

8'li hece ölçüsü

Yürü hey güzeller şâhı
Kolu kolçağa yaslanmış
Yiğitlerin aşkıyâsı
Hançer pıçağa yaslanmış

Coşkun sular çağlar akar
Mor menevşe hoşça kokar
Leylâ'm gelir deyü bakar
Mecnûn bir dağa³⁸⁷ yaslanmış


Şu karşiki dağın karı
Sevdâ çeker âh u zârı³⁸⁸
Ağaçlar verirse barı
Meyva yaprağa yaslanmış

Der ki ÖMER Süleymânlar
Biz burdayuk hani anlar
Ecdâr³⁸⁹ gibi kahramânlar
Taşa toprağa yaslanmış

³⁸⁴ Kara: *vücûda*

³⁸⁵ Köşeli ayraç içinde gösterilen harf anlam gereği tarafımızdan eklenmiştir.

³⁸⁶ Kara: *erivericek*

³⁸⁷ Cönkte: , Köktürk'ün çalışmasında: *tagı*

³⁸⁸ Köktürk: *ahı zârı*

³⁸⁹ Köktürk: "Ecdâr(d) Araştırmacı bu kelimenin anlamı hususunda tereddüde düşmüş olmalı ki yay ayraç içinde bir "d" harfi eklemiştir. Bu kelimeyi "ejder" kelimesinin halk dilindeki şekli olarak düşünmek hem imla hem de anlam bakımından daha isabetli olacaktır.

Naşa Cöngü, (Demircan, 2020: 53)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Ey perî mülk-i Acem Çin-i Hoten'den³⁹⁰ mi geliş
 Beyt-i ekrem zemzem-i haccu'l-haremden mi geliş
 Kande gittin ey peri göstermedin arz-ı cemâl
 Yoksa kasr-ı cennet bağ-ârâmdan mı geliş

Bu diyârda ne gezersin yok mudur yârın senin
 Rûz u şeb bilmem nedendir âh-ile zârın senin
 Bir nedîm-i hasnâ benzer tarz-ı etvârın senin
 Şâh-ı âlem kişveri dârü'l-haşemden mi geliş

Görmedim dehr³⁹¹ içre mislin ey cemâl-i âfitâb
 Görmesin gül ruhların yâr-ı elemden ıztırâb
 Başın için doğru söyle bana bir şâfi cevâb
 Azm-i sipah eyleyip mülk-i âdemden mi geliş

Dilberâ mümkün müdür etsem seninle imtizâc
 Sen olursun sevdiğim anladım derdime ilâc
 Bu ÖMER üftâde hüsnün düzdüler bâc-ı harâc
 Kârbânın çektirip Hind ü Yemen'den mi geliş

Harid Fedai Cöngü s. 23 (Karasoy-Yavuz, 2017: 167)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Çün safâ geldin perî bâğ-ı iremden mi geliş
 Yohsa dehre mâlik-i mülk-i ademden mi geliş
 Rûy-ı iklimde bulunmaz ay misâli âfitâb
 Bu güzellik mülküne şehr-i Yemen'den mi geliş

³⁹⁰ Demircan: *Huten'den*

³⁹¹ Demircan: *derh*

Sana yavuz kast edenler tahkik bildim ser-te-ser
Sihr-i düşmân etmesin cânâ vücûduna eser
Gel gazab etme benim su'âlîme sen ey püser
Hıyâban-ı taht-ı revân nefis-i Acem'den mi geliş

Bî-kusûr öğmüş yaratmış aslını Ebbü'l-kebîr
Mübtelâ ettim efendim aslâ olmadın habîr
Kapı[na] ³⁹² gelmiş umar ihsânı hüsnünden fakîr
Şânına cümle desinler kân-ı keremden mi geliş

Tâ ezelden okur idim yâr için ders-i sebak
Eyledim gönlümden ezber cümlesini bî-varak
Çü kudûmün düştü sandılar doğdu şafak
Ettiler bir bir safâ zevk [u] safâdan mı geliş

183

Harid Fedai Cöngü s. 119 (Karasoy-Yavuz, 2017: 179)

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

Ben bir gamzesi cellâdım cevr etmek işim demiş
Cevrime katlanmayanlar tutmasın başım demiş
Böyle bir hokka dehânım söylerim güftârımı
Leblerim âb-ı zülâldir incidir dişim demiş

Ne kadar âh etseler [ben]³⁹³ almam aslâ aynıma
Kâküllerim halka halka kemend ettim boynuma
Gördüm ayı [hem] güneşi ger yer etti koynuma
Vâkı'anda öyle gördüm hayr ola düşüm demiş

Şöyle kim bin nâz-ıla [ben] söylerim güftârımı
Siyâh kâküllerime ohşat beyâz gerdânımı
Mislim âdemde bulunmaz arayın akrânımı
Cennet-i bâğ-ı iremde hûridir eşim demiş

³⁹² Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

³⁹³ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Emenler lehim dediler lezzeti şekker değil
Âşık-ı dil-hasteye tiryâk-i ekber de değil
Hüsünün zekâtı çün ana müyesser de değil
Yok yere âh eylesin ÂŞIK ÖMER'im demiş

184

Naşa Cöngü 32b (Demircan, 2020: 109-110)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Ol benim gül yüzlü yârim küstü derler küsmemiş³⁹⁴
Ol efendim âfitâbım küstü derler küsmemiş
Dün efendimle görüştüm âşinâlık eyledi
Bed rakîb-i rû-siyâhlar küstü derler küsmemiş

Nâgehân rast geldim ol yüzü gülzârıma
Nice ta'zîm eyleyip ol nazar kıldı hâlîme
Gam yemem cânım fedâdır rûhları gülzârıma
Ol efendim pâdişâhım küstü derler küsmemiş

Gâhice³⁹⁵ lütfun ziyâd edip nazar eyler bana
Gâhice kaşın çatıp bir bir güzâr eyler bana
Gâhice hüsn-i hayâlin intizâr eyler bana
Sîm gerdânım ol efendim küstü derler küsmemiş

Bilmez idim ol güzeller cânımın cânı imiş
Cümle mahbûblar içre hem dahı sultân imiş
Aşkîyâ göster râma bir kerem kâni imiş
VEHBÎ'ye şahlı nedîm küstü derler küsmemiş

³⁹⁴ Demircan'ın çalışmasında ÂÖD'de bulunmayan Âşık Ömer mahlaslı şiirler özellikle belirtilmiş fakat Vehbî mahlaslı bu şiirin de Âşık Ömer'e ait olduğu gözden kaçmış veya belirtilmemiştir.

³⁹⁵ Demircan'ın çalışmasında bu kelime hep *kâhice* şeklinde okunmuştur.

8'li hece ölçüsü

Yürü hey bî-vefâ dilber³⁹⁶

Senden vefâ gelmez imiş

Âşık bu cevri ü cefâ

Senden vefâ gelmez imiş

Yer için gayret kovanlar

Murâdına ermez derler³⁹⁷

Hercâî güzel sevenler

Dâim ağlar gülmez imiş

Hümâ gibi yüksek uçar

Âşık olanlardan kaçar

Bu güzellik gelir geçer

Dâim bâkî kalmaz imiş

Nice bir zâr eyleyem

Hâlim kime söyleyem

Düşdü gönlüm n'eyleyem

Kadir kıymet bilmez imiş

Der ki ÖMER arttı derdim

Bir güzele gönül verdim

Çok nasihat idegördüm

Çâre dermân olmaz imiş

³⁹⁶ Hançerli'nin ve Yavuz-Küçükballı'nın çalışmalarında bu şiirin Mecmua'da 54b'de kayıtlı olduğu söylenmiştir ancak şiir 51b'de kayıtlıdır.

³⁹⁷ Yavuz-Küçükballı'nın notu: Bu kısım Mecmua-i Eşar'da *imiş* şeklindedir. Metinde kafiye gereği *dirler* yazılmıştır.

Aslı Büyükokutan Töret'in Şahsi Kütüphanesinde Bulunan Bir Cönk, 35a
(Büyükokutan Töret, 2019: 533)

mef'ûlü/ mefâ'ilü/ mefâ'ilü/ fe'ûlun

Her demde bu dil derdine dermân ola gelmiş

Sevmek güzeli ey leb-i mercân ola gelmiş

Cânım da senin ben de senin ey gül-i rânâ

Âşık güzelin yoluna kurbân ola gelmiş

Sen şâh-ı cihân cürmümü afv eyle kerem kıl

Bîçare kula lutf ile ihsân ola gelmiş

Sabr eyle dilâ hilmine çevir beni yârin

Âşıklar için cevr-i firâvân ola gelmiş

Ta'n itmeniz ağladığına ÂŞIK ÖMER'in

Âşık olanın dîdesi giryân ola gelmiş

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) 1616 No.lu Cönk, 15/1

11'li hece ölçüsü

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Kudret-i hallâka eyledim nazar³⁹⁸

Arz ile semâvât ne güzel uymuş

Meleklerle tevhîd³⁹⁹ insâna hüner

Hayvâna nebâtât ne güzel uymuş⁴⁰⁰

Nebâtâta yağmur sadefe incü

Zâhidlere⁴⁰¹ takvâ devrişlere hû

³⁹⁸ Bu şiirin ilk dörtlüğü daha önce Karasoy-Evirgen tarafından yayımlanmış, diğer dörtlükler tarafımızdan okunmuştur.

³⁹⁹ Aynı cönkte bu şiir 8a'da da kayıtlıdır. 8a: duâ

⁴⁰⁰ "ne güzel uymuş" redifli, konu ve üslup bakımından bu şiirin bir benzeri Âhû Baba'nın da vardır. (Akın, 2011:289-290)

Yezidlere⁴⁰² lâ‘net kâfire tamu
Mü‘minlere⁴⁰³ cennet ne güzel uymuş

Binalara temel câmiye kubbe
Fâsıka istiğfâr günâha tevbe
İsmâil’e kurbân Hâlîl’e Ka‘be
Haccâca Arafat ne güzel uymuş

Dünyâda atalar sözüdür dâim
Ahmâka nasîhat câhile âlim
Âşıklara tekrâr âle hâkim
Pâdişâha adâlet ne güzel uymuş

İmâma tecvîd mü‘ezzine sadâ
Hâfızlara ezber âleme ma‘nâ
ÖMER der ki lâzımdır mümine duâ
Hayırla hasenât ne güzel uymuş

188

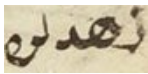
Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 85, (Özarslan-Aldemir, 2020: 249)

fâ ‘ilâtün/ fâ ‘ilâtün/ fâ ‘ilâtün/ fâ ‘ilün

Gerçek imiş durmaz imiş ahdine peymâna puşt
Zerre kadar rağbet etmez kâmil-i insâna puşt
Mesken etmiş kendi belinde ziyâde yolluğun
Aslâ basmaz bir kadem ol meclis-i irfâna puşt

Ben ne kadar medh eylesem puştların serdârıdır
Bu benim çekdiceğim hep göt satan zarârıdır
Sîm⁴⁰⁴ için meydâna çıkmış âlemin bî-ârıdır
Hiç sözüm yok göt yetirir bir ulu kervâna puşt

⁴⁰¹ Cönkte:



⁴⁰² 8a’da: ‘azâz

⁴⁰³ 8a’da: mü‘min[e]

⁴⁰⁴ Özarslan-Aldemir: *sim*

Ben ne kadar cehd eylesem puşluğun reddetmeye
Sîm ü zeri görünce tenhâlara gitmeye
Tâ küçücükten alışmış götçeğizin⁴⁰⁵ satmaya
Sîm⁴⁰⁶ ü zer gördüğü yerde göt verir şeytâna puşt

Âşıkı zabtetmeye sen ol cihânda serseri
Nice kez yüz bin âşıkı eylemiştir müşteri
Niyyeti kemdir sana ÂŞIK ÖMER sakın beri
Çevirir kalkanını girer ise meydâna puşt

189

Harid Fedai Cöngü s. 125 (Karasoy-Yavuz, 2017: 181-182)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Cân u dilden sıdk-ıla bir câna verdim gönlümü
Aşk-ıla bir âh edip ummâna verdim gönlümü
Ben rakîbden korkmazım [kim]⁴⁰⁷ aslâ edemez ziyân
Âlemi yoktan eden Yezdân'a verdim gönlümü

Yüz tutup Perverdigâr'a söylerim [ben] hasb-i hâl
Şerî'atin Resûl'ün tutup sarf eyledim bunca mâl
Hak kelâmıdır ki yoktur aslâ zerre kıl ü kâl
Hazret-i Hakk'ın kelâmı Kur'ân'a verdim gönlümü

Hamd edip dâ'im Hudâ'ya dileyip murâdımız
Komayıp alsın cihânda Hak ta'âlâ varımız
Bu fenâda çünkü oldu bu çeşmim giryânımız (?)
Bâğ-ı cennet içre bir gılmâna verdim gönlümü

Nazar kıl çarh-ı devrâna âkil isen âkıbet
Ne denli çok yaşar isen olur-ısan kıl ü kâl
Yok iken var eyledi cümlemizi ol Zü'l-Celâl
Şükr edip âhir nefeste îmâna verdim gönlümü

⁴⁰⁵ Özarslan-Aldemir: *götçekerin*

⁴⁰⁶ Özarslan-Aldemir: *sim*

⁴⁰⁷ Köşeli ayraç içinde gösterilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Der kim ÖMER eylemez sana sakın dünyâ vefâ
Rûz-ı mahşer yerine varınca olmasa cefâ
Şefâ'[at] et ümmetine yâ Muhammed Mustafâ
Enbiyâlar içre ol sultâna verdim gönlümü

190

Harid Fedai Cöngü s. 42 (Karasoy-Yavuz, 2017: 168)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
..... dehri cânâna verdim gönlümü
Derdime etmez ilâcı Lokmân'a verdim gönlümü
Verdi firkat nâr-ı hasret cânâna verdim gönlümü
Hâlîme rahm eylemez sultâna verdim gönlümü

Âkıbet Mecnûn olurmuş senin aşkına düşen
Göre mi yarın cemâlin oldu aklım perişân
Yok-dur[ur]⁴⁰⁸ mislin cihânda verir Yûsuf'tan nişân
Mısır içinde Yûsuf-ı Ken'ân'a verdim gönlümü

Sabra kalmadı tâkat derdime dermân eyleyen
Ağyâr ile yâr olup bendesin[i] terk eyleyen
Âşıkın âh u figânın aynına _alıp satmayan
Dili bülbül ol lebi mercâna verdim gönlümü

Bi-hamdi'llâh mâh yüzünde benler olmuş âşikâr
Çok şükür öğmüş yaratmış ol ganî Perverdigâr
Böyle dilberi sevenler dâ'im ağlar zâr zâr
Eydür ÖMER bir gül-i handâna verdim gönlümü

⁴⁰⁸ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 86 (Özarslan-Aldemir, 2020: 250)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Bize sitem hançerini çeke yâr şimden girü
Yoğ imiş aslâ hakîkat yürü var şimden girü
Kalmadı sabr u karârım çok zamandır ağlarım
Gönlümü hep pâre kıldı rûzigâr şimden girü

Gel yeter cevr eyledin rahm eyle çeşmim yaşına
Bunca yıllar hizmet ettim eşiğinin taşına
Bizi terk eyleyip eller ile oldun âşinâ
Gitti aklım cümle oldu târumâr şimden girü

Coşkun akan boz bulanık seller gibi çağlarım
Ahdine vefâ etmeyen bir yârim var ağlarım
Soyunup derviş misâli egnime pos bağlarım
Gitti nâmus gitti gayret gitti âr şimden girü

Bülbül gibi gece gündüz hâra minnet eyledim
Kadir kıymet bilmeyen dildâra minnet eyledim
Der ki ÖMER yâr için ağyâra minnet eyledim
Terk edeyim harâm olsun bu diyâr şimden girü

Harid Fedai Cöngü s. 110 (Karasoy-Yavuz, 2017: 178)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Yürü hey ahdin[d]e⁴⁰⁹ durmaz gamzekâr şimden girü
Çekmezem vaslına ârzû intizâr şimden girü
Bir hakîkî dost[un] idim bilmedin kadrim benim
Fâriğim hercâyî senden var yürü şimden girü

Yâd ile gördükçe seni dertli sînem delerim
Gayret-ile gözlerimden kanlı yaşlar dökerim

⁴⁰⁹ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin veya anlam gereği eklenmiştir.

Rakîbler zevkin sürer[ler] ben de kahrın çekerim
Fârîğim hercâyî senden var yürü şimden girü

Günde yüz bin kan eder bu çeşm-i cellâdın senin
Âşika cevr ü cefâdır her dem mu'tâdın senin
Ahdim olsun anmayayım bir dahı adın senin
Fârîğim hercâyî senden var yürü şimden girü

Der ki ÖMER âh ederim kara bağrım delinir
Mazlûmun hakkı zâlimde kalmaz bir gün alınır
Sana âşık bulunursa bana da yâr bulunur
Fârîğim hercâyî senden var yürü şimden girü

193

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 22 (Özarslan-Aldemir, 2020: 233)

11'li hece ölçüsü

Dilber beni sever deyi nazlanma
Ben [de]⁴¹⁰ senden fârîğ oldum var yürü
Seni saran sarmış bana kızlanma
Suâl ettim haber aldım var yürü

Gece gündüz hayâlinde gezerdim
Seni hakikatli yârim sezerdim
Elif ismin ha mim ile yazardım
Defterimden şimdi sildim var yürü

Hâtırcığım niçün bir kez almazsın
Dahi sen âşıkın kadrin bilmezsin
Be îmânsız ikrârına gelmezsin
Seni ben hercâi buldum var yürü

ÖMER der cevheri yabana atmam
Kadrini bilmeyen nâdâna satmam

⁴¹⁰ Köşeli ayraç içinde verilenler Özarslan-Aldemir tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Gençliğin vardır bedduâ etmem
Hemân seni Hakk'a saldım var yürü

194

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 120 (Özarslan-Aldemir, 2020: 256)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Ah demeye korkar oldum delidir derler⁴¹¹ deyü
Başında esen muhabbet yelidir derler deyü
Bir cânâna âşık oldum gönlüm alır mı acep⁴¹²
Ağlamaktan dîdeleri doludur derler deyü

Çok şükür elhamdülillah gözlerin verdi selâm
O dilberin kapısında niçün olmazam gulâm⁴¹³
El yanında korkar oldum söylemeye bir kelâm
Söylediği kendi hasbihâlidir derler deyü

Âl-i Osman ol ki sende kalmadı gönlüm filân⁴¹⁴
Bülbül-i gülşende işim oldu âh ile figân
Der ki ÖMER ol mübârek ismini etsem ayân⁴¹⁵
Bak şu gedâ şöyle şâhın kuludur derler deyü

195

Yıldıray Çavdar'ın Şahsi Kütüphanesindeki Bir Cönk 9a

11'li hece ölçüsü
Gizli sevdâ çekip aşka yananlar
Bir gün ola sırrı meydâna çıkar
Doğmadan Hak neler yazmış önüme
Bakalım ki sonu ne yana çıkar

Aşkın ateşiylen bağrım kül oldu
Ağlayı ağlayı yaşım sel oldu

⁴¹¹ Özarslan-Aldemir'in notu: Özgün metinde *derler* redifi bazı mısralarda *diller* şeklinde mahallî söyleyişe uygun olarak yazılmıştır.

⁴¹² Özarslan-Aldemir: *aceb*

⁴¹³ Özarslan-Aldemir: *gulâm*

⁴¹⁴ Özarslan-Aldemir: *filan*

⁴¹⁵ Özarslan-Aldemir: *ayan*

Beni böyle etmeye sebep el oldu
Yanar [da]⁴¹⁶ sevdiğim bir yana çıkar

Der ki ÖMER ağlayıp çıktım yollara
Başım alıp gidem gurbet illere
..... yerde düştüm dillere
Belki [de] işimiz zindâna çıkar

196

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 52 (Özarslan-Aldemir,
2020: 243)

8'li hece ölçüsü

Semâdan yıldırım düşer
Olur pinhân batar çıkmaz
Sa'y edenin cesedinden
Nûr-ı îmân batar çıkmaz

Amel kıl yevm-i hasrete
Nice kul nâz-ı firkate
Nazar et 'adn-i ni'mete
Ebed insân batar çıkmaz

Firavun'un cefâsından
Emir geldi Hüdâ'sından
Bahre Mûsâ arkasından
Girdi küfrân batar çıkmaz

Verirler talkın mevtâya
Babasıyla anılmaya
Hasbi nesbi hiç kalmaya
Gayrı bu şan batar çıkmaz

Der⁴¹⁷ ÖMER sûr üfürülür
Bu halka rûhlar verilür

⁴¹⁶ Köşeli ayraç içinde verilenler, tarafımızdan vezin gereği eklenmiştir.

⁴¹⁷ Özarslan-Aldemir: *Dir*

Hakk'ın emriyle dirilür
Her cism ü can batar çıkmaz

197

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 93 (Özarslan-Aldemir, 2020: 251)

8'li hece ölçüsü
Yüce dağlar başı duman
Hicrân ile hâlim yaman
Dost benim olduğu zaman
Niçün dağ üstü bağ olmaz

Mâilim hüsnün bendine
Beni kul etti kendine
İnanma dilber andına
Onlar sözünden sağ olmaz

Âşıklara dehân derler⁴¹⁸
Dilberlere civân derler
Bizlere devrişân derler
Bize Bağdat ırağ olmaz

ÖMER'im der be hey zâlim
Akıttım çeşmim giryânım
Sakın incinme ey cânım
Bakan göze yasağ olmaz

198

A. R. İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi, 12735 No.lu Cönk, 8b (Çavdar, 2019: 370)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Mü'min oldur nassa uyup kalbini târ eylemez
Yokluğun varlığa sayıp fakrına âr eylemez

Ehl-i kanaat olan kişi çalışır Hak yoluna
Dünyâ için gussa çekip satı pazâr eylemez

⁴¹⁸ Özarslan-Aldemir bu dörtlüğün redifini *diller* şeklinde okuyarak şu dipnotu vermişlerdir: *Bu bölümdeki "diller" redifi, "derler" manasında yerel söyleyiştir.*

Her kim kasdâne farz u sünnet kılmayıp terk eylese
Muhammed'e ümmet olup kendüye yâr eylemez

Gel ey kardaş tevbe edelim çalışıp Hak yoluna
Sıdk-ıla tevbe edenin Hak yüzünü târ eylemez

Der ki ÖMER ben bu sözü anlayana söyledim
Bütün ilmi tefsîr etsem câhile kâr eylemez

199

Harid Fedai Cöngü s. 147 (Karasoy-Yavuz, 2017: 186)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Mülk-i hüsnün mâliki dildârı gördüm söylemez
Öldürür bu gam beni hünkârı gördüm söylemez
Hicr ü firkat âteşiyle ağlar iken zâr zâr
Şems ü mâhın 'îdi [hem]⁴¹⁹ sultânı gördüm söylemez

Bu sînemde derd ü mihnet dâğı râhat koymadı
Âh u zârım hem figânım haddi gâyet koymadı
Türlü gavgâlarla hasret râhı tâkat koymadı
Tâkatım tâk eyleyen yârânı gördüm söylemez

Istrâb-ı mestâne-şekil oldum yakîn
Zor istiğnâ ile cânım kebâb oldu hemîn
Bâğı cennet gonca verd[i] fitne-i rûy-ı zemîn
İncinip küsmüş bana yalvarı gördüm söylemez

Derd-ile bu ÖMER'in dağlar sînesin her zamân
Sevdiğinden ayrı düşmüş yaralar kendin hemân
Râhına serden geçip terk eyledim cân u cihân
Aşk-ıla hayrân iken cânânı gördüm söylemez

⁴¹⁹ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

200

Harid Fedai Cöngü s.19 (Karasoy-Yavuz, 2017: 166)

11'li hece ölçüsü
Hünkârım vaslına zamân isterim
Gönül muntazırdır zamânı bilmez
Çeşm-i hûn-rîzinden amân isterim
Bir hûnî kanlıdır amânı bilmez

Meyl etti hüsnüne bu belâ gönül
Ne emrin olursa demez lâ gönül
Cemâlin nakşına mübtelâ gönül
Dahı senden özge seyrânı bilmez

Hûnî kirpiklerin câna kasd eder
Ser fedâ yoluna yana kasd eder
Harâmî gamzeler kana kasd eder
Ana kurbân oldum ben anı bilmez

Bir eser kalmadı ÖMER kulunda
[Gör]⁴²⁰ ancak arzusu gonca gülünde
Âh u zâr eyleyip gezer yolunda
Kendiden habersiz cihânı bilmez

201

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 34-35 (Özarslan-Aldemir, 2020: 238)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Hamdülillah müminiz îmâna bağlı⁴²¹ başımız
O kitâb-ı huccet-i bürhâna bağlı başımız
Râzıyız hükm-i kazâya kâiliz takdîrine
Kâdir-i kayyum olan Sultân'a bağlı başımız

Dînimiz dîn-i Muhammed cürmümüz hadden ziyâd
Etmeyiz lâkin Hüdâ'nın emrine aslâ inâd

⁴²⁰ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

⁴²¹ Özarslan-Aldemir: *bağlu*

Kimseden yoktur ricâmız Hakk'a etdik inkıyâd
Biz tevekkül ehliyiz Rahmân'a bağı başımız

Etmeyiz rağbet fenânın garrâ vü hem câhına
Kılmayız hergiz temennâ kulun pâdişâhına
Eyeleriz dâim tazarru yüz sürüp dergâhına
Âlemi var eyleyen Subhân'a bağı başımız

Çok acâyibler yarattı⁴²² Hak cihânı var edip
Cümle mahlûkâtı bu insânı yoktan var edip
Bunca bin yıldır ki vahdâniyyetin ikrâr edip
Ahd ü misâktan pîr-i peymâna bağı başımız⁴²³

Fâriğiz tedbîr-i fi'le baş eğip fermânına
Ta ezel Yezdân pür istikdâm olduk şekmânına
Böyle biliriz Hakk'ı biz şükr olsun dermânına
Ol Kelâmullâh olan Kur'an'a bağı başımız

202

Merzifon Cöngü (Metin Hakverdioğlu'nun Şahsi Kütüphanesinde) s. 111
(Hakverdioğlu, 2020: 84).

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Bir güzeller şâhı gördüm âyet-i kadr-âniyiz
[Bir]⁴²⁴ nazar kıldım yüzüne sûre-i Rahmânıyız⁴²⁵
Bir iki âyet okudum gördüm onun emrini
Âşık⁴²⁶ olan hemân bilsin sevdiğim civânıyız

Mekteb-i irfâna girdim eyledim bir kerre âh
Otururmuş⁴²⁷ taht üzre saçı leylâ kendi şâh
Nâmesin almış elin hilâl kaşlar yüzü mâh
Âşık-ı sâdik olanın katline fermânıyız

⁴²² Özarslan-Aldemir: *yaratdı*

⁴²³ Özarslan-Aldemir'in notu: "Bu mısra özgün metinde şu şekildedir: *Hulûs ile ahd ü misâktan pîr-i peymâna bağı*"

⁴²⁴ Köşeli ayraç içinde verilenler Hakverdioğlu tarafından vezin gereği eklenmiştir.

⁴²⁵ Hakverdioğlu bu dizinin cönkte: "Nazar kıldım mâh yüzüne sûre-i Rahmânıyuz" şeklinde kayıtlı olduğunu, vezin icabı *bir* kelimesinin eklenerek *mâh* kelimesinin çıkarıldığını belirtmiştir. (Hakverdioğlu, 2020: 84)

⁴²⁶ Hakverdioğlu: *Aşk*

⁴²⁷ Hakverdioğlu: *Otururmuş*

Der ÖMER âlemde mest-i hûb yaratmış Zü'l-celâl⁴²⁸
Bir nazarla aklım aldı bakıcağ kaşı⁴²⁹ hilâl
Bedr olmuş mâha benzer lebleri âb-ı zülâl
Zebûr İncil biri Tevrât âyetin Kur'ânıyız⁴³⁰

203

Amasya Cöngü, Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi (Köktürk, 2007: 58)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Hudâ bizi halk eyleyip gelmişiz cihâna biz
Âlemince şükr eyleyip ol ganî Sübhân'a biz
İncil Tevrât Zebûr nesh oluptur cümlesi
Dînimiz İslâm dînidir uyarız Kur'ân'a biz

Çâr-ı yâr-ı⁴³¹ Ebûbekr Ömer Osman hem Ali
Dört sahâbe olduğuna şüphemiz yoktur belî⁴³²
Dirilir mahşer yerine cem olur bunca velî
Cürmümüz bilmek için gireriz mizâna biz

Sırât köprüsü kurulur nâr-ı cahîm üstüne
Zebâniler hükm eyleyip çünkü halkın üstüne
Hâli arz etmek için yalvarır[lar]⁴³³ dostuna
Cân Muhammed Mustafâ gideriz ihsâna biz

Der ki ÖMER gelir Azrâil bu sînem üstüne konar
Rûhumu kabz etmek için çevre yanıma döner
Herkesin cürmü kadar tamu oduna yanar
Sonra taşınıp gireriz cennet-i rıdvâna biz

⁴²⁸Hakverdioğlu: *Zül-celâl*

⁴²⁹Hakverdioğlu: *kaşın*

⁴³⁰Hakverdioğlu: *Zebur İncil biri Tevrât âyetin Kur'ânıyüz*

⁴³¹Köktürk: *çarı yâri*

⁴³²Köktürk: *beli*

⁴³³Köktürk: *yalvarır*

Hâfiz Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 109 (Özarslan-Aldemir, 2020: 253)

mef'ûlü/ mefâ'ilü/ mefâ'ilü/ fe'ûlun

Kıldıkça nazar hat ile Kur'ân okuruz biz
Nâdân onu fehm eylemez âsân okuruz biz

Keşf oldu bize Fûrs ile çok şâhid-i mâna
Hem mekteb-i irfânda gülistân okuruz biz

Medhi okusun geçmiş için devri bu devlet
Âşıklar için kıssa-i cânân okuruz biz

Aldık ezeli destimize hatt-ı hümayün
Böyle sitemkârlara meydân okuruz biz

Der ÂŞIK ÖMER mahlasına ADLÎ demişler
Her şâm u seher âyet-i Kur'ân⁴³⁴ okuruz biz

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) N845 1624 No.lu Cönk, 36b (Çavdar, 2017: 390)

fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Ol tabibim etmedi derdime dermân akçesiz
Melhem edip vurmadı yarama [dermân] akçesiz
Bu zamâne dilberinde yok imiş asla vefâ
Çok aradım bulamadım bir tâze ben akçesiz

Gece gündüz her zaman aşkı söyledim
Sözümün aşkı budur ol sebepten söyledim
Derler idi gerçek imiş tecrîb eyledim
Teklîf ettim gelmedi hâneye bir an akçesiz

İptidâdan ben sana¹ nâmdârım kaşı kemân
Anun için eyledim sırrımı² cümle ayân

⁴³⁴ Özarslan-Aldemir: *Kur'an*

Pâyine yüz sürenlerin görmedim illâ aman
Bir gece [de] olmadı bağda mihmân akçesiz

Bilmedim ben âşık oldum bir vefâsız dilbere
Meyl edermiş ol dahi hem gayriye
Hep görenler dediler yazık bu ÂŞIK ÖMER'e
Bakmadı hiç yüzüme zülfü perîşân akçesiz

206

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 30 (Özarslan-Aldemir, 2020: 236)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Hamdülillah ol mâh-ı tâbânı gördüm yüz-be-yüz
Çeşm-i câzu ümm-i devrânı gördüm yüz-be-yüz
Pâre pâre etmiş iken hasret-i firkât beni
Derdime em eyleyen Lokmân'ı gördüm yüz-be-yüz

Zâr-ı aşkından vücûdum pâyimâl etsem gerek
Görmeye ol mâh bırakmıyor hayâl etsem gerek
Çekdiğim derd ü belâyı arz-ı hâl etsem gerek
Salınıp reftâr eden sultânı gördüm yüz-be-yüz

Esbâb-ı fûruğ-ı muhabbet etmiş iken gam beni
İştîyâk-ı derd ü mihnet⁴³⁵ etmiş iken gam beni
Bir nazar kılmak ile sen eyledin sersem beni
Bendesin meftûn eden fettânı gördüm yüz-be-yüz

Bakışı âhû bakışlı kaşları olmuş hilâl
Tûtî-güyâ dilidir lebleri âb-ı zülâl
Hak Teâlâ hûb yaratmış kudret işi Zü'l Celâl
Der ki ÖMER ol şâh-ı hûbânı gördüm yüz-be-yüz

⁴³⁵ Özarslan-Aldemir: *derd-i mihnet*

III. ÂŞIK ÖMER DİVANI'NDAKİ ŞİİRLERE EKLENEBİLECEK DÖRTLÜKLER VE BEYİTLER

279. şiire ek:

Yavuz ve Küçükballı'nın çalışmalarında ÂÖD'de yarım olan 279. şiirin son mısrası şöyle tamamlanmıştır (Yavuz-Küçükballı, 2020: 289):

“Kimine teklîf ider tenhâda gerdân emdirir”

315. şiire ek:

Karasoy ve Yavuz ÂÖD'deki 315. şiire aşağıdaki dörtlüğün beşinci dörtlük olarak eklenmesi gerektiğini belirtmişleridir (2017: 161):

“Dilberâ kıldın nazar âyîne-i mâha meger
Aks-i hüsnündür güneş eyler mi [kim] ona eser
Cümle âşıklar gelip bu resme verdiler haber
Mihr ü mâh[1] çarh-ı nev-ma'nâya teşbih ettiler”

317. şiire ek

Karasoy ve Yavuz ÂÖD'deki 317. şiire aşağıdaki iki dörtlüğün eklenmesiyle şiirin tamamlanması gerektiğini belirtmişleridir (2017: 161):

“Hazretinden nidâ gelir biner nûrdan atına
Kalkın deyü söyler ol dem ol yatan ümmetine
Gâyet müşkül yoldur yolumuz girmeğe cennetine
Ey efendim hak sırâtı geçmeğe şüphen mi var

Evliyâlar gölgelenir arş yüzünün nûruna
Melâ'ikler birikmiş bakınız cumhûruna
Yetmiş iki millet gelir yarın mahşer yerine
Bin bir ayak bir ayakta durmağa şüphen mi var”

484. şiire ek

ÂÖD’de 3 dörtlükten oluşan 484. şiir Yalap tarafından 4 dörtlük olarak tespit edilmiştir. ÂÖD’deki 484. şiir Yalap’ın tespiti (2016: 650) göz önünde bulundurularak şu şekilde düzenlenebilir:


Dedim dilber ddelerin kan olmuş
Dedi çok ağladım sel yarasıdır
Dedim beyâz gerdânına ne olmuş
Dedi zlfm deđdi⁴³⁶ tel yarasıdır⁴³⁷

Dedim seni saran cnımı vermiş
Dedi beni saran murâda ermiř⁴³⁸
Dedim dilber yanakların kararmış
Dedi iek soktum gl yarasıdır

Dedim dilber sana yazılmış kanım
Dedi niin⁴³⁹ böyle dersin⁴⁴⁰ sulţnım
Dedim teşne vermiş ince⁴⁴¹ miynuñ
Dedi kendin sardın kol⁴⁴² yarasıdır


Dedim bu⁴⁴³ ÖMER’in aklımı aldın
Dedi sardığına pişmn mı oldun⁴⁴⁴
Dedim nin böyle sararıp soldun
Dedi hep çektiğim dil yarasıdır

⁴³⁶ Cönkte: . Bakay: *dökülmüş*

⁴³⁷ Cönkte: . Bakay: *yarasıdır*

⁴³⁸ Yalap: *mert ne armış*

⁴³⁹ Bakay: *Mecnûn*

⁴⁴⁰ Cönkte: . Bakay: *söylersin*. Vezin gereği “dersin” olmalıdır.

⁴⁴¹ Bakay: *anca*

⁴⁴² Bakay: *kul*

⁴⁴³ SNE: bu, cönkte: ben

⁴⁴⁴ Bakay: *yaşmak mı aldın*

490. şiire ek:

Bakay tarafından 5 dörtlük olarak tespit edilmiş şiirin aşağıda verilen dördüncü dörtlüğü (2000: 13), ÂD’de 490 numaralı şiire eklenmelidir.

Gelin yürür nâzlı nâzlı
Elması koynunda gizli
Kızın yüzü beyaz yzl
Gelinin nra benzer

545. şiire ek

ÂD’de kayıtlı 545. şiir eksiktir ve karışıklıklar göstermektedir. (Karasoy ve Yavuz, 2010:266). Hakverdioğlu’nun çalışmasında bu şiirin eksik ve karışık olarak altı dizesi tespit edilmiştir. “*Bu vücudum şehri vîrân htrm yıkmak içün, Kaşların ifte tabanca sîneme akmak içün*” şeklindeki dizelerle ÂD’deki 545. şiir tamir edilip tamamlanabilir. Hakverdioğlu’nun tespit ettiği dizeler şunlardır:

f’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün
n güzelim zülfi dlim boyuna bakmak içün
Bu vücudum şehri vîrân htrm yıkmak içün
Âteş-i hier ile dilber bağrmı yakmak içün
Kaşların ifte tabanca sîneme akmak içün

Der ki mer medh edeyim hûbların serdrnı
Mh cemâlin görse şık terk eder her varnı (2020: 152)

660. şiire ek:

Büyükokutan Töret aşağıdaki beyitin ÂD’de olmadığını belirtmiştir:

Gelirler tavff eylemeye Hind u Yemen’den

Hc eyleyene⁴⁴⁵ Kbe’de Kurbân ola gelmiş (2019: 533)

Bu beyit ÂD’deki 660. şiire eklenebilir. Bu şiirin hâlâ eksik olduğunu düşünüyoruz.

⁴⁴⁵ Töret: eylegene

729. şiire ek:

Karasoy-Yavuz'un ÂÖD'de olmadığını tespit ettikleri aşağıdaki dörtlük ÂÖD'deki 729. şiire eklenmelidir

Nâzenînim naz-ıla başladı istiğnâlara
Dâne-çîn olmuş araklar ol gül-i rânâlara
Bendene hayf eyleyip saldın kuru sevdâlara
Boynuma taktı kemendî-veş tuzağı perçemin (2017: 162):

995. şiire ek:

Demircan'ın çalışmasında ÂÖD'deki 995. şiirin bir değişkesi tespit edilmiştir. Aşağıda verilen dörtlük ÂÖD'de 995. şiire 4. dörtlük olarak eklenmelidir:

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün
Sıdk-ıla⁴⁴⁶ âşık olanlar ahd ü peymânın güder
Dâimâ çeker cefâsın hem yine medhin eder
Ol rakîbim pek-imansız beni yâre zemmeder⁴⁴⁷
Hak cezâsın verecek küffâra bilmem n'yledim (2020: 57)

1015. şiire ek

Karasoy-Yavuz ÂÖD'deki 1015. şiire aşağıdaki dörtlüğün mahlas dörtlüğünden önce beşinci dörtlük olarak eklenmesiyle şiirin tamamlanması gerektiğini belirtmişleridir:

Seyir edip cümle taşlar dediler kim el-amân
Bu hamâma gelmemiş hiç böyle bir şâh-ı cihân
İçeri esbâb getirip bir gulâm tellâk hemân
Çıktı evvel ol şâh-ı a'lâ mübârek cum'a gün (2017: 161)

1143. şiire ek

Yavuz-Küçükballı'nın çalışmalarında ÂÖD'deki 1143. şiire üçüncü sırada eklenmesi gerektiği belirtilerek aşağıdaki yeni dörtlük tespit edilmiştir:

Uyandım bülbül sesine
Mâil oldum sedâsına

⁴⁴⁶ Demircan: sıdk-ile

⁴⁴⁷ Demircan: Ol rakîb bî-imansız birini yâre zemmeder

Yeni düştüm sevdâsına
Düşen dilber kiminsin sen (2020: 289)

1303. şiire ek

Karasoy-Yavuz ÂÖD'deki 1303. şiire aşğıdaki dörtlüğün eklenmesiyle şiirin tamamlanması gerektiğini belirtmişleridir:

Turra-i zülfün uçurdu bu dil-i âvâresin
Gör bakar mı yıldızı düşkün olan bî-çârenin
Aradım takvîm içinde yıldızım seyyârenin
Cehd edip sa'y eyledim baktım hesâb el-vermedi (2017: 162)

1338. şiire ek

Kara, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiir mecmuasının 372b-373a varaklarında ÂÖD'deki 1338 numaralı şiirin bir değışkesini tespit etmiştir. Mecmuadaki şiir 5 benttir ve dördüncü bendi ÂÖD'de yoktur (Kara, 2020: 77). ÂÖD'deki şiirde her bendin son dizesinde “*tırâş etti beni*” cümlesi tekrarlanırken bu cümle söz konusu şiir mecmuasında “*tırâş eyler beni*” şeklindedir. Diğer dizelerde de kelimelerde yer değıştirmeler ve eş veya yakın anlamlılarının kullanımını şeklinde farklılıklar vardır. ÂÖD'deki şiirin son bendinin 3. dizesi “*Destime âyine verdi âkıbet olsun diyü*” şeklindedir. Mecmuadaki 5. bendin 3. dizesi ise “*Elime âyine sundu âfiyet olsun deyü*” şeklindedir. Anlam olarak daha uygun olduğundan 1338. şiirin söz konusu dizesi mecmuadaki şekliyle değıştirilebilir. Aşğıdaki bent de ÂÖD'deki 1338 numaralı şiire 4. bent olarak eklenip, bu şiir 5 bent olarak tamamlanabilir:

Mâ'il oldum bir güzelin 'âşık-ı şeydâsına
İşte 'âşıkım diye işaret eder üstâzına
Bileğine karar olmaz usturasına
Yol ile erkân ile hezâ tırâş etti beni⁴⁴⁸ (Kara, 2020: 77)

⁴⁴⁸ Cönkte ve Kara'nın çalışmasında: “*tırâş eyler beni*”. 1338 numaralı şiire uyarlamak için bu şekilde verildi.

1351. Şiire ek

Karasoy-Yavuz'un tespit ettikleri aşağıdaki dörtlük ÂÖD'deki 1351. Şiire eklenmelidir:

Bu bana ettiklerin halka hikâyet eylemem
Firkat ü cevrin çekip ya'nî Şikâyet eylemem
Nitekim cânım tendedir senden ferâgat eylemem
Bir yana olsa bütün dünyâ gönül sevdi seni (2017: 162)

IV. DEĞİŞKE ŞİİRLER

Bu araştırmada ele aldığımız çalışmalarda Âşık Ömer'in yayımlanmış divanında olmayan 196 yeni şiir tespit edilmiştir. Fakat araştırmacıların çeşitli sebeplerle değışke şiirleri gözden kaçırdıkları görülmektedir. Yayımlanmış yeni şiirlerin arasında değışke olanlar aşağıdaki çizelgelere gösterilmiştir:

İblisin talim ettiği yola minnet eylemem	(Bakay, 2000: 10; Köktürk, 2007: 60; Karasoy, 2017: 347, biri Gevherî adına kayıtlı olmak üzere 2 adet; Çavdar, 2019: 375-376, iki adet; Yavuz-Küçükballı, 2020: 291)
Çok aradım bulamadım bir tâze ben akçesiz	(Çavdar, 2017: 390; Özarlan-Aldemir, 2020: 252; Kara, 2020: 50-51)
Katlan büyüsun ruhlar-ı zîbâ küçükdür	(ÂÖD 371. şiir; Kara, 2020:79-80)
Âlemi var eyleyen bir zâta verdim gönlümü	(Karasoy-Yavuz, 2017: 181-182; Yavuz-Küçükballı, 2020: 293)
Cümlenin mabûdusun nâdâna minnet olmasun	(Yavuz-Küçükballı, 2020: 299-300; Kara, 2020: 52)
Arş-ı â'lâ-yı devrânda sağ taraf üstündedir	(Çavdar, 2017: 392; Karasoy-Evirgen, 2020: 925)
Daima mir'at gibi dünyâya bak da ibret al	(ÂÖD 834. şiir; Çavdar, 2019: 373)
Sine sine döne döne semt ü semt ü bâb u bâb	(ÂÖD 79. şiir; Kara, 2020: 64-65)
Dola mestâne bakışlım	(Çavdar, 2017: 395-396; Yavuz-Küçükballı, 2020: 298-299)

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) N845 1624 No.lu Cönk, 36b (Çavdar, 2017: 390)	Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51), s. 94 (Özarlan-Aldemir, 2020: 252)
<i>fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün</i> Ol tabibim etmedi derdime dermân akçesiz Melhem edip vurmadı yarama [dermân] akçesiz Bu zamâne dilberinde yok imiş aslâ vefâ Çok aradım bulamadım bir tâze ben akçesiz	<i>fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün</i> Ol tabibim etmedi derdime dermân akçesiz ⁴⁵¹ Merhem edip sarmadı yaramı bir ân akçesiz Bu zamânın dilberinde yok imiş aslâ vefâ Çok aradım bulamadım tâze yârân akçesiz
Gece gündüz her zaman aşkı söyledim Sözümün aşkı budur ol sebepten söyledim Derler idi gerçek imiş tecrîb eyledim Teklîf ettim gelmedi hâneye bir an akçesiz	Leyl ü nehar her zaman bu bahr-i aşkı boylarım Sözümün tahkik budur ol sebepten ⁴⁵² söylerim Derler idi gerçek imiş anı tecrîb eylerim Teklif ettim ⁴⁵³ ol habîbe ⁴⁵⁴ gelmedi cân akçesiz
İptidâdan ben sana ⁴⁴⁹ nâmdârım kaşı kemân Anun için eyledim sırrımı ⁴⁵⁰ cümle ayân	İbtidâ ben seni sevdim be hey kaşları kemân Anın için eyledim ben de bu sözümü ayân

⁴⁴⁹ Cönte: seni

⁴⁵⁰ Cönte: sırrım

⁴⁵¹ Özarlan-Aldemir'in çalışmasında bu kelime "akçasız", Çavdar'ın çalışmasında ise "akçesiz" şeklinde okunmuştur.

Pâyine yüz sürenlerin görmedim illâ aman Bir gece [de] olmadı bağda mihmân akçesiz	Pâyine yüzler sürüben diye gördüm el aman Bir gece olmadı bana dilber mihmân akçesiz
Bilmedim ben âşık oldum bir vefâsız dilbere Meyl edermiş ol dahi hem gayriye Hep görenler dediler yazık bu ÂŞIK ÖMER'e Bakmadı hiç yüzüme zülfü perişân akçesiz	Bilmedim ben âşık oldum bir vefâsız dilbere Meyl eder imiş ol dahi ⁴⁵⁵ su gibi sîm ü zere Hep görenler dediler yazıktır ÂŞIK ÖMER'e Bakmadı hiç yüzüme zülf-i perişân akçesiz
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı K.000351'No.lu Mecmua, 347b (Kara, 2020: 50)	
<i>fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün</i> Ol tabîbim etmedi derdime dermân akçesiz Merhem edip yaremi sarmadı bir ân akçesiz Bu zamânın dil-berinde yok imiş aslâ vefâ Çok aradım bulmadım bir tâze yârân akçesiz	İbtidâdan ben seninim dedi ol kaşı kemân Onun için eyledim ben bu sırrı ona ayân Pâyine yüzler sürüp diye gördüm el-amân Bir gececik olmadı yanımda mihmân akçesiz
Gece gündüz her zamân bu bahar aşkı böyledir Sözümün tahkiki budur ol sebepten söylerim Derler idi gerçek imiş hem tecrübe eyledim Teklif ettim gelmedi odaya dilber akçesiz	Bilmeden ben âşık oldum bir vefâsız dil-bere Meyl edermiş ol dahi sûfî gibi sîm ü zere Hep güzeller dediler yazık bu ÂŞIK ÖMER'e Bakmadı hiç yüzüme zülf-i perişân akçesiz

Harid Fedai Cöngü s. 125 (Karasoy-Yavuz, 2017: 181-182)	Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2623 Nolu Mecmua s. 66 (Yavuz-Küçükballı, 2022: 293)
<i>fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün</i> Cân u dilden sıdk-ıla bir cânâa verdim gönlümü Aşk-ıla bir âh edip ummâna verdim gönlümü Ben rakîbden korkmazım [kim] ⁴⁵⁶ aslâ edemez ziyân Âlemi yoktan eden Yezdân'a verdim gönlümü	<i>fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün</i> Cân u dilden sıdkla bir cânâna verdim gönlümü Aşk-ıla bir âh idüp Rahmân'a verdim gönlümü Ben rakîbden korkmazım [kim] ⁴⁵⁷ aslâ edemez ziyân Âlemi var eyleyen ⁴⁵⁸ bir zâta verdim gönlümü
Yüz tutup Perverdigâr'a söylerim [ben] hasb-i hâl Şer'atin Resûl'ün tutup sarf eyledim bunca mâl Hak kelâmıdır ki yoktur aslâ zerre kıl ü kâl Hazret-i Hakk'ın kelâmı Kur'ân'a verdim gönlümü	Yüz tutup Perverdigâr'a söylerim [ben] hasbihâl Şer'ini ⁴⁵⁹ tuttum Resûl'ün sarf edeyim mâl melâl Hak kelâmıdır ki yoktur [anda] ⁴⁶⁰ aslâ kıl ü kâl Gökten inen hazret-i Kurân'a verdim gönlümü ⁴⁶¹
Hamd edip dâ'im Hudâ'ya dileyip murâdımız Komayıp alsın cihânda Hak ta'âlâ varımız Bu fenâda çünkü oldu bu çeşmim giryânımız Bâğ-ı cennet içre bir gilmâna verdim gönlümü	Hamd edüp dâim Hudâ'ya dileyip murâdımız Komayıp alsın cihânda Hak taâlâ varımız Bu fenâda çünkü oldu rûzumuz âbâdımız Bâğ-ı cennet içre bir gilmâna verdim gönlümü

⁴⁵² Özarlan-Aldemir: *sebebdan*

⁴⁵³ Özarlan-Aldemir: *itdim*

⁴⁵⁴ Özarlan-Aldemir: *Habîb*

⁴⁵⁵ Özarlan-Aldemir: *dahî*

⁴⁵⁶ Köşeli araç içinde verilenler Karasoy-Yavuz tarafından vezin gereği eklenmiştir.

⁴⁵⁷ Köşeli araç içinde verilenler Yavuz-Küçükballı tarafından vezin gereği eklenmiştir.

⁴⁵⁸ Yavuz-Küçükballı'nın notu: "Âlemi var eyleyen kısmı Mecmua'da *Âlemi yokdan var eyleyen* şeklindedir. Ancak vezin gereği *yokdan* ibaresi çıkarıldı."

⁴⁵⁹ Yavuz-Küçükballı'nın notu: "Mecmua'da *şeriatin* yazılmıştır. Ancak vezin gereği *şerini* olarak değiştirilmiştir."

⁴⁶⁰ Bu kelime Yavuz-Küçükballı tarafından vezin gereği eklenmiştir.

⁴⁶¹ Yavuz-Küçükballı'nın notu: Bu mısra Mecmua'da *Hazret-i gökden inen Kuran'a verdim gönlümü* şeklindedir.

Nazar kıl çarh-ı devrâna âkil isen âkıbet Ne denli çok yaşar isen olur-ısan kıl ü kâl Yok iken var eyledi cümlemizi ol Zü'l-Celâl Şükr edip âhir nefeste îmâna verdim gönlümü	Kıl nazar ⁴⁶² çarh-ı devrâna âkil isen ibret al ⁴⁶³ [Kim] ⁴⁶⁴ ne denli çok yaşar-ısan olursun kıl ü kâl Yok iken var eyledi cümlemizi ol Zü'l-celâl Şükr edip âhir nefes îmâna verdim gönlümü
Der kim ÖMER eylemez sana sakın dünyâ vefâ Rûz-ı mahşer yerine varınca olmasa cefâ Şefâ'[at] et ümmetine yâ Muhammed Mustafâ Enbiyâlar içre ol sultâna verdim gönlümü	Der ki ÖMER eylemez sana sakın dünyâ vefâ Rûz-ı mahşer yerine varınca olmasa cefâ Ümmetine şefâat ede ⁴⁶⁵ Muhammed Mustafâ Enbiyâlar içre ol sultâna verdim gönlümü

Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 No.lu Mecmua (Yavuz- Küçükballı, 2020: 299)	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de kayıtlı şiiir mecmuası, 361b (Kara, 2020: 52)
<i>fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün</i> Aşk odundan hastayım dermâna minnet olmasın Kul olamam kimseye fermâna minnet olmasın Ey Hüdâ ver kereminden ben kulunun kismetin Cümlenin mabûdusun nâdâna minnet olmasın İsterim dervîş gibi kendim abâ post eyleyim N'eyleyim mâlı melâlî hâtırım hoş eyleyim Yârin elinden ayağın doldurup nûş eyleyim Yâ İlâhî sen kerimsin hâna minnet olmasın Nâ-murâd oldum cihânda dürr-i meknûn söylerim Bende çoktur dertler ammâ kimse bilmez gizlerim Ahd u emâni bütün sâdik şimdi bir yâr gözlerim Ey Hüdâ sen kıl nasîb düşmâna minnet olmasın Sen yarattın arş u kürsi levh-i kalem leyl ü nehâr Seni inkâr eyleyenin işi oldu âh u zâr Ver bu ÖMER'in murâdın yâ ganî perverdigâr Sende gözden gayri bir sultâna minnet olmasın	<i>fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün</i> Aşk elinden hastayım dermâna minnet olmasın Kulun oldum çün senin fermâna minnet olmasın Yâ İlâhî ver murâdım nâ-dâna minnet olmasın Cümlenin ma'bûdu sensin gayra minnet olmasın Dâ'imâ abdâl gibi giyip 'abâ pûş eyledim N'eyleyim mâl u menâlî gönlümü hoş eyledim Dost elinden bâdeleri aluben nûş eyledim İçerim 'aşkın şarâbindan câma minnet olmasın Sözün etdi kûy halkı ... leyl ü nehâr Seni inkâr eyleyenin işi oldu âh u zâr Ver murâdın ben garîbin ey ganî-yi perverdigâr Senden özge gayri bir sultâna minnet olmasın Dertlerin dermânı sensin sendedir ey pâdişâh Eger senden lutf olursa def' olur senden günâh Rûz u şeb feryâd u efgân eylerim sensin 'atâ Bu ÖMER'e ver murâdın nâ-murâd nâ-merde minnet olmasın

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) N845 1624 No.lu Cönk, 67a (Çavdar, 2017: 392)	Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) 1616 No.lu Cönk, 20/1
<i>fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün</i> Dünyânın vasfın sorarsan nûn-ı kâf üstündedir Semânın çâr tarafı küfi kâf üstündedir Cihânın vasfın sorarsan eyleyim bir bir beyân Arş-ı â'lâ-yı devrânda sağ taraf üstündedir Ol Hudâ'nın âdetidir lâ ilâhî lâ yemûd Âdem'i topraktan yarattı cisim verdi evvel vücûd Makbûlü oldu Hudâ'nın melekler kıldı sücûd Ol zamandan beri şeytân kem hilâf üstündedir	<i>fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün</i> Dünyânın aslın sorarsan nûn u kâf üstündedir Âsmânî çevr[e] yanı hem kafa kafa üstündedir Cennetin vasfın sorarsan eyleyim bir bir beyân Arş-ı alâya varınca sağ taraf üstündedir. O Hudâ'nın emriyle haddini bekçe tut Âdem'i topraktan yarattı cismine verdi vücûd Ol kerîmin emri-y-ile melekler kıldı sücûd Ol zamandan beri şeytân kem hilâf üstündedir

⁴⁶² Yavuz-Küçükballı'nın notu: Mecmua'da *Nazar kıl* şeklindedir. Vezin gereği metne *Kıl nazar* olarak alınmıştır.

⁴⁶³ Yavuz-Küçükballı'nın notu: Bu mısra vezne uymamaktadır.

⁴⁶⁴ Bu kelime Yavuz-Küçükballı tarafından vezin gereği eklenmiştir.

⁴⁶⁵ Yavuz-Küçükballı'nın notu: Mecmua'da *Şefâat ide ümmetine* şeklindedir. Vezin gereği *Ümmetine şefâat ide* olarak değiştirilmiştir.

<p>Der ki ÖMER şu dünyâda toka bakma aç[a] bak Hacılar hacca varanda zikreden huccâca bak Sevdiğim Rûnmân içinde bendegî muhtâca bak O Kâbenin cor yanı sağ taraf üstündedir</p>	<p>Ya İlâhî kulluk eylemeğe yoktur yüzüm Bakma yüzüm karasına çürüdü benim özüm İki eli göğsünde olan kâmile yoktur sözüm Yedi kat gökte melekler hem sâf sâf üstündedir</p> <p>Ey ÖMER dünyâ içinde toka bakma aç[a] bak Sevdiğim düşmân elinden şu ben muhtâc[a] bak Azm-i dergâh eyleyip seyyâh olan haccâca bak Ka‘benin etrâfındaki zikr tavâf üstündedir.</p>
--	---

<p>Fransa Millî Kütüphanesi (BnF N845 1630, 4a) (Çavdar, 2017: 395-396)</p>	<p>Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi 22 Sel 2207/2 Nolu Mecmua, 54a (Yavuz-Küçükballı, 2020: 298-299)</p>
<p>8’li hece ölçüsü Uzaktan merhaba olmaz Gel ey mestâne bakışım Sıva beyaz kollarını Dola mestâne bakışım</p>	<p>8’li hece ölçüsü Uzakdan merhabâ olmaz Güle mestâne bakışım Ak kolun boynuma dola Dola mestâne bakışım</p>
<p>Seni gören seni onmaz Hayalin karşımdan gitmez Padişahlar zulüm etmez Kula mestâne bakışım</p>	<p>Seni seven seni unutmaz Hayâlin karşımdan gitmez Pâdişahlar zulüm itmez Kula mestâne bakışım</p>
<p>Dileğim oldur ki Hak’tan Bizi var eden yoktan Bülbülün figâni çoktan Güle mestâne bakışım</p>	<p>Dile murâdını Hak’dan Bizi var eyledi yoktan Bülbülün ârzûsı çoktan Güle mestâne bakışım</p>
<p>ÂŞIK ÖMER göne göne Mislin gelmemiş cihâne Her sözüme bir bahâne Bula mestâne bakışım</p>	<p>Der ki ÖMER yana yana Mislin gelmemiş cihâna Her sözüme bir bahâne Bula mestâne bakışım</p>

V. “MİNNET EYLEMEM” REDİFLİ ŞİİRİN DEĞİŞKELERİ

Bestelenmiş hâlinin birçok sanatçı tarafından bildiğimiz kadarıyla herhangi bir kaynağa dayanmaksızın Nesîmî mahlaslı olarak seslendirilmesi ve genel ağdaki şiir sayfalarında mahlasın Nesîmî olarak verilmesi, “minnet eylemem” redifli meşhur şiirin Kul Nesîmî’ye ait olduğu şeklinde bir genel kanaat oluşturmuştur. Hâlbuki bugüne kadar bu şiirin Kul Nesîmî’ye ait olduğunu delillendirecek hiçbir yazılı kaynak ortaya konmamıştır. Doğan Kaya’nın şahsi kütüphanesindeki bir cönkte, Amasya Cöngü’nde, Harid Fedai Cöngü’nde, Koyunoğlu Kütüphanesindeki 11918 numaralı cönkte, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesindeki 3035 numaralı cönkte, Millî Kütüphanedeki 06 Mil Yz A 2623 numaralı mecmuada bu şiir Âşık Ömer adına kayıtlıdır. Doğan Kaya cöngündeki kayıta mahlas “Derviş Ömer” şeklindedir. Harid Fedai Cöngü’nde biri “Âşık Ömer” diğeri “Gevherî” mahlaslı olmak üzere iki kaydı vardır (Karasoy, 2020:347). Âşık Ömer adına kayıtlı 6 değişikliği, Konya’dan Sivas’a, Amasya’dan Kıbrıs’a kadar geniş bir coğrafyaya dağılmış cönklerde bulunmaktadır. Bu konu üzerine “Minnet Eylemeyen Âşık Ömer mi, Kul Nesîmî mi, Yoksa Gevherî mi? adlı bildiriyle ilk defa bilimsel olarak eğilen Yakup Karasoy olmuştur. Söz konusu çalışmada, kelime kadrosu ve üslup yönüyle bu şiirin Âşık Ömer’in sayılması gerektiği; minnet et-, minnet eyle-, minnet geç-, minnet kıl-, minnet ol- birleşik fiillerinin Âşık Ömer tarafından çokça kullanıldığı üzerinde durulmuştur (Karasoy, 2020:349-353). Bu çalışmaya aldığımız şiirlerdeki “minnetim yeter”, “minnet olmasın”, “minnetim neden”, “minnet kalmadı” gibi ifade kalıplarını da ekleyerek Âşık Ömer’in minnet kavramıyla ilgili tavrının, onun üslup ve izleğinin önemli bir göstergesi olduğunu bir kez daha vurgulamak istiyoruz. Bütün bu gerçeklerden hareketle “minnet eylemem” redifli şiirin Âşık Ömer’e ait olduğunu düşünerek çeşitli cönk ve mecmualarda kayıtlı örneklerini burada göstermeyi uygun bulduk. Söz konusu şiirin şimdiye dek bilinen kayıtları şunlardır:

1. Doğan Kaya’nın Şahsi Kütüphanesindeki 18 No.lu Cönk s. 15 (Bakay, 2000: 10)

fâ ‘ilâtün/ fâ ‘ilâtün/ fâ ‘ilâtün/ fâ ‘ilün

Hâr yanında olan konca güle minnet eylemem

Arabî Fârisî bilmeyen dile minnet eylemem

Sırât-ı müstakîm üzre dururum

İblis’in tâlim ettiği yola minnet eylemem

Soyunup derviş misâli neme gerek âr benim
Hiç mühim değil aslâ dünyâ için kâr benim
Malım rızkım yok-ise kanaatim var benim
Harâm ile kazanılmış mala minnet eylemem

Bunca sevdâyâ düşmüş herkes gider kârına
Zerre kadar tamâhım yok şu dünyânın mâlına
Bugün buldum bugün yerim Hak kerîmdir yarına
Kısmetim veren Hüdâ'mdır kula minnet eylemem

DERVİŞ ÖMER abdâl eden ol ganî settâr iken
Şefâat[ini] umduğum Ahmed-i Muhtâr iken
Benim kısmetim verici pâdişâhım var iken
Dünyâda olan hünkâra minnet eylemem

2. Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi (Amasya Cöngü) 20b (Köktürk, 2007: 60)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Hâr yanında biten güle minnet eylemem
'Arabî Farisî bilmeyen dile minnet eylemem
Tarîk-ı müstakîm üzre gözedürem râhı
İblis'in ta'lim itdüğü yola minnet eylemem⁴⁶⁶

Ne 'acep sevdâyımış herkes kendi kârına
Zerre tamâ'im yokdur şu cihânın varına
Bugün buldum bugün yerim Hak kerîmdir yarına
Kısmetim viren Hüdâ'dır kula minnet eylemem

Soyunup abdâl olsam neme gerek 'âr benim
Zerre mâlım yok ise kanâ'atim var benim
Hiç mihnetim yoktur aslâ dünyâ için kâr benim
Harâm yerden kazanılmış mâla minnet eylemem

ÖMER'ini abdâl iden ol ganî settâr iken
Bâr-ı şefâ'at umduğum Ahmed-i Muhtâr iken

⁴⁶⁶ Köktürk'ün çalışmasında şiirin vezni verilmemiştir.

Kısmetim viren ol ganî pâdişâhım var iken
Halîfe-i Rûy-ı zemîn hünkâra minnet eylemem

3. Harid Fedai Cöngü 25/2 (Karasoy-Yavuz, 2017: 347)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Hâr yanında biten [gonca] güle minnet eylemem
Arabî Farisî bilmeyen dile minnet eylemem
Sırât-ı müstakîm üzre gözlerim [ben]⁴⁶⁷ râhı[mı]
İblis[in] talim ettiği yola minnet eylemem

Ne acep sevdâya düş[ür]müş cümle âlem kârına
Zerrece yoktur tamâ'im bu cihânın varına
Bugü[n] buldum bugün yerim Hak kerîmdir yarına
Kısmetim veren Hüdâ'dır kula minnet eylemem

Soyunup dervîş olurum neme gerek âr benim
Hiç gam değildir aslâ dünyâ için kâr benim
Zerre mâlım yok ise de kanâ'atım var benim
Haram yerden kazanılmış mâla minnet eylemem

Bu ÖMER'i abdal eden ol ganî Settâr iken
Yarın şefâ'at umduğum Ahmed-i Muhtâr iken
Benim kısmetimi veren pâdişâhım var iken
Halîfe-i rûy-ı zemîn hünkâra minnet eylemem

4. Harid Fedai Cöngü, Gevherî adına kayıtlı 56/1 (Karasoy, 2017: 347)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Hâr yanında biten gonca güle minnet eylemem
Arabî Farsî bilmeyen dile minnet eylemem
Tarîk-i müstakîm üzre gözedirim râhımı
Elin tarif ettiği yola minnet eylemem

⁴⁶⁷ Köşeli ayraç içinde verilenler Karasoy tarafından vezin gereği eklenmiştir.

Bir acayip nesnedir ki her görenler kârına
Zerrece yokdur tamâhım bu dünyânın varına
Bugün buldum yer içerim Mevlâ kerîmdir yarına
Kısmetim veren Hüdâ'dır kula minnet eylemem

Soyunup üryân oldumsa neme gerek âr benim
Mâlüm rızkım yok ise kanâ'atim var benim
Hiç mühim gam değil dünyâ için kâr benim
Harâm yerden kazanılmış mâla minnet eylemem

Gevherî der sıdkımız ol ganî muhtâr iken
Yarın evvel şefâ'at umduğum Ahmed-i Muhtâr iken
Benim kısmetimi verir pâdişâhım var iken
Dünyâ halîfesi olan hünkâra minnet eylemem

5. A. R. İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi, 11918 No.lu Cönk 16a (Çavdar, 2019: 375)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Hâr yanında biten [gonca] güle minnet eylemem
Arabî Fârisî bilmeyen dile minnet eylemem
Sırât-ı müstakim üzre gözlerim hem râhımı
İblisin talim ettiği yola minnet eylemem

Ne acâyip sivâyimiş böle herkes kârına
Zerrece yoktur tamâ'im fâni dünyâ malına
Bugün buldum bugün yerim Hak kerimdir yarına
Kısmetim veren Hüdâ'dır kula minnet eylemem

Soyunup derviş misâli neme gerek âr benim
Aslâ mühim değildir dünyâ için kâr benim
Zerrece mâlüm yok ise kanâatim var benim
Harâm ile kazanılmış mâla minnet eylemem

ÖMER'i abdâl eyleyen ol ganî settâr iken
Yarın şefâ'at umduğum Ahmed-i Muhtâr iken

Benim kısımetim veren pâdişâhım var iken
Halife-yi rûy-ı zemîn hünkâra minnet eylemem

6. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesindeki 3035 No.lu Cönk 15a (Çavdar,
2019: 376)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Seherde açılan gonca güle minnet eylemem
Arabî Farsî bilmeyen dile minnet eylemem
Sûret-i mustakîm üzre gözlerim hem rahımı
İblis'in tâlim ettiği yola minnet eylemem

Dervîş olup neme ger[ek] ar benim
Hiç malım? değil aslâ dünyâ için kâr benim
Mâlüm zerrece yok ise kanâatim var benim
Harâm yerden kazanılmış mala minnet eylemem

Şöyle belâdır herkes i'lâm kârına
Hiç tamâhım yoktur aslâ şu cihânın varına
Bugün buldum bugün yerim Hak kerimdir yârına
Kısımetim veren Hüdâ'dır kula minnet eylemem

Âlemin aybın örten ol ganî settâr iken
Şefaati umduğumuz Mustafâ menâr iken
Bir karaca? kısımetimi veren Hüdâ [var] iken
Senin gibi bir vefâsız sultâna minnet eylemem

7. Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2623 No.lu Mecmua s. 30 (Yavuz-Küçükballı, 2020:
291)

fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilâtün/ fâ 'ilün

Har yanında dâim biten güle minnet eylemem
Arabî Fursî bilmeyen dile minnet eylemem
Tarîk-i müstakîmi ben gözlerim ki râhımı
İblisin talîm ettiği yola minnet eylemem

Bir acep sevdâya düşmüş herkes kendi kârına
Zerrece tamam yoktur şu dünyânın varına
Bugün buldum bugün yerim Hak kerîmdir yarına
Kısmetim veren Hudâ'dır kula minnet eylemem

Soyunup dervîş misâli neme gerek âr benim
Hiç mühim değil idi dünyâ için kâr benim
Rızık u mâlım yoğ-ısa kanâatim var benim
Haram yolda kazanılmış mala minnet eylemem

Bu ÖMER'i abdal eden ol ganî settâr iken
Yarın şefâat umduğun ol Muhammed var iken
Kısmetimizi verici ol pâdişâh var iken
Halîfe-i rûy-ı zemîn hünkâra minnet eylemem

SON SÖZ

Türkçenin ilk yazılı eserlerinden günümüze Türk milletinin şiire olan düşkünlüğüne dair sayısız örnek bulunmaktadır. Şiir bizim milletimizin, tarihin hemen hemen her döneminde sevdiği ve ilgi duyduğu bir edebî tür olmuştur. Bu çalışmanın konusunu oluşturan 17. yüzyıl saz şairi Âşık Ömer, yaşadığı dönemden bugüne öyle çok ilgi görmüş ve sevilmiştir ki neredeyse her cönkte onun bir şiirine rastlamak mümkündür. Fiziksel olarak insanların koynunda, cebinde, heybesinde kolayca taşıyabileceği bir şekle sahip olan cönkler, Türk milletinin teveccüh gösterdiği şiirleri adeta zamanlar ve mekânlar ötesine taşımasının başlıca vasıtası olmuştur. Cönkler milletimizin şiir yeteneği ve sevgisinin en güzel örnekleri olan halk şiirimizin neredeyse arşivinin tutulduğu defterlerdir. Hemen hemen her şehirde ve kütüphanede örnekleri bulunan özellikle cönklerin ve bunların yanında az da olsa şiir mecmualarının günümüz Türk alfabesine aktarılarak gün yüzüne çıkarılmaları edebiyat, kültür ve dil tarihimiz açısından büyük önem arz etmektedir. Daha çok sözlü şiir geleneğimizin yazıya geçirildiği defterler olan cönklerdeki kayıtlarda pek çok sorun ve eksik vardır. Şiiri kaydedenin veya müstensihinin okuma yazma seviyesi, şiir bilgisi, vezin bilgisi, kelime hazinesi, memleketi; yazıların silik olması, yaprakların kopuk veya yıpranmış olması gibi pek çok unsur şiir kayıtlarının çeşitlilik göstermesine neden olmuş ve araştırmacıların bu alandaki çalışmalarını güçleştirmiştir. Bütün bunların yanında daha pek çok etken cönklerin okunabilirliğini ve şiirlerin en doğru hâlinin ortaya çıkarılabilirliğini zorlaştırmaktadır. Çalışmamızdaki şiirlerin çoğunda vezin kusurlarının, yanlış okumaların, okunamayan kelime veya dizelerin olması, cönk kayıtlarının yukarıda bahsettiğimiz özellikleriyle ilgilidir. Bu bağlamda burada yayımlanan şiirlerde bizden veya ilgili araştırmacının çalışmasından kaynaklanan eksikler veya hatalar da mutlaka vardır.

Çalışmamızda ÂÖD’de olmayan 206 şiir bulunmaktadır. Mükerrer veya değişik şiirleri tasnif ederek yaptığımız değerlendirmeye göre araştırmacıların farklı zamanlarda yayımladıkları çalışmalarda ÂÖD’de olmayan şiirlerin sayıları şöyledir: Bakay 4, Köktürk 11, Karasoy-Yavuz 56, Çavdar (2017) 15, Çavdar (2019) 11, Büyükokutan Töret 2, Hakverdioğlu 1, Özaslan-Aldemir 29, Yıldız-Kıymaz 3, Kara 32, Yavuz-Küçükballı 20. Toplamı 196 olan bu şiirlere burada yayımladığımız şahsi kütüphanemizdeki (Dede Korkut Kütüphanesi) 5 şiiri ve Fransa Millî Kütüphanesi 1616 numaralı cönkteki 5 şiiri de eklediğimizde toplam sayı 206 olmuştur. 2010’da yayımlanmış ÂÖD’de 1455 şiir bulunmaktadır. 206 yeni şiiri de dahil ettiğimizde Âşık Ömer’in toplam şiir sayısı 1661’e ulaşmıştır. Şairin bütün şiirlerinin bir araya getirilmesi yolunda mutlaka yeni araştırmalar da

yapılacaktır. Çalışmamızda yeni araştırmalarda tespit edilecek Őirlerin tasnifine yardımcı olabilecek bir Şiirler dizini de bulunmaktadır. Konu üzerinde çalışacak araştırmacıların karşılaşabilecekleri bazı karmaşaların çözümlü ve daha doğru sonuçların ortaya konması adına bu eserin faydalı olmasını diliyoruz.

ŞİRLER DİZİNİ

1	Gönlümün sürûru hele merhabâ	2 dörtlük
2	Zerrece göğsünde î mân olunca	4 dörtlük
3	Haşra dek söyünmesin aşkınla nârım elvedâ	4 dörtlük
4	Gam yükün yüklendi hâlâ selvi hûbân elvedâ	4 dörtlük
5	Çıktı sürdü ekti biçti döktü harmân ibtidâ	4 dörtlük
6	Teskin etmezse eğer âb-1 zülâlin Mustafâ	4 dörtlük
7	Şöyle kim pür cevri çok dildâra oldum mübtelâ	5 dörtlük
8	Bunda ben gam leşkerin yanına alam kolçağ-ıla	4 dörtlük
9	Gül yanağın sevdiğim ahmer sabâhın hayr ola	4 dörtlük
10	Ne mümkündür şöyle bir esmerden el çekmek bana	4 dörtlük
11	Bir sehâ sâhib nezâket pir ü perver bul bana	4 dörtlük
12	Tütsü verir çıksın deyü imâna	6 dörtlük
13	Fârîğ ol gel bunca gavgâdan demez miydim sana	5 dörtlük
14	Gayretinden gül sunup sûzân olur dilber sana	4 dörtlük
15	Bir daha aldanır mıyım diline deryâsına	2 dörtlük
16	Suâl eylen temelimin taşına	5 dörtlük
17	Dökülür lebinden sekker-i güllâc	4 dörtlük
18	Göz göre düşmâna karşı ihtiyâç olmak da güç	4 dörtlük
19	Göz göre kendimi seyyâh-1 cihân etmek de güç	4 beşlik
20	Sevdiğim küsmüş bana hiç söylemez eyler inâd	4 dörtlük
21	Sarılr yâda seni vuslattan eyler nâ-ümîd	5 dörtlük
22	Mâil oldum ol kaşı yaya her gün her gece	3 dörtlük
23	Meydân okuruz ser-keş-i merdâne gelince	4 dörtlük
24	Öpül kuçul huzur ile	4 dörtlük
25	Yarım sâat aman verme hemân ef'alle yef'alle	5 beyit
26	Bize meyli var mı gör su'âl eyle	5 dörtlük
27	Sun da benden selâm eyle	4 dörtlük
28	Severler güzel olanı sevdiğim âr eyleme	3 dörtlük
29	Açar âheste âheste	5 dörtlük
30	Hûbların destindeki câm-1 musaffâ damladı	4 dörtlük

31	Sînemden meydân yerine kan bî-hisâb damladı	4 dörtlük
32	Âlemin mâbûdusun merdâna minnet kalmadı	4 dörtlük
33	Gülünü dersem olmaz mı	4 dörtlük
34	Âşıkı baştan çıkarır dilberin sevdâları	4 dörtlük
35	Ne belâdır senin aşkın beni mecnûn eyledi	4 dörtlük
36	Kafesleri vardır yedidir yedi	4 dörtlük
37	Bu zahm-ı sitem[le] sad pârelendi	4 dörtlük
38	Ölmeden dünyâ gözüyle yâri göster bir dahi	3 dörtlük
39	Tâ ezelden âşıkâ benleri Lokmân'ım Alî	4 dörtlük
40	Gece gündüz şem oduna yandırır aşk âdemi	4 dörtlük
41	Ecelimden evvel öldürme beni	4 dörtlük
42	Âkıbet deli etti bu efkâr beni	4 dörtlük
43	Korkarım mecnûn eder âhir bu sevdâlar beni	4 dörtlük
44	Çeşm-i düşmân görmesin ey yüzü mestânem seni	4 dörtlük
45	Bedduâ etmem efendim Mevlâ'ya saldım seni	4 dörtlük
46	Görünce tanırdım buradan seni	4 dörtlük
47	Yandı deryâda balıklar âhıma dünden beri	4 dörtlük
48	Ne acep eğlendi yârim gelmedi dünden beri	4 dörtlük
49	Yeryüzüne indi sandım âsumânın ülkeri	5 dörtlük
50	Boynumu eğdim de bakdım ele bayram günleri	4 dörtlük
51	Yıktın virân ettin can elden gitti	4 dörtlük
52	Hasretinle oldu eşkim cûy-bâr akşâma dek	4 dörtlük
53	Gün gibi aşkınla âhir râyegân olsam gerek	5 dörtlük
54	Gülmedim hiç firkat-i devrâna katlansam gerek	4 dörtlük
55	Bir zamân hâlîm yaman-ender-yaman etsem gerek	4 dörtlük
56	Çeşmine olmuş mülemmâ anberi sevsem gerek	5 dörtlük
57	Hûblara sultân olan Yûsuf zamânım bunda yok	4 dörtlük
58	Pek nazar ettim acceptir kâmranım bunda yok	4 dörtlük
59	Yerde hikmet gökde ziynet aya bak da ibret al	4 dörtlük
60	Hicrin ile kalmadı cismimde tâb insâfa gel	4 dörtlük
61	Ver güzel başın için sâfi cevâb insâfa gel	4 dörtlük
62	Nakş-ı hüsnün eyle pinhân yâr sabâh erkence gel	4 dörtlük
63	Yakma firkat âteşine cism-i zârım küsme gel	4 dörtlük

64	Dahı tâze yetişmiş bir fidânım var idi evvel	4 dörtlük
65	Hastalara kıl inâyet bâr-ı Hudâm sen celîl	2 dörtlük
66	Derde dermânım aleykümselâm	4 dörtlük
67	İblis'in tâlim ettiği yola minnet eylemem	4 dörtlük
68	Gül rûhlarımı lü'lü-i yektâyâ değişmem	5 beyit
69	Gider oldum selvi dalım ya gelem ya gelmeyem	4 dörtlük
70	Yâr sanırdım yâr değil ağyâr imişsin anladım	3 dörtlük
71	Bulamadım bulamadım	4 dörtlük
72	Tûtî-lisâna çarpıldım	4 dörtlük
73	Niçe tayyâra çarpıldım	4 dörtlük
74	Dola mestâne bakışım	4 dörtlük
75	Nedir ağyâr-ı dûna ol ri'âyetler benim cânım	5 dörtlük
76	Hidâyet eyle Sultân'ım	5 dörtlük
77	Visâlin yok dola meh-rû fenâ dünyâda sultânım	4 beyit
78	Bir gün bana kıyar deyi korkarım	5 dörtlük
79	La'l-i yâkûtum [u hem] cevher-fürûş elmâsıyım	5 dörtlük
80	Gelmeyen feryâdıma çeksin günâhım der bu dem	5 dörtlük
81	Karşımızda açılıp handân olursun sevdiğim	4 dörtlük
82	Ellerin yüzüne sürsün sevdiğim	4 dörtlük
83	Bûy-ı anber hem saçı leylâyâ benzer sevdiğim	4 dörtlük
84	Hidâyet eyle yâ Rabbî nic' olur hâlim benim	4 dörtlük
85	Böyle bir cellat bakışlı yüzü pâhım var benim	4 dörtlük
86	Baş açık yalın ayak dîvâna varmak niyyetim	4 dörtlük
87	Bir gün arz-ı hâl edip dîvâna varmak niyyetim	4 dörtlük
88	Ben onun handânını derdim bugün mestâneyim	4 dörtlük
89	Sırrını meydana koyan eri ben bilmez miyim	4 dörtlük
90	Cennet kapısı açılır sabahtan	4 dörtlük
91	Siyâh oldu bu çarh-ı lâciverd âh u zârımdan	4 dörtlük
92	Lebi sükker dudağından	4 dörtlük
93	Târumâr oldu başımdan cümle aklım bil hemân	4 dörtlük
94	Gönlü pür-gam sîne[si] üryân ararsan işte ben	4 dörtlük
95	Sana bir ben gerek bir ben	5 dörtlük
96	Ayrılıktır âşıkların kaddini kemân eden	4 dörtlük

97	Sen safâda benim işim âh u zâr olmak neden	4 dörtlük
98	Kudretiyle verdi Hudâ vara minnetim neden	4 dörtlük
99	Bir canâna bende oldum bir şeh-i hûbân iken	4 dörtlük
100	Çıkmadan hasretle cânım gel yetiş imdâda sen	4 dörtlük
101	Silen dilber bin yaşa sen	4 dörtlük
102	Sorup mevtin acısını ki Süleymân'ı söyletisen	5 beyit
103	Verilmiş hûbluk berâtı eline sultânımın	5 dörtlük
104 öldürür dâru's-sılanın	3 dörtlük
105	Tenhâca gel âhû gözlüm yanında ağyâr olmasın	4 dörtlük
106	Cümlenin mâbûdusun nâdâna minnet olmasın	4 dörtlük
107	Çek beni zülfün teline dâra minnet olmasın	4 dörtlük
108	Ya ilâhi ver muradım baya minnet olmasun	1 dörtlük ve 1 dize
109	Senden özge gayrısın sevmeğe minnet olmasın	4 dörtlük
110	Var yüzüne bir nikâb al ben yandım el yanmasın	3 dörtlük
111	Var yüzüne barkıyıp dü bâr-ı âlem yanmasın	3 dörtlük
112	[Dahı] namâz sorar mısın	14 dörtlük
113	Sâye salmış her yana kurmuş otağı perçemin	4 dörtlük
114	Çok türlü nakş yazılmış yüzüne Âlî'm senin	5 dörtlük
115	Cilâsı hâlis demirdendir tuzağı gurbetin	3 dörtlük
116	Yoksa bilmem kastı evvelde bana mı gözlerin	4 dörtlük
117	Kalbine ilhâm bırak yâ Rabbi yârim söylesin	4 dörtlük
118	Süveydeler nemlenmesin	5 bent
119	Bil ki [hesâbını] veremeyesin	5 dörtlük
120	Sevdiğim a bu diyârın sâhib-kırânı sen misin	4 dörtlük
121	Bir mücerreb nüsha ya [da] bir du'â bilmez misin	4 dörtlük
122	Pervâne gibi şem'ine sûzan edeceksin	5 beyit
123	Bu çeşm-i giryânım ağlara gelsin	4 dörtlük
124	Âşığa yâr olur musun ne dersin	5 dörtlük
125	Bu dağ-ı hicrâna salıp neylersin	5 dörtlük
126	Sana her kim ihânetle bakarsa bağı tunç olsun	5 beyit
127	Sana benden selâm olsun	7 dörtlük
128	Senin gibi dilber berhudâr olsun	5 dörtlük

129	Verir murâdın Hudâ'm evvel mübârek cum'a gün	4 dörtlük
130	Kuru ağaç meyva verse dala hayrânım bugün	3 dörtlük
131	Rûhları gül lebleri kevseri gördüm ben bugün	4 dörtlük
132	Bir bunda beni bir[i] de mahşerde görürsün	4 dörtlük
133	Sîne-i sad-pâremi nişân eder kaşın gözün	4 dörtlük
134	Hüsn içinde Yusuf'u Kenân'ı gönlüm arzular	4 dörtlük
135	Hasret oldum mâh cemâlin görmegi cân arzular	4 dörtlük
136	Ol siyâh benler şehâ amana serilmiş yatar	4 dörtlük
137	Se Sevâbdur ey efendim bir bûse versen ne var	7 dörtlük
138	Yanımda bir çeşm-i siyâhım mı var	4 dörtlük
139	Lâciverdî kubbenin altında akrânın mı var	4 dörtlük
140	Şakırım bülbül misâli nevbahâr eyyâmı var	4 dörtlük
141	Ağaçtan nâkile binip göçmeye şüphen mi var	3 dörtlük
142	Nazar eyle şu âleme dürlü dürlü celâlet var	6 beyit
143	Ey güzel senden şikâyet eylesem eller duyar	4 dörtlük
144	Âşıkı mecnûn eyleyip cümle âr elden gider	4 dörtlük
145	Ben de sabra yok mecâl ettim vatanımdan sefer	2 beşlik
146	Çeşm-i âhûların aman hû çeker	4 dörtlük
147	Nedir [ol] sîne-i sîm üzre olan gül memeler	5 beyit
148	Mısır içinde Yûsuf-ı Kenân'a teşbîh ettiler	4 dörtlük
149	Olmayan yâri n'eylerler	4 dörtlük
150	Şehr-i uşşâka erişmiş turnalar Âşık Ömer	5 dörtlük
151	Ey benim anber-feşânım gül ü reyhânım Ömer	5 dörtlük
152	Yâr olasın mahreme ağlayasın benden beter	4 dörtlük
153	Dürr-i yektâ bile olsa gayriye kıymet yeter	4 dörtlük
154	Zülüflerin dâra benzer	4 dörtlük
155	Gizli sırrım âleme bir bir beyân olmaktadır	4 dörtlük
156	Gece gündüz kârımız efgân eden karşımdadır	5 dörtlük
157	Gâfil olma yedi tamu nice mâr ağzındadır	4 dörtlük
158	Müminin alnında nuru bil ki bismillâhtır	4 dörtlük
159	Ol la'îni dergâhından redd eden Mevlâ mıdır	4 dörtlük
160	Âşık-ı sâdıklara [gör] âh u zâr eyyâmıdır	4 dörtlük
161	Mızrabına darb edince bâmı çın çın çınlatır	4 dörtlük

162	Cevherin mevsimidir taksan ne var haftada bir	4 dörtlük
163	Küsme dilber barışalım her kabâhat bendedir	4 dörtlük
164	Arş-ı âlâya varınca sağ taraf üstündedir	4 dörtlük
165	Ya acep midir benim serv-i revânım tâzedir	4 dörtlük
166	Ehl-i kâmil olmayınca kötü söz baş incidir	4 dörtlük
167	Kamu âlem sana mâ'il senin ya dilberin kimdir	4 dörtlük
168	Sabâ kâküllerin açsa saçılan misk ü anberdir	4 beyit
169	Meğer sünbülesi Firâz'dan gelir	2 dörtlük
170	Zâ'ile ermez dem-â-dem pîr kemâlinden gelir	5 altılık
171	Dört kitabı Hakk-içün okuyup yazan bilir	4 dörtlük
172	Bende-şûhı bende-i hamrâyı [güm] güm gümletir	4 dörtlük
173	Yer götürmez asker almış geliyor	4 dörtlük
174	Bülbül[ün]em ben sen gülün gülzâr önünden şöyle dur	4 dörtlük
175	Ben dedim ki ya senin aklın iz'ânın yok mudur	4 dörtlük
176	Hûnî çeşmim akıp Ceyhun oluptur	4 dörtlük
177	Kıl hazer ey dilrubâ sultana erdik çok şükür	4 dörtlük
178	Sâkî sana geldikçe nâz eder gülgüllenür	4 dörtlük
179	Sanasın tîr-i kazâ kavs-i kuzahdır göz ü kaş	4 beyit
180	Hançer pıçağa yaslanmış	4 dörtlük
181	Yoksa kasr-ı cennet bağ-ârâmdan mı geliş	4 dörtlük
182	Bu güzellik mülküne şehri Yemen'den mi geliş	5 dörtlük
183	Leblerim âb-ı zülâldir incidir dişim demiş	4 dörtlük
184	Bed rakîb-i rû-siyâhlar küstü derler küsmemiş	4 dörtlük
185	Senden vefâ gelmez imiş	5 dörtlük
186	Sevmek güzeli ey leb-i mercân ola gelmiş	5 beyit
187	Hayvana nebâtât ne güzel uymuş	5 dörtlük
188	Aslâ basmaz bir kadem ol meclis-i irfâna puşt	4 dörtlük
189	Âlemi yoktan eden Yezdân'a verdim gönlümü	5 dörtlük
190	Hâlime rahm eylemez sultâna verdim gönlümü	4 dörtlük
191	Gönlümü hep pâre kıldı rûzigâr şimden girü	4 dörtlük
192	Fârîğım hercâyî senden var yürü şimden girü	4 dörtlük
193	Suâl ettim haber aldım var yürü	4 dörtlük
194	Ağlamaktan dideleri doludur derler deyü	3 dörtlük

195	Bakalım ki sonu ne yana çıkar	3 dörtlük
196	Nr-ı imân batar çıkılmaz	5 dörtlük
197	Niçün dağ üstü bağ olmaz	4 dörtlük
198	Yokluğun varlığa sayıp fakrına r eylemez	5 beyit
199	Ŗems  mhın ‘ıdi [hem] sultânı gördüm söylemez	4 dörtlük
200	Bir hn kanlıdır amnı bilmez	4 dörtlük
201	Kâdir-i kayyum olan Sultân’a bağlı baŖımız	5 dörtlük
202	Ŗık olan hemn bilsin sevdiğim civnıyız	3 dörtlük
203	Dînimiz İslâm dînidir uyarız Kur’ân’a biz	4 dörtlük
204	Nâdân onu fehm eylemez âsân okuruz biz	5 beyit
205	çok aradım bulamadım bir tâze ben akçesiz	4 dörtlük
206	Derdime em eyleyen Lokmân’ı gördüm yüz-be-yüz	4 dörtlük

KAYNAKÇA

- Akın, B. (2011). IV. Murat ve IV. Mehmet hânendeleri arasında Diyarbakırlı bir Alevi-Bektaşî âşık: Âhû Baba (Karaoğlu). *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 59, 279-300.
- Bakay, S. (2000). *Sivas ve Hafik Kaynaklı Cönkler Üzerinde Tedkik* (Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas.
- Büyükokutan Töret, A. (2019). Balıkesir’de bulunan bir cönkte Âşık Ömer’in şiirleri. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 27 (12), 516-538.
- Cavlızoğlu Davulcu, A. (2018). *Zeki Ömer Defne’nin şiirlerinin Türk dili açısından incelenmesi*. Çankırı: Çankırı Belediyesi Çankırı Araştırma Merkezi Yayınları.
- Cumbur, M. (2001). *Karacaoğlan-Şiirler*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Çağbayır, Y. (2007). *Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı Ötüken Türkçe Sözlük*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Çavdar, Y. (2017). Fransa Millî Kütüphanesindeki cönklerde Âşık Ömer adına kayıtlı şiirler. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37, 387-406.
- Çavdar, Y. (2019). Âşık Ömer’in cönklerde kayıtlı yayımlanmamış bazı şiirleri ve ‘minnet eylemem’ redifli şiir üzerine. *Uluslararası Taşeli Sempozyumu Tarih-Kültür-Turizm, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları: 12*, 24-26 Ekim 2019, Konya/Alanya, s. 363-385
- Çavdar, Y. (2022). Âşık Ömer üzerine bir bibliyografya denemesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 9, 501-524.
- Demircan, A. (2020). *Bir Cönkün Dilinden*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Demircan, A. (2021). Naşa cöngü ve yayımlanmamış Âşık Ömer şiirleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25 (Özel Sayı), 1-25.
- Dilçin, C. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Direkci, B. (2016). Âşık Ömer Divanı’nda Eski Anadolu Türkçesi unsurları. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (33): 15-28.
- Duman, M. (1995). *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Elçin, Ş. (1998). *Gevherî Divânı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Gülmez, M. (2016). Âşık Ömer Divanı'nda Alevi-Bektaşî izleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (37): 285-307.
- Hakverdioğlu, M. (2020). *Halk ve Divan Şiiri Kardeşliği -Merzifon Cöngü-*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Kara, A. (2020). Âşık Ömer'e ait olduğu düşünülen yeni şiirler. *Mecmua*, 9, 45-83.
- Karasoy, Y. (2017). Minnet eylemeyen Âşık Ömer mi, Kul Nesimî mi yoksa Gevherî mi? *Ölümünün 50. Yılında Uluslararası M. Fuad Köprülü Türkoloji ve Beşeri Bilimler Sempozyumu (21-22 Kasım 2016) Bildirileri*, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 5241, İstanbul, s. 341-356.
- Karasoy, Y. ve Evirgen, A. E. (2018). Fransa Millî Kütüphanesindeki 1616 numaralı cönk üzerine değerlendirmeler. *IV. Uluslararası Alevilik ve Bektaşilik Sempozyumu (18-20 Ekim 2018 Ankara) Bildiriler Kitabı*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş-ı Velî Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, s. 919-929.
- Karasoy, Y. ve Yavuz, O. (2003). 17. yüzyıl saz şairi Âşık Ömer üzerine bazı mülahazalar. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'a Armağan)*, 13, 177-215.
- Karasoy, Y.-Yavuz, O. (2009). *Âşık Ömer Divanından Seçmeler*. Konya: Soflonline Yayınları.
- Karasoy, Y.-Yavuz, O. (2015). *Âşık Ömer Divanı*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Karasoy, Y. ve Yavuz, O. (2017). Âşık Ömer Divanı'na katkılar-I. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, 41, 157-194.
- Köktürk, Ş. (2007). *Cönklerden Bir Cönk: Amasya Cönkü*. Samsun: Yazı Yayınevi.
- Özarlan, M. ve Aldemir, H. (2020). Âşık Ömer Divanı'na yeni katkılar-III. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi (TEKE)*, 9 (1), 225-259.
- Öztelli, C. (1996). *Karaca Oğlan -Bütün Şiirleri-*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Sezer, M. A. (2012). Halk şairlerinin gözüyle İstanbul. *Turkish Studies*, 7/2, 739-749.
- Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü* (1996). I-VI. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkiye’de Halk Ağızlarından Derleme Sözlüğü (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkçe Sözlük (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

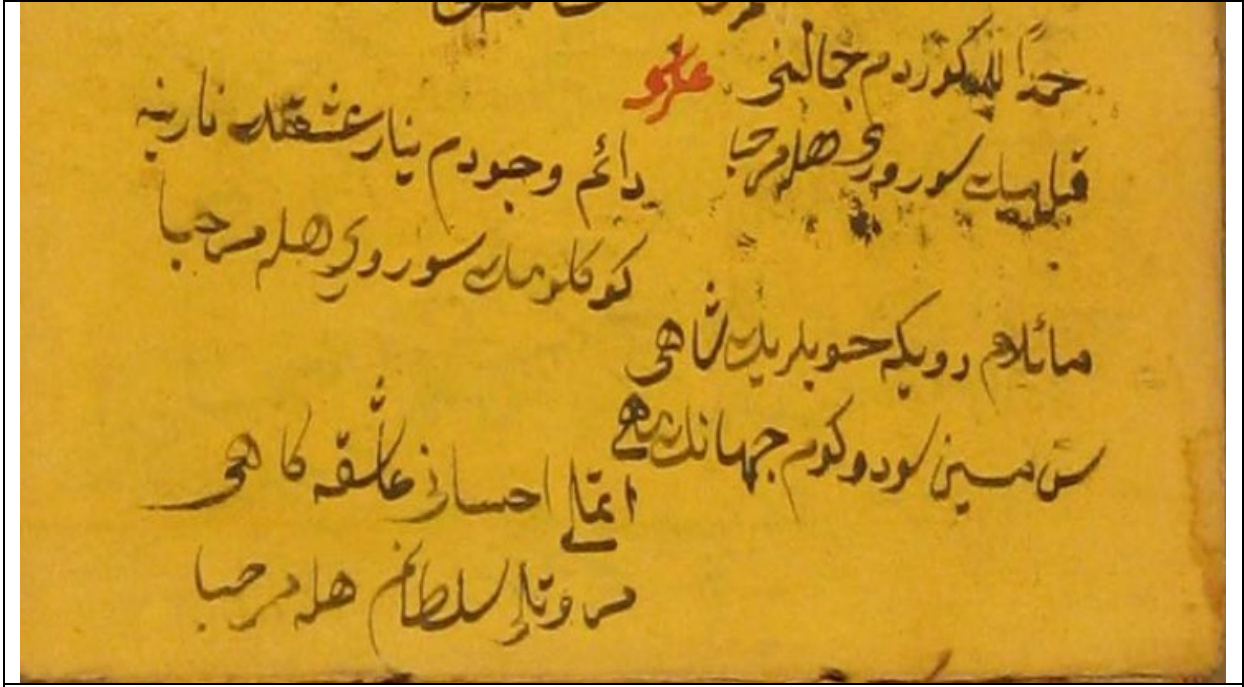
Yavuz, K. (2011). Âşık Ömer ve Şiiri Üzerine Bazı Dikkatler. “*Orhon Yazıtlarının Bulunuşundan 120 Yıl Sonra Türklük Bilimi ve 21. Yüzyıl*” Konulu III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu, 26-29 Mayıs 2010, Hacettepe Üniversitesi Basımevi, 919-940.

Yavuz, O. (1988). Türk Edebiyatında Cönkler, Hususiyetleri ve Dili. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 54, 117-131.

Yavuz, O. ve Küçükballı, F. N. (2020). Âşık Ömer Divanı’na katkılar VII. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 44, 286-302.

Yıldız, Ç. ve Kıymaz, M. S. (2020). Tokat’ta bulunan bir cönkte geçen Âşık Ömer’in şiirleri üzerine. *Millî Folklor*, 128, 260-271.

TIPKIBASIM ÖRNEKLERİ



Amasya Cöngü (Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi) 57b

لابتی لوب کیم نه جهان و و لبر ای
کیشیه سوه کند ابلنه کدر ای
ساکتله و روبنه کبر ان اولنج ای
زده و کوه کنده ایمان اولنج ای ای

کلی بنج لوب کیم و بنج ایجان ای
سکا هونک کلر روح روح او انج ای
هلاک ز اولسنه قاشنه کالنج ای
یولیه کولر کیم معبود اولنج ای ای

نه کوزل یارانتم حضرت فدا ای
نظر بکیر اولنج حضرت بیجان ای
شجوه کول اولم کسین عزیزنه کدر ای
عالم کسین کسین جلایه و لبر اولنج ای

کسین هر دور ملکی کسین نسی عالمه
هو ربه فلک کسین رومی حاجده ای

میلیم کسین کیم کسین غاوتله ای
تا شیم ترا به یکتا اولنج ای ای

محبت بر بلاد کرفتار اولین بلور
چفای حکمین عاشق صفاقله خدر نی بلور صفر پنج

عاشق عمر

ادم حوای اذل اندی سلطان ابتدا
جون یدی بغدادی عصاه اندی نسیه ابتدا
جقدی جندتد فنادنیا یه جدی یا مگر
جقدی سوردی امدی پجدی دگدی هرمان ابتدا
توبه اتغفاره ایدوب مقفوز مسرور اولدور
عم عدالت ایلدوب تقوایه معمر اولدور
ظلم ایدوب اولدوری دنیا یه مفور اولدور
هلال حایل اولدوی قابل ایلدی قاسم ابتدا
جون بشر این مکر ف ایلدی رب العالمین
حق دیند دعوت اندی انبیاء الیقین
حضرات نوحون کی سی یابدی جبرائیل امین
امر ایدوب مولا جبرائیل قونیدی طوقه ابتدا
نوح ایکنجی جدمز دیر بز آنکه ذریتی
ملائخ داعم خلیلک عم محمد امینی
معرفت وردیر بو عمرین خوب صحتی
اولمشیز بز السه حیران ابتدا
تحت عم اولدی
مممم

دینور و دیو اچمه صیبه بسوی

دیر که عمر عالمه دستا ناولده بر ده بن

عاشق

عاشقک اکلجه سنی دیر صباحه خیر اوله

دشتری در بیلری خیر صباحه خیر اوله

حق خطا من صقلین دائم ملاک سیما سنی

کول یکا غده سودکم لیم صباحه خیر اوله

دعوه فی کاف ایلد چون هبله و خبری تمام

طوطودش کور فتا ایدوب فلامیه فلام کلام

عزیمی دشما نایلوب اطرافنه ویردی سلام

باره که الله اول بیری بیکر صباحه خیر اوله

عاشقی شیداری بر بنانی سیرا تدیلر

کول جمالی پاکنه بقدر فحشین تدیلر

124

کیچ او تور شاهم دیو اکر ام عزه اندیلر

کم اوله بو کاکلی عنبر صباحه خیر اوله

صحبتی اهلکایه بقرا فدمه تنایه کم

کی جهر ایلوب دوشور در فریاده کم

ایلرو ایردی کی بو کلن دیوانه کم

عاشق

بن دیدم عشق کم در صباحه خیر اوله

علم سق
 ای کوکل بر طفل دل نوخته دلبر بول بکا غنچه حقه دهار خلی کل بول بکا
 جنبش طوطی ادایه کسلرده اولسون بر سنجا صاحب نزاکت پیرو پرو بول بکا
 هریانی او یقوه مؤدب قایم موزن اوله یکه نظره کوره نکه عقیله کیدب مجنون اوله
 سوبلا بکجه هر کلامی درو یا مکنو اوله بویله برترین شعر البحر جوهر بول بکا
 نظمه ایده تکلم طوطی و شرفتار ایده طاعنوب کاکلترین طاوس کی رفتار ایده
 آفتاب آساجمالی مهرینی اظهار ایده بویله بر غیب مجتلا فیض انور بول بکا
 کورمه علم سق اولسون ائک دیوشی یکیده آباد اوله بو کوکل اولدی ویرنه
 قندی لعنله اولیم عقلمه مستلیم لبلی خسته دیله صحبای کون بول بکا

Hâfiz Halil İbrahim Efendi Cöngü (06 Mil Yz Cönk 51) s. 113

عاشق
اصلمن ترا بدو بر دین کلیم

بر عجایب بدعت ظهور ایلدا
حق نصیب انسون اهل ایمانه
دخان دیواسم دیوشلراکا
توتسونو دیر یی چیسین دینی ایمانه

حرم ایلد حل او دلن اشدیلو
جمله فتی قیوننه دوشدیلو

مشایخلر تر جبهه شمشدیلو
مقایت اولمز لرا اهل عرفانه
جنت صالحلر کس عالم لریکدر
جهنم کافر لریک ظالم لریکدر

اکثری قیاحت عالم لریکدر
دوشور لرا او موروق کمانه
عباده ایچون یار انمن قولونوا
جاهلرده بلزمانده بولونوا

کورمه مسکه مدرتلر حالنی
اینا علم من لرحجت ایلد برهانه

سید لریشله حرمت امتز لری

الدین لوی کسینر بیانده امتز لری

حضرة سلطانده نچیا امتز لری

قالمشلرد بر عجایب زمانه

عمریم دیرا یماهلرده ایجدیلر

واروب مسجدده محرابه تجدیلو

مشایخلر تر جبهه شمشدیلو

موقایت اولمز لرا اهل عرفانه

عاشق

عاشق خمس

بیر کوزل سودیم صبره مجالین بوقمیدیر
بن دیدمکه بند عاشق رحیمین بوقمیدیر

اولدیمکه باسنک هیچ غیره تین بوقمیدیر
بن دیدمکه باسنک هیچ نوجوانک بوقمیدیر

اولدیمکه نرسیدنه عاشق اولدیک سنینا
بن دیدمکه بنی الیه قیجا بلسم برینا

اولدیمکه فاشده بوتوق وار یور وکت برینا
بن دیدمکه ای کوزل طشلولسا سنک بوقمیدیر

اولدیمکه شودیر کسقبوز وک التلیقه
بن دیدمکه بانه دبر سین باسلدین وارلیقه

اولدیمکه بوقمیدیر کوزکلوم سنا صریلمه
بن دیدمکه اول کوزل و قد بنده عملدین بوقمیدیر

در کیم کله اقدیم در نهلی ستم دغلمه
بن دیدمکه استر ایسن کیم کوندوز اغلمه

اولدیمکه اولدورورم بجایله جوقه سوبلمه
بن دیدمکه ای کوزل دینک ایمانک بوقمیدیر

عاشق خمس

Sırp Bilim ve Sanat Akademisi Kütüphânesi 14509-VII-d-118
Numaralı Dosyada Bulunan Defter (Yalap, 2016: 674)

جوڑ دلبیر برینا خلق سنی بر جا سے

حالمہ رحم ایلیوب کہہ دہمژنوری کا

ایضاً

با الہی کہ بلور سید بو عمر ہانی مرحت قل سے سیر کہ جہ کنز کار فوننی

اول حبیب مرینہ کسی بو خلق دینی

ایضاً

کفہ دیوانہ

عنتو عمر

ای طبیب دردی عتق برد و ابلمر حسین بوخہ صہ دل حسہ نیک حالتہ با بزم

باری شخیرا نیکه اغیار مرد و ایلیوب ہ بر مجرب نیکہ با برد عابلمر حسین

عاشق کولبوز دوبارہ اغرم بیل کی کول بوزہ کوسنرا جل ای غنچہ لب بیل کی

کل صور اسہ جاری اولس قنوتیم مل کی اشک چشم در نیم بو ماہر بزمین

حسنی خلق باغہ کر ملک در جانا کون لبیرک شفالیبہ در ملک در جانا کول

عبر افکارہ زلفہ ارک و بید جانا کول الامارہ ای بر صفا ہیج بروفا بلمر حسین

دیکہ بو عتقہ عمر اولس از لہ زینہ سی ہ شک چشم حائل اولمز جاہ دلہ زینہ سی

منقہ را بلمہ جانی کولکد زینہ سی ہ نازلہ قولہ عتقہ کابلمر حسین

نیم
۲۴

فندی عاتق عمر

هردم بود در دینه دینه اوله کلمه
جانم سنک بنک ای کول رعنا
سومک کوزلی ایلب مرجه اوله کلمه
عاتق کوزلیه بولنه فریاده اوله کلمه
بیجا فوله اطفله احسانه اوله کلمه
عاتق ایچون جور فراوانه اوله کلمه
طهره انجکراغلا دینه عاتق عمر
عاتق اولونک دین سی کربانه اوله کلمه
دخال

فندی

Aslı Büyükokutan Töret'in Şahsi Kütüphanesindeki Bir Cönk

علمی
اصلمن ترا بدو بر دین کلیم

برعجایب بدعت ظهور ایله
حق نصیب انسون اهل ایمانه
دخان دیو اسم ویر مشرکا
توتسو ویر یز حقیقین دینی ایمانه
حرم ایله حل او دلن اشدیله
جمله فتی قیوننه دوشدیله
مشایخلر تر جبهه شمشدیله
مقایت اولمز ترا اهل عرفانه
جنت صالحلر کس عام لریکدر
جهنم کافر لریک ظالم لریکدر
اکثری قیاحت عالم لریکدر
دوشور لرا و موروق کمانه
عباده ایچون یار انمن قولونوا
باهلرده بلمز انک یولونوا
کورمه مسکه مدر تلرحا لنی
اینا ملا نمز لرحجت ایله برهانه

123 سید لوشله حرمت اتمز لر

الدن لو کسیر بیان اتمز لر

حضرة سلطان دن حیا اتمز لر

قالمشلرد برعجایب زمانه

عمریم دیرا یما هلرده ایجدیلر

واروب مسجدده محرابه نجادیلر

مشایخلر تر جبهه مشاشدیله

موقایت اولمز ترا اهل عرفانه

علمی

علم عشق

جان دلدن هر کورن حیران اولورد لبرسکا
عشقیله هر دوز شپ قربان اولورد لبرسکا

بوملاحت برله جا با سینی کلندر ایسک
غین تندن کول صونوپ سوزان اولورد لبرسکا
کارکا هندن نچون اولمش درون بسته سن
عمرن ایله عشقک اولدرمکه الستہ سن
عالی فردین کجوردین داسخی بر نورسته سن
وان وان بو عالم قربان اولورد لبرسکا
عاشقی بیچاره لر هو ویردی شب ایلرفغان
رحم اید و پافغانی هالا گوکلوکه یوقد عیان
دسخی بر نورسته سین ای شوخ ظالم بی بیان
قورقمرمکه سن رقیب قربان اولورد لبرسکا
باغ حسنک ای طیب بر لونی خندان اتسین
یوق نظیرین ای کودل سن خوبلیرین سلطان سین
دسخی بیچاره نک هر دردین دیرمانی سنسین

لطفک اولسه بر کیجه مهمان اولورد لبرسکا

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de Kayıtlı Şiir
Mecmuası 363a-b

عاشق عمر

سیناخ اولوب بن عالمده کز کز سن
بیت و ارحم بر اوون کتک باشنه

دوتم اوزان نرماندن پتر سیک
سویول ایلك نملی میک صلا شنه

اوچ بود ملی چشمه لیم اقر فن
بیکر ستیرا نمه جعفر فن

عاندلر نکه یوز بیکر دوه جو کز کز
بقمه میک نکه میک طلا شنه

یوز باجلی بر خانه ایدیم یا بلدریم
یا بلدریمده بن عالمه بقلمدیم

صوک اوجنه نکه لیمدن بقلمدیم
قریشلمز بر مولانا ک باشنه

ایلان دیکسک بود نیای صورانه
اولوقوشلر فغان ایدر وورانه

بئی صاغلمده مغمور کورانه
سلام اولسون اول ادمک باشنه

عاشق عمر یونجی یویله سویلیدی
سویلیدی یا شمن یا شمن اغلیدی

اوزان سسکا یولوم نردن اوغرا دی
نه کلمش ورنه کلک باشنه

قریشلمز بر مولانا ک باشنه
بقمه میک نملی میک صلا شنه



۱۳۰۳

Fransa Millî Kütüphanesi (BnF) 1616 No.lu Cönk 14/1

عشق

۴۶

کل ای نازم ایدن دلبر اهل قجول حضور ایله
 عمر بیکت حاصلی دلبر اهل قجول حضور ایله
 اهل ملکن ضرائ کلمن قجول ملکن ادم اولمز
 بو کوزلک اله کیرمز اهل قجول حضور ایله
 اهل ملک انکی عارتلدر قجول بی عارتلدر
 خطر بیمق عبارتدر اهل قجول حضور ایله
 عمرم دیر یارم چوقدر دندیم هیچ کسده یوقدر
 اهل ملکن کوزل یوقدر اهل قجول حضور ایله

نعمت

بغاره پشاکید صدر خوشلید
 زکیا قزی سونک ایل بو کلمن
 سیر مزه باغ اولور قود سالقم انج اولور
 زکیا قزی سونک یوقدانه باغ اولور

کومور سال اولور اهل اولور
 کومور کومور کومور کومور

Doğan Kaya'nın Şahsi Kütüphanesindeki 17 No.lu Cönk s. 4

عاشق عمر

کل یانغ سونقوس باهیم سین عیار ایلمه
بغلیوب زولفیلک کندی بی بنی دلی ایلمه

تا اولدن سودوم بنی شیمی انکار ایلمه
سولار کوزل اولانی سودکم عار ایلمه

قیر مولام خوب برتمش قسنتکی بلجه کور
حق تعالی هفت سنه جوق شاکر لر قیلیم کور

کومور کوزلوم بوسوز مدنا برده اله کور
سولار کوزل اولانی سودکم عار ایلمه

قیر مولام خوب برتمش هویانته کور ایتمه
کوک لومون مالکی دیر دیر کهارانتر کم توند

تیم دنیا مالنی قیلیم سودکم بتم
سولار کوزل اولانی سودکم عار ایلمه

بن کا مبتلا اولدوم
جمالیت کورسم اولمزی
بناخنده کول اچالمی
کولو کوردیرکم اولمزی
شکور بزی یاره دان
جملری وار ایده نه
افندیم کورنجک سنی
دیوانه ایلدیلم سنی
بو عمر یاک ناری یوودور
جملری وار ایدن حقدور
سنک تازک والده نه
عجب یالوارسم اولمزی
بللور کبی تازیلم تانی
سنام صدارسم اولمزی
سنک عاقلدیلم جوقدور
برده بن اولم اولمزی

Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi (Amasya Cöngü) 22b

هر صاحب دین طغر مبارک کنش منزه خانه کی دیدریدی
حق براندیشم قرین بلدی زی قفسری وارد دیدریدی
حساد ایلیرده چنسون یاره دن او مده رکلی قور توتوسون یاره دن
عاشی کرسی بری کوی یاره دن اروسک چراسی دیدریدی
عاشقا اولر سو یلر سوزن عثمانه عارف اولن او قوریز عثمانه
حسابه کلده دریا عثمانه اولوادر یاری دیدریدی
علم دیوکن قیده سین عبادت یول او کاندرا قالمش بزه عبادت
مؤمنلر سوره قلم عبادت اولر که دیکه دیدریدی

شوق

بالله يوفنا ده كك قرب المسون
 بر يكيديك بودجك كك بار المسون
 هر چنان بوزيك بقم ال بنائيك كونا اولوم
 سولجك اهدركن كار افار بار اولوم
 قشريك باي الح دلبه سنا مزي دلبور
 كلد لبر بولاح ال نه ادا فان اولوبه
 درك فرجك دجك برفق در موم بيلور
 كوز اربده افا ليني بر بوج طقنر بيلور

شوق

خدا يانه من غنجه كول منت اليم
 عرين فرج بلبين دبل منت اليم
 حجب كودا يمس خر كس كنه كارين
 زخم طلم بيم بو قدر شوقه نك دزين
 ضيوع بيدا ال اسم فكره عرابيم
 ذوق جبه اليم بوقاب قناسه در بيم
 دري نباله ايك اولغني نثار ايكين
 بار شفاعت اومد و نغم احمد فتخار ايكين

بدينا تمه انتم سولجك بار اولوم
 بدينا تمه انتم سولجك بار اولوم
 بدينا تمه انتم سولجك بار اولوم
 بدينا تمه انتم سولجك بار اولوم
 بدينا تمه انتم سولجك بار اولوم
 بدينا تمه انتم سولجك بار اولوم
 بدينا تمه انتم سولجك بار اولوم
 بدينا تمه انتم سولجك بار اولوم
 بدينا تمه انتم سولجك بار اولوم
 بدينا تمه انتم سولجك بار اولوم

1078

عشق

سائل اولدوم بن بواشده عشقمه دوندن برک
عاشقم بجنونم شالی اول یارده دوندن برک

غم چکوب دریا یوزنده کوزه روم صید قله
یا ندف دریاده بالقدر اهره دوندن برک

یا الهی دیدر مکی مز دینی ویره سین

عاصی اولان قولریکی لطفکایر دون سین

بن غریبت حالنی جنانه بلعدون سین

هو چک کؤکده مکلر اهره دوندن برک

اغلیوب فریاد ایدریم کور دوم انک جسمنی

ایکی میم حاشا اوستونه او قور لر انک اسمنی

ادل نورسته جوانک بقیان کور سر جسمنی

هو چک بیل شید زاریمه دوندن برک

دیر که غم غافل اوله سوید انده بونلرک

تا بچ اولاکه جققدی عاشق لر یک اولرک

سندیکوزا من پشده ماه رجب کونلرک

داریلوب چشمه کاشده ور بریزم مرد

AMASYA İL HALK

1078

تورکی عاتق

کوزلریم و جانان و جان اولور منون اقدیمیم
باشقی اصدیق قویور اچل ترنایا و کدییم

کنا جیلن عذر ایسیر ایس بویم چلیکیم
خاقلن قیلر عیابت باری خدام سنا جلیل

طا نعلیم بوق ای اقدیم کندی کنجا اورنیم
بر بطلیم صور بیه بریم بوق بیه بر عذر بنیم

مرکت قیلر ای اقدیم کورت ایله محشریم
خاقلن قیلر عیابت باری خدام سنا جلیل

شیرک عاتق

بر اغاچ کاجیل اولنی ابتدا کی کدک بو رر
فقدن علا امر ایدر سه صوبه قدر دن کلور

خجه نیکه والی واردر هر بری مبه او بر
مبه سنی باشش و ککش والی حیرانم به کز

صوشه رمش نخه یز نیکه چکی ب غروب حاجه نایبار
هقه یازار بال موی والی حیرانم به کز

صورت کنا بی حق بلنر صدق طبار
زک قدر عقل اولان خار دند ان صبه قبار

Yıldıray Çavdar'ın Şahsi Kütüphanesindeki Bir Cönk 5a

عشق

X

کلای کفار با غلای هپ جلد وارم در بودیم
سر جکوب برج افلا که چقدی اهم در بودیم
جنک ایدوپ دشما نیله اولدی سماخم در بودیم
کلین فریادیمه جکسین کنا هم در بودیم
بر زمان بنا و لیش ایدم سدا اسلامه کلید
مرد اولانلر دین او غرینه جان و پروپ اولدی

شهید

تاقیامت حشر اولنجه کسبم حقدن امید
اجله بلکه کنه بخت سیاهم در بودیم
قورتارین شهریم بنم کفار مسکن ایلمن
حق کریدر غم جکوپ سز دیده کریان ایلمن
بو خصوصده صوج بولوپ کسیه بهتان ایلمن
بویله یازمشدر یونز امری اعلام در بودیم
کوز کوره کندی وارم دشمنان اولدی نصیب
یا الهی قیل بئیر زخمه کوندر طبیب
هی یازتیق کفارالنده یقیلویپ اولدم غریب
مسجد منیر لرم هپ قبله کاهم در بودیم
ای عم بلینی بلمز سویلشور افسانغی
قیل ما مش سلام ایچون مولام دو کمنش داغ
سنه بیک طقسان ی دیده صبط ایدو چچخانه

نصیب اولدی دشمنان زرهی سلام در بودیم

عبد شوق

سیرایدوب بقدم جمالك ایه بکوزر سود یکم

عاشق

سیرایدوب بقدم جمالك ایه بکوزر سود یکم
یترمزگان قشایر یک هم پایه بکوزر سود یکم
حق سنی او بکش بر کش دستنی قدرتی همین
پویوی عنبر هم صبی لیلایه بکوزر سود یکم

بلکلر یکی جمله سوز صتی هندی لشکری
رونقی حسنا کور نکر کند وده اولور بری
نجه فریاد اریم بوسرده عقلم سوری
بر بری بیکوملک سمایه بکوزر سود یکم
کوز لر یک افسونه او قور فل مانه ویرمش نجه سین
کلمه مشمشک بهمانه افتابیه نجه سین
بانج جنت کولر نده سن دخی بر نجه سین
یکی ابعلمش بر کلی رعنایه بکوزر سود یکم
در که عن سیره جفسه اولسه کاهی خوب اداب
دالو حیرنده فلور سنکی کم کور سه هب
بکادر که قائم سروه بکوزر نجه
بن دیدیم بالله طوبایه بکوزر سود یکم

عشق

و کلمه اکلیجه سن کوردم بوکن مستانیم
غایتیل سیرینه ایردم بوکون مستانیم
عندلیبار ایدر ناله شانه قرشوه رسمی
بزاند خنداننی دیردم بوکون مستانیم
عقلی باشمندن الدی مدد ای قاشی کمان
عمره سی قانه سکر در اصلا هیچ ویر فرامان

و کلم استر دوست استکین یصلم بن بر زمان
اشته یاری سینہ صاردم بوکون مستانیم
بنی مجنون دیوانه شول یوزی ورد ایله دی
صاف اولپدر کول یوزم هم عدویه دوریلد
چونکه یاراغیار یله دعواتنی مرد ایله دی
کماچون میدانہ اندم بن بوکون مستانیم
در عمر مغرور اولمه جهانده کوزل حوق اولور
قاسلری یاین قورنجه کرپلرین اوق اولور
باری اغیار یله کورسم عقلم انده یوق اولور
ناچارمدن برسلاام ویردم بوکون مستانیم

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı No: K.000351'de Kayıtlı Şiir
Mecmuası 365a-b

عشق

طوبراقدن خلق اولدی انسان حوایله کن دیدر
کو کده ملک برده انسان او قودیلر یاز دیدر
باقشو حقیق حکمتینه نسیمی یوز دیدر
سستی میدانه قویان اری بن بلن میم
ایوب قورتکیدی آنه ووردیلر باغنه
سستی میدانه قوییشی یاقیشو کو کلان جاغنه
کو کل استر جان ارطولر شول عرافت طاعی
بو نجه حجاج ال بعلیوب طورانی بن بلن میم
مذهبیم ایمام اعظم جتیم ابراهیم خلیل
دینم حق دیندوت شهادت اکادلیل
بزب یوقدن واریدان اول حق سبحانی جلیل
کهنک او ستنده دوران نوری بن بلن میم
طوغدی حطت سیمان حکم ایلدی قافدنقف
اون کیزیک اولیا الر سورمدی برهن صفا
ایکی جهان سیدی اول محمد مصطفی
مدینه شهرنده ییتان اری بن بلن میم

دیر که عمر جیبنه حق کوندوری سلام
کندایله یار یوریا الهی قلم
بر نو قدادن خلق ایلدی اون کیزیک عالم
سستد سیدان قویان اری بن بلن میم

عشق

سود و کم کوسد جمالیک این منت اولسوز
پوز سوریم درکا هککه بایه منت اولسوز

جملک معبودی سه سیه یا الهی ذوالجبال
یا الهی دریم بایه منت اولسوز

حقیقت جت بر در بایه طالمیم

قالو قوشنک برطلوبان دفتره بیانه ایدر
کسور بیک اینیوز طوقوز کسینک قاقلو قوشنک برطلوبان
دفتره بیانه ایدر درکار اولانه برقطعه تدرکع قطعه
قطعه قطعه

سلیم اغا عثمان اغا
مدنه اوغلی محمود بابا
سلیم اغا عثمان
مدنه اوغلی محمود بابا

قهرمانی صبه کل قری دلی عثمان
علی فقیح اوغلی عثمان
رضالمحی اوغلی علی

سورک
سورک
قور بود او اوغلی علی
بی بی علی
تکرار اوغلی سلیمان

عاشق

91

حاریاننده اولان قونجه کوله منت ایلیم
عجبی فوسی بلیمس دیلمنت ایلیم

حرامستقیم اوزده دورورم
ابدیک تقیم اتدیکی یولم منت ایلیم
صوبونوزیه دریشور مشالی غم کرکس حاجتم
چکهم وکیل اولادنیارچون کارد بنم

مالم نذقیم بوسمه قناعتم واریم
حرامیله قناعت ایلیم
بوخ سودایم دشمنی هکرز کیور کاپرینه
هذره قدر طی صیم بو قناعت نیلک مایینه

بوکون بولدم بوکون بوم حق کیم دریا
صعتم ویرن خلام در قوم منت ایلیم
دوشش ع ابدل ایدن اولی غنی ستارکی
شفاعت او صریفیم اهد مختارکی

بنم صحنه ویرجی بادشاهم وارکی
دنیاوه اولاد کلام منت ایلیم

15

عرق
 خاریاتده تی غنچه کوله منت الیم
 عرق فری بلین دبله منت الیم
 بوی کوردایمسه هر کس کنده کارینه
 زهر طمانیم بو قدر شو جانک وارینه
 ضیونی عبدال اسم نمکره عارینم
 ذوقه مالیم بوقاب قناعه ورینم
 عرقی عبدالله اولغنی کنار ایکن
 بارشاعت او صد و نیم احمد مختار ایکن
 بقا
 طریق مستقیم اوزره کوزدوزم ساھی
 البیسیک تقدیم اندوکی بولامت الیم
 بکون بلدوم بکون بریم حق کبیر یارین
 قسمتم وین سید رفیق مستقیم
 هیچ مرقوم بو قدر اصدادیا ایچو کارینم
 حرام بریدن قضا نلسک مال امت الیم
 قسمتم وبران اولغنی پادشاهم ورا ایکن
 خایه روت زمین خشکاه منت الیم

عاشق
خا یا نندزه بتن کورته منت ایلم
عربی فارسی بلهین دیله منت ایلم
صراط مستقیم اوز زو کوز لریم هم راهی
ایلیسیک تعلیم اددک یوله منت ایلم
نه بجایب سوا میس یوله هر کس کارنه
قچه یوقدر علم فانی دنیا ماننده
بوکون بوازم بوکونه یرم حق کر میدر بلندن
قسمتم و یرنه خدا در قورته منت ایلم
یونوبه رویش مثالی نمه کرک عار بنم
سلا مهم دکلدرد نیا اچوبه کار بنم

دجه مانم یوقایه قناعت وار بنم
رام ایله قز اقلت مالده منت ایلم
عمری ابدال آیلین اولغنی ستار ایکن
بارین شفاءت او مدغم احدی مختار ایکن
نم قسمتم و یرنه پادشاه وار ایکن
خلیفه روئی زمین حنکاره منت ایلم

در فضل عمر
 حاربانته در انجمن بن کوله منت الهم
 عمر بن قوری بلجه به دیلمت الهم
 طریفی مستغنی به کوز لریله الرحمن
 ابلسیل نقلیم اید ولی یولم منت الهم
 بر عجب سودیاه دو شمشه هوس کتد و کایه
 ذریقه طماعم بو قدر شو دینا مل و اینه
 بو کوله بولدوم بو کوله بوم چه کوریدر یارینه
 فسمع و برین خدادار قوله منت الهم
 صوبونوب دروینسی منالی تمه لوله عالم
 هیچ مرام دکل ایدی دنیا ایچقه کاییم
 زرقی مالیم بوغیبه فنا عتم واریم
 مرام بوله قدر انمنی مال منت الهم
 بو عهد ایدال ایدتمه اولقنی سنار و لراکین
 باره شفا عتد او مدغیبه اول محمد و لراکین
 فسمتم و بریمی اول بادشاه و اراکین
 فلیغه زوی زویه سنکاره منت الهم

13
۱۰۸
عاشق
حاربانده بنشن بکوله منت ایلم
عنه فارسی بلبلان دیله منت ایلم
صراطی مستقیم اوزره کوزلم راهی
ایلیس تعلیم ایلدی بوله منت ایلم
نغیب سودایه دوشور مشن جمله عالم کارینه
زره چه یوقدر طاعم بوجهاک وارینه
بوکوبی لدم بوگون یم حق کیمیدر یارینه
قسمتم ویران حدادرفوله منت ایلم
صونوب درویش اولورم نه کرک عازم
هیج غم دکلدیر اصلا دنیا ایچون کاریم
زره مالیم یوق ایسه ده قاعتم واریم
هم برده قزانشی ماله منت ایلم
بو عمری عبد ال ابدن اول غنی ستار ابدن
یارین شفاعت اولدوغم احمدی محتار ابدن
بنم قسمتم ویرین پادشاهم وارایم
خلیفه روی زماین فکاره منت ایلم
بش کسه نه اولمزوا
مفلسدن ط
مک

تذکره عاشق

اغلیب اغلیب ابقیم بوللره
قمزون بر کیمده خاسلا شند ای

نه بجان اکلنیم فالیم غریبه
بلنک اولدر رها رها شند

صلا شند بوللره کوزیمه بترای

صلا شند آیره لان اولدر بترای

هریکه بر آط بیکه التیم اولدر
جنت مشال اولدی ریوله صلا شند

عاشق عمرده که بکنم به لانی اولماز

عشیک بیجانر فینار جو کتوه اولماز

به زیبای که زن سه فخرم خوشتر اولماز
کنه خار فلدر بر رها رها شند ای

Yıldırım Çavdar'ın Şahsi Kütüphanesindeki Bir Cönk 15b

شکر

صوفی و انفقہ نریاز مشق کہ
تعالیم کہ صو کہ ندیانہ جزای

کزی سید و اجوب عشق بانا
بر کوم اوله سرک مبدانہ جزای

سے بویله اتجه سبب ال اولدی
بنا رکنه حکم بر بانہ جزای

عشقک آتشی ایلی بزم کول اولدی
اغلیه اغلیه ایشیم کل اولدی

لاجریم لغدیرده ووشیم و بلتره
بل که شمر زنده از جزای

درکه عمر اغلیه بقتدیر بولدره
ایشیم ال کیم غوربت اللره

بیت

اولک زعلتو اهل بره لیدر کوزل اولانک قولدر

زکوتنه بر شونالدر اولدک کوزل نه اهل کوزل

اجا
ک

۵۵
۵۵

۳
۵۵

۵۵
۵۵

بود نیانک اصغر و ارانی نیلیم بنی او سینه
 ارغفانک و ار ایست قوتار به ساین چه صنگی
 یارینا حقیق و سیزار نین طمانه رسنه و دستکی
 جنبه اعلا به کبریا جولان، هیرانم چو کوه

تو که کشته عمر

برای غافل سینه فاسدن او بیتا نشه به کجی وار
 عزرائیل کله قوتار اول کوه کسک و بند رینه
 فلکک محب و دل مسون ای پیچیده به کجی وار
 اغاجده ان عا فیله بیند به کجیه سینه به کجی وار

جان ابله بدن اید قهرن کرسک کرسک
 زبانه رسال صهرار به ایبک و برسک کرسک
 کرسک خیرک کرسک کرسک عا ملک بلسک کرسک
 حق تعالی امر اید رسه به ایبک و برسک کرسک

بنشش ایکی خشت کله ربارین مشر برینه
 زبانه رسال صهرار به ایبک و برسک کرسک
 حق تعالی امر اید رسه جمله کله ربارینه
 بلسک عالم بر ایاق اوزن طهار عاید شه به کجی وار

به همه فتنک بر غمازنگ بریر اما ننگ او چینه ص صبت نمازی

فلان ایما مکه آنا سینه

Yıldıray Çavdar'ın Şahsi Kütüphanesindeki Bir Cönk 4b